

Innholdsfortegnelse

- Kommunestyrets budsjettvedtak
- Rådmannens innledning
- Hovedtrekk i handlings- og økonomiplan 2019 – 2022
 - Først og fremst
 - Elverum over tid
 - Utviklingstrekk de siste årene
 - Tjenesteproduksjon
 - Investeringer
 - Handlings- og økonomiplan 2019 - 2022 - oppsummert
- Statsbudsjettet for 2019 og andre budsjettforutsetninger
 - Statlige styringssignaler
 - Kommunens driftsinntekter
 - Kommunens driftsutgifter
- Handlingsplan 2019 – 2022
 - Innledning
 - Klima og energi
 - By- og bygdeutvikling
 - Samferdsel og infrastruktur
 - Verdiskaping og næringsutvikling
 - Natur, kulturmiljø og landskap
 - Helse, livskvalitet og oppvekstmiljø
- Økonomiplan 2019 – 2022 med budsjett 2019
 - Nye driftstiltak og tjenester
 - Salderingstiltak 2019 - 2022
 - Tiltak ikke prioritert inn i Handlings- og økonomiplanen
 - Budsjettskjema 1A - drift
 - Budsjettskjema 1B - drift
 - Økonomisk oversikt - Drift
 - Tjenesteområdenes budsjetttrammer - kommunestyrets rammevedtak
 - Budsjettskjema 2A - investering
 - Budsjettskjema 2B - investering
 - Økonomisk oversikt – Investering
 - Handlingsplan for vann og avløp 2019 - 2022
- Virksomhetsplan 2019
 - Innledning
 - Styring – ledelse – kontroll
 - Delegasjon
 - Lederkontrakter og ledelsesfora
 - Egenkontroll
 - Ekstern kontroll
 - Årshjul
 - Styringsplattformen
 - Planverket
 - Målhierarki og planhierarki
 - Overordnede styringsmål - indikatorer
 - Organisering av virksomheten
 - Personaloversikt
 - Virksomhetsplan per tjenesteområde
 - Politisk styring - folkevalgte
 - Administrasjon
 - Barnehage
 - Skole
 - Barnevern
 - Helse – forebygging og behandling
 - Pleie og omsorg
 - Sosial - tjenestebistand
 - Sosial - økonomisk bistand
 - Kultur og religiøse formål
 - Teknisk forvaltning

- Teknisk drift
- Næringsutvikling
- Fellesfunksjoner
- Interne servicefunksjoner
- Gebyrregulativ 2019
 - Leie av Elverumshallen
 - Leie av skolelokaler
 - Leie av lokaler Folkvang
 - Leie Ungdommens hus
 - Leie rom Rådhuset
 - Leie Kulturhuset
 - Leie Rådhusplassen og Musikkpaviljongen
 - Billettpriser Elverum kino
 - Elverum Bibliotek
 - Elverum Svømmehall
 - Diverse tjenester
 - Alkoholloven - salgs- og skjenkebevillinger
 - Salg av tobakksvarer og tobakkssurrogater
 - Skolefritidsordning
 - Elverum Kulturskole
 - Elverum Læringssenter - norskopplæring
 - Opphold i Barnehage
 - Utenlandsvaksinering
 - Helse- og omsorgstjenester
 - Landbruk - gebyr for behandling av saker
 - Kart og oppmåling - gebyr for behandling av saker
 - Byggesak - gebyr for behandling av bygge- og delingssaker
 - Plansaker - gebyr for behandling
 - Vei, park og anlegg
 - Vann- og avløpsgebyrer
 - Innfordring - gebyr for behandling
 - Midt-Hedmark brann- og redningsvesen IKS
 - Sør-Østerdal Interkommunale Renovasjonsselskap IKS (SØIR)
 - Elverum Kirkelige Fellesråd
- Vedlegg
 - Selvkostkalkyle - vann og avløp
 - Kommunale tilskudd til ulike organisasjoner
 - Innspill og søknader fra andre

Kommunestyrets budsjettvedtak

KS-157/18 Vedtak:

1. Økonomiplan for 2019 – 2022 med budsjett for og virksomhetsplaner 2019 vedtas i samsvar med det fremlagte dokument (datert 31.10.2018) og vedtatte endringer som fremkommer av fremlagte forslag fra Høyre, Senterpartiet, FrP, Venstre og Team Elverum, Ap, SV og MDG.
2. Driftsbudsjettet for 2019 fordeles som netto rammebevilgninger til tjenesteområder. Rådmannen gis myndighet til å foreta en detaljert fordeling av rammebevilgningene på de enkelte tjenesteområdenes budsjettposter, i tråd med kommunestyrets prioriteringer og forutsetninger.
3. Investeringsbudsjettets finansieringsbehov for 2019 er kr 504 978 000,-. Dette finansieres med kr 289 455 000,- i lån, kr 74 814 000 i kompensasjon for betalt merverdiavgift, kr 125 348 000 i refusjon, kr 9 000 000 i salg av eiendom og kr 6 361 000,- i bruk av fond. I investeringsrammen ligger det opptak av lån fra Husbanken til videreformidling (Startlån) med kr 85 000 000.
4. Låneramme for nye låneopptak i 2019 settes til kr 289 455 000. Det søkes Husbanken om formidlingslån på kr 85 000 000 til videreformidling som startlån. I henhold til kommunens økonomireglement har rådmannen myndighet til å oppta lån innenfor den vedtatte låneramme, og til å godkjenne lånebetingelsene, låneform og låneinstitusjon.
5. Gebyrregulativ for 2019 vedtas i samsvar med vedlegget i det fremlagte dokument (datert 31.10.2018).
6. I medhold av Lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen (sosialtjenesteloven) §21. I 3. ledd fastsettes det totale garantibeløp for lån til kr 2 mill for budsjettåret 2019.
7. Ut over de lovregulerte selvkostområder skal Elverum kommune ha 100 prosent kostnadsdekning (selvkost) for følgende områder: Behandling av private plansaker (reguleringsplaner), Bygge- og delingssaker og for Arbeider etter matrikkelloven og seksjoneringsloven.
8. Tilskudd og overføringer til lag, foreninger og organisasjoner betinger at kommunen gis full innsynsrett i bruken av midlene, og gir kontrollutvalget adgang til å føre kontroll med hvordan midlene forvaltes.
9. Rådmannen gis fullmakt til å justere mellom budsjettammer for tjenesteområder ved overgang fra leasing og leieavtaler til kommunal lånefinansiering for kjøretøy, maskiner og utstyr.
10. Rådmannen gis fullmakt til å justere budsjettet mellom tjenesteområder for kurante rutinemessige endring som for eksempe lønnsoppgjør eller andre mindre og ikke prinsipielle endringer.
11. De økonomiske forskjellene mellom folk øker i Elverum og ellers i landet. I Elverum lever om lag 500 barn i såkalte lavinntekt-familier, der inntektene ikke dekker det de fleste av oss anser som normale utgifter knyttet til dagligdagse innkjøp, bolig, ferie- og fritidsopplevelser. Elverum kommune skal i 2019 sammenstille faktorene som påvirker lavinntekt-familiene, og lansere tiltak for å demme opp for dette økende problemet. Som en del av dette, skal kommunen se på mulighetene for at Elverum kommune så snart som mulig slutter å inntekts-beregne barnetrygden, som et vesentlig tiltak for å styrke familienes økonomiske situasjon.
12. Elverum kommune arbeider videre med planer, holdninger og tiltak som legger til rette for en heltidskultur blant kommunens ansatte. Arbeidet tar utgangspunkt i rapporten Rapport heltidskultur i Elverum. Rapporten er utarbeidet med utgangspunkt i to vedtak i Elverum kommune; kommunestyrets sak 120/15 og kommunestyrets sak 129/17, punkt 14. Spesielt i helse- og omsorgssektoren vil dette bidra til mer attraktive stillinger, en effektiv utnyttelse av ressurser og best mulig tilbud til innbyggere med pleie- og omsorgsbehov.
13. I ei tid med økende konkurranse fra netthandel og nye store butikker utenfor sentrum, er det viktig at småbutikkene ses i sammenheng med ønsket om mer handel, folkeliv og kulturtilbud i Storgata og resten av Leiret. Elverum kommune må støtte og koordinere dette arbeidet knyttet til kommunens attraktivitets- eller næringsarbeid. Næringslivet må også trekkes aktivt og forpliktende inn i dette arbeidet, dersom Liv i Leiret skal kunne etableres som et varig tiltak for mer handel og bedre trivsel i Elverum sentrum utover 2019.
14. Kommunestyret har en klar intensjon om at det tilrettelegges for hyttebygging i området ved Rogstadbakkvollen. Kommunestyret ber styret i EKF-Kommuneskogen legge frem en mulighetsstudie og en fremdriftsplan over dette prosjektet innen 1. april 2019. Begrunnelse: Elverum kommune ønsker å ta del i den verdiskapningen som hytteutbygging bidrar med i vår region.
15. Kommunestyret ber om en detaljert orientering om status vedrørende arealbruk og personalressurser ved Moen sykehjem og Sætre alders- og sykehjem. Begrunnelse: I forbindelse med fullføringen av nytt helsehus i Elverum, har det vært noe debatt om hvilke grupper pasienter og personalressurser som bør flyttes til helsehuset og fra hvilken institusjon. Kommunestyret er kjent med at administrasjonen ønsker å rive deler av Moen sykehjem, i tillegg til at det er behov for å tilrettelegge for en enklere bruk av 2. etg ved Sætre alders- og sykehjem. Det er nødvendig at denne dialogen gjennomføres i god tid før k-styrets budsjettkonferanse i juni 2019.
16. Kommunestyret ber om at det utarbeides en 4-årig vedlikeholdsplan som beskriver planlagte tiltak og kostnader ved kommunes fem kirkebygg. Begrunnelse: Kommunestyret ser med bekymring på at enkelte av våre kirkebygg har synlige vedlikeholdsbehov som ikke blir utbedret.
17. Kommunestyret ber om en detaljert oversikt over hvilke personalressurser som benyttes innenfor

administrasjon og ledelse ved samtlige skoler og barnehager i Elverum, i tillegg til den sentrale staben innenfor samme sektor. Begrunnelse: Kommunestyret ønsker en slik oversikt for å kunne vurdere ressursbruken innenfor Sektor Oppvekst.

18. I forbindelse med at kirkekontoret skal flytte ut av Generalgården, ønsker k-styret at man forsøker å gi kapellet ved Elverum kirke en nødvendig oppussing, herunder HC-toalett, slik at kapellet kan benyttes til aktiviteter, også i vinterhalvåret. Omfang og økonomiske konsekvenser legges frem til k-styrets budsjettkonferanse i juni 2019. Begrunnelse: Det er et ønske om at kapellet kan fylle flere formål.

Elverum kommune		Økonomiplan 2019 - 2022			
		Tall i hele tusen kroner			
		Driftsbudsjett			
År		2019	2020	2021	2022
	Reserve til driftsfond etter foretatte endringer	582	12 194	14 281	16 084
	Netto endring av fondsbruk og -avsetning mot rådmannens forslag	-910	12 194	14 281	16 084
	Sum virkning av egne valgte tiltak og foreslått disponering i rådmannens budsjettforslag:	582	12 194	14 281	16 084
	Rådmannens avsetning til generelt driftsfond:	1 492	0	0	0
	Netto ordinære avsetninger til disposisjonsfond	0	0	0	0
	Sum rådmannens avsetninger til driftsfond	1 492	0	0	0
	Valgte endringstiltak for inntekter	4 250	-6 274	-8 512	-10 506
	Valgte endringstiltak for utgifter	-3 340	-5 920	-5 800	-5 640
	Valgte endringstiltak for driftskonsekvenser av investeringer	0	0	31	62
	Netto virkning av egne valgte tiltak	910	-12 194	-14 281	-16 084

År		2019	2020	2021	2022
Nr	Tiltaktsbeskrivelse				
I1	Redusert eiendomsskatt	4 500	3 000	6 000	10 000
I2	Viderefører gratis parkering i sentrum	2 250	3 000	3 000	3 000
I3	Økt utbytte fra Elverum Energi	-2 500	-2 500	-2 500	-2 500
I4	Økt befolkningsvekst (SSB sitt hovedalternativ MMMM)		-9 774	-15 012	-21 006

		Driftsbudsjett			
År		2019	2020	2021	2022
Nr	Tiltaktsbeskrivelse				
U 1	Reduksjon brannsikring Moen	-2 000	-4 200	-4 200	-4 200
U 2	Reduksjon teknisk drift/forvaltning	-1 000	-1 000	-1 000	-1 000
U 3	Reduksjon i eiendomsforvaltning	-1 000	-1 000	-1 000	-1 000
U 4	Reduksjon i overføring til kirkelig fellesråd	-500	-500	-500	-500
U 5	Utredning og planlegging av investering Hanstad skole	500			
U 6	Formannskapetets reservepost	250	250	250	250
U 7	Kommunestyrets reservepost	250	250	250	250
U 8	14 nye VTA - plasser (kommunalt tilskudd)	160	280	400	560

		Investeringsplan			
År		2019	2020	2021	2022
Nr	Tiltaktsbeskrivelse				
Inv 1	Treningparker Hernes, Vestad og Heradsbygd		500	500	500

		Driftsbudsjett			
År		2019	2020	2021	2022
Nr	Tiltaktsbeskrivelse				
Inv 1	Treningparker Hernes, Vestad og Heradsbygd			31	62

Rådmannens innledning

Handlings- og økonomiplan for 2019 – 2022 med Virksomhetsplan og årsbudsjett for 2019, er et resultat av et omfattende arbeid i kommunens administrasjon. Arbeidet startet allerede for ett år siden. Det er i gjeldende handlings- og økonomiplan for 2018 – 2021 redegjort for de økonomiske utfordringer Elverum kommune vil få i årene fremover. Utfordringene kan oppsummeres til lavere befolkningsvekst enn forventet. Dette fører til mindre inntekter til kommunen, økt gjeld og økte driftskostnader på grunn av de store investeringer som er satt i gang.

Administrasjonen har i løpet av første halvår i 2018 hatt en tjenestegjennomgang der alle tjenesteområder er vurdert ut fra hvilke tjenester/aktiviteter kommunen må, bør og kan ha. Det er gjort for å sikre økonomisk balanse i planperioden 2019 – 2022. I denne forbindelse vedtok kommunestyret i sak 085/18 i juni 2018 salderingstiltak som for 2019 utgjør 38,152 millioner kroner. For 2020 vil helårsvirkningen av tiltakene utgjøre 38,836 millioner kroner. Tiltakene har medført en reduksjon i antall årsverk med 22,56.

Elverum kommune hadde en sterk befolkningsvekst, om lag én prosent hvert år fram til 2015. Fra 2016 har veksten flatet ut til om lag 0,2 prosent per år. I perioden med vekst opplevde man knapphet på byggeklare tomter, overfylte skoler i sentrum og utfordringer innenfor helse- og omsorgstjenestene. Kommunen lagde planer for å håndtere disse utfordringene og satte i gang bygging av ny skole og barnehage i Ydalir og et nytt helsehus.

En reduksjon i befolkningsveksten har endret de økonomiske forutsetningene. Realisering av ovennevnte planer var basert på en videre befolkningsvekst på om lag én prosent per år. Økonomiske rammeoverføringer fra staten er basert på antall innbyggere som er bosatt i kommunen. Forventet befolkningsvekst skulle i stor grad finansiere investeringer av ny skole og helsehus.

Statistisk sentralbyrå (SSB) ga i juni 2018 ut en rapport om befolkningsframskrivning fra 2018 til 2040 på kommunenivå, og til år 2100 for landet. Rapporten har tre forskjellige forutsetninger for befolkningsframskrivning; lav nasjonal vekst, høy nasjonal vekst og hovedalternativet som omtales som MMMM, det vil si mellomnivået for komponentene fruktbarhet, dødelighet, innenlandsk flytting og inn- og utvandring. Ifølge hovedalternativet har Elverum kommune 25 000 innbyggere i år 2040. Pr 1.1.2018 var vi 21 123 innbyggere. Hovedalternativet tilsier at vi skal ha en vekst tilsvarende 3877 innbyggere, som utgjør en vekst på 194 innbyggere pr år. Lav nasjonal vekst medfører i framskrivningen at Elverum vil ha 23 600 innbyggere i år 2040. Det tilsvarer en årlig vekst på 124 innbyggere. Ifølge uoffisielle tall, rådmannen har tilgang på, har Elverum hatt en vekst hittil i år, uke 44, på 64 innbyggere.

Inntektssystemet og KS prognosemodell har lagt til grunn hovedalternativet i SSB sin framskrivning. Administrasjonen har derfor måtte korrigere dette til et mer realistisk nivå, og har lagt til grunn en befolkningsvekst på 0,2 prosent pr år i planperioden 2019 – 2022. Nedgang i forventet vekst utgjør 29 millioner kroner i mindre overføringer fra staten til Elverum.

Befolkningsframskrivningen gir også noen signaler på hva Elverum kommune kan vente seg av etterspørsel på kommunale tjenester. Aldersgruppen 80 år og over utgjør pr 1.1.2018 1 044 personer. I år 2030 er denne aldersgruppen forventet å utgjøre 1 594 personer, og 2 030 personer i år 2040. Det er en økning på henholdsvis 52 prosent og 94 prosent. Rådmannen mener dette er en realistisk utvikling, fordi aldersgruppen 60 år og over ikke er de med høyest mobilitet når det gjelder å flytte ut av kommunen.

Når det gjelder etterspørsel av kommunale tjenester så er det sterk sammenheng mellom antall eldre og etterspørsel etter pleie- og omsorgstjenester i en kommune. Siden det nesten er en fordobling av antall personer i aldersgruppen 80 år og over kan man med stor sikkerhet si at det vil bli en sterk vekst i behov for pleie- og omsorgstjenester. Ser man isolert på perioden frem til 2030 vil man trenge cirka 100 nye institusjonsplasser innen pleie- og omsorg, gitt samme behov for tjenester som i dag. Elverum kommune må starte arbeidet med å utrede og planlegge hvordan man best mulig møter denne situasjonen.

Når det gjelder barn- og unge, spesielt de mellom 6-15 år, sier framskrivningens hovedalternativ at Elverum vil ha 2 775 innbyggere i år 2040. Den 1.1.2018 hadde vi 2 506 innbyggere i denne aldersgruppen. Bygging av Ydalir skole vil kunne håndtere en stor andel av denne veksten.

Gjennom et budsjettår skjer det alltid noe som gjør at man må tilføre enkelte virksomheter økt budsjettramme i kommende års budsjetter. Det er endring i behov for tjenester som er hovedårsaken til at økning av rammene må gjøres. I forbindelse med rullering av handlings- og økonomiplan 2019 – 2022 og årsbudsjett 2019 har barnevernet fått økt sin ramme med cirka 5 millioner kroner. Det er opprettet et nytt bofellesskap i psykisk helse som utgjør cirka 5 millioner kroner, pleie- og omsorg cirka 10 millioner kroner, spesialpedagogiske tiltak i barnehagene cirka 3 millioner kroner, økt tilskudd til private barnehager 1,3 millioner kroner og NAV har fått økt sitt budsjett med cirka 2,7 millioner kroner.

Det er også forhold utenom kommunen som medfører at sektorer og tjenesteområder må tilføres økte rammer. Barnehagene har fått normative krav til bemanningsnorm og pedagognorm som medfører en økt ramme på 3,5 millioner kroner. Det samme gjelder innføring av lærernorm i grunnskolen som innebærer økt lærertetthet, og skolene må samlet tilføres cirka seks millioner kroner.

Det er i gjeldende Handlings- og økonomiplan 2018 – 2021 og i kommunestyrets møte 20.06.2018 sak 089/18, skapt forventninger til at det skal investeres i ny svømmehall. Ut fra den økonomisk vanskeligstilte situasjon Elverum kommune er i nå, er det ikke funnet plass til ny svømmehall i handlings- og økonomiplan for perioden 2019 – 2022.

Økonomisk oversikt viser et budsjettmessig mer/mindreforbruk i balanse, og dermed i henhold til myndighetskrav om å ha budsjettbalanse. Netto driftsresultat er derimot ikke tilfredsstillende. Over tid bør netto driftsresultat være cirka to prosent av brutto driftsinntekter. I 2019 vil Elverum budsjettere med et negativt netto driftsresultat på 0,11 prosent. Det vil bedre seg marginalt utover i planperioden. Skal kommunen oppnå et netto driftsresultat på to prosent over tid, som utgjør cirka 33 millioner kroner, kreves det en omstilling av driften enten i form av reduserte driftsutgifter eller økte inntekter. I sum utgjør det cirka 78 millioner kroner. Det vil være urealistisk å kunne budsjettere med ønsket netto driftsresultat i planperioden.

Elverum kommune har for budsjett 2019 og Handlings- og økonomiplan 2019 – 2022 ikke handlingsrom for uforutsette utgifter. Dette innebærer en stram økonomistyring, og det anbefales ikke å legge inn nye driftstiltak som har en varig karakter.

Gjennom budsjettåret endrer innbyggernes behov for tjenester seg. Det er derfor viktig å ha en «buffer» som kommunestyret kan disponere gjennom året til aktivitet som avviker fra det som er planlagt. Kommunestyret vil ikke ha noen buffer å disponere til uforutsette hendelser i budsjett for 2019.

Kravet til omstilling, kompetanseutvikling og effektivisering vil ligge over kommunen i hele planperioden. Dette krever stor innsats både fra den politisk og administrative ledelsen i kommunen, og ikke minst fra medarbeidere i de ulike sektorer og staber.

Selv om budsjett for 2019 er svært stramt, mener rådmannen at budsjettet gir rom for at innbyggerne skal oppleve et godt tjenestetilbud fra Elverum kommune.

Elverum 31. oktober 2018

Kristian Trengereid
rådmann

Hovedtrekk i handlings- og økonomiplan 2019 – 2022

Først og fremst

Ett av rådmannens viktigste oppdrag er å utarbeide Handlings- og økonomiplan for kommende fireårs periode. I denne runde for perioden 2019-2022, med virksomhetsplan og årsbudsjett for det første året i perioden – 2019. Planen er resultatet av en omfattende, og nesten kontinuerlig arbeidsprosess. Prosessen starter i mars med klargjøring av administrasjonens analyser, vurderinger og prioriteringer for kommende periode. I denne runden har det i tillegg blitt gjennomført en relativt omfattende tjenestegjennomgang gjennom vårhalvåret 2018, for å redusere aktivitetsnivå og driftskostnader for økonomiplanperioden 2019 – 2022. Dette endte i et eget kommunestyrevedtak 20. juni 2018 med tiltak som reduserer driftsnivå og kostnader tilsvarende 38 millioner kroner per år. Prosessen er gjennomført i henhold til kommunens årshjul for styring med drøftinger og prioriteringer i kommunestyrekomitéene, blant tillitsvalgte og verneombud med flere i april og mai. Deretter fulgte kommunestyrets strategikonferanse 13. juni og kommunestyrets strategivedtak per 20. juni 2018. Prosessen har gått videre med koordinering og prioriteringer samt levering av «Drøftingsnotat» fra rådmannen. Drøftingsnotatet ble levert til formannskapet 21. september 2018. På bakgrunn av kommunestyrets vedtak 20. juni og signaler mottatt etter framlegging av drøftingsnotatet, har arbeidet holdt fram med fullstendig utarbeidelse av Handlings- og økonomiplan for perioden 2019-2022.

Forutsetninger for den samlede prosessen som leder til Handlings- og økonomiplanen tas fra følgende kilder – oppsummert:

- Kommuneplanen – samfunnsdel og arealdel.
- Kommunedelplaner, sektor-/temaplaner (strategiske planer).
- Handlings- og økonomiplan fra forrige runde – 2018-2021.
- Årsrapport, årsberetning og regnskap 2017.
- Tertialrapport for kommunens drift per 1. og 2. tertial 2018.
- Kommuneproposisjonen og forslag til statsbudsjettet.
- Kommunestyrets strategivedtak 20.06.18, som følge av strategikonferansen 13.06.18 samt eget vedtak på egen prosess for saldering av økonomiplanen for perioden 2019 – 2022 (KS – 85/18).
- Politiske styringssignaler underveis i dialogen mellom folkevalgte og administrasjon – jfr. særlig dialog med formannskap i tilknytning til framlegg av «Drøftingsnotat» (21.09.18).

Elverum over tid

Siden 1996 har Elverum vært bykommune. Elverum er regionsenter i Sør-Østerdal, og har vært i stabil vekst i hele etterkrigsperioden. Denne posisjonen har gitt unike muligheter og en rekke utfordringer. Kommunen har vokst samtidig som den i stor grad tilføres nye oppgaver. Flere innbyggere, med økte forventninger, skal tilbys gode tjenester innenfor et stadig større tjenestespekter. Kommunen som organisasjon må være omstillingsdyktig og kunne håndtere forandringer i rammevilkår og forventninger fra befolkningen.

Elverums strategiske beliggenhet som et kommunikasjonsknutepunkt mellom Østerdalen (nord), Solør (sør), Hedmarken (vest) og Trysil og Sverige (øst), har gjennom mange år vært en sentral driver for stabil vekst i befolkningen. Gunstige naturgitte vilkår for gradvis utbygging, tilstedeværelse fra offentlige institusjoner som forsvar, sykehus og utdanning, og primærnæringene jord- og skogbruk har gitt grobunn for handel, service og industriell produksjon og øvrige næringer.

Elverum har gradvis blitt og blir knyttet bedre til omverdenen gjennom infrastrukturinvesteringer i nasjonal målestokk – i særlig grad Gardermoen som landets hovedflyplass og i nær framtid gjennom utbygging av riksveg 3/25. Per 2018 har kommunen i overkant av 21.000 innbyggere og ca. 10.000 arbeidsplasser, hvorav ca. 40 prosent i offentlig sektor. Kommunen er gjennom regionforstørringen en del av en større bo- og arbeidsmarkedsregion som omfatter kommunene rundt Mjøsa. Elverum bør være en kommune i Norge som har gode framtidsutsikter med tanke på sin beliggenhet, tilknytning til omverden og størrelse.

Utviklingstrekk de siste årene

Store investeringer – handlingsrommet begrenses

I de årlige Handlings- og økonomiplaner er det i de foregående 5 år, redegjort for de investeringsutfordringer

kommunen har stått, og står overfor, på skolesektoren og helsesektoren. På grunn av høy investeringstakt som fører til økte kostnader til renter og avdrag, og økte driftskostnader har kommunen i disse årene hatt utfordringer. I 2014 og 2015 ble organisasjonen satt på prøve for å håndtere omstillinger på grunn av for høyt driftsnivå og dårlige økonomiske resultater i perioden fra 2012. Nedbemanning og effektiviseringer måtte til. Dette bidro til tilfredsstillende positive økonomiske resultater (netto driftsresultat) for kommunen både for 2015, 2016 og 2017 – jfr. årsrapporter. For 2018 forventes svakere netto driftsresultat enn budsjettet og utfordringene øker som følge av redusert befolkningsvekst (reduerte inntekter), tiltakende kapitalkostnader og særskilte kostnadsøkninger i tjenesteproduksjonen.

Disse utfordringene er kommunen nå midt i, ved at store byggeprosjekter nylig er avsluttet, eller vil bli avsluttet i 2019. Til sammen er brutto investeringsvolumer i kommunal regi på 1 050 millioner kroner innenfor kommende periode; 2019 – 2022 (se budsjettskjema 2a). De største investeringsprosjektene er ny skole og barnehage i Ydalir og Elverum Helsehus. 513 millioner kroner av bruttobeløpet er investeringer hvor kommunen selv må bære kapitalkostnadene (renter og avdrag) i egen drift. Av disse kalkulerte 513 millioner kroner i investeringer utgjør momskompensasjon, investeringstilskudd og salgsinntekt 251 millioner kroner. Den samlede kalkulerte gjeld, hvor kommunen selv må bære kapitalkostnadene etter investeringstilskudd og momskompensasjon, øker med 262 millioner kroner over de kommende fire år som følge av det planlagte investeringsprogrammet. Det øvrige av de samlede 1 050 millioner kroner – ca. 537 millioner kroner – er investeringer i kommunens regi hvor statlige investeringstilskudd, leieinntekter og annet bærer investeringskostnadene.

Med dette investeringsprogrammet vil kommunens netto lånegjeld (definert som langsiktig gjeld, eksklusive pensjonsforpliktelser, fratrasket totale utlån og ubrukte lånemidler) ved utgangen av 2022 være 2,2 milliarder kroner. Dette tilsvarer 103 000 kroner per innbygger. Tilsvarende tall ved utgangen av 2017 var 85 000 kroner per innbygger.

Det vises til den samlede og oppdaterte investeringsoversikt for perioden 2019-2022, med kort omtale av hvert enkelt prosjekt. Det svært høye investeringsnivået som Elverum kommune har vært gjennom og som også preger 2019 er et framtreddende trekk. Dette investeringsnivået både må og vil avta, hvilket vises mot slutten av den kommende økonomiplanperioden.

Befolkningsutvikling – handlingsrommet begrenses

De siste årene har Elverum fått en tilleggsutfordring – på lik linje med mange andre kommuner og landet forøvrig: En langsiktig stabil trend for Elverum er brutt ved at en gjennomsnittlig årlig befolkningsvekst tilsvarende om lag 1 prosent er redusert til et nivå som per høsten 2018 ser ut til å være en vekst tilsvarende 0,2 prosent. Dette medfører en betydelig inntektsreduksjon i den statlige rammeoverføring til kommunen sammenliknet med hva som for noen år tilbake lå inne i kalkylene ved 1 prosent vekstnivå. Elverums omtalte betydelige investeringer i blant annet skole- og helsebygg er under gjennomføring, tilskyndet av flere faktorer – reformer, helt reelle behov for oppgraderinger, Elverums rolle som regionsenter og forventet befolkningsvekst m.m. Dette betyr at den andelen av kommunens inntekter som må brukes til å dekke kapitalkostnader (renter og avdrag) har økt betydelig i kommende økonomiplanperiode sammenliknet med noen år tilbake. Kombinert med redusert vekst i inntekter medfører dette at tilgjengelige ressurser til drift settes under kraftig press og handlingsrommet reduseres. Dette krever nøkternhet og stor grad av forsiktighet både når det gjelder nye driftstiltak og nye investeringer. Videre kreves godt forbedrings- og effektiviseringsarbeid som en forsikring for å holde aktivitetsnivået innenfor tilgjengelige ressursrammer.

I tillegg til de endrede forutsetningene som følge av redusert befolkningsvekst og høyere utgifter til renter og avdrag kommer noen vedvarende utfordringer i tjenesteproduksjonen som setter driftsøkonomien under press. Dette er betydelig økte utgifter til barnevernet, økte utgifter til psykiske helsetjenester, finansieringsordningen til særlig ressurskrevende tjenester, økte utgifter til sosial økonomisk bistand (livsopphold), lærernorm og pedagognorm i barnehager.

Per 2018 er derfor den kommunale driftsøkonomien meget stram. Handlings- og økonomiplanen for perioden 2019 – 2022 balanseres opp ved hjelp av samlede tiltak i størrelsesorden 90 millioner kroner i redusert drift per år sammenliknet med 2017/2018-nivået. Det er betydelig og vil merkes ved at ambisjonene for en del av tjenesteproduksjonen må begrenses.

I en slik situasjon er det svært viktig at det kontinuerlige forbedringsarbeidet med LEAN-konseptet som verktøy fortsetter. Det vil si at kommunens tjenesteproduksjon skal være i kontinuerlig målrettet forbedring gjennom konkret forbedringsarbeid på de arbeidsprosessene som fører til de tjenestene som ytes for Elverums befolkning. Dette er viktig for at vi skal nå målene vi har satt oss i våre planer, for at vi hele tiden skal forbedre kvaliteten på tjenestene overfor kommunens innbyggere, for at vi skal ha fornøyde medarbeidere som trives på jobben og yter sitt beste, og for å holde kontroll på kommunens økonomi og opprettholde en ønsket driftsmargin (netto driftsresultat).

Basert på det beskrevne er det på det rene at den kommende økonomiplanperiode vil bli utfordrende for Elverum. På den annen side er det et faktum at kommunen har under gjennomføring og avslutning svært betydelige investeringer som må forventes å gi positive resultater for lokalsamfunnet langt inn i framtida, og bidra til kommunens attraktivitet. De betydeligste er:

- Investeringen i Elverum Helsehus med samling av det meste av kommunens helserelaterte tjenester,

legevakt, sengepost m.m.

- Investeringen i den nye bydelen Ydalir med kommunens investering i ny skole, ny barnehage og idrettshall.
- Investeringen i Lillemoen skole med tilhørende idrettshall

I tillegg er det gjennomført og under gjennomføring, betydelige investeringer i infrastruktur, bygg og anlegg i og rundt Elverum i regi av private, fylkeskommunale og statlige aktører – jfr. boligutbygging, videregående skole, riksvegutbygging m.v.

Tjenesteproduksjon

En kommune har fire definerte roller, kommunen skal være:

- Tjenesteprodusent
- Forvaltningsmyndighet
- Samfunnsutvikler
- Demokratisk arena

Den alt overveiende delen av kommunens ressurser brukes til å produsere tjenester for innbyggerne i kommunen. Hovedtrekkene i tjenesteproduksjonen for perioden 2019 – 2022 er:

- Elverum kommune har tjenesteproduksjon som i omfang tilsvarer cirka 1,6 milliarder kroner på årsbasis (2019) for sine om lag 21.000 innbyggere. Spesifikasjonen av den økonomiske rammen for tjenesteproduksjonen er redegjort for i kapitlet «Økonomiplan 2019 – 2022 med budsjett 2019».
- Tjenesteproduksjonen fordeler seg på i størrelsesorden 150 definerte tjenester som er gruppert på 15 tjenesteområder. Dette er omtalt under kapitlet «Virksomhetsplan 2019».
- Brukerundersøkelser og tilbakemeldinger gjennom tilsyn, kvalitetskontroller og revisjoner tyder på at innbyggere og brukere i all hovedsak er tilfredse med kommunens samlede tjenestetilbud, men det finnes utfordringer på enkelte tjenester.

Investeringer

Som beskrevet i kapitler over har Elverum kommune vært gjennom, og er fortsatt inne i, en periode med meget høye investeringer, preget av bygg- og anleggsinvesteringer innenfor barnehage, skole, helse og pleie og omsorg. Det svært høye investeringsnivået preger også planperioden 2019 – 2022 ved at rente- og avdragskostnader på lån tar en betydelig større andel av kommunens samlede budsjett.

De enkeltinvesteringene som har vært, og er størst, i omfang er:

- Investeringen i Elverum Helsehus.
- Investeringen i den nye bydelen Ydalir med kommunens investering i ny skole, ny barnehage og idrettshall.
- Investeringen i Lillemoen skole med tilhørende idrettshall.

Den samlede omtalen av alle investeringsprosjektene for planperioden 2019 – 2022 redegjøres det for i kapitlet «Økonomiplan 2019 – 2022 med budsjett 2019».

Handlings- og økonomiplan 2019 - 2022 - oppsummert

Kapitlene over gir noen hovedtrekk for det som vil prege den kommende Handlings- og økonomiplanperioden ved å omtale:

- Planlagt investeringsvolum.
- Kort omtale av tjenesteproduksjonen.

Det vises til ytterligere informasjon i kapitlet «Virksomhetsplan 2019» som beskriver hovedtrekkene i tjenesteproduksjonen fra kommunen på alle tjenesteområdene. Kapitlet «Økonomiplan 2019 – 2022 med budsjett 2019» redegjør for de økonomiske rammene. Kjennetegn på disse økonomiske rammene er:

- **Låneopptak:** Elverum kommunes økonomistyring har som en grunnleggende ambisjon at økonomien skal være sunn. Dette innebærer ideelt sett at lånegjeld bør begrenses. Dette gir som handlingsregel at nytt årlig låneopptak hvor finanskostnader belaster driftsbudsjettet, ikke skal overstige årlige låneavdrag eller helst holdes ned mot 75 prosent av årlige låneavdrag. En slik strategi ville derved gradvis redusere gjeldsbelastningen. Gitt de utfordringer kommunen står overfor, med de inntektsrammer som rår, og de

tunge investeringer som gjennomføres, så vil denne handlingsregelen ikke bli fulgt. Dette har vært situasjonen gjennom flere år, og også for første del av kommende økonomiplanperiode vurderes det som umulig å overholde denne handlingsregelen. Økonomiplanen 2019-2022 medfører økt lånegjeld for kommunen, på den andelen som vil belaste kommunens drift, netto tilsvarende cirka 262 millioner kroner etter MVA-kompensasjon, investeringstilskudd m.v..

- **Netto driftsresultat:** Elverum kommune har som ambisjon å budsjettere for en sunn kommuneøkonomi med netto driftsresultat som forutsettes fordelt til å styrke vei- og bygningsvedlikehold (vedlikeholde realkapitalen), kompetanseutvikling (vedlikeholde humankapitalen) og oppbygging av egenkapitalen. Denne økonomiplanen for 2019 – 2022 har for svakt netto driftsresultat for alle 4 årene, så svakt at driften krever særskilt årvåkenhet, og kontinuerlig forbedring for om mulig å forbedre driftsresultatet utover det budsjetterte gjennom året.
- **Eiendomsskatt:** Handlings- og økonomiplanperioden 2019 – 2022 er lagt opp med en økning i skattesatsen. Økningen er på 1 promille fra 2018 til 2019, med en ytterligere økning på 0,4 promille i 2020 og ut planperioden. Skattesatsen i 2019 er 4,6 promille og gir kommunen 88,25 millioner kroner i inntekter. I 2020 reduseres inntektene til tross for økning i skattesatsen til 5 promille. Forventede inntekter i 2020 er 78,85 millioner kroner. Årsaken er at takstgrunnlaget skal reduseres med en reduksjonsfaktor på 30 prosent i stedet for 15 prosent som kommunen i dag har.

Årsbudsjett for 2019 og økonomiplan for 2019-2022 viser:

1. Økning av driftsnivået som følge av nye valgte driftstiltak, og økning av kapitalkostnader som følge av investeringer fra 2018 til 2019.
2. Elementene i tabellen for «Sunn kommuneøkonomi» for perioden som følger:

Elementer i «sunn kommuneøkonomi»	Millioner kroner				
	2019	2020	2021	2022	Ideelt mål
Bygningsvedlikehold (realkapital)	13,8	13,8	13,8	13,8	23,5
Veivedlikehold (realkapital)	13,6	13,2	12,9	12,6	22,2
Kompetanseutvikling (humankapital)	5,1	5,1	5,1	5,1	8,7
Netto driftsresultat	1,9	1,2	-0,9	-0,7	-32

* Midler som er innarbeidet i ordinære driftsrammer, men som ikke dekker mer ressurskrevende kompetansehevede tiltak.

3. Investeringer som gir ny netto lånebelastning for kommunen (på investeringstiltak som belaster kommunens drift direkte) etter fradrag for investeringstilskudd og momskompensasjon på til sammen 262 millioner kroner for økonomiplanperioden.

4. Budsjetterte eiendomsskatteinntekter for perioden tilsvarende:

- 88,3 millioner kroner i 2019
- 78,8 millioner kroner i 2020
- 78,7 millioner kroner i 2021
- 78,6 millioner kroner i 2022

Tilstrekkelig positivt netto driftsresultat og «sunn kommuneøkonomi» er nødvendig fordi:

1. Elverum kommune har ved inngangen av økonomiplanperioden svært begrensede fond/likvid egenkapital til å ta uforutsette hendelser på en omsetning på samlet cirka 1,6 milliarder kroner, derfor må det bygges opp egenkapital.
2. De nevnte summer i perioden for å dekke bygningsvedlikehold, veivedlikehold og kompetanseutvikling er for lave, og bør økes for å hente inn etterslep og ikke tære på kapital, samt skape forsvarlig vedlikeholdsnivå.
3. I perioden som kommer etter 2022 vil ytterligere behov for både drifts- og investeringsmidler spesielt innenfor skolesektoren gjøre seg gjeldende. Det vil legge press på muligheten for «sunn kommuneøkonomi».
4. De synliggjorde «ideelle nivåene» er vist på grunnlag av følgende vurderinger:

- Bygningsvedlikehold er fastlagt ut fra norm fra Norsk Kommunalteknisk forening som for tiden er kr. 170 pr m2. Gitt Elverum kommunes areal på formålsbygg per 2019 (135 280 m2), så vil et forsvarlig nivå på bygningsvedlikeholdet være minimum 23 millioner kroner årlig. Dog ikke hensyntatt gjeldende vedlikeholdsetterslep (fremmes som egen sak). Den økonomiske situasjonen har gjort det nødvendig å ikke budsjettere med vedlikeholdsmidler til nybygg i denne økonomiplan perioden.
- Veivedlikeholdet i Elverum bør ha som mål å ligge på 85 prosent av gjennomsnittsnivået i den kommunegruppa Elverum hører til. Ut fra en slik vurdering er det anslått at veivedlikeholdet i Elverum bør ha et årlig nivå i størrelsesorden 20 millioner kroner (227 km veg og gater).
- For kompetanseutvikling er det gjort en skjønnsmessig vurdering for å indikere et forsvarlig nivå.

Statsbudsjettet for 2019 og andre budsjettforutsetninger

Statlige styringssignaler

Regjeringen legger i statsbudsjettet for 2019 opp til en realvekst i kommunesektorens frie inntekter på 2,6 milliarder kroner. Veksten i de frie inntektene skal dekke merutgifter som følge av demografi, pensjon og andre satsinger. Den reelle veksten samlet er ikke på mer enn 0,3 milliarder kroner. Regjeringen legger videre opp til at kommunesektoren også har et handlingsrom på 1,2 milliarder kroner innenfor eksisterende rammer gjennom effektivisering. Økt handlingsrom med effektiviseringskrav er på 1,5 milliarder kroner. Det å beregne et handlingsrom gjennom et effektiviseringskrav vil gi utilsiktet effekt ettersom det er stor variasjon mellom kommunene. De som er effektive fra før har ikke dette handlingsrommet. Det er det tekniske beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi som har utarbeidet et program for å se på effektiviteten i kommunal sektor. De mest effektive kommunene innenfor et tjenesteområde og en gruppe av sammenlignbare kommuner har fått en effektivitetsverdi på 100. Dersom en kommune får verdien 70 innenfor et tjenesteområde, tilsier dette at kommunen er 30 prosentpoeng mindre effektiv enn den mest effektive kommunen. Elverum kommunes effektivitet var ved siste beregning i 2017 satt til 91. Til sammenligning hadde Hamar og Ringsaker en effektivitet på henholdsvis 85 og 87.

Kommunens driftsinntekter

Innledning

Kommunesektorens frie inntekter består av rammetilskudd fra staten og skatteinntekter. Andelen frie inntekter anslås til 72 prosent av de samlede inntekter i sektoren. Frie inntekter kan disponeres fritt innenfor rammen av gjeldende lover og regelverk, og gir rom for lokal tilpasning av virksomheten. I tillegg mottar kommunene øremerkede tilskudd som må brukes i tråd med formålet som er angitt for bevilgningen. Disse utgjør 6 prosent av de samlede inntektene. Gebyrinntekter er kommunale avgifter og egenbetaling for tjenester. Gebyrene utgjør 13,6 prosent av kommunesektorens samlede inntekter.

Frie inntekter – Elverum kommune

I henhold til KS' (kommunenes organisasjon) prognosemodell for statsbudsjettet 2019 vil Elverum kommune motta nær 1.153 millioner kroner i frie inntekter fordelt på skatt og rammetilskudd. Av dette anslås skatteinntektene å bli 610 millioner kroner inklusive inntektsutjevning. I rammetilskuddet på 543,5 millioner kroner ligger også skjønnstilskudd som fordeles av fylkesmannen på 2,2 millioner kroner. Nivået på de frie inntektene i økonomiplan for 2019-2022 er fastsatt med utgangspunkt i Regjeringens forslag til statsbudsjett og prognosemodellen fra KS. I prognosemodellen er landets innbyggertall og demografi fremskrevet med SSB sin MMMM-prognose. Prognosen for utviklingen i innbyggertall i Elverum er usikker. Utviklingen i Elverum er basert på en liten vekst med 0,2 prosent, hvor veksten er lagt på innbyggergruppen 23-66 år. Tabellen nedenfor viser innbyggertallet som er lagt til grunn i planperioden.

Innbyggertall/demografi	2019	2020	2021	2022
Innbyggere 0-1 år	448	448	448	448
Innbyggere 2-5 år	887	887	887	887
Innbyggere 6-15 år	2 524	2 524	2 524	2 524
Innbyggere 16-22 år	1 848	1 848	1 848	1 848
Innbyggere 23-66 år	11 728	11 797	11 839	11 882
Innbyggere 67-79 år	2 632	2 632	2 632	2 632
Innbyggere 80-89 år	823	823	823	823
Innbyggere 90 år og over	206	206	206	206
Innbyggere i alt 1.7 før IS-året	21 096	21 165	21 207	21 250
Folketall per 1.1. i IS-året	21 165	21 207	21 250	21 292

Tabell: Tabellen viser antall innbyggere i de forskjellige aldersgrupper, og danner grunnlag for beregning av overføringer av frie inntekter fra Staten.

Integreringstilskuddet

Kommunen får utbetalt integreringstilskudd for flyktninger bosatt etter avtale mellom IMDI og kommunen, eller som bosetter seg i kommunen på egen hånd. Dette gjelder:

- personer som har fått innvilget beskyttelse med flyktningstatus (asyl) i Norge

- personer som har fått oppholdstillatelse på humanitært grunnlag etter utlendingsloven på grunnlag av søknad om asyl
- personer som har fått kollektiv beskyttelse i en massefluktsituasjon
- overføringsflyktninger
- personer som har opphold i Norge på grunn av familieinnvandring til flyktninger

Tilskudd gis ordinært for en periode på fem år fra mottak. I tillegg mottar kommunen særskilt tilskudd ved bosetting av enslige mindreårige flyktninger. Dette tilskudd skal bidra til at enslige mindreårige flyktninger kan bosettes så raskt som mulig i gode bo- og omsorgstilbud tilpasset det enkelte barn. Tilskuddet beregnes fra den måneden den enslige mindreårige blir bosatt og utbetales til og med det året den enslige mindreårige fyller 20 år.

Elverum kommune hadde en årlig økning i nye bosatte flyktninger fra 2012 (35 personer) til 2016 (84 personer). For 2018 ser det ut til at Elverum kommune vil motta 26 flyktninger. For 2019 er det foreløpig usikkert hvor mange flyktninger kommunen vil motta, siden IMDI har utsatt anmodningen til november.

Det er likevel laget en foreløpig prognose på totalt 30 flyktninger, hvorav 3 enslige mindreårige. Integreringstilskuddet er beregnet til 35,6 millioner kroner. Tilskuddet for enslige, mindreårige flyktninger er beregnet til 14,3 millioner kroner. Revidert budsjett 2018 er til sammenligning på 42,3 og 22 millioner kroner. Dette innebærer reduserte tilskudd på 14,4 millioner kroner i 2019.

Eiendomsskatt

Eiendomsskatten er i rådmannens budsjettframlegg innarbeidet med 88,3 millioner kroner. Det innebærer en økning i skattesatsen fra 3,6 promille til 4,6 promille. Dette innebærer 20 millioner kroner i økte skatteinntekter i 2019.

Gebyrregulativet

De fleste gebyrer er betaling for tjenester som er arbeidsintensive og bør justeres ut fra lønnsveksten i kommunen. Den generelle lønnsveksten i 2018 var på 2,8 prosent. Det er derfor foretatt en regulering av de fleste gebyrer ut fra en generell økning på 2,8 prosent.

Det er en del unntak fra beregningen hvor gebyrene er foreslått justert spesifikt av den enkelte sektorsjef, og flere tjenester får sine satser fastsatt i statsbudsjettet eller av andre enn kommunen. Dette gjelder bl.a. oppholdssatsen i barnehage som er maksimalprisregulert og omsorgstjenester som reguleres ut fra grunnbeløpet i folketrygden.

Selvkost

Flere sektorer har gjort selvkostvurderinger og foreslår sine satser justert ut fra dette. På den måten vises de reelle kostnadene frem, og det kan legges grunnlag for en mer reell vurdering av hvilke brukergrupper man ønsker å subsidiere gjennom tilskudd eller styrte rabattordninger.

Utbytte fra selskaper

Kommunen er eier og medeier i flere selskaper. Det er kun Elverum Energi AS hvor det er grunnlag for uttak av utbytte. Fra kommunale foretak (Elverum kommuneskoger) er det ikke utbytte, men overføringer.

Nivået på utbytte fra selskaper er i forhold til selskapets resultater og etter styrets anbefaling. I 2019 er det innarbeidet et forventet utbytte på 6,1 millioner kroner fra Elverum Energi AS. Dette forutsetter at selskapet har et resultat i regnskapet for 2018 som gir rom for et utbytte på dette nivået. Nivået på strømprisene tilsier at dette er et realistisk nivå.

Det er ikke innarbeidet noen overføringer fra KF Elverum kommuneskoger i rådmannens forslag til budsjett for 2019 eller i planperioden.

Toppfinansieringsordningen for ressurskrevende tjenester

Hensikten med ordningen er å sikre at tjenestemottakere som krever stor ressursinnsats fra det kommunale tjenesteapparatet får gode tilbud uavhengig av kommunens økonomiske situasjon. Ordningen gjelder ikke personer over 67 år. For 2019 foreslås det at kommunene får kompensert 80 prosent av egne netto lønnsutgifter til helse- og omsorgstjenester ut over et innslagspunkt. Innslagspunktet for 2019 er estimert til 1.413.000 kroner. Det er heftet stor usikkerhet til denne refusjonen, spesielt knyttet til beregning av timepris. En korrigerende av timeprisen vil gi store utslag på refusjonen.

Skatt – personlige skatteyttere

Det kommunale skattøret settes til det maksimale av det Stortinget fastsetter. I forslag til statsbudsjett er det kommunale skattøret for personlige skattytere satt til 11,55 prosent, en reduksjon på 0,25 prosentpoeng fra 2018. Skattøren er satt utfra et mål om at skatteinntektenes andel av samlede inntekter for kommunene i 2019 skal ligge på 40 prosent.

Kommunens driftsutgifter

Pris- og lønnsforutsetninger

Anslått pris- og kostnadsvekst (deflatoren) i kommunesektoren er i statsbudsjettet satt til 2,8 prosent for 2019. Lønnsveksten er antatt å bli 3,25 prosent og prisøkning på 1,92 prosent med en vekting med henholdsvis 2/3 og 1/3. I de budsjetterte driftsrammene for sektorene og stabene i Elverum kommune er det forutsatt en inntektsvekst på 2,8 prosent på varer og tjenester levert av kommunen (se eget avsnitt om vann- og avløpsgebyrer som er selvkostområde). Satsen er vurdert ut fra årets lønnsutvikling.

Når det gjelder lønn er resultatet av det sentrale og lokale lønnsoppgjøret i 2018 budsjettet inn i driftsrammene for sektorene og stabene med helårseffekt.

Det er budsjettet med en lønnsreserve for 2019 på 23 millioner kroner. Reserven skal dekke lønnsoppgjør i 2019 utover det som er lagt inn i driftsrammene.

Pensjon

Reserve til pensjon er budsjettet med 15,7 millioner kroner i 2019. Denne skal dekke reguleringspremien fra pensjonsselskapene Elverum kommunale pensjonskasse (EKP) og Kommunal Landspensjonskasse (KLP). Dette blir etterfakturert kommunene når lønnsoppgjøret 2018 sentralt er gjennomført. I tillegg skal justeringer som følge av premieavviksberegninger dekkes etter aktuarberegninger av pensjonskostnaden ved slutten av året.

Forskjellen mellom faktisk innbetalt premie til pensjonsselskapene ett år og pensjonskostnaden som regnskapsføres (aktuarberegning) benevnes premieavviket. Akkumulert premieavvik nedbetales over 15 år, men fra 2011 er nedbetalingen endret til 10 år og premieavvik fra og med 2014 skal nedbetales over kun 7 år.

Kapitalkostnader – Renteforutsetninger

Det er forbundet med stor usikkerhet å anslå budsjettrenter for økonomiplanperiodene. Med utgangspunkt i Norges banks renteprognose, har rådmannen lagt følgende renter til grunn i økonomiplanen:

- 2019: Flytende lånerente på 2 prosent for ordinære avdragslån, og 1,7 prosent for sertifikatlån.
- 2020: Flytende lånerente på 2,3 prosent for ordinære avdragslån, og 2 prosent for sertifikatlån.
- 2021-2022: Flytende lånerente på 2,8 prosent for ordinære avdragslån, og 2,2 prosent for sertifikatlån.

Per 2. tertial 2018 er andelen lån med flytende rente på 32 prosent. For de øvrige lån i gjeldsporteføljen har kommunen fastrenteavtaler. Gjennomsnittsrenten for kommunens fastrenteavtaler er 3,1 prosent. Merk at en renteøkning på én prosent vil gi årlig økte renteutgifter på 8,6 millioner kroner.

Innkjøp av varer og tjenester

Kommunen deltar i et innkjøpssamarbeid med Hamar, Ringsaker, Løten og Stange. Man utlyser felles anbudskonkurranser slik at innkjøpsvolumene skal være mer interessante for leverandørene enn hva hver enkelt kommune representerer. I tillegg deler vi på arbeidet med utlysninger. På noen innkjøpsområder utvides samarbeidet også slik at Hedmark Fylke og kommuner som Gjøvik, Lillehammer og Kongsvinger inngår.

Det interne prosjektet for å øke bruken av våre innkjøpsavtaler, hvor alle sektorer og staber deltar, har ikke vært i nok fokus. Et nytt innkjøpsreglement og prosedyrer for innkjøp vil bli implementert i organisasjonen, hvor målet er å gjøre de rette innkjøpene til rett pris og kvalitet. I 2019 er det forutsatt en innsparing på 5 millioner kroner i innkjøp.

Kommunalt driftstilskudd til private barnehager

Kommunen skal fastsette tilskuddssatser for driftskostnader og kapitalkostnader. Dette er i samsvar med forskrift om likeverdig behandling ved tildeling av offentlig tilskudd til ikke-kommunale barnehager §§ 4 og 5.

Forskriften sier at kommunens regnskap fra 2 år før tilskuddsåret skal ligge til grunn for tilskuddsberegningen. Det betyr at regnskapstallene for 2017 (funksjonene 201 og 221), framskrevet med gitte deflatorer, danner basis for tilskuddsberegning for 2019 (med noe teknisk korrigering for brukerbetaling bl.a.).

Driftstilskuddet utgjøre 100 prosent av kostnadene kommunen har til sin ordinære drift av egne barnehager. Kapitaltilskudd gis i henhold til nasjonale satser. Disse varierer i forhold til barnehagens byggeår.

Utviklingen i antall barn med behov for barnehageplass har vært relativt stabil, men det har vært en økning av antall barn i private barnehager. Utviklingen ser nå ut til å ha stabilisert seg og for 2019 er det lagt til grunn 561 barn i private barnehager.

	2016	2017	2018	2019*
Barn 0-2 år	191	211	213	214
Barn 3-6 år	346	347	348	347
Sum barn i private barnehager	537	558	561	561
Antall barn 0-5 år i kommunen	1 380	1 350	1 334	1 335
Andel i privat barnehage	38,90 %	41,30 %	42,10 %	42,02 %

Tabell: Tabellen viser antall barn i private barnehager og hva som er lagt til grunn for budsjetteringer av driftstilskudd 2019.

Handlingsplan 2019 – 2022

Innledning

Handlings- og økonomiplan 2019-2022 redegjør for hovedtrekkene i den planlagte virksomheten for Elverum kommune i fireårsperspektivet. **Handlingsplanen** gir en verbalbeskrivelse av prioritert og planlagt virksomhet slik denne fortoner seg ved inngangen til perioden. **Økonomiplanen** redegjør tilsvarende for de tilhørende økonomiske rammer og prioriteringer for fireårsperioden fordelt på investeringer og drift.

Handlingsplanen for den kommende fireårsperioden er det elementet i kommunens planhierarki (jfr. kommunens planstrategi) som skal:

1. Ta tak i de mål og strategier som er beskrevet i kommuneplanen, kommunedelplaner og tema-/sektorplanene (de strategiske planene).
2. Ta tak i føringer for tjenesteproduksjonen og samfunnsutviklingen som foreligger, som er nødvendig å håndtere, og som ikke er redegjort for i planverket.

Resonnementet (punkt 1 og 2 over) er at kommunen så langt råd er, skal arbeide planmessig og omgjøre politisk prioriterte og vedtatte, langsiktige mål og strategier til handling. Samtidig må kommunen ha tilstrekkelig beredskap for å kunne håndtere muligheter og utfordringer som samfunnsutviklingen byr på «under reisen», og som planverket ikke har forutsatt.

Beskrivelsen i handlingsplanen struktureres innenfor de seks samfunnsområdene som er fastlagt som strukturen for samfunnsplanleggingen og beskrevet i planstrategien for Elverum. Disse samfunnsområdene er:

- Klima og energi
- By- og bygdeutvikling
- Samferdsel og infrastruktur
- Verdiskaping og næringsutvikling
- Natur, kulturmiljø og landskap
- Helse, livskvalitet og oppvekstmiljø

I tråd med kommunens planstrategi er ambisjonen å skape en «rød tråd» fra kommuneplan via kommunedelplaner/ tema-/sektorplaner og inn i Handlings- og økonomiplan. Handlingsplanen danner basis for ytterligere detaljering som gjøres i planens første år, denne gang for 2019. Dette finnes i Virksomhetsplan og korresponderende årsbudsjett for 2019, beskrevet og fordelt på tjenestekområder (se senere kapitler).

Klima og energi

Elverum kommune har strategisk plan: **Energi- og klimaarbeid i Elverum – 2014 – 2018.**

Utslippsreduksjoner – Karbonbinding – Forebyggende tiltak, godkjent i kommunestyret 19. juni 2014. Denne planen redegjør for ambisjonene i klima- og energiarbeidet i kommunen. Planen er i henhold til planstrategien oppe til rullering/oppdatering gjennom høsten 2018 og våren 2019, og vil bli gjort gjeldende for en ny 4-års-periode – 2019-2022.

Klima og energiarbeidet i Elverum kommune fra 2009 har i vesentlig grad dreid seg om energiøkonomiseringsarbeid i kommunens egne bygg. Dette har for en stor del foregått i et samarbeid med de øvrige kommunene i Sør-Østerdal gjennom Regionrådet for Sør-Østerdal. Gjennom dette samarbeidet har en klart å opparbeide både nasjonal og internasjonal oppmerksomhet, og er kommet langt med energiøkonomiseringstiltak i egne formålsbygg.

Arbeidet via Regionrådet for Sør-Østerdal fortsetter i et nytt prosjekt «Energi- og klima i Sør-Østerdal». Målet er å videreutvikle nettverket og aktiviteter mellom kommunene i Sør-Østerdal og kompetansen til ansatte, kommunens innbyggere og næringslivet innen energi- og klimaspørsmål.

Klima- og energiarbeidet i Elverum for perioden 2019-2022 vil, slik det ser ut ved inngangen til perioden, legges opp med tiltak som vist under – jfr. ni temaområder med mål og strategier i planen **Energi- og klimaarbeid i Elverum.**

De aktuelle arbeidsområdene og tiltakene i fire-års perspektivet er:

1. Transport

- **Kollektivtransport** – arbeide for å styrke denne innad i Elverum, og til- og fra Elverum.
- **I by- og arealplanlegging** og gjennomføring – forbedre framkommelighet for gående og syklende.
- Praktisere et **miljøvennlig og arealeffektivt utbyggingsmønster** for å redusere transportarbeidet.

- Gjennomføre «**sykkelkampanjer**» jevnlig for å øke sykkelbruk innad i Elverum.
- Fortsette arbeidet for å bringe **kommunens bilflåte over på lavutslippsbiler, hybrid og eller el.**

2. Stasjonær forbrenning

- Videreutvikle arbeidet for å sikre energieffektiv energiforsyning og bruk i kommunale bygg.
- Fortsette å legge til rette for fortsatt utvikling av **Elverum fjernvarme basert på bioråstoff.**
- Legge til rette for nye løsninger og **innovativ bruk av fornybar energi basert på biomasse, jordvarme, vind og solenergi** både i nyutbygginger, påbygginger og restaurering – særlig utbyggingen i Ydalir og Elverum Tomteselskaps engasjement.
- Opprettholde og forsterke ordning for **utskifting av ildsteder i private boliger.**
- Gjennomføre utfasing av oljekjeler til bygningsoppvarming innen 2020.

3. Avfallshåndtering/slambehandling

- Samarbeide godt med Sør-Østerdal Interkommunale Renovasjonsselskap (SØIR) for å medvirke til at Elverums innbyggere **reduserer avfallsmengden ytterligere forbedrer kildesortering og gjenvinning.**

4. Jordbruk

- Veilede og stimulere jordbrukere i Elverum til å drive **godt klimajordbruk.**
- Veilede og stimulere landbruksnæringens utøvere til ytterligere **økt bruk av biomasse til oppvarming og biodrivstoff til transport- og produksjonsformål.**

5. Arealplanlegging

- Utbyggingsområder for bolig og næring søkes **lokalisert innenfor gang- og sykkelavstand til sentrum,** og nært eksisterende kollektivtilbud.
- **Gode sykkel- og gangforbindelser** sikres i reguleringsplaner.
- Utslipp av klimagasser vurderes innført som **vurderingskriterium i reguleringsarbeidet.**

6. Fornybar energiproduksjon

- Veilede for **økt produksjon av fornybar energi** – bioenergi, vannkraft, grunnvarme, vindkraft.
- Veilede for etablering av **nærvarmeanlegg og gårdsvarmeanlegg.**
- Veilede for etablering av mer **klimavennlige kjøleløsninger på store bygg** med kjølebehov.

7. Karbonbinding i skog, bygg og trekonstruksjoner

- Arbeide for en **aktiv skogpolitikk** og påvirkning til dette gjennom næringspolitikk.
- Sikre **høyt investeringsnivå på Elverums skogarealer** gjennom målrettet veiledning overfor skogeiere.
- Veilede for bygging med fornybare og klimavennlige materialer, og **spesielt bruk av tre i bygg og øvrige konstruksjoner** i Elverum kommune.

8. Kommunens egen virksomhet

- Kommunen skal fortsette å vise vei ved å **bruke tre som byggemateriale i sine bygg.**
- Kommunen tilrettelegger for at det både i kommunens drift og ansatte kan bruke **elbiler og ha tilgang til lademuligheter.**
- Anvende **anskaffelsesspesifikasjoner** som stiller krav som fremmer klima- og miljøeffektive løsninger ved innkjøp og bygg- og anlegg.
- Utarbeide årlig statusrapport i årsberetningen for temaene klima-, energi og miljø.
- Tilgjengelig teknologi for å redusere behovet for arbeids- og møtereiser utnyttes.

9. Forebyggende tiltak mot flom, skred og overvann

- Overvannshåndtering skal løses lokalt innen området (LOH) i alle nye utbyggingsområder.
- **Grønnstruktur** langs vassdrag sikres.
- **Flomveger** i eksisterende og nye boligområder kartlegges og sikres.
- **Åpne overvannskanaler** og bekker holdes åpne.
- **Sidevassdrag kartlegges med tanke på flomrisiko,** og områder det ikke bør bygges på identifiseres og tas hensyn til i alle byggesaker.

By- og bygdeutvikling

Elverum kommune har ved inngangen til planperioden 2019 – 2022 en byplan under ferdigstilling for perioden fram mot 2030. Planen er høsten 2018 ute på høring og forventes endelig godkjent i løpet av våren 2019. Denne planen vil være basis for den samlede byutviklingen fram mot 2030. I tillegg skal det etter at byplanen er endelig godkjent, vurderes om det skal utarbeides en egen plan for boligbyggingen i Elverum. Deretter inngår det også som en del av planstrategien å utvikle en egen plan for bygdeutviklingen i Elverum.

Denne vurderes samordnet med revisjonen av den samlede arealplanen for kommunen – jfr. vedtatt planstrategi.

Samfunnsområdet er kalt by- og bygdeutvikling fordi Elverum både er en by- og landkommune, med i størrelsesorden $\frac{3}{4}$ av befolkningen i by- og bynært område, $\frac{1}{4}$ av befolkningen i omkringliggende bygder. Dette krever et planverk som tar hensyn til de muligheter og utfordringer dette gir for å tilby og vedlikeholde både urbane og landlige bo- og leveområder– derfor byplan og plan for bygdeutvikling.

Foruten byplanen baseres den kommunale tjenesteproduksjon og samfunnsutvikling innenfor dette samfunnsområdet ved inngangen til planperioden 2019-2022 i vesentlig grad på følgende:

- Kommuneplanens samfunnsdel og arealdel.
- Et omfattende sett av lovverk og forskrifter – i særlig grad Plan- og bygningsloven med tilhørende forskrifter.
- Særskilte vedtak i kommunestyre og formannskap, i tilknytning til de årlige budsjetter, i tilknytning til reguleringsarbeid e.a.

Med planverket som ligger til grunn, og de muligheter man ser for seg innenfor samfunnsområdet by- og bygdeutvikling for perioden 2019 - 2022, så legges det opp til at følgende tiltak gjennomføres:

- **Arealplanlegging - Byplanlegging - Reguleringsplanlegging** – På dette området planlegges det og gjøres et jevnt arbeid på et høyt aktivitetsnivå med de ressurser kommunen har til rådighet. Det har så langt vært et relativt stort arbeid å holde tritt med utbyggingstakten i kommunen, og planleggingen som må gjennomføres som følge av dette. Det blir spennende å følge befolkningsutviklingen framover.
- **Byggesaksbehandling** – Denne tjenesteproduksjon er riktig dimensjonert ut fra behovet i kommunen. Den fortsetter som stabil gebyrfinansiert tjenesteproduksjon. Brukerdialog og kommunikasjon skal utvikles og effektiviserings- og forbedringsarbeid pågår (kontinuerlig forbedring med LEAN-konseptet).
- **Oppfølging av privat og offentlig utbygging** – Som følge av både privat og offentlig utbygging i Elverum, er det til enhver tid et betydelig antall prosjekter å følge i drøftinger, dialog, forhandlinger m.v. Dette arbeidet gir grunnlag for de forskjellige formene for arealplanlegging og byggesaksbehandling.
- **Elverum Tomteselskap** er et kommunalt eid selskap. Selskapets virksomhet inngår som en vesentlig del av den kommunale satsingen for å tilrettelegge for bygge- og boområder i byen – en viktig del av attraktivitetsarbeidet. Utbyggingsområdet Ydalir vil ha et særskilt fokus i kommende år.
- **Arbeidet for å holde fast ved og utvikle Elverum som «skoghovedstad» og treby.** Treveilederen for bygging utvikles og oppdateres, føringer for trebyggeri søkes ytterligere utviklet. Arbeidet for å utvikle næringsutviklingstiltak, konferanser og annet som er skog- og trerelatert fortsetter.
- **Kommunikasjons- og omdømmearbeid.** Det legges opp til at man fortsetter arbeidet med å markedsføre Elverum som bosted, arbeidssted og som et sted å besøke – attraktivitetsarbeidet. Det planlegges og forventes realisert konkrete initiativ for å samordne attraktivitetsarbeidet ytterligere mellom kommunens virksomheter og selskaper. Dette arbeidet vil forhåpentligvis kunne utvikles gjennom perioden.

Både i privat og offentlig sektor er det ved inngangen til planperioden 2019 – 2022 et høyt investeringsnivå i og rundt Elverum. Dette fortsetter også et stykke inn i planperioden. Dette er prosjekter som har vært gjennom planlegging og reguleringer med kommunal medvirkning, og vil komme til realisering. Vesentlige utbygginger vil være:

- Bydelen Ydalir med forsknings- og utviklingsbasert støtte for å sikre klimariktig utbygging. Dette er gjennomføring av en bydel med planlagt 800 – 1.000 boenheter i perioden fram mot 2030. Kommunen, Elverum tomteselskap og et nettverk av private interessenter er delaktig i forsknings- og utviklingssamarbeid hvor Sintef og Byggforsk med flere er kompetansepartnere (ZEN – Zero Emission Neighbourhood). Grunnlagsinvesteringene med kommunal garanti i området er betydelige, og topper seg gjennom 2018 og inn i 2019.
- Ydalir skole i kommunal regi – planlagt 2 parallell skole med inntil 350 elever i bydelen Ydalir. Skolen åpnes i august 2019. I tilknytning bygges også idrettshall.
- Ydalir barnehage – utbygging pågår parallelt med skoleutbyggingen for åpning i august 2019.
- Elverum Helsehus i kommunal regi – bygging pågår med ferdigstillelse per årsskiftet 2018/2019. Dette er Elverum kommunes største enkeltinvestering noensinne.
- Elverum videregående skole i fylkeskommunal regi. Utbygging og total renovering i 3 – års perioden 2016 – 2019.
- Utbygging av allaktivitetsarena i kommunal regi ved Elverum Ungdomsskole.
- Utbygging av riksveg 3/25 på strekningen Omangsvollen – Grundset. Utbygging er startet høsten 2017 med ferdigstillelse ved årsskiftet 2019/2020.
- En rekke private boligutbyggingsprosjekter, i særlig grad fortetting i sentrum, som har pågått gjennom flere år og fortsetter inn i 2019.

Samferdsel og infrastruktur

Samfunnsområdet samferdsel og infrastruktur er et eget samfunnsområde i kommunens planstrategi, med forslag til tilordnet planverk. Dette er gjort fordi alle samferdsels- og infrastrukturutfordringer og behov i et lokalsamfunn bør bli sett under ett. Det gjelder helt grunnleggende fysiske samfunnsstrukturer som veg, bane, vanntilførsler, avløp, energiforsyning, datanettverk m.v. med tilhørende kommunikasjonstrafikk.

I 2015 ble «**Hovedplan vann og avløp**» oppdatert og videreutviklet for perioden 2015 – 2024. Planen legger grunnlaget for vedlikehold og utvikling av livsviktig infrastruktur i lokalsamfunnet, og har en særstilling på grunn av gebyrfinansieringen som ligger til grunn for gjennomføringen.

I henhold til planstrategien for perioden 2016-2019 er det ambisjoner om å utvikle en egen strategisk plan for samferdsel og infrastruktur, lagt i tid etter ferdigstillelse av byplanene for å kunne vurdere behov og koordinering. I tillegg skal trafikksikkerhetsplanen oppdateres. Den kommunale tjenesteproduksjon og samfunnsutvikling innenfor dette samfunnsområdet baseres for øvrig på følgende:

- Kommuneplanens samfunnsdel og arealdel.
- Hovedplan vann og avløp – jfr. godkjent plan for perioden 2015-2024.
- Et omfattende lovverk og forskrifter – i særlig grad Plan- og bygningsloven med forskrifter.
- Særskilte vedtak i kommunestyre og formannskap, i tilknytning til budsjetter, til reguleringsarbeid e.a.

Det legges opp til at arbeidet innenfor samfunnsområdet samferdsel og infrastruktur prioriteres på følgende tiltak for perioden 2019-2022:

- **Nyutvikling og revidering av planer** – se kommentar over.
- **Vann og avløp** – dette er en stabil, gebyrfinansiert tjenesteproduksjon på forvaltning, drift, vedlikehold og utbygging av vann- og avløpssystemer i kommunen i henhold til rullerende strategisk plan. Enhet for vann og avløp i sektor for teknikk og miljø kan over år vise til meget gode faglige resultater. Vannforsyning og avløpshåndtering i Elverum er av landets beste. Det planlegges for at dette fortsetter langs samme linje, i henhold til oppdatert plan for perioden 2015-2024, med utbygginger som koordineres med øvrige utbygginger.
- **Vegbygging og vegvedlikehold** – bygdeveger og bygater. Dette er viktig og nødvendig infrastruktur for at lokalsamfunnet skal fungere. Det er gjennom de siste årene (2012 – 2016) gjort et betydelig løft for å oppgradere standarden på kommunale veger, delvis ved hjelp av omplassering av kapital fra skog til veg (økt hogst av hogstmoden skog). Investeringsnivået har vært økende fram til 2018, men må tas noe ned i den kommende planperioden for å betjene øvrige svært tunge investeringer for kommunen.
- **Gater, veg og park** – forvaltning, drift, vedlikehold og utbygging av gater, veger og parker m.v. tilligger sektor for teknikk og miljø. Foruten vegbygging og vegvedlikehold, som får særskilt oppmerksomhet som grunnleggende infrastruktur (se omtale over), legges det vekt på å holde parker og uteområder i kommunen i beste mulige skikk. For de kommende år vil gatelys få en betydelig oppgradering – se egen omtale av investeringsprosjekt.
- **Bredbåndutbygging** – det er planer under utvikling for å starte utbygging av bredbånd ytterligere i Elverum, i et samarbeid mellom det offentlige ved kommune og fylkeskommune, bredbåndsselskaper og potensielle abonnenter i de aktuelle geografiske områder gjennom dugnadsbidrag. Det er gjennomført en offensiv utbygging av bredbåndskapasiteten i sentrum av Elverum i regi av flere konkurrerende selskaper på kommersiell basis. Kommunen investerer sjøl betydelig beløp i perioden for å bidra til å utvikle bredbåndskapasiteten med dekning i hele kommunen.
- **Utbygging av riksveg 3/25 i regi av eget utbyggingsselskap på oppdrag fra Statens Vegvesen** – dette er det klart største enkeltprosjekt på vegløsninger inn til -og forbi Elverum noensinne.
- **Det arbeides i 2018 og inn i 2019 for å utvikle en felles areal- og transportstrategi** for 10 kommuner rundt Mjøsa inkludert Elverum. Utgangspunktet er den felles bo- og arbeidsmarkedsregionen disse kommunene representerer. Elverum deltar aktivt i dette samarbeidet sammen med de øvrige kommunene, fylkeskommunene og transportetater.

Verdiskaping og næringsutvikling

Samfunnsområdet verdiskaping og næringsutvikling har tre strategiske planer:

- Strategisk næringsplan for Elverum 2014-2018.
- Overordnet eierstrategi for Elverum kommune – skal utvikles i 2019.
- Strategisk plan: Internasjonalt arbeid – ferdigstilles høsten 2018.

Den strategiske næringsplanen er utgangspunkt for næringsutviklingsarbeidet som utføres i kommunens regi. Planen skal rulleres og oppdateres i 2019.

Den alt vesentlige delen av kommunens ressurser til næringsutviklingsarbeid sluses inn i selskapet ElverumRegionen Næringsutvikling AS (ERNU AS). Et selskap som eies sammen med nabokommunene Våler og Åmot. I løpet av 2013 ble også Sør-Østerdal Næringshage AS stiftet som deleid datterselskap av ERNU AS, for å bidra i utviklingsarbeidet overfor eksisterende bedrifter i regionen. I løpet av 2018 vil eierskapet i ElverumRegionen Næringsutvikling AS bli endret ved at Elverum kommune etter avtale kjøper ut Åmot og

Våler kommuner. Selskapet planlegges videre anvendt til å organisere et samlet og ytterligere koordinert grep på hele attraktivitetsarbeidet for Elverum – næringsattraktivitet, bostedsattraktivitet og besøksattraktivitet.

Kommunen har ressurs til næringsutviklingsarbeidet gjennom egen næringssjef. Næringssjefen inngår i et funksjonelt samarbeid med ElverumRegionen Næringsutvikling AS (kontorfellesskap), er ansatt i Elverum kommune og tilknyttet Samfunnsutviklingsstaben.

Ved inngangen til handlingsplanperioden 2019 – 2022 baseres den kommunale tjenesteproduksjon og samfunnsutvikling innenfor dette samfunnsområdet på følgende:

- Kommuneplanens samfunnsdel.
- Strategisk Næringsplan (se over).
- Særskilte vedtak i kommunestyre og formannskap, i tilknytning til de årlige budsjetter, i tilknytning til enkeltsaker e.a.

Det legges opp til at arbeidet innenfor samfunnsområdet verdiskaping og næringsutvikling prioriteres på følgende tiltak for perioden 2019 -2022 – jfr. næringsplanen:

- Førstelinjetjeneste overfor bedrifter, gründere og nyskapere for å bistå disse med de første vurderinger, og hjelpe de videre inn i virkemiddelapparat bestående av det en sjøl har i form av ERNU AS med tilhørende prosjekter, og dernest Innovasjon Norge, finansieringsinstitusjoner o.a.
- Saksforberedelse og utredningsarbeid for å sikre god bruk av næringsfondspenger.
- Forvalte og bidra til utvikling av større og mindre næringsutviklingsinitiativ som er oppe. Erfaring tilsier at det til enhver tid oppstår muligheter for næringsutvikling på grunn av særskilte initiativ som kommer opp, og som har muligheter i seg og hvor næringsutviklingsapparatet v/næringssjef og ERNU kan organisere opp prosjekter og initiativ.
- I tråd med næringsplanen fortsette arbeidet for å rekruttere både innbyggere og virksomheter til Elverum – jfr. gjennomførte initiativ de senere år gjennom «Attraktivitetsprosjekter» i samarbeid innad i Elverumsregionen og med Hamarregionen. Det er i løpet av 2018 arbeidet videre for å samordne attraktivitetsarbeidet i Elverum, dette arbeidet fortsetter inn i perioden med ambisjon om utvikling – jfr. blant annet oppkjøpet av aksjene i ERNU AS – se over.
- Forsterke og videreutvikle høgskolesamarbeidet. Elverum kommune er inne i flere funksjonelle samarbeid med Høgskolen i Hedmark (Terningen Nettverk, samarbeidsfora med øvrige vertskommuner for høgskole, praktiske fagsamarbeid på flere nivåer). Det er ambisjoner om å utvikle dette samarbeidet, og så involvere næringsliv for å få til et funksjonelt «Triple-Helix»-samarbeid.
- Bidra til å styrke og stabilisere Elverum Næringsforum som møtested og talerør for næringslivet i kommunen.

Natur, kulturmiljø og landskap

Dette samfunnsområdet handler om ansvaret for å forvalte og utvikle natur og landskap (jord, skog, utmark m.v.) for bruk og vern, samt kulturvern. Det dreier seg altså om å legge rammer for kommunens bidrag til forvaltning av landarealene innenfor Elverum kommunes geografiske grenser, samt kulturvernet (bygninger, konstruksjoner, installasjoner o.a.)

Forvaltningen skjer i henhold til omfattende lovverk, forskrifter og ordninger – særlig innenfor jord- og skogbruket. Dette ivaretas i Elverum kommune av sektor for teknikk og miljø – enhet for landbruk og miljø. Det kulturvernrelaterte ivaretas av sektor for kultur.

Det legges opp til at kommunens kulturvernplan skal oppdateres (jfr. planstrategien) – det har gjennom de siste årene vært kapasitetsutfordringer for å ferdigstille påbegynt arbeid. Arbeidet gjøres på grunnlag av et registreringsarbeid som ble utført i 2014, men ikke sluttført. Videre er det gitt mandat fra kommunestyret i henhold til planstrategi for å produsere en ny, samlet strategisk plan for forvaltning av natur, kulturmiljø og landskap i Elverum. Dette blir en samling beskrivelser av det målrettede arbeid som foregår innenfor området. Arbeidet er forsinket grunnet kapasitetsutfordringer.

Ved inngangen til handlingsplanperioden 2019-2022 baseres den kommunale tjenesteproduksjon og samfunnsutvikling innenfor dette samfunnsområdet på følgende:

- Kommuneplanens samfunnsdel.
- Lover og forskrifter som regulerer saksbehandling.
- Særskilt vedtak i kommunestyre og formannskap, i tilknytning til de årlige budsjetter, i tilknytning til enkeltsaker e.a.

Det legges opp til at arbeidet innenfor samfunnsområdet natur, kulturmiljø og landskap prioriteres på følgende tiltak for perioden 2019-2022:

- Nyutvikling og revidering av planer – kulturvernplan og strategisk plan for forvaltning av natur, kulturmiljø og landskap.

- Enhet for landbruk og miljø, innenfor sektor for teknikk og miljø, driver kontinuerlig forvaltning og tjenesteproduksjon i henhold til omfattende lovverk innenfor jord- og skogsektoren. Dette arbeidet fortsetter som bidrag til å holde og utvikle Elverums posisjon i skogsektoren. Arbeidet tenkes synliggjort i større grad ved å produsere en samlet strategisk plan for hele forvaltningsområdet (se omtale over).
- Det pågår prosjekter og initiativ for å søke å få til større grad av trebyggeri i Elverum. På dette området bidrar fagkompetansen i kommunen til å løfte fram og holde fast i initiativ som både har betydning for profilering, som klimatiltak og som byutvikling. Dette arbeidet fortsetter, og mye tyder på at langsiktig arbeid innenfor dette området nå bærer frukter ved at flere og flere utbyggingsprosjekter synes å bli planlagt og realisert med klimariktige, trebaserte konsepter.

Helse, livskvalitet og oppvekstmiljø

Samfunnsområdet helse, livskvalitet og oppvekstmiljø er det samfunnsområdet hvor kommunen som tjenesteprodusent bidrar med den absolutt største andel av virksomheten. Innenfor dette området finnes barnehage-, skole-, helse-, omsorg og sosialtjenester og kulturrelaterte tjenester. Dette omfatter i størrelsesorden 80 prosent av det årlige kommunale driftsbudsjettet.

Tjenesteproduksjonen innenfor dette samfunnsområdet foregår i henhold til en betydelig mengde lover og forskrifter, samt kommunale sektor-/temaplaner med mål og strategier.

Kommunen har nå følgende oppdaterte godkjente planverk innenfor dette samfunnsområdet:

- Strategisk plan: Helse og omsorg i Elverum 2016 – 2020.
- Strategisk plan: Utdanning i Elverum 2017 – 2022.
- Strategisk plan: Folkehelsearbeid i Elverum – 2013-2017 – oppdateres i 2019
- Strategisk plan: Barnefattigdom – Bekjempelse og forebygging – 2013-2016.
- Strategisk plan: Integrering i Elverum – 2015-2019 – oppdateres i 2019
- Strategisk plan for NAV i Hedmark – 2015-2020.
- Strategisk plan/kommunedelplan: Idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv – 2014-2018 – oppdateres i 2019.

I sum er dette et tilnærmet komplett planverk på samfunnsområdet i henhold til planstrategien.

Det legges opp til at arbeidet innenfor samfunnsområdet helse, livskvalitet og oppvekstmiljø prioriteres på følgende tiltak for perioden 2019-2022:

- Utbygging av Elverum Helsehus. Dette er en betydelig investering for Elverum kommune i kommende periode – se investeringsoversikt. Ferdigstilling og innflytting forventes gjennom første halvår 2019.
- Utbygging av Ydalir skole med idrettshall – se investeringsoversikt. Skolen ferdigstilles til skolestart i august 2019.
- Utbygging av Ydalir barnehage – se investeringsoversikt. Barnehagen ferdigstilles til august 2019
- Utbygging av leiligheter for yngre funksjonshemmede – se investeringsoversikt.
- Utbygging og rehabilitering av Hanstad skole – se investeringsoversikt.
- Bygging av allaktivitetsarena v/Elverum Ungdomsskole.
- En rekke faglige utviklingsinitiativ som pågår på tjenestekområdene pleie og omsorg, helse, barnehage, skole og sosial fortsetter over flere år – se omtaler under «Virksomhetsplan 2019» på de aktuelle tjenestekområdene.
- Det kontinuerlige og forbedrings- og effektiviseringsarbeid med LEAN-konseptet som grunnlag fortsetter for å forbedre og utvikle tjenesteproduksjonen.
- Fortsettelse av jevn og god drift i barnehagene og skolene støttet av utviklingsarbeid som foregår i egne prosjekter – se virksomhetsplanen for tjenestekområdene.
- Jevn og relativt stor kulturproduksjon på kino, kulturhusarrangementer og bibliotek fortsetter. Elverum kommune bidrar betydelig både økonomisk og praktisk, i samarbeid med frivillige og øvrige organisasjoner, på en rekke kulturarrangementer som festspill, Grundsetmartn, Elverumsdager, Jakt- og fiskedager, filmfestival (Movies on War), 17. mai, fotball- og håndballturneringer m.v.

Økonomiplan 2019 – 2022 med budsjett 2019

Nye driftstiltak og tjenester

Utgangspunktet for økonomiplan 2019 – 2022 er inneværende års opprinnelige budsjett, justert for de forhold som er vedtatt i gjeldende økonomiplan. Dette danner grunnlaget for det som benevnes som basis i budsjettet. I tillegg er det foretatt korrigeringer av budsjetttrammer (skjema 1A og 1B) på grunn av forhold som kommunen selv ikke kan påvirke. Det er også foretatt korrigeringer som følge av endringer og feil i budsjettforutsetningene for 2018, og som er nevnt i tertialrapport nr 2 – 2018. Eksempler på dette er:

- Midler til barnehagene for å håndtere statlige krav til pedagognorm og tilskudd til private barnehager
- Midler til grunnskolen for å håndtere statlige krav til lærernorm
- Midler til barnevernstjenesten for å håndtere flere barnevernstiltak
- Midler til sosialtjenesten for økning i bidrag til livsopphold
- Midler til pleie og omsorg som følge av flere vedtakstimer i hjemmetjenesten og økt pleiebehov i institusjonstjenesten

I tillegg til dette er det også foretatt korrigeringer av andre forhold i budsjettgrunnlaget for å sikre at budsjettet baseres på realistiske forutsetninger. For eksempel er vikarmidler innen pleie og omsorg økt slik at det er mer i samsvar med tidligere års forbruk.

Salderingstiltak 2019 - 2022

Vedtatte tiltak gjennom 2018

Kravet til budsjettbalanse er absolutt, dette gjelder også økonomiplan. Kravet påvirker prioritering og gjennomføring av tiltak. Hvilke tiltak som skal gjennomføres til hvilket tidspunkt i planperioden er en politisk prioritering.

I kommunestyresak 085/18 ble det gjort vedtak om mange salderingstiltak. Disse tiltakene er innarbeidet som en budsjettforutsetning i 2019 og planperioden. Bakgrunn for vedtaket 085/18 var en oppfølging av gjeldende økonomiplan som forutsatte en tjenestegjennomgang i den hensikt å redusere kommunens driftsutgifter og/eller øke inntektsgrunnlag.

Tiltakene som ble vedtatt var kategorisert i fem grupper og tabellen nedenfor viser summen av alle tiltak og antall årsverk som ble berørt.

Tiltakstype/kategori	Tiltak	Økonomisk effekt - 1.000 kroner			Endring i årsverk
		2019	2020	Helårvirkning	
Sum tiltakstype/kategori 1	Redusert utgiftsbehov på grunn av demografi	2 766	2 766	2 766	1,5
Sum tiltakstype/kategori 2	Effektivisering	17 351	17 810	17 968	8,06
Sum tiltakstype/kategori 3	Rasjonalisering	16 645	16 745	16 745	13
Sum tiltakstype/kategori 4	Eiendom/anlegg	1 110	1 235	1 235	-
Sum tiltakstype/kategori 5	Inntekter	280	280	280	-
Sum alle tiltakstyper/kategorier		38 152	38 836	38 994	22,56

Tabell: Kostnadsreduserende tiltak med tilhørende reduksjon i antall årsverk i Elverum kommunes drift som følge av kommunestyrets vedtak i sak 085/18.

For fortsatt å ha økonomisk balanse i kommende planperioden er det en forutsetning at dette arbeidet fortsetter. I salderingstiltakene nedenfor er dette nevnt under tiltaket som heter «kontinuerlig tjenestegjennomgang».

Nye salderingstiltak i planperioden

Salderingstiltak	Økonomisk effekt - 1.000 kroner			
	2019	2020	2021	2022
1. Eiendomsskatt	19 500	8 045	4 946	846
2. Veivedlikehold	2 700	2 700	2 700	2 700
3. Reduserer halve avdeling 2 ved Moen, samt noe redusert bemanningsfaktor ved Helsehuset.	5 791	7 000	7 000	7 000
4. Kultur for læring	800	800	800	800

5. Leanrådgiver	800	800	800	800
6. Vakante stillinger/sykelønnsrefusjoner	2 000	2 000	2 000	2 000
7. Parkering	0	0	0	0
8. El.parkering	240	240	240	240
9. Utbytte Elverum Energi	4 500	4 500	4 500	4 500
10. Barnevern – stilling	800	800	800	800
11. Formannskapetets reserve	150	150	150	150
12. Kommunestyrets reserve	250	250	250	250
13. Reduksjon brannsikring Moen	2 000	4 200	4 200	4 200
14. Reduksjon teknisk drift/forvaltning	1 000	1 000	1 000	1 000
15. Reduksjon teknisk drift/forvaltning	1 000	1 000	1 000	1 000
16. Reduksjon i overføring til kirkelig fellesråd	500	500	500	500
17. Utredning og planlegging av investering Hanstad skole	500			
18. 14 nye VTA – plasser (kommunalt tilskudd)	160	280	400	560
19. Treningsparker Hernes, Vestad og Heradsbygda			31	62
20. Befolkningsvekst		9 774	15 012	21 006
21. Kontinuerlig tjenestegjennomgang		35 588	33 470	34 760
Sum salderingstiltak	37 821	79 067	78 937	81 930

Tabell: Inntektsøkning (eiendomsskatt) og kostnadsreduserende tiltak i Elverum kommunes drift som er lagt inn som forutsetninger for å saldere budsjettet for 2019 og de øvrige 3 år i økonomiplanperioden.

Kommentarer til salderingstiltak:

1. **Eiendomsskatt** er en inntekt som kommunen selv bestemmer, og for å saldere budsjett 2019 og økonomiplanperioden er det lagt opp til en økning i skattesatsen fra 3,6 promille til 4,35 promille. I tillegg er det innarbeidet konsekvenser av endringer i skattegrunnlaget når det gjelder verker og bruk, samt en økning i reduksjonsfaktor fra 15 prosent til 30 prosent. Når disse endringene er innarbeidet vil kommunen ha inntekter fra eiendomsskatt som vist i tabell under.

	2018	2019	2020	2021	2022
Eiendomsskatt – 1.000 kroner	69 311	85 261	77 356	74 254	70 157

Tabell: Eiendomsskatt i 2018 og økonomiplanperioden 2019 - 2022.

2. **Veivedlikehold** er i gjeldende økonomiplan planlagt økt med 2,7 millioner kroner. Denne økningen er foreslått redusert gjennom dette salderingstiltaket. Vedlikeholdet opprettholdes på samme nivå som i 2018.
3. **Reduserer halve avdeling 2. ved Moen, samt noe redusert bemanningsfaktor ved Helsehuset.** Antall eldre over 80 år er forventet å være stabilt i Elverum frem til 2024, for så å vokse. Det betyr at det er rom for å vente med å øke antall institusjonsplasser til denne veksten kommer. Sætre aldershjem har de minst egnede lokalene for å kunne ta imot sykehjemspasienter med komplekse behov, og har også hatt utfordringer med å rekruttere/beholde personalet. For å redusere utgifter ble det derfor foreslått å stenge 16 plasser i 2. etg. ved Sætre aldershjem ved tjenestegjennomgang våren 2018. Administrasjonen anbefalte å stenge plassene på Sætre, fremfor andre plasser, da det ofte er vanskelig å finne de rette pasientene til aldershjems plassene på Sætre på grunn av uegnede lokaler. Vernerunder gjennom flere år har vist at aldersavdelingen ikke er hensiktsmessig utformet til dagens institusjonspasienter, ei heller for å sikre gode arbeidsforhold for ansatte. Økonomisk vil det gi tilnærmet lik innsparing å stenge aldershjems plasser ved Sætre aldershjem, som plassene ved Moen sykehjem avdeling 2. Siden det ikke var politisk oppslutning om dette tiltaket, vil alternativet være å stenge 13 plasser (halve avdelingen) på Moen avdeling 2 for å redusere utgifter i økonomiplanperioden. Dette vil sikre at de nye plassene ved Elverum Helsehus blir tatt i bruk.
4. **Kultur for læring** - Den kommunale andelen på 800.000,- årlig til Kultur for Læring er redusert med bakgrunn i at Fylkesmannen har fått tilført flere kompetansemidler. Dette gjør at kommunal egenandel blir redusert.
5. **Leanrådgiver** - stillingen som leanrådgiver er ledig og erstattes ikke. Det betyr at organisasjonen ikke lenger har denne ressursen tilgjengelig når det arbeides med tjenestegjennomgang og effektiviseringsarbeid.
6. **Vakante stillinger/sykelønnsrefusjoner** - gjennom året vil det oppstå ledighet i stillinger og fravær hvor det ikke settes inn ressurser. Dette gjelder først og fremst på administrative stillinger, men det kan også gjelde andre ettersom det kan være til dels store lønnsforskjeller som følge av ansiennitet og utdanning på vikar i forhold til den som har fravær. Et forsiktig og realistisk anslag tilsier at det kan hentes inn ledige lønnsmidler gjennom året som følge av vakante stillinger og sykelønnsrefusjoner.
7. **Parkering på kommunal p-plass/gateparkering;** det foreslås innført avgift på korttidsparkering i tidsrommet 08-18 mandag til lørdag, pris kr.18,- pr. time og maksimalt 3 timer. (25 prosent mva. er

inkludert i prisen). ~~Dagparkering på langtidsplasser settes til kr 30,- (kr 25,- i 2018) og timeparkering på langtidsplasser til kr 13,- pr. time (kr 12,- i 2018).~~ **Ikke vedtatt!**

8. **El. parkering;** lading på kommunale ladeplasser har hittil vært gratis og uten tidsbegrensning. Det foreslås innført en avgift på kr. 6,- pr time for å dekke kommunens strømkostnader ved lading. I tillegg foreslås ladetiden begrenset til maksimalt 4 timer for å få større sirkulasjon på ladeplassene.
9. **Utbytte Elverum Energi** – nivået på utbytte fra selskaper er basert på selskapets resultater, egenkapital og styrets anbefaling. I 2019 og planperioden er det innarbeidet et forventet utbytte på 6,1 millioner kroner fra Elverum Energi AS. Dette er 2 millioner mer enn det styret har signalisert. Dersom eier ønsker å ta ut mer i utbytte setter det krav til selskapet. Elverum Energi får årlig utbytte fra Eidsiva Energi AS. Dette utbytte er relativt stabilt og forutsigbart. I tillegg har selskapet eierandeler i Østerdal Kraftproduksjon AS hvor det også bør være rom for utbytte. Med dagens strømpriser bør eier kunne sette krav til et større utbytte fra Elverum Energi AS enn det styret har signalisert.
10. **Barnevern – stilling** Nedbemanning i barnevern skyldes stopp i overføring av midler fra bolig og introduksjon. BOI har finansiert en stilling i barnevern for oppfølging av enslige mindreårige, denne finansieringen faller nå bort med kr 800.000 kr. På grunn av bortfall av inntekter skal barnevernet nedbemanne.
11. **Formannskapets reserve** har vært på 400 000 kroner og budsjettert som en egen post i budsjettet. Denne posten er redusert til kr 250.000.
12. **Kommunestyrets reserve** har vært på 500 000 kroner og budsjettert som en egen post i budsjettet. Denne posten er redusert til kr 250.000. Kommunestyrets reserver ligger i kommunens ubrukte disposisjonsfond og driftsbudsjettets budsjetterte mindreforbruk.
13. **Reduksjon brannsikring Moen** – vedtatt endringsforslag.
14. **Reduksjon teknisk drift/forvaltning** – vedtatt endringsforslag.
15. **Reduksjon i eiendomsforvaltning** – vedtatt endringsforslag.
16. **Reduksjon i overføring til kirkelig fellesråd** – vedtatt endringsforslag.
17. **Utredning og planlegging av investering Hanstad skole** – vedtatt endringsforslag.
18. **14 nye VTA – plasser (kommunalt tilskudd)** – vedtatt endringsforslag.
19. **Treningsparker Hernes, Vestad og Heradsbygda** – vedtatt endringsforslag.
20. **Befolkningsvekst** – vedtatt endringsforslag.
21. **Kontinuerlig tjenestegjennomgang** er en videreføring av det arbeidet som endte opp som salderingstiltak vedtatt av kommunestyret i KS-sak 085/18. Arbeidet har vært, og vil fortsatt være, å se på rutiner og organisering, samt muligheten for å ta i bruk ny teknologi i tjenesteproduksjonen. Endring i rutiner og organisering som går utover tjenestetilbud til kommunens innbyggere krever grundige prosesser før beslutninger vedtas. Endringer som påvirker arbeidssituasjonen for de ansatte skal også drøftes med de hovedtillitsvalgte i henhold til gjeldene regelverk i lov, hovedavtale og hovedtariffavtale.

Det å utfordre etablert praksis kan være krevende og kan skape motstand hos brukere, ansatte og politikere. Det er derfor viktig med god dialog og informasjon i prosessen for å unngå misforståelser og unødvendig støy.

For fortsatt å ha økonomisk balanse i planperioden er det en forutsetning at dette arbeidet fortsetter, og det er resultater av dette som er innarbeidet for å få økonomiske balanse i planperioden (2020-2022).

Kontinuerlig tjenestegjennomgang vil ha fem fokusområder:

1. Kartlegge områder som får endret netto utgiftsbehov som følge av den demografiske utviklingen og brukersammensetning. De økonomiske effektene her vil rådmannen kunne innarbeide uten politisk vedtak. Det økonomiske omfanget og hvilke områder det gjelder er naturlig å rapportere.
2. Kartlegge områder som kan effektiviseres og dermed reduserer netto utgiftsbehov. Med effektivisering menes å jobbe smartere, og dermed reduseres ressursinnsatsen uten av det går utover tjenestetilbudet. De økonomiske effektene her vil rådmannen kunne innarbeide uten politiske vedtak. Det økonomiske omfanget og hvilke områder det gjelder er naturlig å rapportere.
3. Kartlegge områder som kan rasjonaliseres og dermed redusere netto utgiftsbehov. I rasjonalisering ligger det at oppgaver/tjenester endres delvis eller helt, og det vil få innvirkning på tjenestenivået til brukere og kommunens innbyggere. I dette arbeidet er det viktig at oppgaver og tjenester vurderes i henhold til myndighetskrav. Oppgavene/tjenestene kan sorteres inn i tjenester som må, bør og kan. Oppgaver som er direkte lovpålagt er «må-tjenester», «bør-tjenester» er av mer forebyggende karakter (for å unngå økning i må-tjenester), mens «kan-tjenester» er aktivitet som ikke er hjemlet i lov eller forskrift. I dette bildet vil det være tjenester og strukturer som inneholder må-tjenester, men som også kan defineres som kan-tjenester. Strukturer innen barnehager og skole er eksempel på kan-tjenester, men som ikke er lovpålagt. Tiltak som går på rasjonalisering legges fram for politisk beslutning før de økonomiske effektene innarbeides i budsjett og økonomiplan.
4. Kartlegge all kommunal bygningsmasse med tanke på hensikt og formål med eierskapet. De bygg og arealer som ikke er hensiktsmessige å eie bør selges. Arealer som kan omdisponeres må omdisponeres. Målet må være å få ned antall bygg og kvadratmeter som krever forvaltning, drift og vedlikehold, samt frigjøre kapital som alternativ finansiering av investeringer fremfor bruk av lån.
5. Kartlegge områder som kan øke kommunens inntekter må også utredes og meldes inn som et politisk handlingsrom. Inntektene fastsettes gjennom kommunens gebyrregulativ, og vedtak om eiendomsskatt må naturligvis vedtas av kommunestyret selv.

Tiltak ikke prioritert inn i Handlings- og økonomiplanen

Driftstiltak og investeringstiltak

Underveis i den årlige prosessen som fører fram til Handlings- og økonomiplanen for kommende periode med Virksomhetsplan og årsbudsjett for det kommende år (2019), er en rekke tiltak og prosjekter oppe til drøfting og vurdering. Det skjer med innspill fra forskjellige grupper – interessegrupper, folkevalgte, tillitsvalgte, administrasjonen og andre. Dette gjelder både investeringstiltak og driftstiltak som blir vurdert gjennom planverk, disponible økonomiske rammer, krav i lovverk og forskrifter m.v. – må, bør –og kan-tiltak. Disse prosessene og vurderingene medfører at noe blir prioritert, andre tiltak blir ikke prioritert og må settes på vent, eller henvises til andre arenaer for gjennomføring eller annet. Dette medfører at det blir et knippe av investerings- og driftstiltak som ved framlegget av Handlings- og økonomiplanen ikke er prioritert. Vi vurderer det som riktig å opplyse om disse:

Driftstiltak som ikke er valgt inn (tall i 1000 kr)	2019	2020	2021	2022
Tjenesteområde: Teknisk forvaltning				
Kommunedelplan (areal)Vestad	800			
Nye reguleringsplaner	400	400		
Tjenesteområde: Kultur og religiøse formål				
internasjonal uke arrangementer	100	100	100	100
Tjenesteområde: Pleie og omsorg				
Jotuntoppen – behov for økt bemanning	42	42	42	42
Inventar og utstyr	285	285	285	285
Sum	1 627	827	427	427

Investeringstiltak som ikke er valgt inn	2019	2020	2021	2022
Tjenesteområde: Teknisk forvaltning				
Vegutbedring – Hanstad	5 000	-	-	-
Tjenesteområde: Barnehage				
IKT-utstyr barnehage	800	-	-	-
Sum	5 800	-	-	-

Tabell: Driftstiltak og investeringstiltak som har vært oppe til drøfting og som ikke er prioritert inn i Handlings- og økonomiplanen 2019-2022.

Budsjettskjema 1A - drift

Budsjettforskriftenes budsjettskjema 1A viser kommunens ressurstilgang i form av inntekter, virkning av vedtatte finansposter og fondsbevegelser og hva som står til disposisjon for tjenesteproduksjonen i driftsregnskapet.

Budsjettskjema 1A	REGNSKAP	BUDSJETT	BUDSJETT	ØKONOMIPLANPERIODE		
(Tall i 1000 kr)	2017	2018	2019	2020	2021	2022
FRIE DISPONIBLE INNTEKTER						
Skatt på inntekt og formue	- 490 237	- 499 990	- 509 728	- 511 380	- 513 033	- 514 638
Ordinært rammetilskudd	- 603 548	- 613 131	- 643 798	- 658 622	- 667 712	- 677 431
Eiendomsskatt verk og bruk	- 14 371	- 5 335	- 5 335	- 5 335	- 5 335	- 5 335
Eiendomsskatt annen fast eiendom	- 56 215	- 62 465	- 78 415	- 70 510	- 67 411	- 63 311
Andre direkte eller indirekte skatter	- 394	- 390	- 401	- 401	- 401	- 401
Andre generelle statstilskudd	- 72 744	- 64 338	- 49 969	- 49 969	- 49 969	- 49 969
Sum frie disponible inntekter	-1 237 509	-1 245 649	-1 287 646	-1 296 217	-1 303 861	-1 311 085

FINANSINNTEKTER/-UTGIFTER						
Renteinntekter og utbytte	- 13 169	- 12 890	- 22 230	- 22 772	- 24 361	- 26 306
Gevinst finansielle instrumenter (omløpsmidler)	0					
Renteutgifter, provisjoner og andre finansutgifter	50 628	50 780	65 070	70 484	70 922	71 710
Tap finansielle instrumenter (omløpsmidler)	0					
Avdrag på lån	63 246	59 991	68 522	90 115	91 965	94 873
Netto finansinntekter/-utgifter	100 705	97 881	111 362	137 828	138 525	140 277
AVSETNINGER OG BRUK AV AVSETNINGER						
Til dekning av tidligere års regnskapsmessige merforbruk						
Til ubundne avsetninger	22 678	10 222	582	12 194	14 281	16 084
Til bundne avsetninger	9 428	768	2 368	2 368	2 368	2 368
Bruk av tidligere års regnskapsmessige mindreforbruk	- 7 682					
Bruk av ubundne avsetninger	- 849					
Bruk av bundne avsetninger	- 9 945	- 2 568	- 6 369	- 4 301	- 2 214	- 2 382
Netto avsetninger	13 631	8 422	- 3 419	10 261	14 435	16 070
FORDELING						
Overført til investeringsregnskapet	252					
Til fordeling drift	-1 122 921	-1 139 345	-1 179 702	-1 148 128	-1 150 901	-1 154 739
Sum fordelt til drift (fra skjema 1B)	1 122 921	1 139 345	1 179 702	1 148 128	1 150 900	1 154 739
Budsjettmessig merforbruk/mindreforbruk	0	0	0	0	0	0

Tabell: budsjettskjema 1A - drift.* I linjen med «Til ubundne avsetninger» ligger reserven i budsjettet for 2019. Reserven i 2019 på kr 582 000.

Frie inntekter som **rammetilskudd og skatt på inntekt og formue** fastsettes gjennom Stortingets vedtak om statsbudsjettet. Rammetilskuddet består av innbyggertilskudd (likt beløp per innbygger), utgifts- og inntektsutjevning og andre ordninger som skjønnstilskudd, distriktstilskudd, overgangsordninger m.v. Nivået på inntektsutjevningen i rammetilskuddet må sees i sammenheng med skatt på inntekt og formue. Nivået på de frie inntektene kan ikke kommunene selv påvirke, og de fastsettes i all hovedsak av innbyggertall, demografi og andre kriteriedata som indikerer kommunens utgiftsbehov.

Eiendomsskatt på verk og bruk, samt annen eiendom fastsettes av kommunen selv. Det gjøres gjennom årlige vedtak om utskrivning av eiendomsskatt, skattesats og eventuelt bunnfradrag.

Andre direkte eller indirekte skatter er blant annet konsesjonsavgifter som skal avsettes til næringsformål.

Andre generelle statstilskudd består av blant annet integreringstilskudd til bosetning av flyktninger.

Netto finansutgifter består av renteinntekter på kommunens bankinnskudd, utbytte fra aksjeselskaper, renteutgifter og avdragsutgifter på kommunale innlån. I planperioden er det lagt til grunn en betydelig gjeldsøkning med påfølgende økte utgifter til renter og avdrag. Utbytte fra kommunalt eide selskaper kommer fra Elverum Energi AS og i hele planperioden er det innarbeidet et forventet utbytte på 6,1 millioner kroner.

I netto avsetninger ligger det bruk og avsetninger til fond. Netto driftsresultat innarbeides som en avsetning eller bruk av fond. Når alle tiltak er innarbeidet i budsjettet er det et **mindreforbruk (overskudd) i 2019 på 582 000 kroner som avsettes til et disposisjonsfond**. Disse midlene kan disponeres av kommunestyret til uforutsette hendelser gjennom budsjett året og/eller andre gode tiltak.

I linjen som heter **til fordeling drift** ligger rammen som disponeres til drift av de forskjellige tjenesteområdene (i budsjettskjema 1B). Netto driftsresultat i skjemaet for økonomisk oversikt drift er en del av netto avsetninger. Dersom det budsjetteres med et positivt netto driftsresultat, er det en avsetning til fond. I gitte situasjoner kan det budsjetteres med et negativt netto driftsresultat, men det forutsetter bruk av fond slik at det er budsjettbalanse. For å kunne budsjettere med bruk av fond må det være fond i balansen som kan benyttes. Det er et myndighetskrav at det er budsjettbalanse i budsjettåret og økonomiplanperioden.

Budsjettskjema 1B - drift

Budsjettforskriftenes budsjettskjema 1B spesifiserer linjen «Sum fordelt til drift» fra budsjettskjema 1A på de enkelte tjenesteområdene.

I tabellen nedenfor er det til dels store avvik mellom regnskap 2017, budsjett 2018 og budsjett 2019. Det er flere årsaker til dette, det ene er at beløpene ikke er lønns- og prisjustert (inflasjon). Regnskap 2017 er 2017 kroner, budsjett 2018 er i 2018 kroner og budsjett 2019 er i 2019 kroner. I budsjett 2018 er det store summer som ikke er fordelt ut på tjenesteområder og funksjonsgrupper. Dette er midler som er samlet under «Interne servicefunksjoner» som fordeles gjennom året. For 2019 er disse midlene fordelt utover allerede ved

starten av året, noe som gjør at regnskap 2017 og budsjett 2019 er sammenlignbart. Ved neste rullering av økonomiplan med budsjett vil det bli mer samsvar mellom alle tre årene.

Budsjettskjema 1B	REGNSKAP	BUDSJETT	BUDSJETT	ØKONOMIPLANPERIODE		
(tall i 1000 kr)	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Tjenesteområde (tall i 1000 kr)						
Politisk styring	9 909	9 370	10 215	9 280	10 166	9 420
Administrasjon	84 911	87 211	102 699	100 476	100 735	100 739
Barnehage	167 426	149 782	169 733	165 772	165 902	165 827
Skole	265 362	212 305	280 748	278 493	278 928	278 789
Barnevern	56 382	47 290	49 244	47 927	47 976	47 930
Helse	69 631	65 713	67 261	65 775	65 832	65 783
Pleie og omsorg	393 653	324 819	368 224	352 567	353 127	358 213
Sosial – tjenestebistand	19 637	5 149	17 365	16 361	16 246	16 386
Sosial – økonomisk bistand	57 447	58 120	55 807	55 054	55 081	55 054
Kultur- og religiøse formål	44 024	26 850	41 902	41 602	41 656	41 700
Teknisk forvaltning	4 514	6 482	6 404	5 834	5 219	4 957
Teknisk drift	35 605	12 123	38 676	34 104	31 163	28 545
Næringsutvikling	6 267	4 100	5 955	5 914	5 365	4 797
Fellesfunksjoner	- 91 899	57 820	- 34 531	- 31 031	- 26 496	- 23 403
Interne servicefunk (fordeles)	53	72 211	0	0	0	0
Netto for tjenesteområdene	1 122 921	1 139 345	1 179 702	1 148 128	1 150 900	1 154 739

Dette er ikke den oversikten som blir brukt ved tertialrapportering i 2019. Ved tertialrapporteringen brukes tabell som heter «Tjenesteområdenes budsjettrammer- kommunestyrets rammevedtak». I denne tabellen er tallene i skjema 1A også innarbeidet noe som gjør at skjema 1B ikke kan samsvarer med kommunestyrets rammevedtak. Årsaken til differanser ligger i blant annet i bruk og avsetninger til fond.

Økonomisk oversikt - Drift

ØKONOMISK OVERSIKT DRIFT	Regnskap	Budsjett	Budsjett	Budsjett	Budsjett	Budsjett
Tall i 1000 kroner	2017	2018	2019	2020	2021	2022
DRIFTSINNTEKTER						
Brukerbetalinger	-69 869	-71 536	-67 031	-67 031	-67 031	-67 031
Andre salgs- og leieinntekter	-130 316	-114 524	-129 041	-133 561	-137 034	-139 584
Overføringer med krav til motytelse	-234 852	-162 266	-174 053	-173 383	-173 123	-167 623
Rammetilskudd	-603 548	-613 131	-643 798	-658 622	-667 712	-677 431
Andre statlige overføringer	-72 744	-64 338	-49 969	-49 969	-49 969	-49 969
Andre overføringer	-1 413	-1 229	-105	-105	-105	-105
Inntekts- og formuesskatt	-490 237	-499 990	-509 728	-511 380	-513 033	-514 638
Eiendomsskatt verk og bruk	-14 371	-5 335	-5 335	-5 335	-5 335	-5 335
Eiendomsskatt annen fast eiendom	-56 215	-62 465	-78 415	-70 510	-67 411	-63 311
Andre direkte og indirekte skatter	-394	-390	-401	-401	-401	-401
Sum driftsinntekter	-1 673 959	-1 595 204	-1 657 876	-1 670 297	-1 681 153	-1 685 429
DRIFTSUTGIFTER						
Lønnsutgifter	857 610	834 856	893 462	901 708	902 216	903 238
Sosiale utgifter	219 716	220 828	242 727	247 986	252 299	255 393
Kjøp av varer og tjen. som inngår i komm. tjenesteprod.	238 653	209 192	248 856	247 209	247 612	246 524
Kjøp av tjenester som erstatter kommunens tjensteprod.	187 101	176 564	183 432	182 986	183 058	183 126
Overføringer	101 891	84 885	105 776	69 559	70 446	68 749
Avskrivninger	77 965	78 000	89 200	89 200	89 200	89 200
Fordelte utgifter	-48 881	-42 180	-124 599	-127 592	-127 791	-128 302
Sum driftsutgifter	1 634 055	1 562 145	1 638 854	1 611 056	1 617 040	1 617 929
Brutto driftsresultat	-39 904	-33 059	-19 022	-59 241	-64 113	-67 499
EKSTERNE FINANSINNTEKTER						
Renteinntekter og utbytte	-13 169	-12 890	-22 230	-22 772	-24 361	-26 306
Gevinst finansielle instrumenter (omløpsmidler)						
Mottatte avdrag på lån	-261	-377	-377	-377	-377	-377
Sum eksterne finansinntekter	-13 430	-13 267	-22 606	-23 149	-24 738	-26 683

Sum eksterne finansinntekter	430	25 297	22 000	25 475	27 750	28 000
EKSTERNE FINANSUTGIFTER						
Renteutgifter og låneomkostninger	50 628	50 780	65 070	70 484	70 922	71 710
Tap finansielle instrumenter (omløpsmidler)						
Avdrag på lån	63 246	59 991	68 522	90 115	91 965	94 873
Utlån	43	150	30	30	30	30
Sum eksterne finansutgifter	113 917	110 921	133 623	160 629	162 916	166 613
Resultat eksterne finanstransaksjoner	100 487	97 654	111 016	137 481	138 178	139 930
Motpost avskrivninger	-77 965	-78 000	-89 200	-89 200	-89 200	-89 200
Netto driftsresultat	-17 382	-13 405	2 795	-10 960	-15 135	-16 769
BRUK AV AVSETNINGER						
Bruk av tidligere års regnskapsmessige mindreforbruk	-7 682					
Bruk av disposisjonsfond	-3 322	-385	-75	0	0	0
Bruk av bundne driftsfond	-9 945	-2 568	-6 369	-4 301	-2 214	-2 382
Sum bruk av avsetninger	-20 948	-2 953	-6 444	-4 301	-2 214	-2 382
AVSETNINGER						
Overført til investeringsregnskapet	252					
Avsatt til disposisjonsfond	28 649	15 589	1 282	12 894	14 981	16 784
Avsatt til bundne driftsfond	9 428	768	2 368	2 368	2 368	2 368
Sum avsetninger	38 330	16 357	3 650	15 262	17 349	19 152
Budsjettmessig mer-/mindreforbruk	0	0	0	0	0	0

Tabell: Økonomisk oversikt drift. * I linjen «Avsatt til disposisjonsfond» ligger reserven i budsjettet for 2019.

Økonomisk oversikt drift er et oppsett av det samme tallgrunnlaget som ligger i budsjettskjema 1A og 1B, men tallene er satt opp på en annen måte. I dette skjemaet fremgår kommunens samlede driftsinntekter og driftsutgifter hver for seg og summen av disse gir et brutto driftsresultat. Dette resultatet skal dekke kommunens eksterne finansutgifter og -inntekter (finanstransaksjoner). Brutto driftsresultat fratrasket resultat eksterne finanstransaksjoner viser kommunens netto driftsresultat. Sunn driftsøkonomi tilsier at dette resultatet bør være 2,0 prosent av sum driftsinntekter.

Et positivt netto driftsresultat avsettes til uforutsette hendelser og fremtidige investeringer. Et negativt netto driftsresultat må dekkes inn av fond og/eller i kommende års budsjetter/regnskap.

For 2019 er det et lite overskudd på 1 492 000 kroner, beløpet er avsatt til disposisjonsfond. De øvrige midlene som ligger i avsetning disposisjonsfond er midler til kjøp av biler og maskiner ved Teknisk drift.

Økonomisk oversikt drift viser et budsjettmessig mer-/mindreforbruk i balanse, og dermed i henhold til myndighetskravet om å ha budsjettbalanse. Netto driftsresultat er derimot ikke tilfredsstillende. Over tid bør netto driftsresultat være cirka 2 prosent av brutto driftsinntekter. For Elverum kommune er dette litt over 33 millioner kroner. På grunn av store investeringer som øker kommunens utgifter til eiendomsdrift, renter og avdrag vil det være svært krevende og tilnærmet urealistisk å kunne budsjettere med ønsket netto driftsresultat i planperioden.

Sunn kommuneøkonomi forutsetter positive netto driftsresultater over tid, uten dette vil ikke kommunen ha midler til uforutsette hendelser, større periodisk vedlikehold, fremtidige investeringer eller andre gode formål. Uforutsette hendelser kan være endring i eksterne rammebetingelser, nye brukere, endrede forutsetninger for drift av virksomheten etc. Sett opp mot resultatkravet er overskuddet for lite og kommunens disposisjonsfond må anses som kommunens reserver for å håndtere uforutsette hendelser i 2019 og resten av økonomiplanperioden.

Netto driftsresultat er negativt i 2019 og 2020, men blir positivt i 2021 og 2022. Det å budsjettere med et nettodriftsresultat på 2 prosent setter store krav til administrative og politiske prosesser.

Tjenesteområdenes budsjetttrammer - kommunestyrets rammevedtak

Tabellen viser sum inntekter og utgifter per tjenesteområde inkludert finansposter som i henhold til budsjettforskriften skal vises i budsjettskjema 1A. Det er denne oppstillingen over budsjetttrammer per

tjenesteområde som det rapporteres på i tertialrapportene gjennom året.

I tabellen nedenfor er det til dels store avvik mellom regnskap 2017, budsjett 2018 og budsjett 2019.. Det er flere årsaker til dette, det ene er at beløpene ikke er lønns- og prisjustert (inflasjon). Regnskap 2017 er 2017 kroner, budsjett 2018 er i 2018 kroner og budsjett 2019 er i 2019 kroner. I budsjett 2018 er det store summer som ikke er fordelt ut på tjenesteområder og funksjonsgrupper. Dette er midler som er samlet under «Interne servicefunksjoner» som fordeles gjennom året. For 2019 er disse midlene fordelt utover allerede ved starten av året, noe som gjør at regnskap 2017 og budsjett 2019 er sammenlignbart. Ved neste rullering av økonomiplan med budsjett vil det bli mer samsvar mellom alle tre årene.

Budsjettrammer	REGNSKAP	BUDSJETT	BUDSJETT	ØKONOMIPLANPERIODE		
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Tjenesteområde (tall i 1000 kr)						
Politisk styring	9 927	9 370	10 215	9 280	10 166	9 420
Administrasjon	85 625	87 211	102 699	100 476	100 735	100 739
Barnehage	167 422	149 782	169 733	165 772	165 902	165 827
Skole	265 702	212 305	279 948	277 693	278 928	278 789
Barnevern	33 037	25 288	34 627	33 310	33 359	33 313
Helse	68 818	65 713	67 261	65 775	65 832	65 783
Pleie og omsorg	391 105	324 819	368 114	352 457	353 017	358 103
Sosial – tjenestebistand	20 481	5 149	17 365	16 361	16 246	16 386
Sosial – økonomisk bistand	56 999	58 120	55 807	55 054	55 081	55 054
Kultur- og religiøse formål	42 858	26 850	41 902	41 602	41 656	41 700
Teknisk forvaltning	5 536	6 596	5 773	5 880	5 264	5 002
Teknisk drift	34 591	9 819	35 825	32 645	30 992	28 204
Næringsutvikling	5 850	5 070	5 915	5 873	5 325	4 757
Fellesfunksjoner	-1 187 951	-1 058 303	-1 195 183	-1 162 178	-1 162 503	-1 163 079
Interne servicefunk (fordeles)	0	72 211	0	0	0	0
Netto for tjenesteområdene	0	0	0	0	0	0

Tabell: Tjenesteområdenes budsjettrammer.

Dette er den oversikten som blir brukt ved tertialrapportering i 2019. I denne tabellen er tallene i skjema 1A og 1B innarbeidet. Tabellen er svært lik skjema 1B. Tallen som ligger i skjema 1A er i hovedsak innarbeidet i «Fellesfunksjoner» men ikke alt. Bruk og avsetninger til fond ligger også fordelt utover i de forskjellige tjenesteområdene.

Budsjettskjema 2A - investering

Budsjettforskriftenes budsjettskjema 2A viser summen av planlagte investeringer og utlån, og hvordan disse planlegges finansiert.

BUDSJETTSKJEMA 2A (Tall i 1000kr)	REGNSKAP	BUDSJETT	BUDSJETT	ØKONOMIPLANPERIODE		
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
FINANSIERINGSBEHOV						
Investeringer i anleggsmidler	490 972	407 802	410 911	55 383	93 860	131 580
Utlån og forskutteringer	78 613	65 000	85 000	85 000	85 000	85 000
Kjøp av aksjer og andeler	9 900	4 300	4 895	4 895	4 895	4 895
Avdrag på lån	33 088	15 887	4 172	7 853	11 550	15 239
Dekning av tidligere års udekket						
Avsetninger	23 427					
Årets finansieringsbehov	636 000	492 989	504 978	153 131	195 305	236 714
FINANSIERING						
Bruk av lånemidler	- 426 177	- 388 117	- 289 455	- 107 642	- 152 748	- 193 224
Inntekter fra salg av anleggsmidler	- 495		- 9 000			
Tilskudd til investeringer				- 1 100	- 1 300	- 1 000
Kompensasjon for merverdiavgift	- 79 658	- 76 560	- 74 814	- 5 917	- 13 612	- 21 156
Mottatte avdrag på utlån og refusjoner	- 64 446	- 22 812	- 125 348	- 32 377	- 21 550	- 15 239
Andre inntekter	- 4 035	0				
Sum ekstern finansiering	- 574 811	- 487 489	- 498 617	- 147 036	- 189 210	- 230 619
Overført fra driftsregnskapet	- 252					
Bruk av tidligere års udisponert						
Bruk av avsetninger	- 50 400	- 5 500	- 6 361	- 6 095	- 6 095	- 6 095

Sum finansiering	- 625 463	- 492 989	- 504 978	- 153 131	- 195 305	- 236 714
Udekket / Udisponert	10 537	0	0	0	0	0

Tabell: Budsjettskjema 2A - investering og utlån.

Budsjettskjema 2B - investering

I Handlings- og økonomiplanperioden 2019-2022 planlegges investeringer som vist i tabellen under. De investeringsprosjekter som er vist nederst i tabellen under (se tekstforklaring i tabell), er investeringsprosjekter som kan realiseres uten å påføre kommunen økt belastning i form av kapitalkostnader (renter og avdrag) eller økte driftskostnader. Dette forklares med at dette er prosjekter som enten har gebyrfinansiering, har egen inntjening i form av leieinntekter, statlige tilskudd og/eller særskilte fond for formålet.

Flere av tiltakene nedenfor har budsjettmidler over to linjer. Årsaken til dette er at prosjekter som er igangsatt, men som har forsinket fremdrift i forhold til opprinnelig plan, får rebudsjettert ubrukt midler fra 2018 til 2019.

Budsjettforskriftenes budsjettskjema 2B viser en spesifikasjon av de tiltak som planlegges gjennomført i form av investeringer og utlån. De enkelte tiltakene er kommentert under tabellen.

Kommentar	Investeringer i anleggsmidler som medfører økt finanskostnad (lån) (tall i 1000 kr)	2019	2020	2021	2022
	90471000 P-automater sentrum (del av salderingstiltak)	2 250	-	-	-
13)	Totalt P-automater sentrum	2 250	-	-	-
	95205019 Rehabilitering av bruer	2 130	1 580	1 080	300
	95205019 Rebudsjettering - Rehabilitering av bruer	147	-	-	-
11)	Totalt Rehabilitering av bruer	2 277	1 580	1 080	300
	95204019 Gate, veg og park	11 640	11 640	11 640	11 640
	95204019 Rebudsjettering - Gate, veg, park	2 475	-	-	-
9)	Totalt Gate, veg og park	14 115	11 640	11 640	11 640
	95200600 Ydalir; ny veg RV 25 med tilknytninger	5 000	-	-	-
8)	Totalt Ydalir; ny veg RV 25 med tilknytninger	5 000	-	-	-
	92800119 Eiendomsinngrep	200	200	200	200
	Totalt Eiendomsinngrep	200	200	200	200
	90441019 Gatelysinvesteringer	3 093	2 093	3 000	3 000
	90441019 Rebudsjettering Gatelysinvesteringer	2 714	-	-	-
10)	Totalt Gatelysinvesteringer	5 807	2 093	3 000	3 000
	90329410 Utfasing av oljekjeler	1 380	1 380	-	-
	Totalt Utfasing av oljekjeler	1 380	1 380	-	-
	90329300 Drifts og vedlikeholdsmaskiner	175	175	175	175
	Totalt Drifts og vedlikeholdsmaskiner	175	175	175	175
	90120019 Tyngre anleggsmaskiner	3 500	-	1 500	1 500
14)	Totalt Tyngre anleggsmaskiner	3 500	-	1 500	1 500
	90100019 Kjøp av biler- jevn utskifting	4 200	4 000	4 000	4 000
	Totalt Kjøp av biler- jevn utskifting	4 200	4 000	4 000	4 000
	66308000 Allaktivitetsarena	5 000	-	-	-
12)	Totalt Allaktivitetsarena	5 000	-	-	-
	62205100 Ydalir barnehage	52 293	-	-	-
4)	Totalt Ydalir barnehage	52 293	-	-	-
	62204100 Ydalir skole m/idrettshall	128 967	-	-	-
3)	Totalt Ydalir skole m/idrettshall	128 967	-	-	-
	62201000 Rebudsjettering - Lillemoen skole	4 865	-	-	-
6)	Totalt Lillemoen skole	4 865	-	-	-
	62120005 IKT i skole	2 150	2 150	2 150	2 150
	Totalt IKT i skole	2 150	2 150	2 150	2 150
	62103110 Hanstad skole	-	550	39 000	77 500

5)	Totalt Hanstad skole	-	550	39 000	77 500
	40800019 Agresso	1 000	500	-	-
	Totalt Agresso	1 000	500	-	-
	40700019 IT investeringer, velferdsteknologi	1 265	1 265	1 265	1 265
	40700019 Rebudsjettering IT investeringer, velferdsteknologi	2 774	-	-	-
	Totalt IT investeringer, velferdsteknologi	4 039	1 265	1 265	1 265
	40600019 IT investeringer	2 850	2 850	2 850	2 850
	40600019 Rebudsjettering - IT investeringer	1 673	-	-	-
	Totalt IT investeringer	4 523	2 850	2 850	2 850
	31101043 Rebudsjettering - komfyrvakter boliger	220	-	-	-
	Totalt komfyrvakter boliger	220	-	-	-
	18000019 Rebudsjettering - kjøp av kommunale boliger	5 000	-	-	-
	Totalt kjøp av kommunale boliger	5 000	-	-	-
	14321000 Helsehuset inkl inneklima	42 000	-	-	-
2)	Totalt Helsehuset inkl inneklima	42 000	-	-	-
	31129000 Kjøp av NRK bygget	11 000	-	-	-
	Totalt Kjøp av NRK bygget	11 000	-	-	-
	74406100 Rebudsjettering Personalbase sandmoen	3 600	-	-	-
	Totalt Personalbase sandmoen	3 600	-	-	-
	62109009 Rebudsjettering Vestad kompetansesenter infrastruktur	9 000	-	-	-
	Totalt Vestad kompetansesenter	9 000	-	-	-
	90472000 Toalettanlegg Sagtjernet og Bergesjøen	300			
15)	Totalt Toalettanlegg Sagtjernet og Bergesjøen	300			
	66305000 Treningsparker Hernes, Vestad og Heradsbygd		500	500	502
	Totalt Treningsparker		500	500	500
	Sum	312 861	28 883	67 360	105 080
	Investeringer i anleggsmidler hvor finanskostnader er dekket av inntekter eller fond	2019	2020	2021	2022
	95180019 Handlingsplan vann og avløp	25 000	25 000	25 000	25 000
	95180019 Rebudsjettering Vann og avløpsplan	18 891	-	-	-
7)	Totalt Handlingsplan vann og avløp	43 891	25 000	25 000	25 000
	90110019 Biler og maskiner	1 500	1500	1 500	1 500
	90110018 Rebudsjettering - Biler og maskiner	332	-	-	-
	Totalt Biler og maskiner	1 832	1 500	1 500	1 500
	14418001 12 boenheter for mennesker med nedsatt funksjonsevne	1 719	-	-	-
	14418001 Rebudsjettering 12 boenheter for mennesker med nedsatt funksjonsevne	50 608	-	-	-
1)	Totalt 12 boenheter for mennesker med nedsatt	52 327	-	-	-
	Sum	98 050	26 500	26 500	26 500
	Sum alle investeringer i anleggsmidler brutto	410 911	55 383	93 860	131 580

Andre investeringer hvor finanskostnader er dekket av inntekter eller fond	2019	2020	2021	2022
Startlån til videreutlån	85 000	85 000	85 000	85 000
Egenkapitalinnskudd EKP	2 895	2 895	2 895	2 895
Egenkapitalinnskudd KLP	2 000	2 000	2 000	2 000
Sum andre investeringer	89 895	89 895	89 895	89 895

Tabell: Tabellen viser kalkulerte brutto investeringskostnader fordelt på prosjekter i Elverum kommune som er prioritert for perioden 2019 -2022. Det hefter varierende grad av usikkerhet ved tallene, da det er knyttet forutsetninger til disse, samt at prosjektene er i forskjellig fase; skisse-, forprosjekt- eller hovedprosjektnivå. Til fradrag på brutto investeringstall kommer MVA-kompensasjon og på enkelte av prosjektene statlige investeringstilskudd. Se forøvrig forklaring i

tekst relatert til merknadene i tabellen.

Kommentarer

1) 12 leiligheter - yngre mennesker med nedsatt funksjonsevne

Bofellesskapet med 12 leiligheter til yngre funksjonshemmede er godkjent tidligere, hvor det er bevilget 53,7 millioner kroner til prosjektet. Investeringsbehovet som er vist for 2019 er indeksregulert. Inkludert indeksregulering for 2019 vil rammen utgjøre 55,4 millioner kroner, hvorav investeringstilskudd og momskompensasjon i sum utgjør 28,5 millioner kroner.

Prosjektet innebærer bygging av 1 270 m² bruttoareal fordelt på 675 m² boareal, 135 m² personalbase og 460 m² fellesarealer.

Reguleringsplan for Vestad er nå vedtatt, og innebærer infrastrukturkostnader i størrelsesorden cirka 70 millioner kroner. Dette har medført at det ikke lenger er økonomi til å bygge bofellesskapet i tilknytning til Vestad skole. Argumentet for å bygge i tilknytning til Vestad skole og avlastningsenheten har heller ikke gyldighet lengre da brukergruppen har blitt eldre og således ikke vil benytte tjenestene avlastningsenheten leverer.

Som tidligere orientert om i formannskapet foreligger det nå planer om å realisere prosjektet i Ydalir, på den opprinnelige barnehagetomten ved siden av Ydalir skole og barnehage. Tomten er på cirka 6,8 mål, og dialogen med Husbanken innebærer behov for å tenke bredere med hensyn til ytterligere integrering av brukergruppen. Dette kan innebære et samarbeid med andre eiendomsaktører for å få realisert flere boenheter på kommunens tomt, som bidrar til økt fortetting og tilbud til for eksempel førstegangs etablerere. Dette utredes nå i første omgang gjennom et samarbeid med Elverum tomteselskap.

Byggestart ligger nå an til å bli våren 2019 forutsatt godkjenning fra Husbanken.

2) Helsehuset inkludert inneklima

Prosjektet ble etter anbudskonkurranse i slutten av 2016 vedtatt med en total kostnadsramme på 498,8 millioner kroner. Som følge av lønns- og prisvekst ble bevilgningen oppjustert til 505,8 millioner kroner i Handlings- og økonomiplan 2018 – 2021. I rammen inngår 5 millioner kroner til strakstiltak brann ved Moen sykehjem, som ble utført i 2014 for å sikre videre drift fram til at Helsehuset står ferdig utbygd i 2019.

I løpet av byggeperioden er det oppdaget mangler i anbudsgrunnlaget med tilhørende fremdriftskonsekvens, som så langt innebærer økte kostnader i størrelsesorden minimum 42 millioner kroner inklusive merverdiavgift. Utover dette har entreprenør fremmet krav som så langt er avvist, men som i neste omgang kan ende i en rettslig tvist relatert til sluttoppgjøret. I verste konsekvens kan dette medføre ytterligere økt kostnad i størrelsesorden 21 millioner kroner. Administrasjonen holder imidlertid formannskapet løpende orientert om situasjonen.

Med tanke på den økte kostnaden utgjør tilskudd fra Husbanken og momskompensasjon i sum minimum 230,7 millioner kroner for prosjektet.

Det nye helsehuset vil i korte trekk inneholde 72 korttidsplasser fordelt på 3 avdelinger, aktivitetssone (rehabilitering og frisklivssentral), legevakt, PPT, helsestasjon og utleielokaler til BUP.

Utbygging av helsehuset gir mulighet til å samlokalisere tjenester til barn og deres familier i ett hus, med synergier både i form av bruk av kompetanse tverrsektorielt i organisasjonen og én dør inn for kommunens innbyggere. Kommunen vil i større grad kunne forebygge innleggelse og reinnleggelse gjennom økt andel korttidsplasser. Utbyggingen tilrettelegger også for mottak av utskrivningsklare pasienter fra sykehuset. Elverum tar sitt ansvar og sikrer døgnopphold for øyeblikkelig hjelp som er lovpålagt fra 2016, samt sørger for at kommunens innbyggere sikres et tilbud om heldøgns korttidsopphold med økt fokus på rehabilitering og lindrende behandling. Utbyggingen legger til rette for tett samarbeid mellom legevakt og sengepost, noe som vil styrke kvaliteten på tjenesten. Et helsehus med det innhold som er skissert vil kunne bety mye for framtidig rekruttering av kompetent arbeidskraft, noe som vil være avgjørende for å sikre god kvalitet på kommunens helse- og omsorgstjenester.

Byggeprosjektet innebærer 9 480 m² nybygg samt ombygging og rehabilitering av det gamle skolebygget fra 1970-tallet, i størrelsesorden 2 910 m². I tillegg gjennomføres inneklimatiltak med ventilasjon og akustikk i de tre eldste bygningene fra 1950-tallet. Nybygget er fordelt på fire etasjer med underetasje, mens rehabiliteringen av eksisterende bygningsmasse innebærer full ombygging av de gamle skolelokalene. Ventilasjons- og akustiske tiltak innebærer at store deler av underetasjene i eksisterende bygningsmasse bygges om til tekniske rom.

Opprinnelig var det planlagt å rive gamle delen av Moen sykehjem når helsehuset står ferdig, dette for å unngå en stor investering knyttet til brannavvik. Den økonomiske situasjonen tilsier imidlertid at den gamle delen fraflyttes, og inntil videre vil den gamle delen stå på tomgangsdrift som følge av at tekniske anlegg m.v. er gjennomgående i bygningskroppen med tilhørende eiendomsdrift. En riving av gamle delen vil frigjøre ytterligere 200 000 kroner som nå medgår til å dekke kostnader til tomgangsdrift.

Gjeldende framdriftsplan for helsehuset tilsier nå at bygget er planlagt overlevert tidligst 1. februar 2019, men et brannstilløp i nybygget i oktober 2018 kan medføre forsinkelser uten at dette er avklart med entreprenør som har forsikringsansvaret inntil overlevering har funnet sted.

3) Ydalir skole med idrettshall

Prosjektet er tidligere godkjent med bakgrunn i at det er behov for en ny 2-parallell barneskole i sentrum til skolestart 2019, og prosjektrammen (garantert makspris i samspillsentreprisen) utgjør 310,7 millioner kroner. Tomtekjøpet utgjør forøvrig 40 millioner kroner av dette beløpet. Videre utgjør momskompensasjon, spillemidler og miljøtilskudd 80 millioner kroner i sum.

Skolen skal ha kapasitet til inntil 350 elever, og blir tilrettelagt for en mulig utvidelse til 4-parallell skole på sikt. Prosjektet er under bygging, og innebærer et nybygg på 5 889 m² bruttoareal.

4) Ydalir - ny barnehage

Prosjektet er tidligere godkjent, og prosjektrammen (garantert makspris i samspillentreprisen) utgjør 86,3 millioner kroner. Til fradrag for kostnaden kommer momskompensasjon som utgjør 17,3 millioner kroner.

Behovet for en 8-avdelingers barnehage tar utgangspunkt i at Fjeldmoravegen barnehage, Bakkebygrenda barnehage og Husmorlagets Hus barnehage legges ned, tilsammen 8 avdelinger. I den nye barnehagen er det også planlagt med arealer for en egen spesialpedagogisk enhet, og en avdeling som er tilpasset barn med spesielle behov. Dette er ikke tilfredsstillende ivaretatt i dagens barnehager. Spesialpedagogene er i dag lokalisert i Sorenskrivergården barnehage. Ydalir barnehage vil også gi muligheter for blant annet å redusere noe på antall småbarnsplasser i Sorenskrivergården barnehage, som har noe uhensiktsmessige lokaler.

Prosjektet er under bygging, og innebærer et nybygg på 1.850 m² bruttoareal.

5) Hanstad skole - utbygging og rehabilitering

Det er i byggetrinn 1, jfr. utarbeidet generalplan, ferdigstilt 4 midlertidige klasserom i massivtre. I samarbeid med miljørettet helsevern og Treteknisk institutt forskes det på inneklima gjennom et helt driftsår for å kunne dokumentere om krav i teknisk forskrift er oppfylt. Dette gir grunnlag for å avklare om det må gjennomføres oppgraderingstiltak for å få bygget permanent godkjent.

I 2020 er det planlagt å utarbeide en helhetlig arkitektonisk plan som grunnlag for utbygging av ytterligere 4 klasserom med tilhørende fellesarealer, samt rehabilitering av eksisterende skolebygg og bygging av gymsal. Utbyggingen av resterende 4 klasserom m.v. vil ut fra den økonomiske situasjonen tidligst kunne starte i 2021.

Kostnadsestimatet er basert på at ventilasjons- og energiløsningene som er valgt for den midlertidige modulen på Hanstad skole blir godkjent som permanent løsning. Merkostnaden for eventuell oppgradering er estimert til 7,2 millioner kroner for begge modulene. Dette er ikke medtatt i prosjektkostnaden.

Gjennomføring av byggetrinn 2 er forøvrig en forutsetning for at rehabilitering av eksisterende skolearealer kan påbegynnes. Arealene som skal rehabiliteres i byggetrinn 3 kan således tidligst frigjøres i 2021/2022 med påfølgende kontrahering av riving og oppbygging av nye etasjer i massivtre. I tillegg er det behov for å bygge en ny gymsal i størrelsesorden cirka 950 m² inkludert garderober, som er planlagt bygd i tilknytning til byggetrinn 3.

Kostnadestimatene angitt for 2021 og 2022 vil bli kvalitetssikret i prosjekteringsfasen som gjennomføres i 2020. Det understrekes forøvrig at det hefter stor usikkerhet til de kostnadsestimatene som er anslått i generalplanen, og som i øyeblikket er angitt i investeringstabellen.

6) Lillemoen skole - oppgradering og tilbygg

Prosjektrammen utgjør 112,4 millioner kroner etter vedtak av Handlings- og økonomiplan 2018-2021, og innebærer bygging av 8 nye klasserom i massivtre samt utomhusarbeider med tilhørende omlegging av infrastruktur. I tillegg rehabilitering av eksisterende skolearealer inkludert riving av et bygg som tidligere løste behovet for lokaler til blant annet skolekjøkken. Gymsal inngikk også, men utgår nå etter at vedtaket om bygging av idrettshall i regi av Søndre Elverum Idrettshall AS.

Gjenstående tiltak i prosjektet som løses i 2019 i tilknytning til vedtatt bygging av idrettshall omfatter utenomhusarbeider i grensesnittet mellom hall og skole, samt rivng av ovennevnte bygg.

Revidert investeringskalkyle, inkludert prisframskrivning og hensyntatt årsriktig investeringssum for 2019, innebærer at midler til blant annet bygging av gymsal er frigjort.

7) Vann og avløp - infrastruktur

Investeringene i infrastruktur for vannforsyning og avløpshåndtering foregår på basis av

gebyrfinansiering og i henhold til egen strategisk plan: Hovedplan vann og avløp 2015 – 2024.

8) Ydalir - ny veg og kryssing av riksveg 25

Dette prosjektet omhandler slutføring av igangsatte infrastrukturarbeider knyttet til utbyggingen av Ydalir, og gjelder kommunens anleggsbidrag til Elverum Tømteselskap AS som feltutbygger, og kommunens egne prosjekter i forbindelse med kryssutbedringer/tilknytning av ny veg. Prosjektet avsluttes i 2019.

9) Gater, veg park

Tiltaket er de løpende investeringer på områdene gate, veg og park, vedtatt samlet i én ramme siden 2017 (jfr. kommunestyrets vedtak i sak 072/16). Dette inkluderer både oppgradering av veg, faste dekker, nye veger/gang- og sykkelveger og veginstallasjoner/sideanlegg, samt mindre investeringer tilknyttet park/grøntanlegg og trafikksikkerhetstiltak. Forslag til prioriterte områder/prosjekter innarbeides i plan, som behandles i Vekst og utviklingskomitéen årlig.

10) Gatelysinvesteringer

Videreføring av pågående oppgraderingsplan blant annet som følge av nasjonale krav om tilrettelegging for målermontering i henhold til energilovforskriften § 4-5 og måling- og avregningsforskriften § 3-3, og løpende strekningsvis utskifting av kvikksølvdamplamper som er forbudt i henhold til EU direktiv.

11) Rehabilitering bruer - kommunale veger

Nødvendige oppgraderingsarbeider på bruer på kommunale veger for å opprettholde sikkerhet, bæreevne og fremkommelighet. Følger delvis som krav etter gjennomførte bruinspeksjoner og delvis som konsekvens av å utøve rollen som kommunal vegeier på ansvarlig vis.

12) Allaktivitetsarena

Pågående arbeide knyttet til allaktivitetsarena ved Elverum Ungdomsskole/Restvoll, jfr. kommunestyresak KS 019/18. Prosjektet avsluttes i 2019.

13) P-automater sentrum

Nye automater for å håndtere langtidsparkering i Borgengata/Gårderbakken (250’).

Parkeringsautomater i forbindelse med fjerning av to-timers gratisparkering (2 000’).

14) Tyngre anleggsmaskiner

Utskifting av veghøvel som erstatter gammel maskin med overskredet økonomisk levetid, også begrunnet i hensyn til førermiljø og behov for å redusere belastning på fører (yrkesskaderisiko).

15) Toalettanlegg Sagtjernet og Bergesjøen

Nødvendig oppgradering av sanitæranlegg ved angjeldende friområder.

Økonomisk oversikt – Investering

Budsjettforskriftenes hovedoversikt for investering viser inntekter, utgifter og tilknyttede finanstransaksjoner og hvordan dette er planlagt finansiert ved disponering av egenkapital og bruk av lån.

Økonomisk oversikt - Investering (tall i 1000kr)	REGNSKAP	BUDSJETT	BUDSJETT	ØKONOMIPLANPERIODE		
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
INNTEKTER						
Salg driftsmidler og fast eiendom	- 495		- 9 000			
Andre salgsinntekter	- 4 035					
Overføringer med krav til motytelse	- 3 503	- 6 925	- 121 176	- 24 524	- 10 000	0
Kompensasjon for merverdiavgift	- 79 658	- 76 560	- 74 814	- 5 917	- 13 612	- 21 156
Statlige overføringer	0		0	- 1 100	- 1 300	- 1 000
Andre overføringer	0					
Renteinntekter og utbytte	0					
Sum inntekter	- 87 691	- 83 485	- 204 990	- 31 541	- 24 912	- 22 156
UTGIFTER						
Lønnsutgifter	0					
Sosiale utgifter	0					
Kjøp av varer og tjen. som inngår i komm. tjenesteprod.	411 036	407 802	410 911	55 383	93 860	131 580
Kjøp av tjenester som erstatter kommunens tjensteprod.	0					
Overføringer	79 658					

Renteutgifter og omkostninger	277					
Fordelte utgifter	0					
Sum utgifter	490 972	407 802	410 911	55 383	93 860	131 580
FINANSIERINGSTRANSAKSJONER						
Avdrag på lån	33 088	15 887	4 172	7 853	11 550	15 239
Utlån	78 613	65 000	85 000	85 000	85 000	85 000
Kjøp av aksjer og andeler	9 900	4 300	4 895	4 895	4 895	4 895
Dekning av tidligere års udekkede merforbruk	0					
Avsatt til ubundne investeringsfond	48					
Avsatt til bundne investeringsfond	23 379					
Sum finansieringstransaksjoner	145 028	85 187	94 067	97 748	101 445	105 134
Finansieringsbehov	548 309	409 504	299 988	121 590	170 393	214 558
FINANSIERING						
Bruk av lån	- 436 713	- 388 117	- 289 455	- 107 642	- 152 748	- 193 224
Salg av aksjer og andeler	0					
Mottatte avdrag på utlån	- 60 944	- 15 887	- 4 172	- 7 853	- 11 550	- 15 239
Overført fra driftsregnskapet	- 252					
Bruk av tidligere års udisponerte mindreforbruk	0					
Bruk av disposisjonsfond	- 4 815	- 5 500	- 6 361	- 6 095	- 6 095	- 6 095
Bruk av bundne driftsfond	0					
Bruk av ubundne investeringsfond	- 28 028					
Bruk av bundne investeringsfond	- 17 558					
Sum finansiering	- 548 309	- 409 504	- 299 988	- 121 590	- 170 393	- 214 558
Udekket / Udisponert	0	0	0	0	0	0

Tabell: Økonomisk oversikt investeringer viser en samlet oversikt over finansieringsbehov (inntekter - utgifter) og hvordan finansiering av investeringer blir gjort.

Handlingsplan for vann og avløp 2019 - 2022

Forslaget legger opp til utvidelse av forsyningsområdet nordover mot Strandbygda, i henhold til hovedplanen for vann og avløp. Rehabilitering og oppgradering er økt noe som følge av generell prisstigning, samt kjente kostnadsøkninger. I tillegg er det lagt inn en kostnad på en overføringsledning mellom forsyningsområdene til Elverum og Kirkekretsen vannverk, og en kloakkpumpeledning for fremtidig bruk. På kort sikt for å styrke forsyningssikkerheten i Sørskogbygda, og på lenger sikt for å spare kostnader ved Kirkekretsen vannverk/Sørskogbygda renseanlegg.

Tiltak/prosjekter	2019	2020		2021	2022	Kommentar (revisjon per 14.08.2018)	Kostnads- anslag
Ledningsnett							
Sanering av ledningsnett vann	5,5	5,5		7,0	7,0	Rehabilitering av gamle vannledninger	løpende
Sanering av ledningsnett avløp	5,5	5,5		7,0	7,0	Rehabilitering av gamle avløpsledninger	løpende
Oppgradering overvannsnett	2,0	2,0		2,0	2,0	Behov for å løse overvannsproblemer. Problemene med styrtregn øker. Kan medføre skader på eiendom hvor kommunen blir erstatningspliktig	løpende
Oppgradering av hovedledningen til Elverum Renseanlegg	4,0	4,0		2,0		Rehabilitering av gammel 800 mm, betong, hovedledningen til Elverum Renseanlegg. Utføres på entreprise.	20,0
Vannbehandlingsanlegg							
Ny overføringsledning fra Uthuslia til Kirkekretsen vannverk inkludert trykkøkningsstasjon og kloakkpumpeledning	3,0	3,0				Ny overføringsledning for å styrke forsyningssikkerheten i Sørskogbygda	6,0
Utvidelse av forsyningsområdet							
Utbygging Heradsbygd; herunder Kvithammerberget	2,0					Utvidelse av forsyningsområdet jfr hovedplan	15,0
Søstugrenda	1,0					Utvidelse av forsyningsområdet jfr hovedplan	5,0
Strandbygda (Sundsvoll/Voldmogrenda)	2,0	5,0		5,0	7,0	Utvidelse av forsyningsområdet jfr hovedplan. Oppstart etter ferdigstillelse av prosjekt Søstugrenda.	20,0

Nye utbyggingsområder							
B1-B41 (samlede kostnader)				2,0	2,0	Gjelder kommunal klargjøring i forbindelse med blant annet privat utbygging. Det er synergieffekter å hente, i forhold til å utføre tiltak sammen med andre, herunder vannledning i Ydalir/Prestmyra.	løpende
SUM	25	25		25	25		

Tabell: Investeringsprosjekter i henhold til hovedplan for vann og avløp.

Virksomhetsplan 2019

Innledning

Virksomhetsplan og årsbudsjett forklarer hovedtrekkene i tjenesteproduksjonen som er planlagt på de forskjellige tjenesteområder i Elverum kommune i 2019. Virksomhetsplanen forklarer med ord og tabeller/figurer hva som gjøres. Årsbudsjettet redegjør for de økonomiske rammene for denne virksomheten.

Virksomhetsplanen tar utgangspunkt i:

1. tiltak som er beskrevet i Handlingsplanen (fireårs-perspektiv). Handlingsplanen i sin tur baserer seg på mål og strategier i det overordnede planverket (kommuneplanen og de strategiske planene).
2. føringer for tjenesteproduksjon, myndighetsforvaltning og samfunnsutvikling som er nødvendig å håndtere i ettårsperspektiv, og som ikke er redegjort for i planverket – altså utfordringer som kommer til undervegs.
3. føringer som er kommet fram gjennom arbeidsprosess og foreslåtte prioriteringer fra folkevalgte (kommunestyrekomiteene), administrasjonen (sektorer og staber), tillitsvalgte, verneombud m.fl., og som drøftes på kommunestyrets strategikonferanse medio juni og oppsummeres i kommunestyrets vedtak i junimøtet (jfr. årshjulet for styring).

Virksomhetsplanen for kommunen er strukturert på **tjenesteområder** med tilhørende **funksjoner og tjenester** (15 tjenesteområder). Virksomhetsplanen viser hvilke tjenester kommunen produserer, rammene og målene for tjenesteproduksjonen, utviklingsambisjoner m.v. Virksomhetsplanens intensjon er å informere om virksomheten, vise hvordan kommunens ressurser prioriteres basert på folkevalgtes styring av ressursbruken, og gi innbyggere og omverden mulighet til innsyn i hvordan kommunens ressurser anvendes til tjenesteproduksjon, myndighetsforvaltning og samfunnsutvikling. Ressursbruken på tjenesteområdene er samtidig fordelt ut på rammer til sektorer og staber (økonomistyringen), slik at rådmannen har grunnlag for utformingen av lederkontraktene og oppfølging av rammestyringen. Kommunens virksomhet er organisert i seks sektorer som ivaretar kommunens rolle som tjenesteprodusent, forvaltningsmyndighet og samfunnsutvikler. I tillegg er virksomheten organisert med fem staber som primært ivaretar støttefunksjoner for sektorene. Enkelte funksjoner/tjenester blir ivaretatt i hel- eller deleide selskaper/virksomheter og interkommunale virksomheter (avfallshåndtering, brann og redning samt revisjon).

Kommunens overordnede planverk er i henhold til planstrategien fordelt på seks samfunnsområder (jfr. nærmere beskrivelse i Handlingsplan 2019-2022 foran). Virksomhetsplanen er det nivået i planverket som **beskriver kommende års tjenesteproduksjon** innenfor rammen av det vedtatte budsjett. Dette betyr at tiltak som er beskrevet i Handlingsplanen (se foran) er beskrevet mer detaljert på hvert tjenesteområde. Dette er i neste omgang grunnlaget for:

- rådmannens lederkontrakt med resultatavtale og arbeidsfordeling for driftsåret med sektor- og stabssjefer.
- sektor- og stabssjefenes tilsvarende lederkontrakt med sine enhetsledere.
- tjenesteproduksjonen den enkelte medarbeider utfører.
- oppfølging/rapportering gjennom året – jfr. i særlig grad månedlige økonomirapporter, tertialrapporter og årsmelding.

Redegjørelsen for neste års (2019) tjenesteproduksjon innenfor tjenesteområdene har følgende underkapitler:

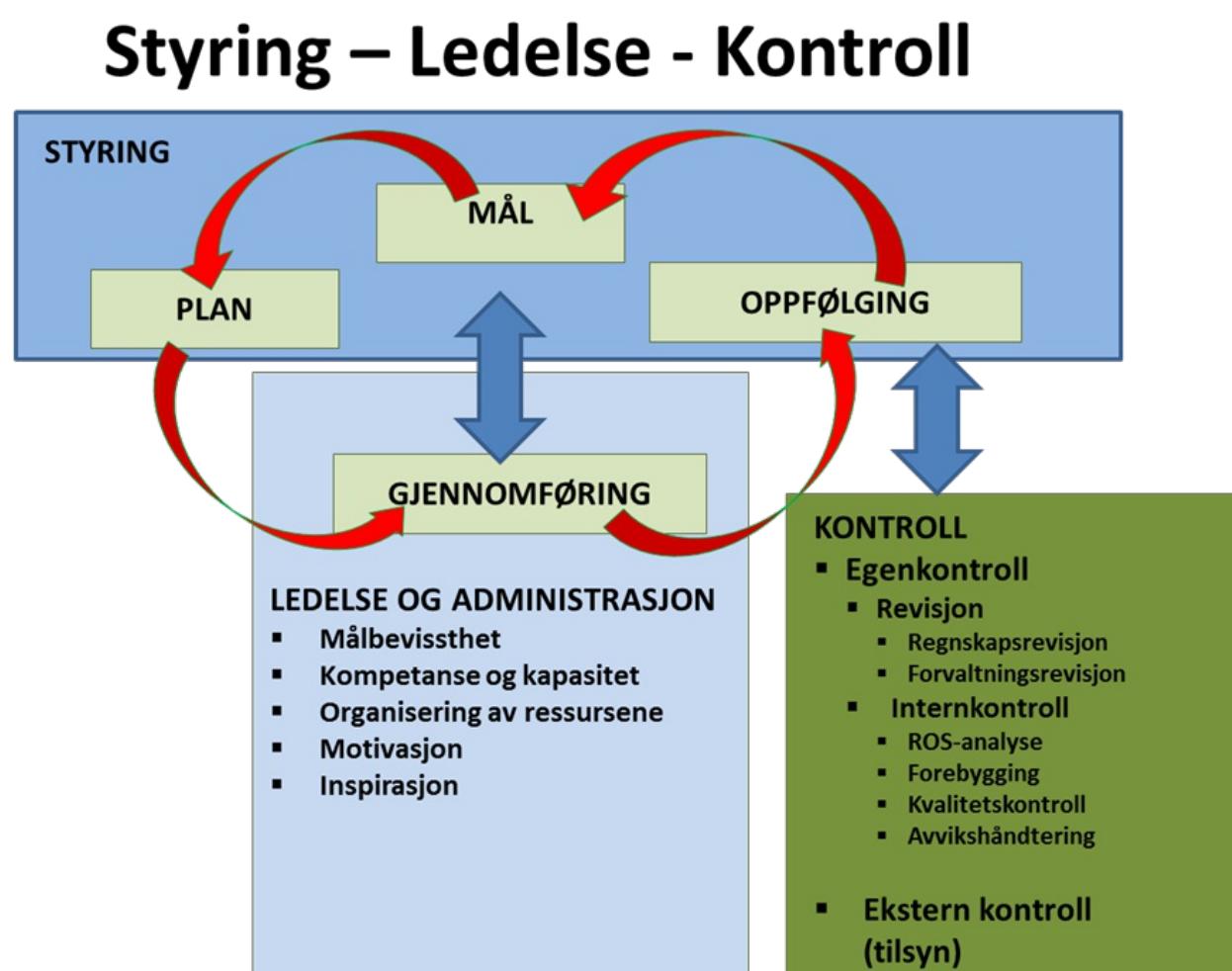
- **Funksjoner og tjenester innenfor tjenesteområdet** – kort beskrivelse av hvilke type tjenester kommunen produserer og yter overfor innbyggerne.
- **Målgrupper for tjenestene** – redegjørelse for hvilke målgrupper som er mottaker av de aktuelle tjenestene.
- **Lovgrunnlag – Statistikk – Fakta** – beskrivelse av hvilke lov- og forskriftshjemler som ligger til grunn for tjenestene på tjenesteområdet, eventuell statistikk og andre fakta som er relevant for å forstå tjenesteområdet og tjenesteproduksjonen.
- **Planverk på tjenesteområdet** – kort beskrivelse av kommunalt planverk som er grunnlag for tjenestene innenfor tjenesteområdet.
- **Mål for tjenesteproduksjonen – målekort 2019** – målekort med indikatorer for tjenestene (jfr. mål og planhierarki). Indikatorene gjør det mulig å følge utvikling over tid og vise om målene nås.
- **Organisering av tjenesteproduksjon** – kort om hvem som har ansvar for at de aktuelle tjenestene på tjenesteområdet blir produsert og levert.
- **Planlagt utviklingsarbeid i 2019** – utviklingsarbeidet som planlegges gjennomført for å forbedre eksisterende tjenester og eventuelt utvikle nye

Styring – ledelse – kontroll

Kommunen styres i tråd med overordnet planverk og i henhold til lover og forskrifter, regler og rutiner fra overordnet myndighet. Kommunen må ha et tilfredsstillende system for:

- **styring** (sette mål, sørge for tilstrekkelige planer og ha nødvendige rutiner for oppfølging) – godkjennes av de folkevalgte politikere i formannskap og kommunestyre og utvikles i prosesser og samråd mellom kommunens faglige ledere og medarbeidere og de folkevalgte.
- **ledelse** (ta imot styringssignaler, organisere ressursene, målrette virksomheten, gjennomføre og rapportere) – utføres i hovedsak av den kommunale administrasjon under rådmannens ledelse.
- **kontroll** (dette utgjøres av kommunens egenkontroll og ekstern kontroll gjennom tilsyn).

«Handlings- og økonomiplan 2019 -2022 – Virksomhetsplan og årsbudsjett 2019» er en vesentlig del av dokumentasjonen for styrings-, ledelses- og kontrollarbeidet i kommunen.

Figur: Illustrasjon av Elverum kommunes system for styring, ledelse og kontroll av virksomheten.

Delegasjon

Kommunestyret er kommunens øverste myndighet og treffer vedtak på kommunens vegne så langt ikke annet følger av lov eller delegasjonsvedtak. For å lette og sikre den daglige driften av kommunen har kommunestyret delegert sin myndighet så langt det er lovlig adgang, til formannskapet, andre folkevalgte organer og til administrasjonen ved rådmannen. Delegeringsreglementet er vedtatt av kommunestyret i utvalgssak 069/17 den 21. juni 2017.

Rådmannen har myndighet til å delegere sin myndighet videre så langt ikke annet følger av lov eller vedtak. For å sikre faglig forsvarlig, operativ og praktisk drift i kommunen, har rådmannen videredelegert deler av sin myndighet til sektor- og stabssjefene i kommunen. Delegeringen er lagt inn i Delegeringsreglementet for kommunen, vedtatt av kommunestyret 21. juni 2017.

Lederkontrakter og ledelsesfora

Rådmannen ivaretar ledelse og administrasjon av kommunens samlede virksomhet. Elverum kommunes virksomhet er organisert i seks sektorer og fem staber (se eget kapittel om organisering). Lederne for disse sektorene og stabene danner sammen med rådmann og assisterende rådmann Rådmannens ledergruppe. For å gjennomføre den årlige virksomheten (virksomhetsplan og årsbudsjett vedtatt av kommunestyret – dette dokumentet) fordeler rådmannen ansvar til sektorsjefene og stabssjefene. Denne ansvarsfordelingen er formalisert gjennom en årlig lederkontrakt i tre deler:

- **Generell del** – generell forventningsavklaring med leder – lik for alle ledere.
- **Resultatavtale** – spesifikk forventningsavklaring med den enkelte leder vedrørende hvilke resultater som forventes i driftsåret (jfr. virksomhetsplanen og budsjettet med målekort, beskrivelser, økonomiske rammer m.v.)
- **Vedlegg** – et spesifisert vedlegg som sikrer ansvarsfordelingen for at særskilte oppgaver i kommunestyrets vedtak på den samlede Handlings- og økonomiplan og Virksomhetsplan og årsbudsjett blir gjennomført. Sektor- og stabssjefene skriver tilsvarende kontrakt med sine enhetsledere for å fordele resultatansvar og arbeid i hver enkelt sektor/stab.

For å styrke hele kommunens evne til å nå målene innenfor tilgjengelige ressursrammer, og styrke ledergjerningen, har organisasjonen flere ledelsesfora – faste og temporære. Dette gjelder for rådmannens ledergruppe og sektor- og stabssjefenes ledergrupper i den enkelte sektor og stab. Slike fora er:

- Ukentlige ledergruppemøter med forberedte saker av felles betydning for virksomheten og ledergjerningen.
- Budsjettdialog med ledere fem ganger per år i tilknytning til tertialrapportering og månedrapportering.
- Årlige medarbeidersamtaler med leder med grundig gjennomgang av årets virksomhet i henhold til lederkontrakten.
- Ledertrening og lederutvikling i forskjellige fora med forberedte tema – jfr. særlig kommunens eget lederutviklingsprogram («Ugleskolen»).

Kommunens arbeidsgiverstrategi og etiske reglement er også vesentlige elementer som grunnlag for utøvelse av ledergjerningen og er medvirkende rammer for både lederes og medarbeideres arbeid.

Egenkontroll

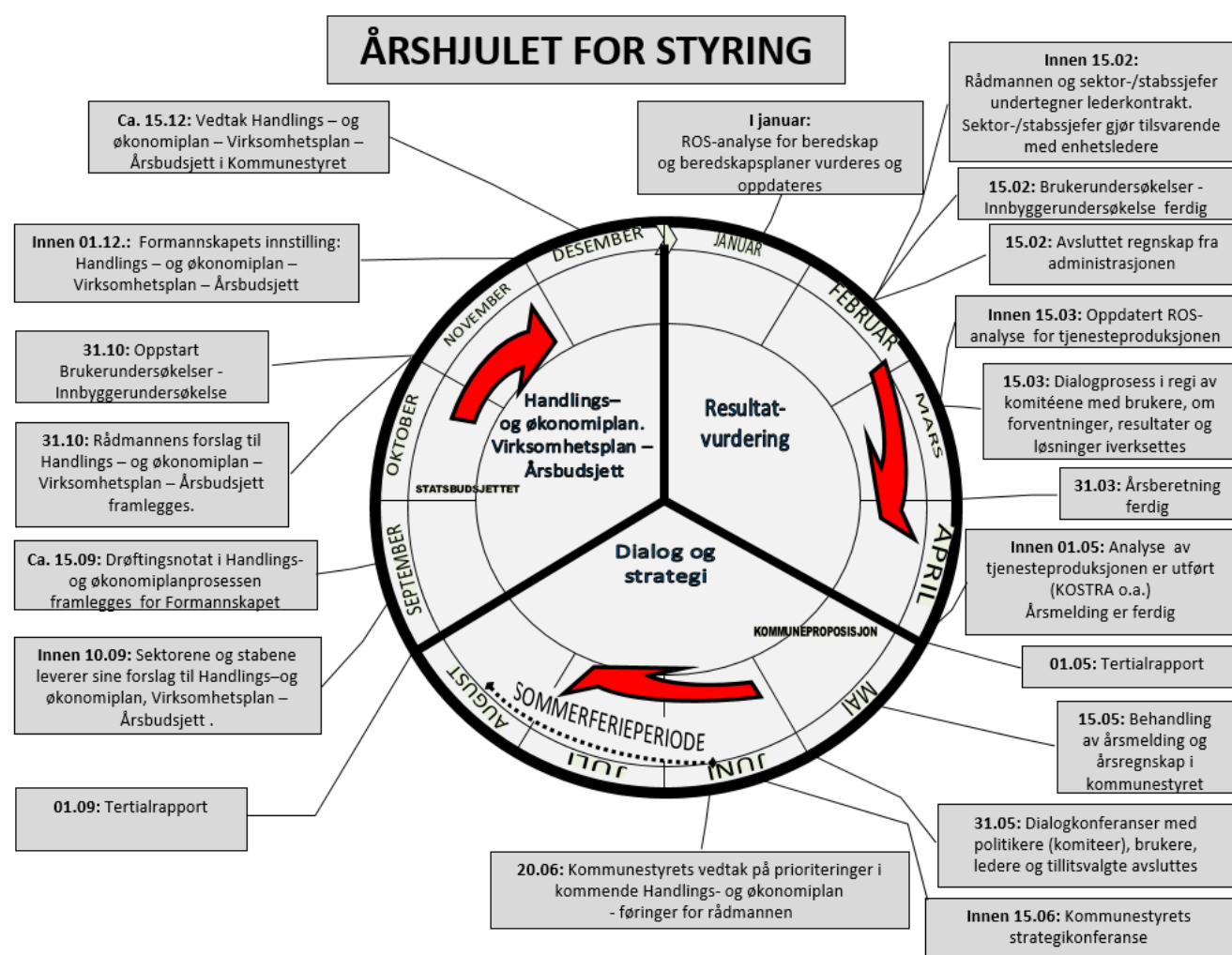
Kommunen har egenkontroll av virksomheten i henhold til lover og forskrifter. Dette gjøres for å sikre lovlig og forsvarlig anvendelse av felleskapets midler, redusere risiko for styringssvikt, feil og mangler, sikre åpenhet og forhindre mislighold. I praksis sikres dette særlig gjennom systematisk revisjon av virksomheten, årlig regnskapsrevisjon og periodiske forvaltningsrevisjoner av kommunens virksomheter og selskaper. Kommunens kontrollutvalg har et særskilt ansvar i dette kontrollarbeidet. I tillegg har kommunen et system for internkontroll i sektorer og staber som bl.a. innebærer å oppdatere en risiko- og sårbarhetsanalyse (ROS-analyse) for tjenesteproduksjonen årlig, drive kvalitetsarbeid og anvende et kvalitetssystem med avvikshåndtering og drive forebyggende utviklingsarbeid. Kommunen har et eget antikorrupsjonsprogram som er gjort gjeldende fra 2018.

Ekstern kontroll

Kommunens virksomhet er underlagt ekstern kontroll. Dette ivaretar i særlig grad Fylkesmannen gjennom tilsyn av utvalgte virksomhetsområder. Dette inngår som ledd i den statlige todelte rolle overfor kommunene: På den ene side ved å vedta lover og forskrifter for innbyggers rettigheter og bevilge økonomiske midler til kommunenes drift. På den andre side å føre tilsyn (Fylkesmannens rolle) med at kommunene utfører denne rollen forsvarlig. Som følge av tilsyn får kommunen tilsynsrapporter med anbefalinger og eventuelt pålegg om utbedringer, alt avhengig av hvilke funn tilsynet gir.

Årshjul

Kommunens årshjul for styring på overordnet nivå synliggjør viktige milepæler gjennom året. Her vises samspillet mellom folkevalgt styring og administrativ ledelse og gjennomføring.

Figur: Kommunens årshjul for styring på overordnet nivå.

Styringsplattformen

Kommunens styringsplattform er grunnlag for styrings- og ledelsesarbeidet:

STYRINGSPLATTFORM

asøllkhfrherk

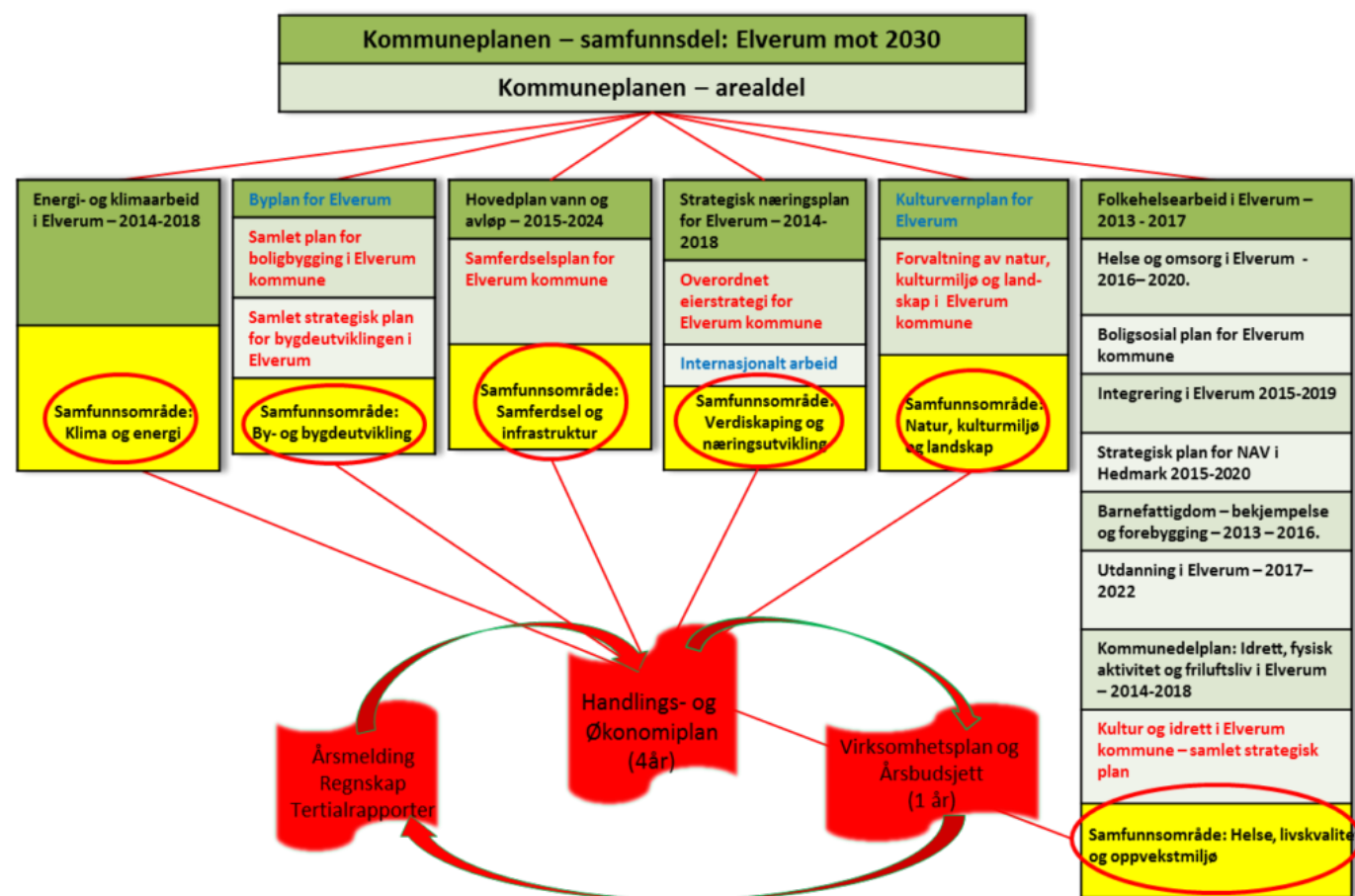
Planverket

Elverum kommune har planverk i henhold til egen planstrategi (jfr. plan- og bygningsloven). Planverket er styringsgrunnlaget for den samlede virksomheten. Kommunens planverk er illustrert i figuren under. Følgende vises:

- Kommuneplanen med samfunnsdel og arealdel er overordnet.
- Avledet av kommuneplanen finnes sektor-/temaplaner. Disse planene må forstås som nødvendig detaljering av kommuneplanen for å sikre tilstrekkelig styringsgrunnlag. Dette planverket er strukturert på 6

samfunnsområder med tilhørende planverk slik figuren viser (navn på planene). Samfunnsområdene er:

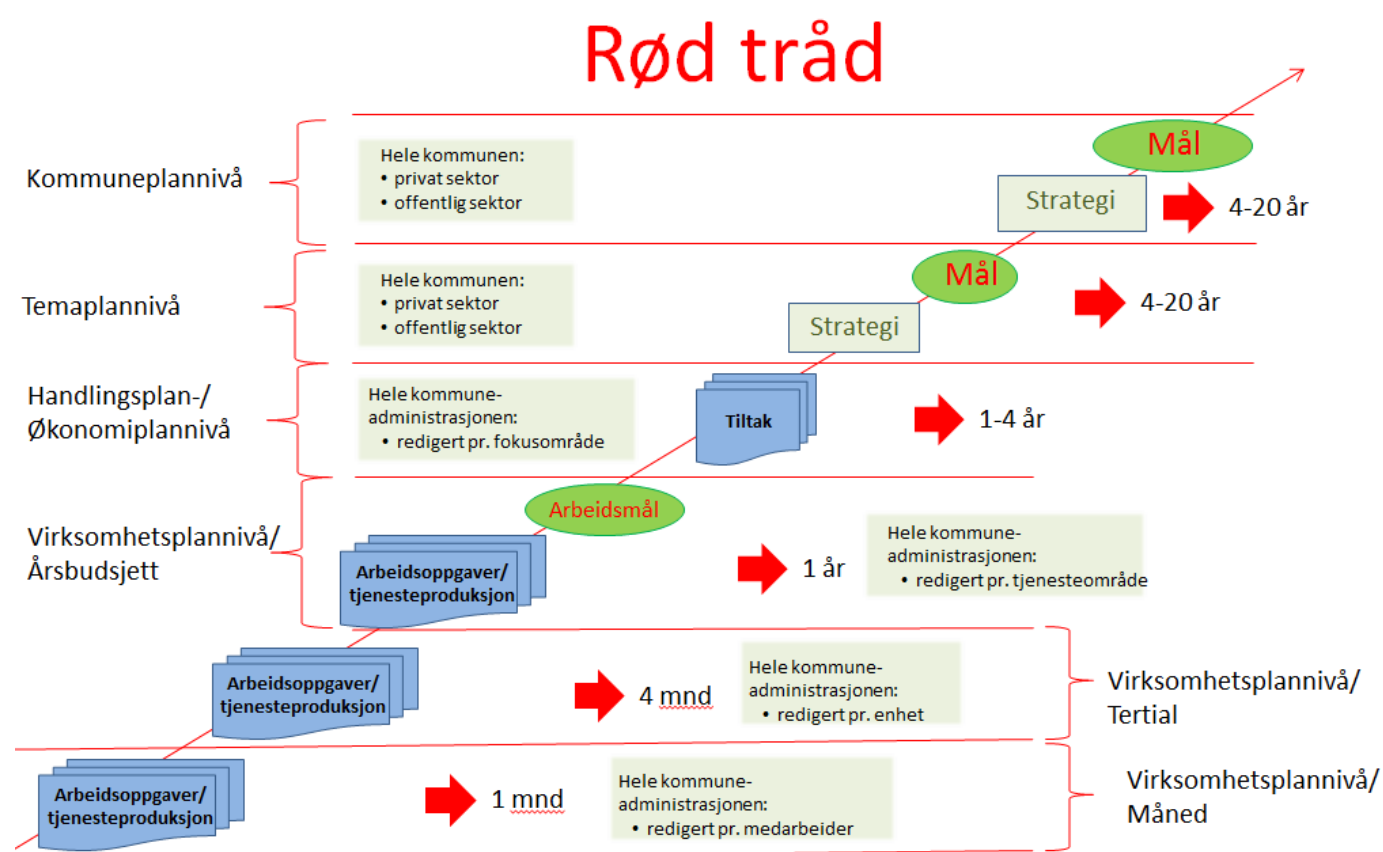
- Klima og energi.
 - By og bygdeutvikling.
 - Samferdsel og infrastruktur.
 - Verdiskaping og næringsutvikling.
 - Natur, kulturmiljø og landskap.
 - Helse, livskvalitet og oppvekstmiljø.
- Mål og strategier fra planverket er grunnlag for utviklingen av og prioriteringene i den årlig rullerende Handlings- og økonomiplanen med Virksomhetsplan og årsbudsjett for det kommende året. Sammenhengen er forsøkt illustrert med de «røde tråder».

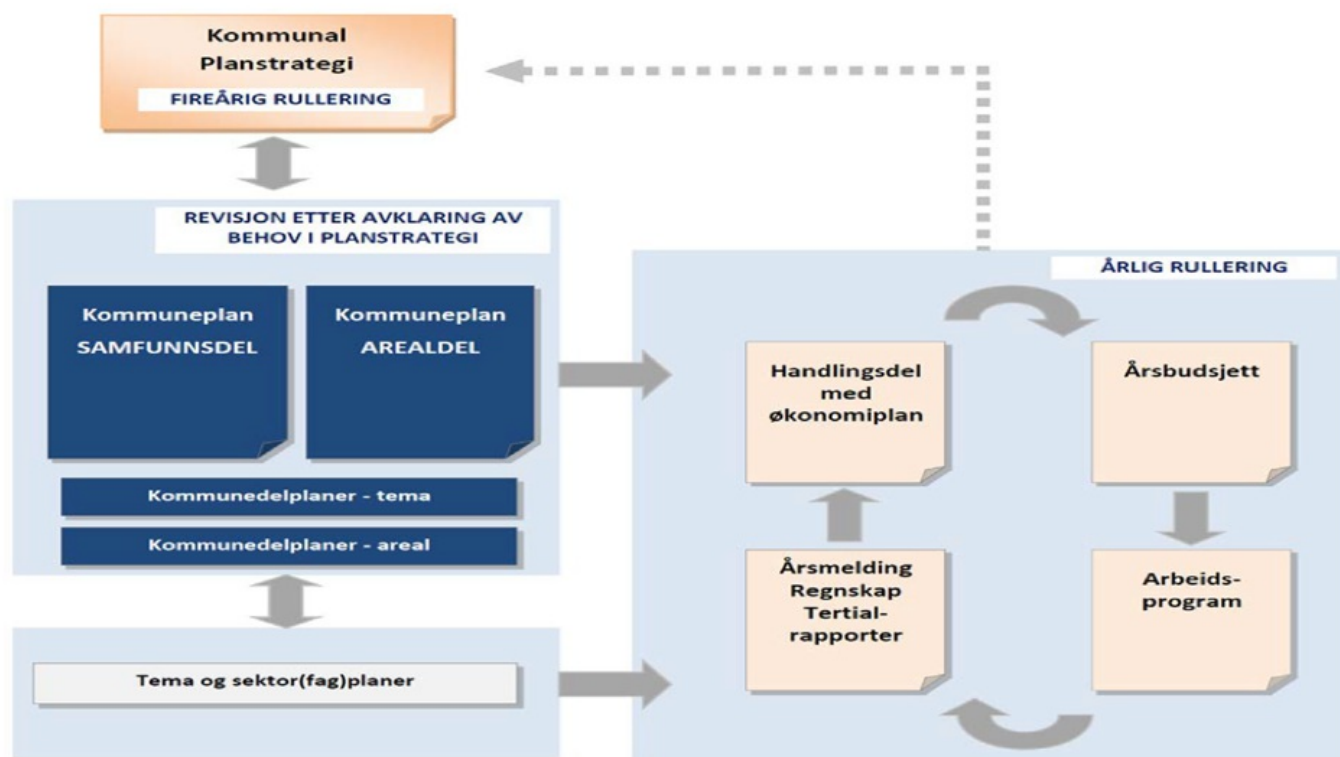
Figur: Planverket i Elverum kommune per høsten 2018. 6 samfunnsområder med tilhørende planverk under kommuneplanen med samfunnsdel og arealdel. På dette grunnlaget utvikles den årlige rullerende Handlings- og økonomiplanen (4 år) med Virksomhetsplan og årsbudsjett (1 år). Svart skrift = godkjente planer. Blå skrift = planer underutvikling (høsten 2018). Rød skrift = planlagte planer, ennå ikke oppstartet.

Målhierarki og planhierarki

De overordnede planene (kommuneplanen og temaplaner/sectorplaner (strategiske planer)) har overordnede og langsiktige mål. Gjennom planarbeidet skal den røde tråden styrkes fra langsiktige og overordnede mål og strategier til den daglige tjenesteproduksjonen.

Figur: Illustrasjon av det samlede mål- og planhierarki i Elverum kommune

Figur: Illustrasjon av sammenhengen mellom langsiktige overordnede planer (kommuneplanen med samfunnsdel og arealdel) og detaljeringen av disse i kommunedelplaner og sektor/temaplaner (de strategiske planene), samt sammenhengen mellom 4-års syklusen og 1-års syklusen i henholdsvis handlingsplan - økonomiplan og virksomhetsplan (arbeidsprogram) - årsbudsjett. Planstrategien legger grunnlag for innhold, omfang og tidsperspektiv i dette planverket innenfor en kommunestyreperiode.

Overordnede styringsmål - indikatorer

Kommuneplanens samfunnsdel er kommunens overordnede plan. Et langsiktig mål i kommuneplanen er at «Elverum skal være et godt og sunt sted å leve, med aktive, glade og friske innbyggere». Som vist over har kommunen et planverk i et hierarki med kommuneplanen øverst (som grunnlag). Avledet av kommuneplanen følger sektor/temaplaner for å sikre tilstrekkelig styringsgrunnlag (nødvendig detaljering) for den samlede og mangfoldige virksomheten. På grunnlag av dette planverket og den årlig rullerende Handlings- og økonomiplanen (denne planen), er det tatt ut noen overordnede styringsmål (indikatorer) som gjelder for hvert år for hele den kommunale virksomheten (se målekortet under). Spesifikke mål (indikatorer) på årsbasis for tjenesteproduksjonen kommer i tillegg (se virksomhetsplanen for hvert tjenesteområde). Målnivåene er justert ut i fra vedtaket i kommunestyret strategikonferanse i juni 2018, de forventede økonomiske rammene for perioden, befolkningsutvikling m.v. (se målekortet under).

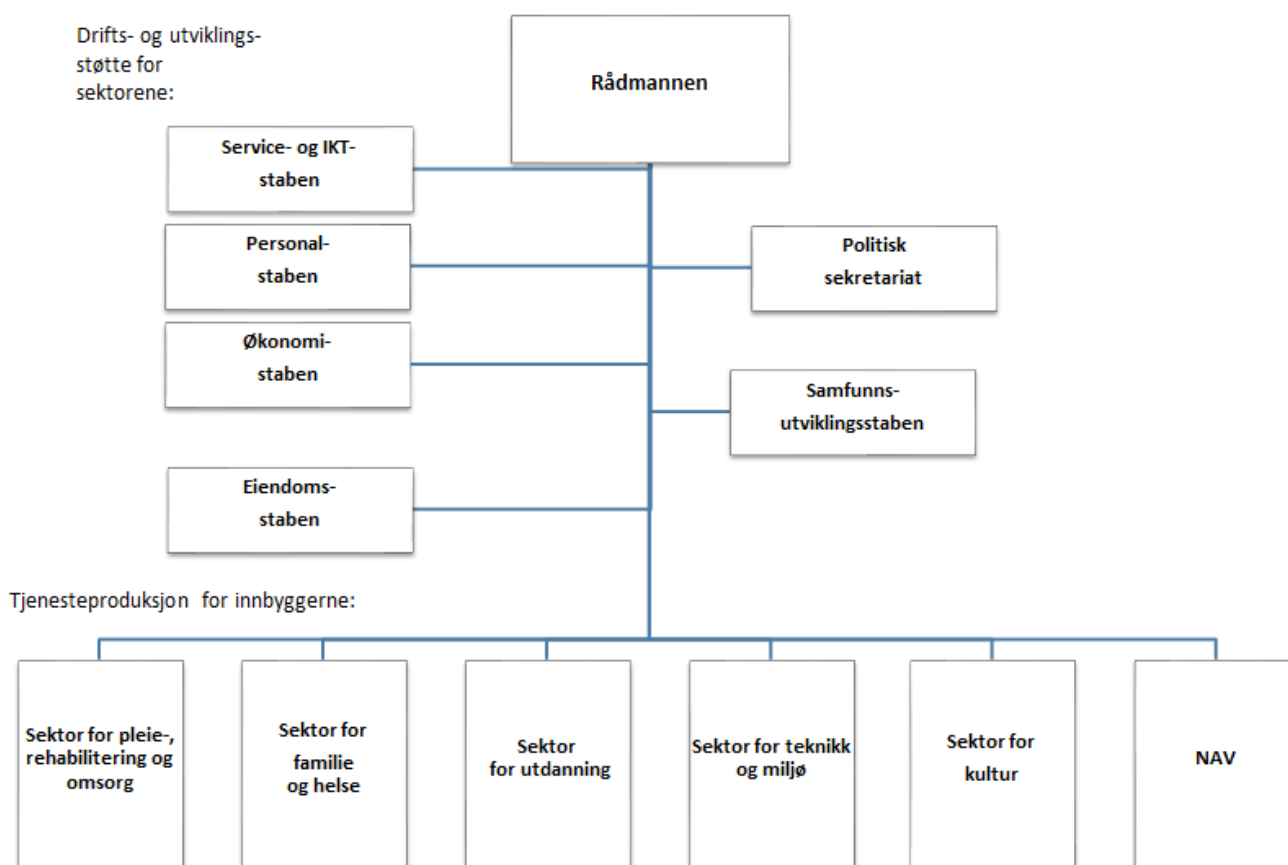
OVERORDNEDE STYRINGSMÅL FOR HELE ORGANISASJONEN

DIMENSJONER MED INDIKATORER	Resultat	Mål	Mål	Mål	Mål	Mål
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Samfunnsdimensjonen						
Innbyggertall ved årsslutt	21.123	21.165	21.207	21.250	21.292	21.350
Innbyggertilfredshet (skala fra 1–6, 6 er høyest).	4,5	4,5	4,5	4,5	4,5	4,5
Reduksjon i energiforbruket i kommunale bygg i % i forhold til referanseåret 2009-2010, korrigert for utetemperatur, areal og brukstid.	-21 %	-21 %	-21 %	-21 %	-21 %	-21 %
Økonomidimensjonen						
Netto driftsresultat i % av brutto driftsinntekter (anbefalt norm = 2,0 %)	1	0,84	-0,17	0,66	0,9	1
Andel finanskostnader i % av frie inntekter (ekskl. eiendomsskatt og flyktningetilskudd)	10,4	7,6	10,4	12,5	12,4	12,5
Organisasjonsdimensjonen						
Nærværsprosent (antall arbeidsdager på arbeid i forhold til antall tilgjengelige arbeidsdager – i %)	92,5	92,5	92,5	92,5	92,5	92,5
Medarbeidertilfredshet – 10 faktor (basert på svar fra medarbeidere der den enkelte svarer på en skala fra 1–5 (1=svært uenig og 5=svært enig). Tallene viser det samlede gjennomsnitt for kommunens medarbeidere, i 2016 basert på 1444 svar, tilsvarende en svarprosent på 78%.						
1: Oppgavemotivasjon - oppleves oppgavene som en drivkraft og som spennende og stimulerende.	Ikke målt		Måles ikke		Måles ikke	
2: Mestringstro – tiltro til egen kompetanse og mulighet til å mestre utfordringer.	Ikke målt		Måles ikke		Måles ikke	
3: Selvstendighet - opplevelse av å ha mulighet til å jobbe selvstendig.	Ikke målt		Måles ikke		Måles ikke	
4: Bruk av kompetanse – brukt egen jobbrelevant kompetanse på en god måte.	Ikke målt		Måles ikke		Måles ikke	
5: Mestringsledelse – ledelse som vektlegger at den enkelte medarbeider skal få utvikle seg best mulig i forhold til egne forutsetninger.	Ikke målt		Måles ikke		Måles ikke	
6: Rolleklarhet – forventningene til jobben som skal utføres er tydelig definert og kommunisert.	Ikke målt		Måles ikke		Måles ikke	
7: Relevant kompetanseutvikling – best mulig rustet til å utføre sine oppgaver med høy kvalitet.	Ikke målt		Måles ikke		Måles ikke	
8: Fleksibilitetsvilje – fleksibel på jobb og tilpasse sin måte å jobbe på til nye behov og krav.	Ikke målt		Måles ikke		Måles ikke	
9: Mestringsklima – motiveres av å lære, utvikle seg og gjøre hverandre gode.	Ikke målt		Måles ikke		Måles ikke	
10: Nytteorientert motivasjon – nyttig og verdifullt for andre.	Ikke målt		Måles ikke		Måles ikke	
Tjenestekvalitetsdimensjonen						
Tjenestene skal være innenfor lov og forskrift – jfr. kontroll v/tilsyn fra Fylkesmannen.	ja	ja	ja	ja	ja	ja
Brukerundersøkelser på ulike tjenester (et gjennomsnitt av gjennomførte brukerundersøkelser i det enkelte rapporteringsår)						
Resultat for bruker	5,3	4,7	4,7	4,7	4,7	4,7
Respektfull behandling	5,5	5,1	5,1	5,1	5,1	5,1
Tilfredshet med informasjon	4,8	4,5	4,5	4,5	4,5	4,5

Tabell: Overordnede styringsindikatorer - utvalgte indikatorer som gjelder for Elverum kommune.

Organisering av virksomheten

Organisasjonskartet viser den administrative organiseringen i Elverum kommune med seks sektorer som har ansvar for tjenesteproduksjon, myndighetsforvaltning og samfunnsutvikling, samt staber som har støttefunksjoner. Sektorene og stabene er videre organisert i enheter med enhetsledere (vises ikke i kartet under), samt at de største sektorene også har avdelinger med avdelingsledere innenfor sine enheter.

Figur: Organisering av Elverum kommunes administrasjon med sektorer for tjenesteproduksjon, myndighetsforvaltning og samfunnsutvikling samt støttefunksjoner samlet i staber.

Personaloversikt

Oversikten viser omfanget av personalressurser som benyttes i tjenesteproduksjonen i kommunen, målt i antall årsverk.

Sektorer og staber	Antall årsverk per	Antall årsverk per
	31.12.2017	31.08.2018
Rådmannskontoret og Samfunnsutviklingsstaben	8,0	7,0
Sektor for teknikk og miljø	59,0	58,0
Eiendomsstaben	101,5	94,3
Sektor for utdanning	526,7	533,5
Sektor for familie og helse	101,5	106,5
NAV Elverum	21,0	20,0
Kommuneskogen	6,4	6,4
Sektor for kultur	36,8	38,9
Sektor for pleie, rehabilitering og omsorg	487,7	481,7
Personalstaben	9,0	8,6
Service- og IKT-staben	26,3	26,7
Økonomistaben	27,4	27,0
Sum kommunen	1 411,3	1 408,9

Tabell: Bemanning i Elverum kommune målt i antall årsverk fordelt på sektorer og staber per 31.12.2017 og per 2. tertial 2018. Ledige/vakante stillinger er ikke medregnet.

Virksomhetsplan per tjenesteområde

Politisk styring - folkevalgte

Funksjoner og tjenester innenfor tjenesteområdet

Tjenesteområdet «Politisk styring» er gruppert på funksjoner med tilhørende tjenester som vist i tabell og tekst under med budsjett- og regnskapstall.

Tjenesteområde med tilhørende funksjonsgrupper	Regnskap 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019
10 Politisk styring			
100 Politisk styring	7 845	7 074	7 889
110 Kontroll og revisjon	2 083	2 296	2 326
Totalsum	9 928	9 370	10 215

Tabell: Funksjoner innenfor tjenesteområdet politisk styring med regnskapstall og budsjettall (1.000 kroner).

Funksjon 100 - Politisk styring - inneholder tjenestene:

- Kommunestyre og formannskap.
- Barn og unges kommunestyre.
- Kommunestyrekomiteene.
- Andre politiske utvalg.
- Valgavvikling.
- Vennskapssamarbeid.

I tjenestene inngår godtgjørelse til folkevalgte og utgifter som følger med møteavvikling, representasjonsutgifter, befaringer/høringer mm. arrangert av folkevalgte organer. Utgifter til interkommunale og regionale politiske råd og samarbeidstiltak inngår. Utgifter til valgavvikling inngår også.

Funksjon 110 - Kontroll og revisjon - inneholder tjenestene:

- Kontrollutvalg.
- Revisjon.

Tjenestene innebærer utgifter og inntekter til kommunens kontrollutvalg etter kommunelovens § 77 og revisjon etter kommunelovens § 78. Møtegodtgjørelser og andre utgifter til møteavvikling i kontrollutvalget, kontrollutvalgssekretariatet og utgifter til regnskapsrevisjon og forvaltningsrevisjon inngår.

Administrasjon

Funksjoner og tjenester innenfor tjenesteområdet

Tjenesteområdet «Administrasjon» er et særskilt og vidtfavnende tjenesteområde å beskrive i en virksomhetsplan. KOSTRA-funksjonen (KOSTRA = Kommune-Stat-rapporteringen) «Administrasjon» i en kommune er derfor omfattende. Tjenesteområdet forbindes ofte bare med sentraladministrasjonen i kommunen, men funksjonen er tverrsektoriell ettersom den inneholder administrativ ledelse, andel av lederstillinger, stab/støttefunksjoner, fellesfunksjoner og fellesutgifter for hele kommunen. Tjenesteområdet «Administrasjon» er gruppert på funksjoner med tilhørende tjenester som vist i tabell og tekst under, med budsjett- og regnskapstall.

Tjenesteområde med tilhørende funksjonsgrupper	Regnskap 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019
12 Administrasjon			
120 Administrasjon	63 492	68 780	72 911
121 Forvaltningsutgifter i eiendomsforvaltningen	8 579	18 431	16 216
130 Administrasjonslokaler	13 555	0	13 572
Totalsum	85 626	87 211	102 699

Tabell: Funksjoner innenfor tjenesteområdet administrasjon med regnskapstall og budsjettall (1.000 kroner).

Funksjon 120 Administrasjon inneholder tjenestene:

- **Administrativ ledelse** – rådmann, assisterende rådmann, sektorsjefer, stabssjefer, enhetsledere, avdelingsledere. **Fordeling av andel lederstilling:** Dersom en administrativ leder på funksjon 120 yter tjenester for ett eller flere tjenesteområder, og dette utgjør 20 prosent av stillingen eller mer, skal denne andelen henføres til det aktuelle tjenesteområdet i regnskapet.
- **Stab/støttetjenester:** Stabs-/støttetjenester knyttet til planlegging, styring og ledelse av hele kommunen. Dette omfatter blant annet alle oppgaver knyttet til økonomiforvaltning, personalforvaltning (HR), kommunejurist, utvikling av lokalsamfunn og deler av næringsutviklingsarbeidet.
- **Fellestjenester:** Kommunikasjon og servicekontor, felles journalføring, post og arkivfunksjon, felles lønns- og regnskapsfunksjon, fakturering og innfordring, felles IKT-drift for hele kommunen, lærlingeordning, personvern/-sikkerhet, internkontroll og beredskap.
- **Fellesutgifter:** Kantine, sekretariat for politisk ledelse, bedriftshelsetjeneste for kommunens ansatte, overordnet HMS-arbeid, kontingent til KS, frikjøp av hovedtillitsvalgte, utgifter knyttet til innføring og administrasjon av eiendomsskatt.

Funksjon 121 Forvaltningsutgifter i eiendomsforvaltningen inneholder tjenestene:

- Utgifter knyttet til forvaltning av kommunens bygg og eiendom, bl.a. eiendomsforvaltning, eiendomsledelse og administrasjon, forsikringer av bygg og skatter og avgifter knyttet til bygg.

Funksjon 130 Administrasjonslokaler inneholder tjenestene:

- Utgifter til drift og vedlikehold av administrasjonslokaler.

Målgrupper for tjenestene

Felles for de administrative tjenestene er at målgruppene i hovedsak er organisasjonsinterne. De administrative tjenestene skal støtte og legge til rette for tjenesteproduksjonen som utøves i sektorene overfor kommunens innbyggere slik at tjenesteproduksjonens mål nås (se øvrige tjenesteområder).

Lovgrunnlag - Statistikk - Fakta

Tjenesteområdet, som består av økonomi- og personalforvaltning, informasjons- og kommunikasjonsarbeid, IKT-drift og utvikling, eiendomsforvaltning, utvikling av lokalsamfunn og en rekke koordinatorfunksjoner (i hovedsak funksjoner lagt til stabene) må forholde seg til et omfattende sett av både generelle lover og kommunespesifikke lover, forskrifter på de enkelte fagområder, avtaler mv. I kommunens delegasjonsreglement framgår det hva som er delegert av myndighet til rådmannen.

Planverk på tjenesteområdet

Alt av kommunalt planverk ligger til grunn for de administrative tjenester/støttetjenester som utføres – dette er særlig:

- Kommuneplanen med samfunnsdel og arealdel.
- De strategiske planene på samfunnsområdene.
- Handlings- og økonomiplanen med virksomhetsplan og årsbudsjett (denne planen).

Mål for tjenesteproduksjon - målekort 2019

På grunnlag av langsiktige strategiske mål (i kommuneplan, i strategiske planer) og arbeidsmålene for 2019 på de øvrige tjenesteområdene i kommunen, er det satt arbeidsmål for tjenesteområdet «Administrasjon» for 2019. Målene for tjenesteproduksjonen for 2019 er vist som indikatorer for forhold som vurderes som vesentlige for de administrative tjenestene. Indikatorene gjør det mulig å følge utvikling over tid og viser om kortsiktige (1 år) og langsiktige (flere år) mål nås.

Indikatorer på tjenestekvalitet	Resultat 2017	Mål 2018	Mål 2019
120: Økonomi.			
Økonomiske rapporter gir et korrekt bilde og er levert til avtalte tider – ledere (skala fra 1–6, 6 er høyest).	Ikke målt	4,6	
Tilfreds med økonomiske analyser og rapporter fra Agresso (skala fra 1–6, 6 er høyest).	Ikke målt	4,5	
Opplever Økonomistaben som serviceinnstilt og fleksibel (skala fra 1–6, 6 er høyest).	Ikke målt	5,0	
Avvik vedrørende tidsfrister og feil i leverte terminoppgaver	0	0	0
Tidsfrist for ferdigstillelse av kommuneregnskap.	15. februar	15. februar	15. februar

Forbehold i revisjonsberetning for kommuneregnskapet.	0	0	0
Uavklarte leverandørfakturaer eldre enn 90 dager.	0 %	0 %	0 %
Andel av totalt utestående kommunale krav eldre enn 90 dager.	40,7 %	25,0 %	25,0 %
Refusjonskrav sykepenger eldre enn 90 dager, innsendt etter 01.01.2013.	60,2 %	20,0 %	20,0 %
Pålegg i rapport etter stedlig kontroll av skatteregnskapet.	0	0	0
Andel av kommunens arbeidsgivere hvor planlagt regnskapskontroll er gjennomført. (Norm for plan er 5 % av arbeidsgivere).	3,8 %	5,0 %	5,0 %
Innbetalt restskatt, person, siste år av sum krav.	92,7 %	93,5 %	*
*) Mål for innbetalt restskatt fastsettes av skattemyndigheten i desember			
Eiendomsskatteklager ferdig behandlet i sakkyndig takstnemnd innen 1. september.	-	-	100 %
120: Personal. Indikatorer på tjenestekvalitet	Resultat 2017	Mål 2018	Mål 2019
Tilfreds med faglige råd i arbeidsgiver- og personalspørsmål (skala fra 1-6, 6 er høyest).	Ikke målt	5,0	5,0
Opplever personalstaben som serviceinnstilt og fleksibel (skala fra 1-6, 6 er høyest).	Ikke målt	5,0	5,0
120: Service- og IKT. Indikatorer på tjenestekvalitet	Resultat 2017	Mål 2018	Mål 2019
Dagens inngående post, mottatt før kl 12.00, journalført og lagt ut på postlista samme dag.	97 %	98 %	98 %
«Den digitale kommunen» – Flest mulig skjemaer skal kunne håndteres og sendes digitalt fra innbyggerne (indikator = andel av totalt antall).	70 %	90 %	90 %
Kommunikasjon og service: Vi skal være førstevalget for informasjon om Elverum kommune, og foretrukket valg uavhengig av kanalvalg – om det er besøk, på telefon eller digitalt (se indikatorer).			
Brukertilfredshet på nettsiden og sosiale medier – måles direkte i kanalene:			
Innbyggerne – hvor fornøyd er du med informasjonen fra kommunen? (skala fra 1-6, 6 er høyest).	Ikke målt	4,5	4,5
Økning i antall brukere på nettsiden og chatløsningen, antall henvendelser.	Ikke målt	600	600
Svartid på Facebook – antall minutter på hverdager	Ikke målt	15 min	15 min
120: IKT-drift. Indikatorer på tjenestekvalitet	Resultat 2017	Mål 2018	Mål 2019
Opplever responstid ved kontakt med IKT-brukerstøtte som tilfredsstillende (skala fra 1-6, 6 er høyest).	Ikke målt	4,8	4,9
Opplever IKT-drift som serviceinnstilte og fleksible (skala fra 1-6, 6 er høyest).	Ikke målt	4,9	4,9
Oppetid for nettverksinfrastruktur, måles 24/7, unntatt planlagt nedetid.	99,9 %	99,0 %	99,4 %
Oppetid for servere, målt i tiden 07.00 – 23.00, 24/7.	99,9 %	99,0 %	99,4 %
120: Personvern, internkontroll og beredskap. Indikator på tjenestekvalitet			
Årlig internkontroll skal sikre at kommunen følger de grunnleggende personvernprinsippene i henhold til personopplysningsloven.	Ikke målt	100 %	100 %
Begjæringer om innsyn skal behandles innen 30 dager.	Ikke målt	100 %	100 %
Minimum en skrivebordsøvelse i kommunens kriseledelse per år.	100 %	100 %	100 %
120: Kantinedrift. Indikator på tjenestekvalitet	Resultat 2017	Mål 2018	Mål 2019
Gjennomsnittlig salg per dag i kantina Elvarheim	39	35	50
121/130: Eiendomsfunksjoner. Indikatorer på tjenestekvalitet.	Resultat 2017	Mål 2018	Mål 2019
Opplevelse av driftsteknikers evne til å løse avtalte oppgaver i henhold til gjeldende driftsplan (skala fra 1-6, 6 er høyest).	Ikke målt	4,5	4,5
Opplevelse av renholders evne til å løse avtalte oppgaver i henhold til gjeldende renholdsplan (skala fra 1-6, 6 er høyest).	Ikke målt	4,5	4,5
Opplevelse av oppfølgingen av dine henvendelser til eiendomsstaben (eiendomssjef, enhetsledere, teamledere) (skala fra 1-6, 6 er høyest).	Ikke målt	4,5	4,5
Opplevelse av utførelsen av vedlikehold i henhold til vedtatt vedlikeholdsplan (skala fra 1-6, 6 er høyest).	Ikke målt	4,5	4,5
Opplevelse av at byggeprosjekt at er utført i henhold til inngått oppdragsavtale (skala fra 1-6, 6 er høyest).	Ikke målt	4,5	4,5
Opplevelse av Eiendomsstabens samlede leveranser (skala fra 1-6, 6 er høyest).	Ikke målt	4,5	4,5

	Resultat 2017	Mål 2018	Mål 2019
121/130: Eiendomsfunksjoner. Indikatorer på økonomi.			
Økonomi i byggeprosjekter i henhold til årsplan	89 %	100 %	100 %
Framdrift på byggeprosjekter i henhold til entreprisekontrakter.	86 %	100 %	100 %
Korrigerte brutto driftsutgifter til vedlikeholdsaktiviteter i eiendomsforvaltningen per m ²	122	170	170
Samlet arealer for administrasjonslokaler i m ² per innbygger	0,9	0,9	0,9
121/130: Eiendomsfunksjoner. Indikator samfunnsperspektivet.			
Reduksjon i energiforbruket i kommunale bygg i forhold til referanseåret 2009-2010, korrigert i forhold til utetemperatur, areal og brukstid.	-21 %	-21 %	-21 %

Organisering av arbeidet

Tjenestene innen tjenestemrådet «Administrasjon» (se kapitlet «Funksjoner og tjenester innenfor tjenestemrådet» over) produseres særlig i stabene:

Økonomistaben

Økonomistaben består av enhetene økonomirådgivning, regnskap, lønn og skatt/innfordring, som ledes av hver sin enhetsleder. I tillegg har staben en innkjøpsrådgiver, to rådgivere knyttet til systemdrift av Agresso (økonomisystem) og GAT (turnus- og ressursstyringssystem) og en controller. Staben har det direkte ansvaret for kommunens egne økonomifunksjoner, kommunens skatteregnskap og økonomifunksjonene for tre stiftelser. I tillegg involveres staben i andre forhold/saker av økonomisk karakter og internkontroll.

I tillegg yter staben økonomitjenester gjennom Agresso til følgende virksomheter med kommunalt eierskap, basert på inntektsgivende tjenesteavtaler:

- Midt-Hedmark brann- og redningsvesen IKS.
- Sør-Østerdal Interkommunale Renovasjonsselskap IKS.
- SØIR Husholdning AS inkludert SØIR Næring AS og Labpartner AS.
- Elverum kirkelige fellesråd.
- Elverum kommunale pensjonskasse.
- Terningen Arena Idrett og Kultur AS.
- Terningen Arena Idrett og Kultur Drift AS.
- Elverum Energi AS.

Målet med leveranse av tjenester til denne næringsvirksomheten hvor kommunen selv er en betydelig eier, er todelt. For det første sikre virksomhetene rimelige tjenesteleveranser gjennom stordriftsfordeler og et tilnærmet selvkostprinsipp i tjenesteavtalene. For det andre bygger vi et større og mer kompetanserikt fellesskap innenfor økonomiområdet, og blir selv ut fra størrelse innenfor økonomistaben mindre sårbare ved ferie og fravær.

Økonomistaben har totalt 27 medarbeidere.

Personalstaben

Personalstaben produserer støttetjenester på to hovedområder: Staben ivaretar og videreutvikler den overordnede arbeidsgiverstrategien og er en faglig støtte for kommunens ledere på personalfunksjonene.

Personalstaben bidrar til oppfølging og videreutvikling av organisasjonen. Det innebærer å:

- utarbeide, oppdatere og følge opp kommunens system for personalforvaltning. I dette ligger alle reglementer og prosedyrer fra ansettelse til opphør av arbeidsforhold. Det omfatter også oppfølging og tilrettelegging av IA-arbeid og sykefraværsoppfølging. Alle slike dokumenter skal være digitalt tilgjengelige via kommunens kvalitetssystem på intranett. Staben leder og følger opp forhandlinger om ansattes lønns- og arbeidsvilkår.
- drive organisasjons – og ledelsesutvikling. Dette skjer gjennom ulike kompetansehevende tiltak, både individuelt og i grupper.
- bidra med kontinuerlig forbedring av arbeidsprosessene i tjenesteproduksjonen.
- være administrativt ansvarlig for tillitsvalgtordningen, vernetjenesten og lærlingeordningen.

Personalstaben har totalt 7 medarbeidere.

Service- og IKT-staben

Service- og IKT staben er ansvarlig for og driver intern og ekstern tjenesteproduksjonen organisert i følgende enheter:

- IKT-drift og utvikling, som også drifter/leverer tjenester til kommunale og interkommunale selskaper.
- Kommunikasjon og service.
- Digitalt dokumentcenter (fellesarkiv).
- Boligsosialt team
- Felles prosjekter som: «Bolig for alle», «Velferdsteknologi», Beredskaps- og Kommune-ROS (risiko- og sårbarhetsanalyse).
- Personvernombud som ivaretar kommunens plikter og innbyggerens rettigheter vedrørende innsamling og behandling av personopplysninger.

Staben disponerer totalt 26,3 årsverk med et samlet relativt høyt kompetansenivå, både når det gjelder formal- og realkompetanse.

Eiendomsstaben

Eiendomsstabens tjenesteproduksjon foregår i regi av enhetene

- Utleie.
- Vedlikehold.
- Drift.
- Renhold.
- Byggeprosjekter.

Hver enhet har sin enhetsleder, under samlet ledelse av eiendomssjef. Tjenesteproduksjonen er særlig å:

- forvalte kommunens eiendomsportefølje med tilhørende FDV-dokumentasjon (FDV = forvaltning, drift, vedlikehold). Det innebærer å ivareta kommunens eierinteresser og forpliktelser, herunder verdibevaring, forsikring av kommunal eiendom, innleie- og festeavtaler samt forvaltning av interne og eksterne utleieavtaler.
- synliggjøre eiendomskostnader relatert til tjenesteproduksjon (internhusleiemodellen).
- gjennomføre og styrke tilstandsbasert vedlikehold av eiendomsmassen for å redusere etterslep.
- gjennomføre forsvarlig og kostnadseffektivt renhold og løpende drift.
- bidra til energiøkonomisering i byggene gjennom fysiske og organisatoriske tiltak.
- utføre saksbehandling i henhold til lovverk knyttet til enhetenes ansvarsområder.
- gjennomføre investeringsprosjekter i henhold til årsplan med fokus på bærekraftige kvaliteter, framdrift og økonomi.
- avhende overflødig eiendom, bygg og anlegg (EBA) i henhold til vedtak, samt erverve eiendom i henhold til gjeldende reguleringsplaner.

Staben disponerer totalt 93 årsverk med et samlet relativt høyt kompetansenivå, både når det gjelder formal- og realkompetanse

Planlagt utviklingsarbeid

Utviklingsarbeid i Økonomistaben i 2019

- Etablering er egeninkasso av kommunale krav vil kreve mye ressurser i 2019. Målet er å ha innfordringssystem, rutiner, prosedyrer mv på plass i løpet av 2019 slik at alle krav innfordres av kommunen selv.
- Økonomisystemet ble oppgradert i slutten av 2015 og det har blitt tatt i bruk mye ny funksjonalitet. Dette arbeidet fortsetter i 2019. Kommunens økonomisystem med tilhørende forsystemer må videreutvikles for å imøtekomme sentrale myndigheters forventninger om økt digitalisering og effektivisering i offentlig sektor. Det er meldt inn et behov for midler til anskaffelser av moduler/lisenser og konsulenttimer i dette arbeidet (eget tiltak i investeringsbudsjettet). Eksempler på moduler/områder det vil settes fokus på er e-handel, timeregistrering, automatisering av filtransport til/fra økonomisystemet, samt HR-området ved å ta i bruk skreddersydde rapportløsninger for lønns- og personaldata.
- Arbeidet med oppgraderingen fører til at en rekke endringer i interne prosedyrer og rutiner gjennomgås med LEAN-prinsipper som metode, for å forenkle hverdagen hos våre brukere og egne medarbeidere. I kommunens LEAN-arbeid er det naturlig å se på forhold mellom stab/støtte og sektorer. Dette innebærer gjennomgang av kommunes økonomireglement med tanke på rolleavklaringer og hensiktsmessige fordeling av ansvar, myndighet og oppgaver. Målet er å ha gode og rasjonelle rutiner og god kvalitet på arbeidet som gjøres.

Utviklingsarbeid i Personalstaben i 2019

- **Medarbeiderundersøkelsen 10-faktor:** Denne ble første gang gjennomført i november 2016 og gjennomføres for 2. gang november 2018. Resultatene fra undersøkelsen er et viktig grunnlag for å utvikle gode arbeidsforhold og gode kommunale tjenester. Det er fra personalstaben planlagt tiltak for å bistå ledere i oppfølgingen av medarbeiderundersøkelsen i 2019.
- **Lederutvikling:** Kommunens eget program for lederutvikling er blitt gjennomført for 5. gang i 2017. Ca. 100 ledere har siden november 2015 gjennomført programmet. Vi har til hensikt å kjøre programmet hvert 2. år fremover. Lederutviklingsprogrammet gjennomføres for 6.gang i 2019.
- **Tilsetting/rekruttering.** I 2018 er det utarbeidet nye prosedyrer for tilsetting/rekruttering. Disse ble

vedtatt i administrasjonsutvalget 24.08.18. Personalstaben vil holde kurs i tilsetting/rekruttering i 2019, samt bistå ledere slik at prosedyrene for tilsettings/rekruttering blir implementert i organisasjonen

- **«Ned med sykefraværet»:** Elverum kommune er deltager i en større satsing i regi av KS sammen med 32 andre kommuner, der målet er et redusert sykefravær innenfor de sektorer hvor dette er høyest. I denne satsingen blir ledere og ansatte presentert for et nytt verktøy, «dialogduken». Denne måten å tenke nærvær på setter i stor grad fokus på ledelse, involvering og medarbeiderskap. Sistnevnte temaer er sammenfallende med fokus i arbeidsgiverstrategien, kommunens lederutviklingsprogram og det som måles i 10-faktor medarbeiderundersøkelsen. Denne satsingen vil også pågå i 2019.
- Det har i 2018 vært et høyt aktivitetsnivå i personalstaben. I 2019 vil staben ha fokus på å implementere policydokumentene som er revidert og de nye som er utarbeidet, samt gjennomføre de årlige aktivitetene.

Utviklingsarbeid i Service- og IKT staben i 2019

- Kommunen skal realisere et digitalt førstevalg (ref. Norge.no), det vil si at den primære kommunikasjonskanalen mellom kommunen og innbyggere/næringsliv/det offentlige skal være digital.
- Digitale tjenester må etableres på en felles robust og sikker plattform med moderne verktøy og støtte i tjenesteproduksjonen.
- NOARK 5 godkjent arkivkjerne i alle sak/arkiv systemer og fagsystemer.
- Fastsatte rutiner med godkjente prosesser for uttrekk og avlevering til depot for digital lagring i henhold til arkivloven.
- Gode kommunikasjonskanaler i digitale flater, sosiale medier, nettsider, eDialog.
- Min Eiendom – tilgjengelig gjøre dokumenter til innbyggerne – selvbetjening med alt av opplysninger rundt egen eiendom, oversikt over kommunale utgifter på eiendommen, etc. Skannet byggesaksarkiv skal vaskes før det kan åpnes for innsyn.
- Kvalitetssystemet m/avvikshåndtering skal implementeres i løpet av 2019.
- Kontinuerlig utvikling av system for internkontroll som sikrer at kommunen følger de grunnleggende personvernprinsippene i henhold til personopplysningsloven, (kommunens plikter og den registrertes rettigheter).
- En digital kommune krever høyhastighetsbredbånd i hele kommunen. I samarbeid med ildsjeler på bygdene skal staben aktivt bidra med søknader om tilskudd både hos fylket og de statlige ordningene. Følge opp de utbyggingsprosjektene som er i gang med god informasjon og kommunikasjon til innbyggerne.
- 3 store utbyggingsprosjekter som skal stå ferdig i løpet av 2019 og vil kreve mye og nye utfordringer for IKT-drift vedrørende løsninger innen nettverksinfrastruktur, nye digitale tjenester til ansatte og brukere (velferdsteknologi), etc.

Utviklingsarbeid i Eiendomsstaben i 2019

I samsvar med planverk vil utviklingsarbeid i 2019 innenfor eiendomsfunksjonene i særlig grad være å:

- Implementere nye avfallsplaner.
- Øke brukernes medvirkning/tilrettelegging for å sikre effektiv utførelse av renholdet.
- Utarbeide handlingsplan for å trappe opp vedlikeholdsrammen for å hente inn etterslep på bygningsvedlikehold. Dette skal bidra til at bygg ikke blir stengt og at behovet for rehabiliteringsprosjekter elimineres.
- Utrede etterbruk av helsesenteret (helsestasjon) som ligger i et strategisk helseområde mellom Helsehuset og Jotunhaugen/Jotuntoppen.
- Slutføre implementering og oppdatering av investeringsmodulen.
- Videreføre fokuset på økt bruk av tre i kommunens byggeprosjekter, jfr. kompetanseprogrammet for økt bruk av tre (Fylkesmannen i Hedmark og Oppland).
- Videreføre det kontinuerlige forbedringsarbeidet med LEAN-konseptet for å sikre effektiv ressursbruk og samarbeid både internt i staben og mellom sektorene i kommunen.
- Etablere en enhetlig og felles prosjektstrategi med tilhørende webhotelløsning (prosjektportalen).
- Videreføre fokuset på innovative anskaffelser – koordinert med NHOs leverandørutviklings-program og ERNU (ElverumRegion Næringsutvikling AS).
- Følge opp ZEN-ambisjonen (Zero Emission Neighbourhood) for ny bydel i Ydalir i samarbeid med Elverum tomteselskap – fokus på bygging av skole og barnehage.

Barnehage

Funksjoner og tjenester innenfor tjenesteområdet

Tjenesteområdet «Barnehage» er gruppert på funksjoner med tilhørende tjenester som vist i tabell og tekst under, med budsjett- og regnskapstall.

Tjenesteområde med tilhørende funksjonsgupper	Regnskap 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019
---	---------------	---------------	---------------

20 Barnehage			
201 Førskole	147 466	143 143	154 812
211 Styrket tilbud til førskolebarn	9 203	6 639	8 630
221 Førskolelokaler og skyss	10 752	0	6 291
Totalsum	167 422	149 782	169 733

Tabell: Funksjoner innenfor tjenesteområdet barnehage med regnskapstall og budsjettall (1.000 kroner). Kostnadstallene viser kommunens samlede kostnader til tjenesteområdet barnehage - nettokostnad etter innberegning av foreldrebetaling.

Funksjon 201 - Førskole - inneholder tjenestene:

- Kommunal barnehagedrift.
- Privat barnehagedrift (dvs. kommunens økonomiske bidrag til private barnehager, samt den kommunale tilsynstjenesten overfor private barnehager).

Funksjon 211 - Styrket tilbud til førskolebarn -inneholder tjenestene:

- styrket spesialpedagogisk opplæring til førskolebarn med særskilte behov.
- tiltak for to-språklige barn.
- ekstra assistanse og tilsyn/omsorg.

Funksjon 221 -Førskolelokaler og skyss - inneholder tjenestene:

- barnehagelokaler og uteanlegg.
- skyss av barn som har vedtak om dette.

Målgrupper for tjenestene

Målgruppe for tjenestene er alle barn i førskolealder i Elverum kommune.

Lovgrunnlag - Statistikk - Fakta

Tjenesteproduksjonen foregår i henhold til barnehageloven. En vesentlig intensjon er at barna skal utvikle sin basiskompetanse gjennom lek og læring i et sosialt samspill med andre barn og voksne.

Planverk på tjenesteområdet

Kommunalt planverk i Elverum som i særlig grad er styrende for tjenesteproduksjon innenfor tjenesteområdet er: Strategisk plan «Utdanning i Elverum 2017 – 2022». Denne er plangrunnlaget for bl.a. tjenesteområdet barnehage. Se planen her: <https://www.elverum.kommune.no/files/Planer-og-strategier/Strategisk-plan-utdanning-i-Elverum.pdf>.

Mål for tjenesteproduksjonen – målekort 2019

På grunnlag av langsiktige mål i kommuneplan, den strategiske planen: «Utdanning i Elverum 2017 – 2022» og overordnede mål i denne Handlings- og økonomiplanen, er det satt arbeidsmål for tjenesteområdet «Barnehage» for 2019. Målene for tjenesteproduksjonen for 2019 er vist som indikatorer for funksjonene/tjenestene. Indikatorene korresponderer med indikatorer i den strategiske planen «Utdanning i Elverum 2017 – 2022». Indikatorene gjør det mulig å følge utvikling over tid og viser om kortsiktige (1 år) og langsiktige (flere år) mål nås.

201: Barnehage. Indikatorer på tjenestekvalitet			
BRUKERUNDERSØKELSE/KARTLEGGING: Kultur for læring			
Alle barnehager skal delta i utviklingsarbeidet Kultur for Læring i regi av Fylkesmannen i Hedmark. Her vil det i 2017, 2019 og 2021 gjennomføres brukerundersøkelser/kartlegging rettet mot ansatte, barn og foresatte. I denne perioden erstatter denne kartleggingen brukerundersøkelsene som tidligere har vært benyttet. Undersøkelsen benytter en poengskala der 500 er gjennomsnittet for Hedmark.			
Indikatorer på de 3 dimensjonene under vil bli tatt med inn fra foreldreundersøkelsen:			
201: Barnehage. Indikatorer på tjenestekvalitet	Resultat 2017	Mål 2018	Mål 2019
Informasjon og samarbeid	519		520
	493		500

Tilfredshet			
Aktiviteter	500		510

Organisering av tjenesteproduksjonen

Barnehagetilbudet i Elverum kommune er organisert gjennom ti kommunale barnehager samt åtte private barnehager med cirka 550 barn samlet i de kommunale og 550 barn i de private barnehagene (høsten 2018). De kommunale tjenestene innen tjenesteområdet «Barnehage» produseres av Sektor for utdanning med sine organisatoriske enheter:

- Sorenskrivergården – 5 avdelinger.
- Terningen – 8 avdelinger.
- Solkroken – 3 avdelinger.
- Søbakken – 3 avdelinger.
- Stavåsbakken – 4 avdelinger.
- Vestad – 3 avdelinger.
- Kirkeby – 2 avdelinger.
- Ydalir – 8 avdelinger – åpner august 2019.
- Husmorlagets hus – 2 avdelinger (legges ned fra august 2019).
- Bakkebygrenda – 3 avdelinger (legges ned fra august 2019).
- Fjeldmoravegen – 3 avdelinger (legges ned fra august 2019).

Sektor for utdanning er tillagt veiledningsplikt og tilsynsansvaret overfor de private barnehagene i kommunen i henhold til §8 og §16 i barnehageloven. Sektoren innvilger, etter søknad, redusert foreldrebetaling og gratis kjernetid til barn fra familier med lav inntekt i henhold til barnehagelovens § 15.

Planlagt utviklingsarbeid 2019

Utviklingsarbeid i 2019 innenfor tjenesteområdet «Barnehage» vil i særlig grad være å:

- delta i utviklingsarbeidet Kultur for Læring. Alle barnehagene i Elverum, både de kommunale og de private, deltar i det femårige utviklingsarbeidet Kultur for Læring. Høsten 2018 har alle barnehager analysert og jobbet med resultatene i kartleggingen. Profesjonelle læringsgrupper etableres i hver enhet. SEPU (Senter for praktiskrettet utdanningsforskning).
- Videreføre tilvenningsmodellen – en metode i forbindelse med tilknytning og tilvenning av nye barn og familier.
- Drive veiledning av nyutdannede barnehagelærere.
- Tilrettelegge for kurs og annen faglig input etter analysearbeidet i Kultur for læring.
- IKT i fokus. Økende grad av digital praksis i det pedagogiske arbeidet. Kurs og opplæring gis. Nettverk etableres.

Skole

Funksjoner og tjenester innenfor tjenesteområdet skole

Tjenesteområdet «Skole» er gruppert på funksjoner med tilhørende tjenester som vist i tabell og tekst under, med budsjett- og regnskapstall.

Tjenesteområde med tilhørende funksjonsgrupper	Regnskap 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019
21 Skole			
202 Grunnskole	198 720	193 810	207 962
213 Voksenopplæring	7 665	5 086	7 517
215 Skolefritidstilbud	1 739	1 959	1 789
222 Skolelokaler	45 314		51 562
223 Skoleskyss	6 744	6 525	6 515
383 Musikk- og kulturskoler	5 517	4 925	4 603
Totalsum	265 699	212 305	279 948

Tabell: Funksjoner innenfor tjenesteområdet skole med regnskapstall og budsjettall (1.000 kroner).

Funksjon 202 - Grunnskole - inneholder tjenestene:

- Vanlig grunnskoleopplæring (10-årig grunnskole). **Grunnskolen i Elverum** gir tilpasset opplæring slik at hver enkelt elev stimuleres til høyest mulig grad av måloppnåelse i henhold til læreplanens kompetansemål. Følgende fem grunnleggende ferdigheter er integrert på det enkelte fags premisser: 1. kunne uttrykke seg muntlig; 2. kunne uttrykke seg skriftlig; 3. kunne lese; 4. kunne regne; 5. kunne bruke digitale verktøy.
- Spesialpedagogiske tiltak - enkeltvedtak med bakgrunn i sakkyndig tilråding fra PPT.
- Mottaksenhet/-undervisning - særskilt mottaksenhet for innvandrerelever som mangler grunnleggende norskopplæring.
- PPT i grunnskolen (pedagogisk/psykologisk tjeneste). PP-tjenesten bistår barnehage og skole med kompetanseutvikling og organisasjonsutvikling for å legge opplæringen bedre til rette for elever med spesielle behov.
- Logopedtjenesten i grunnskolen - denne tjenesten dekker tilbudet for barn, unge og voksne i Elverum kommune. Her inngår også salg til Sykehuset Innlandet.

Funksjon 213 - Voksenopplæring - inneholder tjenestene:

- Grunnskoleopplæring for voksne - opplæring til voksne som har rettigheter i henhold til introduksjonsloven og voksenopplæringsloven. **Elverum læringssenter** (voksenopplæringen) tilbyr norskopplæring med samfunnskunnskap for voksne fremmedspråklige som gir mulighet for kvalifisering til arbeidsliv og videre utdanning.
- Spesialundervisning for voksne - enkeltvedtak med bakgrunn i sakkyndig tilråding fra PPT.

Funksjon 215 - Skolefritidstilbud - inneholder tjenesten:

- Opphold i SFO - SFO (Skolefritidsordningen) skal være preget av trygghet, omsorg og opplevelser. Dette skal stimulere til vekst og utvikling, i naturlig samvær med andre barn og voksne.

Funksjon 222 - Skolelokaler - inneholder tjenesten:

- Skolelokaler og uteanlegg - tjenesten omfatter lokaler til opplæring i grunnskolen, voksenopplæring og kulturskole samt tilhørende uteanlegg.

Funksjon 223 - Skoleskyss - inneholder tjenesten:

- Skyss i grunnskolen - tjenesten til skoleelever som av forskjellige årsaker har rett til skyss til og fra skole.

Funksjon 383 - Musikk og kulturskole inneholder tjenesten:

- Opplæring i kulturskolen - **Elverum kulturskole** gir barn og unge opplæring i kultur og kunsthøgskole. Kulturskolen er et kompetansesenter innenfor ulike former for kulturuttrykk som er preget av høy faglig kvalitet, kreativitet og tverrfaglig miljø. Kulturskolen samarbeider tett med frivillige lag og foreninger.

Målgrupper for tjenestene

Tjenestene innenfor tjenesteområdet skole gis til målgruppene slik:

- Grunnskole-tjenesten til alle barn og unge i Elverum i alderen 6 - 16 år.
- Skolefritidstilbudet for barn på 1.-4. trinn i grunnskolen samt på 5.-7. trinn for barn med spesielle behov.
- Voksne med rettigheter i henhold til introduksjonsloven og voksenopplæringsloven.
- PP-tjenesten for tilrettelegging for elever med spesielle behov.

Lovgrunnlag - Statistikk - Fakta

Tjenesteproduksjonen foregår i henhold til:

- Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa.
- Lov om voksenopplæring.
- Lov om introduksjonsordning og norskopplæring for nyankomne innvandrere (introduksjonsloven).

Planverk på tjenesteområdet

Kommunalt planverk i Elverum som i særlig grad er styrende for tjenesteproduksjon innenfor tjenesteområdet er: Strategisk plan «Utdanning i Elverum 2017 - 2022». Denne er plangrunnlaget for bl.a. tjenesteområdet barnehage. Se planen her: <https://www.elverum.kommune.no/files/Planer-og-strategier/Strategisk-plan-utdanning-i-Elverum.pdf>.

For grunnskolen finnes det i tillegg flere dokumenter som er tilknyttet den overordnede strategiske planen, og som gir ytterligere detaljerte føringer og rammer for driften, blant annet:

- Handlingsplan mot krenkende atferd.
- Ordensreglement.
- Handlingsplan for SFO.
- Kommunale vedtekter for SFO.
- Leseplan for 1. 10- klassetrinn.
- Kommunal minstestandarder for den gode læringsøkt.
- Planer for elevenes skolemiljø.
- Reglement for skolens driftsstyrer/skolemiljøutvalg.
- Virksomhetsplan/årshjul for virksomheten.

Mål for tjenesteproduksjonen – målekort 2019

På grunnlag av langsiktige mål i kommuneplan, den strategiske planen: «Utdanning i Elverum 2017 – 2022» og overordnede mål i denne Handlings- og økonomiplanen, er det satt arbeidsmål for tjenesteområdet «Skole» for 2018. Målene for tjenesteproduksjonen for 2018 er vist som indikatorer for funksjonene/tjenestene. Indikatorene korresponderer med indikatorer i den strategiske planen «Utdanning i Elverum 2017 – 2022». Indikatorene gjør det mulig å følge utvikling over tid og viser om kortsiktige (1 år) og langsiktige (flere år) mål nås.

	Resultat	Mål	Mål
202: Grunnskole. Indikatorer på tjenestekvalitet	2017	2018	2019
Nasjonale prøver 5. trinn: Leseferdighet – andel elever på nivå 1	24,0 %	<20 %	<20 %
Nasjonale prøver 5. trinn: Engelsk – andel elever på nivå 1	21,1 %	<20 %	<20 %
Nasjonale prøver 5. trinn: Regneferdighet – andel elever på nivå 1	20,4 %	<15 %	<15 %
Nasjonale prøver 8. trinn: Regneferdighet- andel elever på nivå 1 og 2		<20 %	<20%
Nasjonale prøver 8. trinn: Leseferdighet – andel elever på nivå 1 og 2	24,1 %	<20 %	<20 %
Nasjonale prøver 8. trinn: Engelsk – andel elever på nivå 1 og 2	26,1 %	<15 %	<15 %
Nasjonale prøver 9. trinn: Leseferdighet – andel elever på nivå 1 og 2		<15 %	<15%
Nasjonale prøver 9. trinn: Regneferdighet – andel elever på nivå 1 og 2	26,3 %	<15 %	<15 %
Gjennomsnittlig grunnskolepoeng	40,2	43,0	43,0
Prosentvis andel av elevene som ligger under 35 grunnskolepoeng skal ikke overstige.... (nytt mål fra 2018)	23,9 %	15,0 %	15,0 %
Elevundersøkelse 7. trinn: Faglig utfordring (<u>skala 1-5</u> , 5 er høyest)	3,9	4,0	4,0
Elevundersøkelse 7. trinn: Mobbing på skolen – skala i %	8,0 %	<8%	<6%
Andelen elever som får spesialundervisning i henhold til § 5.1	8,6 %	8,6 %	8,0 %
Andel skolestartere som mestrer utvalgte ferdigheter innenfor rammeplanens fagområde kropp, bevegelse og helse – tidlig innsats.	Måles ikke	1,0	1
PC-tetthet 1.-7. trinn antall elever per PC)			2,0
PC-tetthet 8.-10. trinn antall elever per PC)			1,5
(Tidligere resultater og måltall er for 1.-10. trinn)	2,1	2,6	
383: Kulturskolen. Indikatorer på tjenestekvalitet	Resultat	Mål	Mål
	2017	2018	2019
Andel foresatte som mener at elevene har godt faglig utbytte av opplæringen(skala fra 1 til 6 der 6 er best)	5,0	Måles ikke	5,2
213: Voksenopplæring. Indikatorer på tjenestekvalitet	Resultat	Mål	Mål
	2017	2018	2019
			90.0 %

Antall elever som oppnår Norskprøven A2 Nivå (muntlig)			
Antall elever som fullfører grunnskole for voksne	100,0 %	100,0 %	100,0 %

Organisering av tjenesteproduksjonen

Tjenestene innen tjenesteområdet produseres av Sektor for utdanning med slik organisering:

Grunnskole

Per høsten 2018 er det 2483 elever i grunnskolen, hvorav 530 barn deltar i skolefritidsordningen. Tjenesteproduksjonen foregår i følgende enheter:

- Elverum ungdomsskole.
- Hanstad barne- og ungdomsskole.
- Frydenlund skole.
- Søbakken skole.
- Vestad skole, inneholder også forsterket enhet for elever med sammensatte hjelpebehov.
- Lillemoen skole.
- Hernes skole.
- Sørskogbygda skole.
- Kirkeby oppvekstsenter (barnehage og skole).
- Fjeldmora skole, skole for ungdom henvist av Sykehuset Innlandet med beliggenhet på Sanderud. Skolen er finansiert av fylkeskommunen med Elverum som arbeidsgiver. Med bakgrunn i styrevedtak i Sykehuset Innlandet, vil skolen sannsynligvis legges ned i løpet av 2019.
- Ydalir skole (oppstart høsten 2019).

PPT, læringssenter og kulturskolen

- Kulturskolen har 366 ordinære elever. I tillegg yter kulturskolen tjenester i barnehager og grunnskoler. Den selger også tjenester til kirken og korps, lag/foreninger. Kulturskolen administrerer den kulturelle skolesekken rettet mot grunnskolen.
- Elverum læringssenter (ELS) består av 3 avdelinger med totalt 180 elever.
- PPT arbeider med individ og systemsaker samt kompetanseutvikling ut mot brukere og ansatte.
- Elverum kulturskole, Elverum læringssenter og PPT er organisert som egne enheter, stasjonert i kommunehuset Folkvang. PP-tjenesten er organisert som en felles tjeneste for Elverum, Åmot, Stor-Elvdal, Våler og Hedmark fylkeskommune.

Planlagt utviklingsarbeid 2019

Utviklingsarbeid i 2019 innenfor tjenesteområdet vil i særlig grad være:

- Deltagelse i prosjektet Kultur for læring i regi av Fylkesmannen i Hedmark. I 2019 vil skolene arbeide med resultatene fra kartleggingen som ble gjennomført i 2017.
- Foreldreskole for alle foreldre med elever på 1. klassetrinn er innført ved alle barneskolene under navnet «Hjerterom».
- Deltakelse i Inkluderende barnehage og skolemiljø i regi av Utdanningsdirektoratet. 3-årig utviklingsarbeid der Elverum er en av to kommuner i Hedmark som er blitt utvalgt til å delta.
- Elverum Læringssenter vil sammen med enhet for bosetting og introduksjon videreutvikle kvalifiseringsplanen slik at deltakerne får et eierforhold til egen plan.
- I samarbeid med Lions Club i Elverum får alle lærere på barnetrinnet og ungdomstrinnet kurset «Det er mitt valg». Dette er et viktig holdningsarbeid for å hindre mobbing og antisosial atferd i Elverumsskolen.

Barnevern

Funksjoner og tjenester innenfor tjenesteområdet

Tjenesteområdet «Barnevern» er gruppert på funksjoner med tilhørende tjenester som vist i tabell og tekst under, med budsjett- og regnskapstall i 1.000 kroner:

Tjenesteområde med tilhørende funksjonsgupper	Regnskap 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019
23 Barnevern			
244 Barnevernstjeneste	10 705	9 365	10 215
251 Barneverntiltak i familien	- 1 877	- 20 865	4 512

252 Barneverntiltak utenfor familien	24 168	22 129	22 382
285 Tjenester utenfor ordinært kommunalt ansvarsområde	41	14 659	- 2 482
Totalsum	33 037	25 288	34 627

Tabell: Funksjoner innenfor tjenesteområdet Barnevern med regnskapstall og budsjettall (1.000 kroner).

Funksjon 244 Barneverntjeneste inneholder tjenesten:

- Barneverntjeneste – tjenesten omfatter den grunnleggende saksbehandling innenfor barnevernet samlet, inkludert innkjøp av nødvendige tjenester.

Funksjon 251 Barneverntiltak i familien inneholder tjenesten:

- Barneverntiltak i familien – tjenesten omfatter tiltak til barn og familier i hjemmet.

Funksjon 252 Barneverntiltak utenfor familien inneholder tjenesten:

- Barneverntiltak utenfor familien – tjenesten omfatter drift av tiltak for barn der omsorgen er overtatt av barnevernet; fosterhjem, institusjoner eller andre tiltak under barnevernet.

Funksjon 285 Tjenester utenfor ordinært kommunalt ansvarsområde inneholder tjenesten:

- Enslige mindreårige flyktninger – tjenesten omfatter bosetting, drift og underhold av enslige mindreårige flyktninger i bofelleskap, i vertsfamilier og i hybler med oppfølging.

Målgrupper for tjenestene

Målgrupper for tjenestene er:

- Barn som har behov for bistand i familien for ikke å oppleve videre omsorgssvikt.
- Barn som etter barneverntjenesteloven har behov for nytt bosted/familie.

Lovgrunnlag - Statistikk - Fakta

Tjenesteproduksjonen foregår i henhold til:

- Lov om barneverntjenester.
- Forvaltningsloven.

I 2017 kom det 259 bekymringsmeldinger til barneverntjenesten. Barnevernet har i år ut september 2018, mottatt 219 nye barnevernsmeldinger og 161 meldinger i eksisterende saker. Per august 2018 er det 40 barn i Elverum som er under omsorg plassert i fosterhjem, samt at det er 10 barn som er plassert på institusjon. Det har vært en økning i antall barn i denne gruppen, og mange familier har behov for tiltak i hjemmet for å forhindre omsorgsovertakelse.

Planverk på tjenesteområdet

Kommunalt planverk i Elverum som i særlig grad er styrende for tjenesteproduksjon innenfor tjenesteområdet er:

- Kommuneplanens samfunnsdel – planens omtale av barn, unge og familier.
- Strategisk plan: Integrering i Elverum 2015 – 2019.
- Strategisk plan: Helse og omsorg i Elverum 2016 – 2020.

Mål for tjenesteproduksjonen – målekort 2019

På grunnlag av langsiktige mål i kommuneplan, i de strategiske planer (se over) og overordnede mål i denne Handlings- og økonomiplanen, er det satt arbeidsmål for tjenesteområdet «Barnevern» for 2019. Målene for tjenesteproduksjonen for 2019 er vist som indikatorer for funksjonene/tjenestene. Indikatorene gjør det mulig å følge utvikling over tid og viser om kortsiktige (1 år) og langsiktige (flere år) mål nås.

244: Barneverntjenesten. Indikatorer på tjenestekvalitet.	Resultat 2017	Mål 2018	Mål 2019
Antall fristoverskridelser for gjennomgang av melding	0 %	0 %	0 %
Barn med frivillige hjelpetiltak som skal ha utarbeidet tiltaksplan som evalueres hver 3. måned	82 %	100 %	100 %
252: Barneverntiltak utenfor familien. Indikatorer på tjenestekvalitet.	Resultat 2017	Mål 2018	Mål 2019

Andel lovpålagte tilsyn i fosterhjem		100 %	100 %
Andel av brukere med tiltak som øker ORS-score fra første behandling til slutt		70 %	70 %

Organisering av tjenesteproduksjonen

Barneverntjenestene produseres i hovedsak innenfor kommunens Sektor for familie- og helse, og er organisert i en egen enhet i sektoren med egen enhetsleder, en fagleder, to teamledere samt 14 saksbehandlere og en miljøterapeut. Enheten er videre delt inn i et undersøkelsesteam, tiltaksteam og omsorgsteam som har oppfølging i fosterhjem og øvrige tiltak.

Planlagt utviklingsarbeid 2019

Utviklingsarbeid i 2019 innenfor tjenesteområdet Barnevern vil i særlig grad være å:

- Fortsette å utvikle det tverrfaglige samarbeidet med andre enheter i kommunen for å forbedre forebyggende arbeid, for å redusere saker til overtagelse av omsorg.
- Fortsette videreutvikle bruk av fagsystem for gode styringsdata.
- Oppstart «post ut» via KS.
- Etablere digitale saksarkiv barnevern.
- Implementere LEAN; kontinuerlig forbedring og utvikling av en varig forbedringskultur.
- Videreutvikle prosedyrer og implementering av prosedyre «nærnettverk» i Elverum kommune – jamfør lovendring.
- Videreutvikle bruk av Feedback-informerte tjenester.
- Utvikle tilbud om tiltak i kommunen i henhold til endringer i Lov om barneverntjenester.

Helse – forebygging og behandling

Funksjoner og tjenester innenfor tjenesteområdet

Tjenesteområdet «Helse – forebygging og behandling» er gruppert på funksjoner med tilhørende tjenester som vist i tabell og tekst under, med budsjett- og regnskapstall i 1.000 kroner:

Tjenesteområde med tilhørende funksjonsgupper	Regnskap 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019
24 Helse			
231 Aktivitetstilbud – barn og unge	2 922	2 707	3 476
232 Forebygging – helsestasjons- og skolehelsetjeneste	13 284	12 402	12 282
233 Annet forebyggende helsearbeid	10 267	10 739	8 351
234 Aktivisering og servicetjenester overfor eldre og funksjonshemmede	12 102	11 633	13 272
241 Diagnose, behandling, re-/habilitering	30 243	28 232	29 879
Totalsum	68 818	65 713	67 261

Tabell: Funksjoner innenfor tjenesteområdet Helse – forebygging og behandling med regnskapstall og budsjettall (1.000 kroner).

Funksjon 231 – Aktivitetstilbud – barn og unge inneholder tjenestene:

- Ungdommens hus og Hernes fritidsklubb – tjenesten er for alle i alder 10-20 år, i tjenesten inngår gruppeaktiviteter, ferieklubb/åpen hall, Ungdommens kulturmønstring og andre enkeltarrangementer.

Funksjon 232 – Forebygging – helsestasjon- og skolehelsetjeneste inneholder tjenestene:

- Jordmortjenesten, helsestasjon 0-5 år, helsestasjon for flyktninger, smittevern og utenlandsvaksinering.
- Skolehelsetjeneste – for barn 6-18 år med tilstedetid på alle grunnskoler samt videregående skole.
- Psykisk helsearbeid i helsestasjons- og skolehelsetjenesten.
- Helsestasjon for ungdom og helsestasjon for gutter i alder 13-20 år

Funksjon 233 – Annet forebyggende helsearbeid inneholder tjenestene:

- Miljørettet helsevern – interkommunal tjeneste i Sør-Østerdal.
- Samfunnsmedisinske tjenester og smittevern – tjeneste med kommuneoverleger og helsestasjonslege.

- Folkehelsekoordinator – koordinering av en rekke tverrsektorielle tiltak for folkehelse, særskilte prosjekter, samarbeid med frivillige organisasjoner m.m.
- Frisklivssentralen – forebyggende helsearbeid til utsatte grupper (jfr. folkehelseprofilen for kommunen).
- Innsatsteam – forebyggende tiltak til risikoutsatte barn, unge og foreldre.
- SMISO Elverum – Senter mot incest og seksuelle overgrep – et lavterskel tilbud, Elverum er vertskommune.
- Krisesenter – interkommunal tjeneste som utøves fra Krisesenteret i Hamar.
- Tilskudd til private og interkommunale tiltak – tilskudd til Møteplassen.

Funksjon 234 – Aktivisering og servicetjenester overfor eldre og funksjonshemmede inneholder tjenestene:

- Transporttjenester for eldre og yrkes- og utviklingshemmede til og fra dagaktiviteter/dagopphold.
- Aktivitet og kulturaktiviteter for funksjonshemmede – Sundsvoll dagaktivitetssenter.
- Støttekontakter – fritidsaktiviteter med bistand.

Funksjon 241 – Diagnose, behandling, re-/habilitering inneholder tjenestene:

- Avtaleleger – kommunens avtaler med fastleger.
- Interkommunal legevakt.
- Turnusleger.
- Tilsynsleger – i sykehjem, på helsestasjon, legetjenester på IKAD-plasser (interkommunal akutte døgnplasser) for somatikk og psykiatri.
- Fysioterapitjeneste – tilskudd til drift av private fysioterapitjenester.
- Kommunepsykologer.
- Kommunal logopedtjeneste.

Målgrupper for tjenestene

Målgrupper for tjenestene på tjenesteområdet «Helse – forebygging og behandling» er:

- Innbyggere i Elverum og personer som oppholder seg i kommunen som har rett til en eller flere av de aktuelle tjenestene. Tjenestene gis i samsvar med lov og forskrift og særskilt vedtak, og gjelder mer spesifikt:
- Jordmortjenester til alle gravide.
- Barn og ungdom – fra 0 – 20 år.
- Nyankomne flyktninger – helseprogram.
- Foreldre som ønsker veiledning i foreldrerollen / miljøterapi i hjemmet.
- Innbygger med behov for fastlege- og fysioterapi tjenester.
- Personer i alle aldre med akutt skade eller sykdom.
- Yrkes- og utviklingshemmede med behov for støttekontakt, aktivitet og fritid med bistand.
- Pasienter på sykehjemmene som trenger legetilsyn.

Lovgrunnlag - Statistikk - Fakta

Kommunens tjenester til helse, forebygging og behandling ytes med hjemmel i Lov om helse- og omsorgstjenester. Tjenestetilbudet skal være i overensstemmelse med lokale og nasjonale mål og faglige veiledere og skal foregå innenfor rammen av forsvarlighet på hele tjenesteområdet.

Øvrige lover som i særlig grad er ramme for tjenesteproduksjonen er:

- Lov om barneverntjenester.
- Lov om vern mot smittsomme sykdommer (smittevernloven).
- Lov om helsepersonell.
- Folkehelseloven.
- Psykisk helsevernloven.
- Pasient- og brukerrettighetsloven.

Planverk på tjenesteområdet

Kommunalt planverk som i særlig grad er styrende for tjenesteproduksjon innenfor tjenesteområdet er:

- Kommuneplanens samfunnsdel – særskilt kapitlet om Livskvalitet og velferd.
- Strategisk plan: Helse og omsorg i Elverum 2016 – 2020.
- Strategisk plan: Folkehelsearbeid i Elverum 2013 – 2017.
- Strategisk plan: Integrering i Elverum 2015 – 2019.
- Strategisk plan: Barnefattigdom – bekjempelse og forebygging 2013-2016.
- Strategisk plan: Idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv i Elverum – 2014 – 2018.
- Legeplan.
- Fysioterapiplan.

Mål for tjenesteproduksjonen – målekort 2019

På grunnlag av langsiktige mål i kommuneplan, i de strategiske planer (se over) og overordnede mål i denne Handlings- og økonomiplanen, er det satt arbeidsmål for tjenesteområdet «Helse – forebygging og behandling» for 2019. Målene for tjenesteproduksjonen for 2019 er vist som indikatorer for funksjonene/tjenestene. Indikatorene gjør det mulig å følge utvikling over tid og viser om kortsiktige (1 år) og langsiktige (flere år) mål nås.

231 - Aktivitetstilbud barn og unge. Indikatorer på tjenestekvalitet.	Resultat 2017	Mål 2018	Mål 2019
Planlagte åpne dager på Ungdommens Hus og Hernes fritidsklubb	270	-	-
Antall besøkende Ungdommens hus / Hernes fritidsklubb		9 500	10 000
Ferieklubb, totalt antall deltagere på aktiviteter	388	550	550
Sommeråpent Ungdommens hus antall dager	10	15	20
232 - Forebygging - helsestasjons- og skolehelsetjeneste. Indikatorer på tjenestekvalitet.	Resultat 2017	Mål 2018	Mål 2019
Barselbesøk av jordmor 3 dager etter hjemkomst			70 %
Hjemmebesøk av helsesøster innen 10 dager etter fødsel			70 %
Lavterskel – kliniske samtaler med barn , unge og foreldre innen 1 uke etter henvendelse			70 %
Andel av brukere som øker ORS-score fra første behandling til slutt			70 %
Andel familier med QRS score (grønt) over...			70 %
233 - Annet forebyggende helsearbeid. Indikatorer på tjenestekvalitet.	Resultat 2017	Mål 2018	Mål 2019
Tilbakemelding etter tilsyn /befaring i miljørettet helsevern.		4 uker	4 uker
Andel avvik fra svarfrist på høringsuttalelser i miljørettet helsevern.	0	-	0 %
Andel av gravide, samt de som har født i løpet av siste 6 måneder som deltar i fysisk aktivitet ved Frisklivssentralen.	15 %	20 %	20 %
Antall individuelle samtaler på Frisklivssentralen per måned	-	-	20
234 - Aktivisering og servicetjenester overfor eldre og funksjonshemmede. Indikatorer på tjenestekvalitet.	Resultat 2017	Mål 2018	Mål 2019
Antall timer bistand til brukere som har rettigheter til og behov for hjelp til å ha en meningsfylt fritid, gjennomsnitt timer per måned.	12	12	12
Antall personer med nedsatt funksjonsevne som mottar aktivitetstilbud på dagsenter per år.	13	15	18
241 - Diagnose, behandling, re-/habilitering. Indikatorer på tjenestekvalitet.	Resultat 2017	Mål 2018	Mål 2019
Andel helsepersonell som tilfredsstiller kompetansekrav i akuttmedisinforskriften	70 %	100 %	90 %
Antall klagesaker i legevakt/avvik – mindre enn	2	<10	<6
Andel av arbeidstiden i direkte tid med brukerne	-	-	90 %

Organisering av tjenesteproduksjonen

Tjenestene innen tjenesteområdet produseres i flere sektorer og staber som følger:

- **Sektor Familie- og helse** ivaretar tjenesteproduksjonen for de aller fleste tjenestene på tjenesteområdet – unntakene framgår under:
- **Folkehelsekoordinatoren** er plassert i Samfunnsutviklingsstaben i tilknytning til Rådmannskontoret.
- **Sektor for kultur** ivaretar tjenesteproduksjonen vedrørende aktivitetstilbud – barn og unge, transporttjenesten til og fra dagaktiviteter samt fritid med bistand.
- **Sektor for PRO** ivaretar tjenesteproduksjonen v/Sundsvoll dagaktivitetssenter.

Planlagt utviklingsarbeid 2019

Utviklingsarbeid i 2019 innenfor tjenesteområdet vil i særlig grad være å:

- Implementere LEAN; kontinuerlig forbedring og utvikling av en varig forbedringskultur.
- Videreutvikle tverrfaglig samarbeid med skole og helsesøster ved barns overganger fra barnehage – skole, skole – ungdomsskole – videregående skole.

Fortsette implementeringsarbeid for Feedback-informerte tjenester i klinisk oppfølging.

- Kvalitetssikre dokumentasjon av nødvendig helsehjelp og saksbehandlingsrutiner.
- Kompetanseheving i taushetsplikt og samarbeid på tvers.
- Videreutvikle mestringstilbud og arbeid ved frisklivssentralen i henhold til føringer for folkehelsearbeid i statsbudsjettet.
- Forebygge og håndtere vold og trusler mot helsepersonell jfr. Arbeidsmiljøloven.
- Utvikling av ø-hjelp senger, som skal organiseres under legevakta.
- Fortsette kompetanseheving av leger og annet helsepersonell ved legevakta etter ny akuttmedisinsk forskrift.
- Utvikling av nye arbeidsmetoder, og oppgaver i forbindelse med ny legevakt i Helsehuset.
- Utvikling av opplæringssystem for nye leger ved legevakta.
- Utvikle helsestasjon 0-5 år til en ammekyndig helsestasjon.

Pleie og omsorg

Funksjoner og tjenester innenfor tjenesteområdet

Tjenesteområdet «Pleie og omsorg» er gruppert på funksjoner med tilhørende tjenester som vist i tabell og tekst under, med budsjett- og regnskapstall i 1.000 kroner:

Tjenesteområde med tilhørende funksjonsgrupper	Regnskap 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019
53 Pleie og omsorg			
253 Pleie, omsorg, hjelp og re-/habilitering i institusjon	175 690	156 044	159 178
254 Kjernetjenester knyttet til pleie, omsorg, hjelp	189 827	164 680	188 780
256 Akutt helse- og omsorgstjenesten	4 564	4 095	2 469
261 Institusjonslokaler	21 025	0	17 687
Totalsum	391 105	324 819	368 114

Tabell: Funksjoner innenfor tjenesteområdet pleie og omsorg med regnskapstall og budsjettall (1.000 kroner). Inntekter fra brukerbetalinger og refusjoner kommer i tillegg og blir til tjenesteområdets bruttobudsjett som grunnlag for den samlede tjenesteproduksjonen.

Funksjon 253 Pleie, omsorg, hjelp og re-/habilitering i institusjon inneholder tjenestene:

- Pleie og omsorg i institusjon – omfatter også langtids-, rehabiliterings- og andre korttids- og avlastningsopphold.
- Drift av kjøkken og kantine i institusjon.
- Dagopphold og aktivitet.

Funksjon 254 Kjernetjenester knyttet til pleie, omsorg, hjelp inneholder tjenestene:

- Transporttjenester.
- Hjemmetjenester – herunder helsehjelp og psykisk helsetjeneste, matutkjøring, trygghetsalarm, avlastning utenfor institusjon, omsorgslønn, opplæring, lavterskel tjenester for rus og psykisk helse, heldøgns bemannet omsorgsbolig.
- Hjemmehjelp – praktisk bistand – daglige gjøremål.
- Brukerstyrt personlig assistanse (BPA).
- Fysio- og ergoterapitjenester.
- Formidling av tekniske hjelpemidler fra NAV i tillegg til at kommunen har eget lager for korttidsutlån.

Funksjon 256 Akutt helse- og omsorgstjenesten inneholder tjenestene:

- Akutthjelp helse- og omsorgstjenesten – Elverum kommune er administrativ vertskommune for tjenesten innen somatikk og psykisk helse.

Funksjon 261 Institusjonslokaler inneholder tjenesten:

- Renhold, drift og vedlikehold av institusjonslokaler.

Målgrupper for tjenestene

Målgrupper for pleie- og omsorgstjenestene er innbyggere i Elverum, og innbyggere i samarbeidskommuner til akutthjelp helse og omsorgstjenester som i henhold enkeltvedtak og i samsvar med lov og forskrift, har rett til en eller flere av de aktuelle tjenestene. Målgruppen for helse- og omsorgstjenestene er personer i alle aldre med akutt skade eller sykdom, personer med kronisk sykdom eller funksjonssvikt og personer med pleie- og omsorgsbehov som de selv ikke kan mestre. Tjenestene gis i hjemmet, i bofellesskap, omsorgsbolig, institusjon eller som øyeblikkelig hjelp døgnplasser ved interkommunal legevakt.

Lovgrunnlag – Statistikk – Fakta

Helse- og omsorgstjenestene er lovpålagte, og en del av samfunnsoppdraget kommunen har. Det er særskilte statlige føringer for hvordan kommuner skal utøve helse- og omsorgstjenester. Tjenestene skal være i overenstemmelse med både lokale og nasjonale mål og faglige veiledere. De vesentligste lover på området er:

- Lov om helse- og omsorgstjenester.
- Lov om pasient- og brukerrettigheter.
- Lov om helsepersonell.
- Lov om psykisk helsevern.
- Lov om behandlingsmåter i forvaltningssaker (Forvaltningsloven).

Planverk på tjenesteområdet

Kommunalt planverk som i særlig grad er styrende for tjenesteproduksjon innenfor tjenesteområdet er:

- Strategisk plan: Helse og omsorg i Elverum 2016 – 2020.
- Strategisk plan: Folkehelsearbeid i Elverum 2013 – 2017.
- Strategisk plan: Integrering i Elverum 2015 – 2019.

Mål for tjenesteproduksjonen – målekort 2019

På grunnlag av langsiktige mål i kommuneplan, i de strategiske planer (se over) og overordnede mål i denne Handlings- og økonomiplanen, er det satt arbeidsmål for tjenesteområdet «Pleie og omsorg» for 2019. Et særlig viktig mål på tjenesteområdet «Pleie og omsorg» er å sikre at den enkelte får mulighet til å leve og bo selvstendig. Den enkelte tjenestemottaker sikres et aktivt og meningsfylt liv og en tilværelse i fellesskap med andre. En verdig avslutning på livet, som ivaretar den enkeltes individuelle behov, skal også ivaretas. Målene for tjenesteproduksjonen for 2019 er vist som indikatorer for funksjonene/tjenestene. Indikatorene gjør det mulig å følge utvikling over tid og viser om kortsiktige (1 år) og langsiktige (flere år) mål nås.

253: Pleie, omsorg, hjelp og rehabilitering i institusjon. Indikatorer på tjenestekvalitet.	Resultat 2017	Mål 2018	Mål 2019
Brukerundersøkelser sykehjem(forenklet undersøkelse, skala 1-2 og «vet ikke», 2 er best).			
Resultat for brukerne	Ikke målt	1,9	Måles ikke
Respektfull behandling	Ikke målt	2	Måles ikke
Brukermedvirkning	Ikke målt	2	Måles ikke
Pårørendeundersøkelser sykehjem (skala 1-6, 6 er best).			
Resultat for brukerne – pårørende	Ikke målt	4,5	Måles ikke
Respektfull behandling – pårørende	Ikke målt	5,2	Måles ikke
Brukermedvirkning – pårørende	Ikke målt	4,5	Måles ikke
Indikatorer for tjenesteproduksjonen i institusjon.			
Andel beboere i institusjon med aktive tiltaksplaner	100 %	100 %	100 %
Fallutredning er utført på alle pasienter i henhold til prosedyre	100 %	100 %	100 %
Andel pasienter som skal ha mål for habilitering/rehabilitering	100 %	100 %	100 %
Andel avdelinger som gjennomfører lokal internrevisjon på tjenestekvalitet		100 %	100 %
Andel pasienter med langtidsvedtak med utført legemiddelgjennomgang	100 %	100 %	100 %
Andel pasienter med ernæringskartlegging utført i henhold til prosedyre	100 %	100 %	100 %
Andel pårørende som har fått tilbud om deltagelse på individuelle møter	100 %	100 %	100 %
Andel saker hvor frister overholdes i ergo- og fysioterapitjenesten	97 %	100 %	100 %
Plasser institusjon av innbyggere 80 år eller over	18,50 %	18,10 %	18,10 %
Andel plasser avsatt til rehabilitering/habilitering	4,10 %	4,10 %	4,10 %
Andel plasser avsatt til tidsbegrenset opphold	15,00 %	17,30 %	17,30 %
Andel plasser i skjermet enhet for personer med demens	19,90 %	20,20 %	19,60 %
253 - Tjenesteproduksjon - Storkjøkken og kantine			
Andel fagutdannede kokk/ institusjonskokk/ baker i tjenesteproduksjon	(Ny)	60 %	70 %

Andel brukere av tjenesten matombringing som har deltatt på brukerundersøkelse	(Ny)	50 %	60 %
Brukerundersøkelse – matombringing– (forenklet versjon skala 1-6 og «vet ikke» hvor 6 er best)			
Kvalitet – smak – utseende	(Ny)	5,0	Måles ikke
Leveringssikkert	(Ny)	5,0	Måles ikke
Informasjon – kommunikasjon	(Ny)	4,5	Måles ikke
Alt i alt hvor fornøyd er du med tjenesten	(Ny)	5,0	Måles ikke
254: Kjernetjenester knyttet til pleie, omsorg, hjelp. Indikatorer på tjenestekvalitet.	Resultat 2017	Mål 2018	Mål 2019
Pårørendeundersøkelser – tjenester til personer med nedsatt funksjonsevne (skala 1-6, 6 er best).			
Trygghet – pårørende	4,9	Måles ikke	5,3
Respektfull behandling – pårørende	4,8	Måles ikke	5,3
Informasjon – pårørende	4,6	Måles ikke	5,1
Brukerundersøkelser hjemmebaserte tjenester (forenklet undersøkelse, skala 1-2 og «vet ikke», 2 er best).			
De ansatte utfører arbeidsoppgavene på en god måte	2	–	2
Jeg får den hjelpen jeg trenger slik at jeg kan bo hjemme	2	–	2
De ansatte behandler meg med respekt	2	–	2
Tjenesten jeg får hjemme gjør at jeg føler meg trygg	1,9	–	1,9
De ansatte snakker klart og tydelig slik at jeg forstår dem	2	–	2
Alt i alt, jeg er fornøyd med den hjemmesykepleien jeg får	2	–	1,9
Alt i alt, jeg er fornøyd med den praktiske bistanden (hjemmehjelpen)	1,9	–	1,9
Indikatorer for tjenesteproduksjon – tjenester til personer med nedsatt funksjonsevne.			
Andel tjenestemottakere som skal ha aktive tiltaksplaner i Gerica, med daglig journalføring.		100 %	100 %
Andel nye tjenestemottakere og de som er i risikogruppe i bofellesskap med gjennomført ernæringskartlegging.		100 %	100 %
Andel tjenestemottakere med gitt tilbud om brukersamtale 1 gang per år.		100 %	100 %
Andel høgskoleutdannede innen helse og sosialfag i tjenesteproduksjonen.		25 %	25 %
Andel helsefagarbeidere/hjelpepleiere/omsorgsarbeidere i tjenesteproduksjonen		60 %	60 %
Indikatorer for tjenesteproduksjonen – hjemmebaserte tjenester			
Gjennomsnittlig antall tildelte timer pr. uke, hjemmesykepleie	5 t/uke	4,6 t/uke	5,7 t/ uke
Andel høgskoleutdannede i hjemmebasert omsorg		50 %	50 %
Etterspørre legemiddelgjennomgang av fastlege ved behov/bekymring og/eller hos brukere med ordinasjon på mange medikamenter		100 %	100 %
Ernæringskartlegging er utført på alle aktuelle brukere i henhold til prosedyre	65 %	100 %	100 %
Andel brukere i hjemmebasert omsorg med aktive tiltaksplaner	90 %	100 %	100 %
Aktivitetstilbud (dagopphold) – antall plasser for hjemmeboende	17 plasser	23 plasser	23 plasser
Indikatorer for tjenesteproduksjon – hjemmetjenester psykisk helse			
Andel brukere som øker ORS score fra start til slutt		70 %	70 %
Andel oppdaterte tiltaksplaner		(Ny)	100 %
Andel saker med fristbrudd etter forvaltningsloven		(Ny)	0 %
Indikatorer for tjenesteproduksjonen – Tjenestekontoret – forvaltning			
Alle inneliggende pasienter på sykehus som har behov for endret tjenestetilbud etter utskriving, skal kartlegges samme eller påfølgende virkedag.		100 %	100 %
Antall UK (utskrivningsklare) døgn (somatikk)		140 døgn	60 døgn
Andel pasienter hvor det er mistanke om demenssykdom som skal få tilbud om kartlegging/utredning av kommunens demensteam – så fremt kartleggingen ikke er utført av lege/spesialisthelsetjenesten		100 %	100 %
Andel pasienter og pårørende som er rammet av kreft som skal få tilbud om kreftkoordinator og kreftsykepleier i hjemkommunen.		100 %	100 %
Andel tjenestemottakere som ønsker og har rett på personlig koordinator som skal få dette opprettet innen 1 måned etter søknad		100 %	100 %

Organisering av tjenesteproduksjonen

Tall fra Statistisk Sentralbyrå (KOSTRA; kommune stat rapportering) viser at Elverum kommune har en noe institusjonstung tjenesteprofil, og prioriterer hjemmebaserte tjenester til de eldste noe lavere enn sammenlignbare kommuner. Samlet mottar ca. 1360 innbyggere i Elverum høsten 2018 en eller flere helse- og omsorgstjenester. Av disse mottar omlag 477 personer hjemmesykepleie, cirka 211 personer mottar psykisk helsetjeneste, cirka 181 personer mottar praktisk bistand hjemmehjelp, og cirka 80 personer mottar praktisk bistand opplæring. 28 personer i Elverum kommune har BPA-ordningen (brukerstyrt personlig assistanse) per høsten 2018.

Pleie- og omsorgstjenestene produseres i følgende sektorer:

Sektor for pleie, rehabilitering og omsorg:

- Moen sykehjem og Sætre alders- og sykehjem med 77 plasser (etter åpning av Elverum helsehus).
- Jotunhaugen sykehjem og Lyngholtet sykehjem med 48 plasser (etter åpning av Elverum helsehus).
- Elverum helsehus med 68 plasser (estimert åpning april 2019).
- Hjemmebaserte tjenester fordelt på følgende avdelinger: Nord, Sør, Sentrum, Sætre, Jotuntoppen bo- og omsorgssenter og forsterket avdeling.
- Aktivitetstilbud (dagopphold) for eldre ytes i følgende lokaler: Moen sykehjem, Sætre alders- og sykehjem og Jotuntoppen omsorgssenter.
- Enhet for tjenester til personer med nedsatt funksjonsevne fordelt på følgende avdelinger: Loken, Svartholtet (interkommunalt), Sandmoen, Grøndalsbakken, Grønliveien, Søndre Nyborg, Jotunhaugen, Vestly avlastning og avdeling for tilrettelagt arbeid og aktivitet.

Sektor for familie og helse:

- Psykisk helse og rus: Helsehjelp, praktisk bistand til innbyggere i eget hjem, og støtte til pårørende.
- Øvre Sandbakken bofellesskap med 8 plasser.
- Leiret bofellesskap med 4 plasser.
- Rusomsorg: Lavterskeltilbud for personer med rusproblemer gis på Annekset i samarbeid med frivillige organisasjoner. Helsehjelp, praktisk bistand i eget hjem.
- Øyeblikkelig hjelp døgnplass organiseres sammen med interkommunal legevakt når helsehuset åpner våren 2019.

Sektor for kultur:

- Transporttjenesten har ansvar for transport av personer til og fra ulike dagaktiviteter.
- Hjelpemiddellageret som formidler tekniske hjelpemidler fra NAV hjelpemiddelsentral, i tillegg korttidsutlån fra kommunalt hjelpemiddellager.

Planlagt utviklingsarbeid 2019

Utviklingsarbeid i 2019 innenfor tjenesteområdet vil i særlig grad være å:

- Implementere LEAN; kontinuerlig forbedring og utvikling av en varig forbedringskultur.
- Ivareta fag- og kompetanseutvikling innen psykisk helse, spesielt innen vold, vurdering av voldsrisiko, takle utagering, og terapeutisk konflikthåndtering.
- Videreutvikle rus og psykisk helsetjeneste i bofellesskap og hjemmetjeneste.
- Videreutvikle det terapeutiske tilbudet i psykisk helse sammen med kommunepsykologene.
- Styrke pasientsikkerheten med spesielt fokus på fallforebygging, legemiddelgjennomgang, forebygge urinveisinfeksjon og trykksår og forebygge underernæring som noen av de prioriterte fagområdene i PRO.
- Videreutvikle systemet for kvalitetssikring og internkontroll.
- Styrke demensomsorgen ved å videreutvikle rollen som demenskoordinator og etablere demensteam. Videre samarbeide med Demensforeningen for å spre kunnskap om demenssykdom for Elverum kommunes innbyggere, og gjennomføre pårørendeskole.
- Videreutvikle og evaluere effekten av innsatsteam som en tjeneste som gir brukeren mulighet for rehabilitering og økt mestring i eget hjem.
- Bidra som aktiv prosjekteier i kommunalt velferdsteknologiprojekt og deltaker i velferdsteknologiprojektet i Sør-Østerdal regionen, samt fortsette arbeidet med å innføre velferdsteknologi som en del av helse- og omsorgstjenesten. Tverrfaglig og tverrsektorielt arbeid for å sikre overgang fra analoge til digitale trygghetsalarmer, etablere digital plattform og responscenter.
- Samarbeide med MHBR om brannsikkerhet for risikoutsatte grupper.
- Delta i KOLS (kronisk obstruktiv lungesykdom) prosjekt i samarbeid med sykehus og høgskolen for å øke kunnskap om KOLS.
- Utvikle aktivitetstilbudet til hjemmeboende personer med demenssykdom.
- Ivareta bestemmelser om utførelse av arbeid som kan medføre fare for å bli utsatt for vold og trussel om vold.
- Implementere recoveryorientert arbeid i rus og psykisk helse.
- Strategisk arbeid mot vold i nære relasjoner, tvangsekteskap, kjønnslemlestelse, radikalisering, selvmord og selvskading.
- Forebygge og håndtere vold og trusler mot helsepersonell – jfr. nye pålegg i Arbeidsmiljøloven.
- Opptappingsplan for rusarbeid, jamfør statlige føringer.
- Implementere Feedback orienterte tjenester i rus og psykisk helsetjenester.
- Videreutvikle mestringstilbud og satsing på intro-kurset «tankens kraft» i psykisk helse.

Sosial - tjenestebistand

Funksjoner og tjenester innenfor tjenesteområdet

Tjenesteområdet «Sosial – tjenestebistand» er gruppert på funksjoner med tilhørende tjenester som vist i tabell og tekst under. Budsjett- og regnskapstall i 1.000 kroner:

Tjenesteområde med tilhørende funksjonsgrupper	Regnskap 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019
75 Sosial - Tjenestebistand			
242 Råd, veiledning og sosialt forebyggende arbeid	16 818	15 845	12 552
243 Tilbud til personer med rusproblemer	2 725	1 337	2 702
265 Kommunalt disponerte boliger	- 3 173	- 15 350	- 1 987
273 Kommunale sysselsettingstiltak	4 111	3 317	4 097
Totalsum	20 481	5 149	17 365

Tabell: Funksjoner innenfor tjenesteområdet sosial – tjenestebistand med regnskapstall og budsjettall (1.000 kroner). Funksjonen «Kommunalt disponerte boliger» viser husleieinntektene på kommunale utleieboliger.

Funksjon 242 Råd, veiledning og sosialt forebyggende arbeid inneholder tjenestene:

- Sosial rådgivning og veiledning.
- Administrasjon og støttefunksjoner på bosettings- og introduksjonsordningen.
- Skjenkekontroll
- Gjeldsrådgivning.

Funksjon 243 Tilbud til personer med rusproblemer inneholder tjenesten:

- Rusomsorg

Funksjon 265 Kommunalt disponerte boliger inneholder tjenestene:

- Kommunale utleieboliger for vanskeligstilte.
- Omsorgsboliger
- Bofellesskap
- Bolig-/eiendomsforvaltning.
- Videreformidling av Husbankens virkemidler startlån og bostøtte.
- «Bolig for velferd 2016 – 2020» (utviklingsprogram i samarbeid med Husbanken).

Funksjon 273 Kommunale sysselsettingstiltak inneholder tjenesten:

- Tilrettelagt arbeid – Tjenesten utøves i Elverum for tiden gjennom Vedsentralen, Jobbsentralen og Askeladden tekstilverksted.

Målgrupper for tjenestene

Målgrupper for tjenestene er:

- Personer som trenger råd, veiledning, midlertidig bolig og oppfølging i forhold til rus, gjeldsrådgiving og økonomisk bistand.
- Personer som har behov for omsorgsboliger, bolig i og utenfor bofellesskap som trenger heldøgnsoppfølging og øvrige vanskeligstilte som trenger kommunal bolig.
- Personer med nedsatt funksjonsnivå mellom 18 og 67 år som har vedtak og behov for jobb eller aktivitet i henhold til helse – og omsorgstjenesteloven.

Lovgrunnlag - Statistikk - Fakta

Tjenesteproduksjonen foregår i henhold til:

- Lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen (Sosialtjenesteloven)
- Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester m.m.
- Lov om introduksjonsordning og norskopplæring for nyankomne innvandrere (introduksjonsloven).
- Avtale med Integrerings- og Mangfoldsdirektoratet (IMDI).
- Kommunestyrets vedtak om bosetting av flyktninger.

Elverum kommune har (per høsten 2018) 447 kommunalt disponerte boliger som er fordelt på 36.119 m².

Planverk på tjenesteområdet

Kommunalt planverk i Elverum som i særlig grad er styrende for tjenesteproduksjon innenfor tjenesteområdet er:

- Kommuneplanens samfunnsdel – særskilt kapitlet om Livskvalitet og velferd.
- Strategisk plan: Helse og omsorg i Elverum 2016 – 2020.
- Strategisk plan: Integrering i Elverum 2015 – 2019.
- Strategisk plan: Barnefattigdom – bekjempelse og forebygging 2013-2016.
- Strategisk plan for NAV Hedmark 2016-2020.
- Alkoholpolitiske retningslinjer 2016 – 2020, vedtatt av Kommunestyret 31.08.2016.

Mål for tjenesteproduksjonen – målekort 2018

På grunnlag av langsiktige mål i kommuneplan, i de strategiske planer (se over) og overordnede mål i denne Handlings- og økonomiplanen, er det satt arbeidsmål for tjenesteområdet «Sosial tjenestebistand» for 2019. Målene for tjenesteproduksjonen for 2019 er vist som indikatorer for funksjonene/tjenestene. Indikatorene gjør det mulig å følge utvikling over tid og viser om kortsiktige (1 år) og langsiktige (flere år) mål nås.

242: Råd, veiledning og sosialt forebyggende arbeid. Indikatorer på tjenestekvalitet.	Resultat 2017	Mål 2018	Mål 2019
Antall avsluttede gjeldsrådgivningssaker per måned.	10	10	10
Andel gjeldsrådgivningssaker som fører til avtale.	76%	1	1
Andel flyktninger som følges opp av minoritetsveileder og som skal være i arbeidsrettede tiltak eller utdanning (måles hvert tertial).	97%	1	1
243: Tilbud til personer med rusproblemer. Indikatorer på tjenestekvalitet.			
Antall rusmisbrukere som følges opp av ruskonsulent.	62	60	60
265: Kommunalt disponerte boliger			
Antall husstander fra kommunal leid til egen eid bolig per år.	-	12	12
Startlån – andel barnefamilien som får hjelp til egen bolig av totalt brukte startlånsmidler	54 %	50 %	50 %
Minimum driftskostnader til vedlikehold av boliger per år – kr per m ²	129	170	170
273: Kommunale sysselsettingstiltak			
Antall personer med nedsatt funksjonsevne som mottar tilrettelagt arbeidstilbud per år.	-	45,0	45
Antall deltakere på arbeidstrening/arbeidsmarkedstiltak i Jobbsentralen per uke.	-	6,0	6

Organisering av tjenesteproduksjonen

Tjenestene innen tjenesteområdet produseres i flere sektorer og staber som følger:

- NAV Elverum ivaretar tjenestene sosial rådgiving og veiledning, administrasjon og støttefunksjoner vedrørende bosetting og introduksjonsordningen, gjeldsrådgiving samt tjenestene rusomsorg og midlertidige boliger.
- Sektor for utdanning v/enheten Bosetting og introduksjon ivaretar funksjonen råd, veiledning og sosialt forebyggende arbeid med tilhørende tjenester mot flyktninger i introduksjonsperioden.
- Sektor for pleie, rehabilitering og omsorg (PRO) ivaretar tjenesten tilrettelagt arbeid på Askeladden tekstilverksted. Dette er et lavterskeltilbud med tilrettelagt arbeid for yrkeshemmede som faller utenfor ordinært og annet tilrettelagt arbeid. Tjenesten er spesielt rettet mot utviklingshemmede.
- Sektor familie og helse: Rusomsorg. Lavterskeltilbud for personer med rusproblemer gis på Annekset i samarbeid med frivillige organisasjoner. Helsehjelp, praktisk bistand i eget hjem.
- Sektor for kultur ivaretar tjenesten tilrettelagt arbeid på Jobbsentralen. Dette er et arbeidsmarkedstiltak som i samarbeid med NAV jobber for å få folk ut i arbeid. Tjenesten er spesielt rettet mot sosialklienter med behov for en lavterskel inngang til arbeidslivet.
- Elverum kommuneskoger produserer tjenesten kommunale sysselsettingstiltak på Vedsentralen.
- Eiendomsstaben bidrar med forvaltning, drift og vedlikehold på tjenesten kommunalt disponerte boliger.
- Service- og IKT staben med Boligsosialt team har ansvar for Husbankens kommuneprogram «Bolig for velferd 2016 – 2020», og skal sammen med enheter/avdelinger finne løsninger for vanskeligstilte på boligmarkedet. Boligsosialt team har ansvar for tildeling av kommunale utleieboliger og omsorgsboliger. Disponering og videreformidling av startlån. Oppfølging, råd og veiledning av låntakere. Råd og veiledning for søkere til Husbankens bostøtteordning.
- Service- og IKT staben har også ansvar for oppfølging og kontroll i henhold til vedtatte alkoholpolitiske retningslinjer.

Planlagt utviklingsarbeid 2018

Utviklingsarbeid i 2019 innenfor tjenesteområdet vil i særlig grad være:

- Videre deltagelse i Husbankens kommuneprogram «Bolig for Velferd», blant annet med delprosjektene: «Hjem først» og «Midlertidig bolig». Etablere og utvikle et FACT team for å gi mer helhetlige og koordinerte tjenester til personer med store utfordringer knyttet til rus og psykiatri (FACT = Flexible Assertive Community Treatment – et ambulant behandlingstilbud rettet mot personer med psykoselidelser).
- Å utvikle nye tilrettelagte arbeidsplasser for personer med utviklingshemming, og videreutvikle produkter fra Askeladden tekstilverksted i tråd med moter og etterspørsel. Forenkle produksjonen tilpasset brukergruppen.
- Å avhende uhensiktsmessig boliger for å sikre optimal utnyttelse av boligporteføljen.
- Arbeid med å skaffe hensiktsmessige boliger for de som er i aktiv rus med helseutfordringer og stort bistandsbehov, et samarbeid mellom Eiendomsstaben og NAV.

Sosial - økonomisk bistand

Funksjoner og tjenester innenfor tjenesteområdet

Tjenesteområdet «Sosial – økonomisk bistand» er gruppert på funksjoner med tilhørende tjenester som vist i tabell og tekst under. Budsjett- og regnskapstall i 1.000 kroner:

Tjenesteområde med tilhørende funksjonsgrupper	Regnskap 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019
76 Sosial - Økonomisk bistand			
275 Introduksjonsordningen	15 745	17 674	11 848
276 Kvalifiseringsordningen	4 737	5 357	6 145
281 Ytelse til livsopphold	36 558	35 089	37 855
283 Bistand til etablering og opprettholdelse av egen bolig	- 41	0	- 41
Totalsum	56 999	58 120	55 807

Tabell: Funksjoner innenfor tjenesteområdet sosial – økonomisk bistand med regnskapstall og budsjettall (1.000 kroner).

Funksjon 275 Introduksjonsordningen inneholder tjenestene:

- Introduksjonsordningen som omfatter mottak, bosetting og veiledning og introduksjonsprogrammet for flyktninger og innvandrere.

Funksjon 276 Kvalifiseringsordningen inneholder tjenesten:

- Kvalifiseringsprogrammet(KVP).

Funksjon 281 Ytelse til livsopphold inneholder tjenestene:

- Økonomisk sosialhjelp.
- Flyktninger i prosjekt.
- Prosjekt HOLF (Helhetlig oppfølging av lavinntektsfamilier).

Funksjon 283 Bistand til etablering og opprettholdelse av egen bolig inneholder tjenesten:

- Videreformidling av tilskudd fra Husbanken.

Målgrupper for tjenestene

Målgrupper for tjenestene er:

- Flyktninger som bosettes i Elverum kommune, bortsett fra enslige mindreårige flyktninger, og som har rett og plikt til å delta i introduksjonsprogrammet.
- Personer som deltar i kvalifiseringsprogrammet i regi av NAV.
- Personer som trenger råd, veiledning, midlertidig bolig og økonomisk bistand til livsopphold.
- Vanskeligstilte i egen eid bolig som kan søke tilskudd via kommunen for å opprettholde muligheten for å bo i egen bolig.

Lovgrunnlag - Statistikk - Fakta

Tjenesteproduksjonen foregår i henhold til:

- Lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen (Sosialtjenesteloven)
- Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester m.m.
- Lov om introduksjonsordning og norskopplæring for nyankomne innvandrere (introduksjonsloven).
- Avtale med Integrerings- og Mangfoldsdirektoratet (IMDI).
- Kommunestyrets vedtak om bosetting av flyktninger.

År	Måned											
	JAN	FEB	MAR	APR	MAI	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DES
2010	228	278	278	251	222	268	231	185	224	226	239	240
2011	176	209	227	212	200	202	158	181	216	166	183	200
2012	161	196	205	167	179	211	143	186	165	188	219	178
2013	170	201	238	204	214	195	198	193	180	224	251	211
2014	210	233	224	227	259	231	248	233	242	252	208	274
2015	247	243	236	239	211	264	259	217	285	276	243	260
2016	213	283	277	290	281	291	283	301	275	234	271	277
2017	225	281	315	281	267	317	245	297	301	249	290	320
2018	248	314	319	324	271	336	243	296	214			

Tabell: Antall mottakere av økonomisk sosialhjelp i Elverum fra 2010 til oktober 2018. Tallene uttrykker hovedpersonene (de som står som søkere). Bak hver hovedperson(søker) er det ofte flere familiemedlemmer som vil påvirke økonomisk stønad som utbetales.

Planverk på tjenesteområdet

Kommunalt planverk i Elverum som i særlig grad er styrende for tjenesteproduksjon innenfor tjenesteområdet er:

- Kommuneplanens samfunnsdel – særskilt kapitlet om Livskvalitet og velferd.
- Strategisk plan: Helse og omsorg i Elverum 2016 – 2020.
- Strategisk plan: Integrering i Elverum 2015 – 2019.
- Strategisk plan: Barnefattigdom – bekjempelse og forebygging 2013-2016
- Strategisk plan for NAV Hedmark 2016-2020.

Mål for tjenesteproduksjonen – målekort 2018

På grunnlag av langsiktige mål i kommuneplan, i de strategiske planer (se over) og overordnede mål i denne Handlings- og økonomiplanen, er det satt arbeidsmål for tjenesteområdet «Sosial -økonomisk bistand» for 2019. Målene for tjenesteproduksjonen for 2019 er vist som indikatorer for funksjonene/tjenestene. Indikatorene gjør det mulig å følge utvikling over tid og viser om kortsiktige (1 år) og langsiktige (flere år) mål nås.

275: Introduksjonsordningen. Indikatorer på tjenestekvalitet.	Resultat 2017	Mål 2018	Mål 2019
Antall deltagere på introduksjonsprogrammet (varighet cirka 2 år)	-	50,0	60
Andel flyktninger som starter på utdanning eller jobb etter avsluttet program. Grunnskole for voksne er inkludert.	45 %	50 %	50 %
Andel flyktninger som starter på utdanning eller jobb fem år etter bosetting (ferdig med integreringsfase).	70 %	80 %	80 %
Antall flyktninger som bosettes + sekundærbosetting eller familiegjenforente.	62	50	30
276: Kvalifiseringsordningen. Indikatorer på tjenestekvalitet.	Resultat 2017	Mål 2018	Mål 2019
Antall deltagere i kvalifiseringsprogrammet (KVP).	25	30	30
Andel deltagere som avslutter i KVP og som skal gå over i arbeid eller utdanning (måles hvert tertial)		70 %	70 %
281: Ytelse til livsopphold. Indikatorer på tjenestekvalitet.	Resultat 2017	Mål 2018	Mål 2019
Antall brukere under 25 år som mottar økonomisk sosialhjelp per måned.	56	55	60
Antall brukere under 25 år som har økonomisk sosialhjelp som hovedinntekt og har mottatt sosialhjelp i mer enn 30 dager.	37	30	30
Aktivitetsplikten – antall deltagere i pålagt aktivitet for sosialhjelp.	21	25	30
Andel av personer i aktivitetsplikt, se måltall, som har arbeidsoppgaver i kommunen.	36 %	60 %	65 %

Organisering av tjenesteproduksjonen

Tjenestene innen tjenesteområdet produseres i flere sektorer og staber som følger:

- **NAV Elverum v/Jobbsenteret** ivaretar førstelinjetjenestene økonomisk sosialhjelp, aktivitetsplikten, kvalifiseringsprogrammet (KVP) og gir råd og veiledning vedrørende både kommunale og statlige ytelser.
- **NAV - Markedsavdelingen** har ansvar for sykefraværsoppfølging og arbeidsledige og jobber aktivt ut mot arbeidsmarkedet for å skaffe arbeid og/eller tiltaksplasser. Avdelingen har i samarbeid med de andre avdelinger/instanser et særlig ansvar for å følge opp ungdommer som er uten jobb eller har droppet ut av videregående skole. Nasjonalt senter for veteransaker er organisert i denne avdelingen.
- **Oppfølgingsavdelingen** har ansvar for brukere med større bistandsbehov, herunder arbeidsavklaringssaker, avklaringspenger(AAP) og uføre som ønsker bistand til å komme tilbake til arbeidslivet.
- **Sektor for utdanning v/enheten bosetting og introduksjon** produserer tjenestene vedrørende bosetting og oppfølging av flyktninger i integreringsperioden på fem år. Bosetting og introduksjon sammen med Elverum Læringscenter har ansvaret for gjennomføring av introduksjonsprogram som innebærer full arbeidsuke på 37,5 timer.

Alle kommunens sektorer og staber har med sine forskjellige tjenesteleveranser medansvar for kvalifisering og integrering av bosatte flyktninger – jfr. den strategiske planen for integrering.

Planlagt utviklingsarbeid 2018

Utviklingsarbeid i 2019 innenfor tjenesteområdet sosial – økonomisk bistand vil i særlig grad være:

- IPS (individuell jobbstøtte). IPS videreføres som permanent ordning finansiert av NAV Stat. Samarbeidet mellom kommunene Elverum, Våler, Åmot, Trysil fortsetter som før. I tillegg utvides IPS ved NAV Elverum til også å gjelde kommunene Hamar, Ringsaker, Stange og Løten. Dette planlegges iverksatt fra og med 2019.
- Aktivitetsplikt for de som mottar økonomisk sosialhjelp skal videreutvikles.
- Det skal arbeides med implementering av metodikk/erfaringer gjort gjennom HOLF-prosjektet. HOLF som prosjekt er avviklet i 2018.

Kultur og religiøse formål

Funksjoner og tjenester innenfor tjenesteområdet

Tjenesteområdet «Kultur og religiøse formål» er gruppert på funksjoner med tilhørende tjenester som vist i tabell og tekst under. Budsjett- og regnskapstall i 1.000 kroner:

Tjenesteområde med tilhørende funksjonsgrupper	Regnskap 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019
77 Kultur- og religiøse formål			
370 Bibliotek	4 109	3 944	4 075
373 Kino	4 048	1 047	1 809
375 Museer	505	512	512
377 Kunstformidling	1 162	2 111	1 381
380 Idrett	2 813	2 199	1 944
381 Kommunale idrettsbygg og idrettsanlegg	7 042	557	7 116
385 Andre kulturaktiviteter og tilskudd til andres kulturbygg	7 166	7 379	8 782
386 Kommunale kulturbygg	6 198	0	6 272
390 Den norske kirke	9 178	8 358	9 267
392 Andre religiøse formål	634	743	743
Totalsum	42 858	26 850	41 902

Tabell: Funksjoner innenfor tjenesteområdet kultur og religiøse formål med regnskapstall og budsjettall (1.000 kroner).

Funksjon 370 Bibliotek inneholder tjenesten:

- Bibliotek – sikrer alle innbyggere fri tilgang til informasjon, kunnskap og kultur. Tjenesten er under utvikling for å sikre lovkravet om at biblioteket skal gjennomføre arrangementer.

Funksjon 373 Kino inneholder tjenesten:

- Kino – sikrer alle innbyggere daglig kinovisning, med et tilbud tilpasset alle aldersgrupper og interesser. Det vises 5-6 forestillinger pr dag, 362 dager i året.
- Kiosk/billettkontor – i kulturhuset, og for alle kulturforestillinger i Terningen Arena.

Funksjon 375 Muséer inneholder tjenesten:

- Kommunens tilskudd til Anno Museum – bidrag til å sikre gode museumstjenester i Elverum.

Funksjon 377 Kunstformidling inneholder tjenestene:

- Kunst og kunstformidling – tilskudd til kunstnerisk virksomhet på profesjonelt nivå, og til formidling av slik virksomhet. Her ligger blant annet tilskudd til kulturpris, Volumfestivalen, Hedmarken symfoniorkester, Festspillene i Elverum samt Elverum kunstforening. Inkludert er også forvaltning, utvikling og formidling kommunens kunstsamling lagret på Glomdalsmuseet og koordinering av kunstprosjekter i byggeprosjekter.

Funksjon 380 Idrett inneholder tjenestene:

- kommunalt tilskudd til idrettsforeninger, samt mulig koordinering og støtte til idrettsarrangementer. Veiledning og saksbehandling knyttet til spillemidler, samt rådgivning internt og eksternt innen anleggsutvikling og tilrettelegging for rekreasjon og attraktivitet.
- Flerbrukshall – kommunalt tilskudd til flerbrukshall Terningen Arena

Funksjon 381 Kommunale idrettsbygg og idrettsanlegg inneholder tjenesten:

- Kommunale idrettsbygg og anlegg – utgifter til drift og vedlikehold av kommunale idrettsbygg og idrettsanlegg (inklusive tilhørende tekniske anlegg og utendørs idrettsanlegg). **Elverumshallen** er gymsal for Elverum ungdomsskole på dagtid, og leies ut til idrettslag, foreninger og arrangementer på kveldstid. Kvelds- og helgeaktivitet er i hovedsak yngres avdeling i idrettslagene. **Svømmehallen** tilbyr skolebad for 7 barneskoler, Elverum ungdomsskole, Elverum videregående skole og for Høgskolen i Hedmark. Folkebad 5 dager i uka samt utleie til Elverum Svømming, Elverum sportsdykkerklubb og Forsvaret m.fl. inngår også. **Terningen Arena Idrettspark** inngår i tjenesten. Idrettsanlegget på Terningen Arena er eget kostnadsområde, og driftes av Elverumshallen i samarbeid med Høgskolen i Innlandet og Forsvaret. Anlegget er åpent for alle, men brukes primært av Høgskolen i Innlandet og Forsvaret på dagtid.

Funksjon 385 Andre kulturaktiviteter og tilskudd til andres kulturbygg inneholder tjenesten:

- Kulturhus – Kulturhuset har to saler: en sal med 343 seter og en sal med 60 seter. Kulturhuset gir innbyggerne et tilbud i alle sceniske uttrykk som konserter, teater, standup, show, dans etc.
- Generelle kulturtiltak – tjenesten inkluderer tilskudd til lag og foreninger, tilskudd til samfunnshus og grendehus, tilskudd til 17.mai og andre driftstilskudd, restaurering og vedlikehold av Christianfjeld festning og drift av fredede Terningen skanse og Grindalen skanse. Støtte til lokalt kulturarbeid og tilrettelegging for samarbeidsprosjekter som Veterandag 8. mai, 17. mai feiring, nasjonale og lokale kampanjer, minneår og liknende begivenheter inngår.
- Den kulturelle spaserstokken.

Funksjon 386 Kommunale kulturbygg inneholder tjenesten:

- Forvaltning, drift og vedlikehold av kommunale kulturbygg.

Funksjon 390 Den norske kirke inneholder tjenesten:

- Kirkelig administrasjon – kommunens overføringer til Kirkelig fellesråd.

Funksjon 392 Andre religiøse formål inneholder tjenesten:

- Livssynsorganisasjoner – kommunens tilskudd/overføringer til livssynsorganisasjoner. Satsen for beregning av kommunalt tilskudd blir regnet ut lokalt, og skal tilsvare kommunens utgifter per medlem til Den norske kirke som bor i kommunen.

Målgrupper for tjenestene

Målgrupper for tjenestene innenfor tjenesteområdet kultur og religiøse formål er:

- Alle innbyggere i Elverum kommune samt besøkende. Kulturaktiviteter som tilbys i bibliotek, kino, museer og idrettsanlegg er åpent for alle og lett tilgjengelig.
- Idrettslag, frivillige lag og foreninger og øvrige samarbeidspartnere gjennom kommunal støtte til virksomheten, som brukere av kommunale bygg og anlegg m.v.
- De som sokner til den norske kirke og øvrige livssynsorganisasjoner. Elverum kommunes ansvar er avgrenset til tilskuddet til Den norske kirke og til de øvrige livssynsorganisasjoner.

Lovgrunnlag - Statistikk - Fakta

Tjenesteproduksjonen innenfor tjenesteområdet Kultur og religiøse formål foregår i henhold lovverk/rammer for mange av tjenestene. Sentrale rammer er:

- Lov om offentlige styresmakters ansvar for kulturvirksomhet (kulturlova).
- Lov om folkebibliotek.
- Lov om kulturminner (kulturminneloven).
- Lov om film og videogram – Kino er underlagt film- og videogramloven. Denne loven gjelder framvisning og omsetning av film og videogram i næring.
- Kulturutredningen 2014 (NOU 2013:4) som sier at kulturvirksomhet gir grunnlag for demokrati, for sosiale felleskap og økonomisk verdiskapning.
- Forskrift for badeanlegg, bassengbad og badstu m.v. med formål «å sikre brukerne av badeanlegg, bassengbad og badstuer tilfredsstillende helsemessige og hygieniske forhold, samt bidra til å hindre ulykker».

Elverum bibliotek har hatt stabilt besøk (årlig cirka 80 000) og utlån (cirka 70 000) over tid. De siste årene har biblioteket, jfr. lovendring i bibliotekloven i 2015, satset mer på utadrettet formidling, arrangementer og møteplassfunksjon. Faste ukentlige og månedlige arrangementer som Fredagstipset, Go’praten og Politisk Hjerterom er blitt en suksess. I 2017 hadde biblioteket 136 arrangementer med 1753 besøkende.

Elverum Kulturhus med sin drift som kino og kulturhus er en sentral kulturinstitusjon i kommunen. Besøksstatistikk framgår av tabell under:

KULTURHUSET	2 015	2 016	2017
Antall besøkende på kulturarrangementer for voksne	6.983	7.031	6.892
Antall besøkende på kulturarrangementer for barn	4.320	3.969	4.398
Antall besøkende på kino – barn	12.700	13.651	5.629
Antall besøkende på kino – fra 11 år og oppover	38.129	49.081	40.475

Planverk på tjenesteområdet

Kommunalt planverk i Elverum som i særlig grad er styrende for tjenesteproduksjon innenfor tjenesteområdet er:

- Kommuneplanens samfunnsdel med sine mål og strategier og hvor tjenesteproduksjon innenfor tjenesteområdet Kultur og religiøse formål på mange områder bidrar til å oppfylle mål.
- Kommunedelplan/strategisk plan: «Idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv i Elverum – 2014 – 2018».

En kulturminneplan er under utarbeidelse, og en plan for kulturarbeidet i Elverum vil bli startet opp i 2019 i henhold til den kommunale planstrategien.

Mål for tjenesteproduksjonen – målekort 2019

På grunnlag av langsiktige mål i kommuneplan, i de strategiske planer (se over) og overordnede mål i denne Handlings- og økonomiplanen, er det satt arbeidsmål for tjenesteområdet «Kultur og religiøse formål» for 2019. Målene for tjenesteproduksjonen for 2019 er vist som indikatorer for funksjonene/tjenestene.

Indikatorene gjør det mulig å følge utvikling over tid og viser om kortsiktige (1 år) og langsiktige (flere år) mål nås.

370: Bibliotek. Indikatorer på tjenestekvalitet.	Resultat 2017	Mål 2018	Mål 2019
Utlån per innbygger	3,6	3,6	3,6
Utlån av bøker/media for barn	–	34 800	34 800
Antall besøkende per år	84 649	80 000	82 000
Totalt antall arrangementer	–	80	140
Antall arrangementer for barn/unge	–	15	15
373: Kino. Indikatorer på tjenestekvalitet.	Resultat 2017	Mål 2018	Mål 2019
Antall besøkende på kino – barn	5 627	10 000	6 000
Antall besøkende på kino – fra 11 år og oppover	35 659	38 000	42 000
377: Kunstformidling. Indikatorer på tjenestekvalitet.	Resultat 2017	Mål 2018	Mål 2019
Antall besøkende på kulturarrangementer for voksne	6 892	7 000	7 000
Antall besøkende på kulturarrangementer for barn	4 398	4 000	4 000
380: Idrett. Indikatorer på tjenestekvalitet.	Resultat 2017	Mål 2018	Mål 2019

Antall veiledninger for søknad på spillemidler	70	50	50
Antall stormøter med informasjon til idrettsråd, samfunnshus og grendehus	3	4	4
Antall styremøter i Elverum Idrettsråd	10	10	10
381: Kommunale idrettsbygg og idrettsanlegg	Resultat 2017	Mål 2018	Mål 2019
Brukertilfredshet Svømmehallen (skal 1-6, 6 er høyest).	5	5	5
Brukertilfredshet Elverumshallen (skal 1-6, 6 er høyest).	-	5	-
Antall besøkende per år i Elverumshallen	300 000	300 000	300 000
Totalt antall brukere Svømmehallen	77 462	80 000	78 000
Svømmehallen – antall besøkende på fellesbad	15 310	16 000,0	15 000

Organisering av tjenesteproduksjonen

Tjenester innenfor tjenesteområdet kultur og religiøse formål produseres i hovedsak innenfor Elverum kommunes sektor for kultur i regi av enhetene/tjenestene:

- Idrettshaller og servicetjenester – I tillegg til drift av egne anlegg er driftsorganisasjonen til Elverumshallen leid inn av Terningen Arena Idrett og Kultur (TAIK) for å håndtere daglig drift av idrettshallen på Terningen Arena.
- Kino og Kulturhus.
- Bibliotek

Tjenestene som hører under religiøse formål produseres av Den norske kirke og livssynsorganisasjonene kun med medfinansiering gjennom tilskudd fra kommunen. Tjenestene innenfor funksjon 380 Idrett leveres fra Samfunnsutviklingsstaben.

Planlagt utviklingsarbeid 2019

Utviklingsarbeid i 2019 innenfor tjenesteområdet vil i særlig grad være å:

- Videreutvikle Kulturhusets gode samarbeid med eksterne aktører og arrangører, både lokale og nasjonale.
- Utarbeide en strategisk plan for kulturarbeidet i Elverum.
- I samråd med Elverum Musikkråd vurdere tilskuddsordninger slik at de støtter mål i kommunalt planverk.
- I samråd med rådet for Samfunnshus og grendehus vurdere tilskuddsordninger slik at de støtter mål i kommunalt planverk.
- Videreføre arbeid med ny kommunedelplan for kulturminner og kulturmiljøer, med fokus på medvirkning og informasjon.
- Forsterke Elverum biblioteks fokus på litteratur, kunnskap og arrangementer rettet mot barn og unge, samt videreutvikle samarbeidet med skoler og barnehager.
- Videreutvikle samarbeid med idrettsrådet, frivillige lag/foreninger, høgskole, fylkeskommune og departement.
- I samråd med Elverum Idrettsråd vurdere tilskuddsordninger slik at de støtter mål i kommunalt planverk.
- Revidere «Kommunedelplan for Idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv» – jfr. kommunal planstrategi.
- Bidra på revisjon av de strategiske planene for folkehelsearbeid og integrering – jfr. kommunal planstrategi.
- Bidra til utvikling av uteområder til felles bruk for kommunens innbyggere med fokus på integrering.
- Bidra til ferdigstillelse av Aktivitets- og integreringsarena, Sagtjernet, Ydalir skole og barnehage, Lillemoen og Søbakken skole.
- Jobbe for at vi skal ha frie midler som egenandel for å søke eksterne midler (Stiprosjekt, Gjensidigestiftelsen, tilskudd fra fylkeskommune).
- Bidra til sterkt tverrfaglig/tverrsektoriell utvikling og tjenesteproduksjon i kommunen hvor idrett og fysisk aktivitet kan bidra til det beste for Elverums innbyggere.
- Følge opp vedtak i kommunestyret om utfordringer knyttet til gummigranulat på fotballbaner.

Teknisk forvaltning

Funksjoner og tjenester innenfor tjenesteområdet

Tjenesteområdet «Teknisk forvaltning» er gruppert på funksjoner med tilhørende tjenester som vist i tabell og tekst under.

Tjenesteområde med tilhørende funksjonsgrupper	Regnskap 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019
80 Teknisk forvaltning			
301 Plansaksbehandling	4 203	3 532	2 654
302 Byggesaksbehandling og eierseksjonering	- 2 437	0	- 1 439

303 Kart og oppmåling	786	942	1 114
304 Bygge- og delesaksbehandling, ansvarsrett og utslippstillatelser	0	-1 281	0
329 Landbruksforvaltning og landbruksbasert næringsutvikling	2 398	2 376	2 529
360 Naturforvaltning og friluftsliv	586	1 027	914
Totalsum	5 536	6 596	5 773

Tabell: Funksjoner innenfor tjenesteområdet teknisk forvaltning med regnskapstall og budsjettall (1.000 kroner).

Funksjon 301 Plansaksbehandling inneholder tjenesten:

- Arealplanlegging

Funksjon 303 Kart og oppmåling inneholder tjenesten:

- Kart- og oppmåling.

Funksjon 304 Bygge- og delesaksbehandling, ansvarsrett og utslippstillatelser inneholder tjenesten:

- Bygge- og delesaksbehandling, ansvarsrett og utslippstillatelser.

Funksjon 329 Landbruksforvaltning og landbruksbasert næringsutvikling inneholder tjenestene:

- Veterinærvakt.
- Landbruksforvaltning

Funksjon 360 Naturforvaltning og friluftsliv inneholder tjenestene:

- Fiske- og viltforvaltning.
- Viltfondet

Målgrupper for tjenestene

Målgruppen for tjenestene er de som i tråd med lovverket har rett til en eller flere av de aktuelle tjenestene. De vanligste målgruppene for tjenestene etter særlovgivningen er:

- Utbyggere (private og profesjonelle aktører).
- Aktører i landbruket.
- Grunneiere/eiendomsbesittere.

Lovgrunnlag - Statistikk - Fakta

Kommunen er delegert forvaltningsmyndighet for et utvalg av særlover med de plikter det medfører for tilgjengelighet, faglighet og saksbehandlingskvalitet. Tjenestene ytes med hjemmel i disse særlovene, hvorav bl.a. Plan- og bygningsloven, Matrikeloven, Forurensningsloven, Vegtrafikkloven, Jordloven, Skogbruksloven, Viltloven, Konesjonsloven samt andre miljø- og landbruksrelaterte lover er sentrale.

Ca. 2600 saker behandles årlig og gis vedtak, flest innen landbruksforvaltningen og byggesaksområdet.

Planverk på tjenesteområdet

Kommunalt planverk som i særlig grad er styrende for tjenesteproduksjon innenfor tjenesteområdet er:

- Kommuneplanen (areal- og samfunnsdel).
- Kommunearealdelplaner/områdeplaner.
- Strategisk plan: Energi- og klimaarbeid i Elverum 2014 – 2018.
- Strategisk plan: Folkehelsearbeid i Elverum 2013 – 2017.
- Strategisk Næringsplan 2014 – 2018.

Mål for tjenesteproduksjonen – målekort 2019

På grunnlag av langsiktige mål i kommuneplan, i de strategiske planer (se over) og overordnede mål i denne Handlings- og økonomiplanen, er det satt arbeidsmål for tjenesteområdet «Teknisk forvaltning» for 2019. Målene for tjenesteproduksjonen for 2019 er vist som indikatorer for funksjonene/tjenestene. Indikatorene gjør det mulig å følge utvikling over tid og viser om kortsiktige (1 år) og langsiktige (flere år) mål nås.

Alle funksjoner. Indikator på tjenestekvalitet.	Resultat 2017	Mål 2018	Mål 2019
---	---------------	----------	----------

Antall saker omgjort av Fylkesmannen på grunn av saksbehandlingsfeil.	0	0	0
301: Plansaksbehandling. Indikator på tjenestekvalitet.	Resultat 2017	Mål 2018	Mål 2019
Andel 1.gangsbehandling max 12 uker etter mottatt komplett planmateriale.	100 %	100 %	100 %
303: Kart og oppmåling. Indikatorer på tjenestekvalitet.	Resultat 2017	Mål 2018	Mål 2019
Andel plassering av tiltak innen 5 dager.	100 %	100 %	100 %
Andel eksisterende eiendommer i eiendomsbasen.	97 %	98 %	98 %
Andel oversittelse av frist etter forskrift, Matrikkeloven § 18.3 (16 uker).	0 %	0 %	0 %
304: Bygge- og delesaksbehandling, ansvarsrett og utslippstillatelser. Indikatorer på tjenestekvalitet.	Resultat 2017	Mål 2018	Mål 2019
Gjennomførte tilsyn i % av gitte ferdigattester (eventuelt brukstillatelse) på nye boligbygg, næringsbygg, publikumsbygg og offentlige bygg	24 %	20 %	30 %
Overskridelser av saksbehandlingstid som medfører nedsettelse av gebyr.	0 %	0 %	0 %
«3-ukerssaker» ferdigbehandlet innen 16 dager			75 %
«3-ukerssaker» ferdigbehandlet innen 3 uker			90 %
329: Landbruksforvaltning. Indikatorer på tjenestekvalitet.	Resultat 2017	Mål 2018	Mål 2019
Andel ferdighandlede lovsaker innen 8 uker	80 %	85 %	90 %
Andel nærings saker sendt overordnet myndighet uten mangler	100 %	100 %	100 %
Andel skogfundsaker som behandles innen 1 uke	80 %	85 %	85 %
Andel nærings- og økonomisaker behandlet innen 3 uker	80 %	90 %	90 %
Kartlegging av private avløpsanlegg i kommunen (andel)			5 %

Organisering av tjenesteproduksjonen

Tjenestene innen tjenesteområdet Teknisk forvaltning produseres av Sektor for teknikk og miljø med sine organisatoriske enheter:

- Enhet for Geodata.
- Enhet for Byggesak.
- Enhet for Arealplan.
- Enhet for Landbruk og Miljø.

Planlagt utviklingsarbeid 2019

Utviklingsarbeid i 2019 innenfor tjenesteområdet vil i særlig grad være å:

- etablere tilsynsordning for private avløpsanlegg i spredt bebyggelse.
- etablere nytt interkommunalt GIS samarbeid, (systemanskaffelse, systemdrift og felles organisering).
- sørge for oppstart av planprogram for kommuneplanens arealdel.
- å sørge for oppstart av kommunedelplan Vestad.
- videreføre arbeidet med digitalisering av saksbehandling og brukerdiallog.
- slutføre arbeidet med ny byplan.
- videreføre arbeidet med revisjon av strategisk plan: Energi- og klimaarbeid i Elverum 2014-2018 (2018-2022) i nært samarbeid med prosjektet «Energi og klima i Sør-Østerdal».
- starte arbeidet med utarbeidelse av plan for forvaltning av natur, kulturmiljø og landskap i Elverum kommune.
- slutføre arbeidet med revisjon av veileder for bruk av tre.
- videreføre det kontinuerlige forbedringsarbeidet med LEAN-konseptet som strategi.

Teknisk drift

Funksjoner og tjenester innenfor tjenesteområdet

Tjenesteområdet «Teknisk drift» er gruppert på funksjoner med tilhørende tjenester som vist i tabell og tekst under.

Tjenesteområde med tilhørende funksjonsgrupper	Regnskap 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019
81 Teknisk drift			
330 Samferdselsbedrifter/transporttiltak	- 268	- 819	- 1 669
332 Kommunale veier, miljø- og trafikksikkerhetstiltak	15 772	12 264	20 869
335 Rekreasjon i tettsted	3 859	2 517	2 265
339 Beredskap mot branner og andre ulykker	18 427	17 172	17 826
340 Produksjon av vann	5 121	3 402	5 463
345 Distribusjon av vann	- 6 483	-13 307	-7 209
350 Avløpsrensing	9 196	7 174	10 256
353 Avløpsnett/innsamling av avløpsvann	- 11 044	- 18 593	- 11 998
355 Innsamling av husholdningsavfall	11	9	22
Totalsum	34 591	9 819	35 825

Tabell: Funksjoner innenfor tjenesteområde teknisk drift med regnskapstall og budsjettall (1.000 kroner).

Funksjon 330 Samferdselsbedrifter/transporttiltak inneholder tjenesten:

- Parkeringsordning

Funksjon 332 Kommunale veier, miljø og trafikksikkerhetstiltak inneholder tjenesten:

- Kommunale veger.

Funksjon 335 Rekreasjon i tettsted inneholder tjenesten:

- Rekreasjon i tettsted (parker m.v.).

Funksjon 339 Beredskap mot branner og andre ulykker inneholder tjenestene:

- Utrykning brann og ulykker – forvaltes av Midt-Hedmark Brann og Redningsvesen IKS (MHBR).
- Beredskapssenter – forvaltes av Midt-Hedmark Brann og Redningsvesen IKS (MHBR).

Funksjon 340 Produksjon av vann inneholder tjenestene:

- Produksjon av vann.

Funksjon 345 Distribusjon av vann inneholder tjenesten:

- Distribusjon av vann.

Funksjon 350 Avløpsrensing inneholder tjenesten:

- Avløpsrensing.

Funksjon 353 Avløpsnett/innsamling av avløpsvann inneholder tjenesten:

- Avløpsnett/innsamling av avløpsvann.

Funksjon 355 Innsamling av husholdningsavfall inneholder tjenesten:

- Gjenvinning og sluttbehandling av husholdningsavfall – forvaltes av Sør-Østerdal Interkommunale Renovasjonsselskap IKS (SØIR).

Målgrupper for tjenestene

Målgruppen for tjenestene er alle kommunens innbyggere, alle VA-abonnenter, samt alle brukere av kommunale veger, kommunal parkering, og kommunale parker og plasser.

Lovgrunnlag - Statistikk - Fakta

Tjenestene ytes innenfor rammene av og med hjemmel i blant annet disse særlovene: Plan- og bygningsloven,

Forurensningsloven, Vegtrafikkloven, Vegloven, Vassressursloven, Matloven, Lov om kommunale vass- og avløpsanlegg, Smittevernloven, Brann- og eksplosjonsvernloven (MHBR), Renovasjonsforskriften (SØIR) m.fl.

Kommunen har cirka 6.000 abonnenter på vann/avløp, som omfatter cirka 17.000 innbyggere. Cirka 227 km kjøreveger, 33 km gang/sykkelveger og cirka 3.700 gatelypunkter som forvaltes, driftes og vedlikeholdes.

Planverk på tjenesteområdet

Kommunalt planverk som i særlig grad er styrende for tjenesteproduksjon innenfor tjenesteområdet er:

- Kommuneplan (areal- og samfunnsdel).
- Kommune arealdelplaner/områdeplaner.
- Hovedplan vann og avløp – 2015 – 2024.
- Trafikksikkerhetsplan 2008 – 2017.
- Strategisk plan: Energi- og klimaarbeid i Elverum 2014-2018.
- Strategisk plan: Folkehelsearbeid i Elverum 2013 – 2017.

Flere av de nevnte planene skal i henhold til planstrategien rulleres og fornyes i løpet av 2019 og 2020 – se for øvrig kommunens planstrategi.

Mål for tjenesteproduksjonen – målekort 2019

På grunnlag av langsiktige mål i kommuneplan, i de strategiske planer (se over) og overordnede mål i denne Handlings- og økonomiplanen, er det satt arbeidsmål for tjenesteområdet «Teknisk drift» for 2019. Målene for tjenesteproduksjonen for 2019 er vist som indikatorer for funksjonene/tjenestene. Indikatorene gjør det mulig å følge utvikling over tid og viser om kortsiktige (1 år) og langsiktige (flere år) mål nås.

332 og 335: Kommunale veier, miljø- og trafikksikkerhetstiltak og Rekreasjon i tettsted. Indikator på tjenestekvalitet.	Resultat 2017	Mål 2018	Mål 2019
Andel behandlede feilmeldinger i Gemini melding etter 4 uker			100 %
340, 345, 350, 353 -Produksjon og distribusjon av vann, Avløpsnett, Avløpsrensing og innsamling av avløpsvann. Indikator på tjenestekvalitet.			
Kommunale kloakkrenseanlegg, avvik fra krav	0	0	0
Ingen skal være uten vann i mer enn 6 timer	100 %	100 %	100 %
Plassering i tilstandsvurderingen Bedre VA (innenfor de -% beste)	7 %	10 %	10 %
Avvik fra drikkevannsforskriftene	0	0	0

Organisering av tjenesteproduksjonen

Tjenestene innen tjenesteområdet Teknisk drift produseres av Sektor for teknikk og miljø med sine organisatoriske enheter:

- Enhet for Veg, park og anlegg
- Enhet for Vann og avløp

og av de interkommunale selskapene:

- Sør-Østerdal Interkommunale Renovasjonsselskap IKS
- Midt-Hedmark brann- og redningsvesen IKS

Planlagt utviklingsarbeid 2019

Utviklingsarbeid i 2019 innenfor tjenesteområdet vil i særlig grad være å:

- etablere løsning for fremtidig slambehandling i Sør-Hedmark. Et samarbeid med sju andre kommuner, etter pålegg fra Fylkesmannen.
- utarbeide ny Trafikksikkerhetsplan i tråd med kriteriene som følger av at Elverum kommune har besluttet å bli sertifisert som trafikksikker kommune.
- starte prosess for regulering av flere gang- og sykkelveger for å skape grunnlag for økt sykkelbruk i tråd med vedtatt handlingsplan for Sykkelbyen Elverum.
- tilnærme seg LEAN-konseptet som driftsstrategi i det kontinuerlige forbedringsarbeidet.

Næringsutvikling

Funksjoner og tjenester innenfor tjenesteområdet

Tjenesteområdet «Næringsutvikling» er gruppert på funksjoner med tilhørende tjenester som vist i tabell og tekst under.

Tjenesteområde med tilhørende funksjonsgrupper	Regnskap 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019
89 Næringsutvikling m.m.			
285 Tjenester utenfor ordinær kommunalt arbeid	32	0	0
320 Kommunal næringsvirksomhet	21	- 494	38
321 Konesjonskraft	0	0	-401
325 Tilrettelegging og bistand for næringslivet	0	5 564	0
340 Tilrettelegging og bistand for næringslivet	5 797	0	6 277
Totalsum	5 850	5 070	5 915

Tabell: Funksjoner innenfor tjenesteområdet næringsutvikling med regnskapstall og budsjettall (1.000 kroner). Linja «Kommunal næringsvirksomhet» tilsvarer kommunens utbytte fra KF Elverum Kommuneskoger.

Funksjon 320 Kommunal næringsvirksomhet inneholder tjenestene:

- KF Elverum kommuneskoger – det vil si utbyttet fra kommuneskogens drift føres her.
- Konesjonskraft – det vil si konesjonsavgift på kraftutbygging i Glomma med tilhørende rettigheter inntektsføres her. Pengene tilføres hvert år et kommunalt næringsfond og anvendes som støtte til diverse næringstiltak (særlig for oppstartbedrifter) i henhold til egne vedtekter. Dette fremmes som egne saker for formannskapet som beslutningsmyndighet.

Funksjon 325 tilrettelegging og bistand for næringslivet inneholder tjenesten:

- Tilrettelegging og bistand for næringslivet – tjenesten omfatter næringssjefens funksjon samt flere driftsstøtteordninger for å sikre samfunnsutvikling og næringsutvikling slik som: Drifts- og utviklingsstøtte til ElverumRegionen Næringsutvikling AS, energi- og klima-prosjekt i Sør-Østerdal, tjenestekjøpsavtale med VisitElverumRegionen AS (inkludert bidrag til turistinformasjonen i Elverum), forsvarskoordinator i Sør-Østerdal, Østerdalen sivilt-militært samarbeid, filmfestivalen Movies on War, Terningen Nettverk, og kommunens deltakelse i forsknings- og utviklingsprosjektet ZEN (Zero Emission Neighbourhood) som administreres av Norges Teknisk Naturvitenskapelige Universitet (NTNU) og knyttet til pilotprosjektet i Ydalir. Til sammen utgjør kommunens bidrag til disse avtalte tiltakene cirka 4,5 millioner kroner i 2019 av et samlet budsjett på tjenesten på cirka 5,5 millioner kroner.

Målgrupper for tjenestene

Målgruppen for tjenestene er alle næringsutøvere og næringsutviklere i Elverum via enkelttiltak og flere forskjellige fellesprosjekter for næringslivet.

Lovgrunnlag - Statistikk - Fakta

Det kommunale bidraget til næringsutvikling er ikke lovpålagt, men baserer seg på kommunens egen ambisjon forankret i planverk (se under).

Elverum kommune opplever lav arbeidsledighet (høsten 2018) til tross for at en i kommunen har vært gjennom til dels tøffe omstillingsutfordringer og nedbemanninger særlig i industri, hvilket ga støtet til blant annet nylig avsluttet Omstillingsprogram i regi av ERNU AS. Elverumregionen er en del av en større bo- og arbeidsmarkedsregion som omfatter Elverumregionen og Hedemarken – en region med tilsammen ca. 150. – 200.000 mennesker og et relativt variert arbeidsmarked innenfor reiseavstander på 30 – 45 minutter. Elverum kommune har innenfor kommunens grenser i størrelsesorden 10.000 arbeidsplasser, med et betydelig innslag av offentlige arbeidsplasser i forsvar, sykehus, høgskole, kommunal og fylkeskommunal virksomhet. I kommunen er det et markant behov for å drive næringsutvikling og forbedre innovasjonsevnen for å utvikle en større andel av privat, konkurranseutsatt næringsvirksomhet basert på lokale fortrinn. Dette for å balansere forholdet mellom private og offentlige arbeidsplasser og gjøre næringslivet mer differensiert og robust.

Planverk på tjenesteområdet

Kommunalt planverk som i særlig grad er styrende for tjenesteproduksjon innenfor tjenesteområdet er:

- Kommuneplanen (areal- og samfunnsdel).
- Strategisk Næringsplan 2014 – 2018.
- Strategisk plan: Energi- og klimaarbeid i Elverum 2014-2018.
- Strategisk plan for NAV.

Næringsplanen og den strategiske planen for energi- og klimaarbeid vil i henhold til planstrategien bli rullert og fornyet i 2018/2019.

Mål for tjenesteproduksjonen – målekort 2019

På grunnlag av langsiktige mål i kommuneplan, i de strategiske planer (se over) og overordnede mål i denne Handlings- og økonomiplanen, er det satt arbeidsmål for tjenesteområdet «Næringsutvikling» for 2018. Målene for tjenesteproduksjonen for 2018 er vist som indikatorer for funksjonene/tjenestene. Indikatorene gjør det mulig å følge utvikling over tid og viser om kortsiktige (1 år) og langsiktige (flere år) mål nås.

325: Tilrettelegging og bistand for næringslivet. Indikatorer på tjenestekvalitet.	Resultat 2017	Mål 2018	Mål 2019
Antall gjennomførte eksterne arrangementer/møter	10	12	15
Antall gjennomførte systematiske bedriftsbesøk	31	12	30
Antall konkrete næringsutviklingsinitiativ/prosjekter i arbeid	10	12	10

Organisering av tjenesteproduksjonen

Tjenestene innen tjenesteområdet Næringsutvikling produseres i regi av Samfunnsutviklingsstaben direkte, og ved at en relativt betydelig del av ressursene kanaliseres inn i selskapet ElverumRegionens Næringsutvikling AS (ERNU AS) med sine medarbeidere på de forskjellige prosjekter og datterselskaper (Sør-Østerdal Næringshage AS, Visit ElverumRegionen AS m.fl.)

Kommunens næringssjef er medarbeider i Samfunnsutviklingsstaben, og arbeider i kontorfellesskap med medarbeidere i ERNU AS og øvrige selskaper og virksomheter som også bidrar til næringsutvikling i Elverum – slike som kommunalt eide Elverum Tømteselskap AS og Elverum kommunale Industribygg AS med datterselskaper.

Tjenester som ytes i regi av kommunens Sektor for teknikk og miljø bidrar også i betydelig grad til næringsutvikling og tilrettelegging for næringslivet – i særlig grad gjelder dette tjenester som areal- og reguleringsplanlegging, byggesaksbehandling og landbruksforvaltningen – se omtale under tjenesteområdene Tekniske tjenester og Teknisk forvaltning.

Kommuneskogen drives som eget kommunalt foretak.

Planlagt utviklingsarbeid 2019

Tjenesteproduksjonen innenfor dette tjenesteområdet er i sin karakter helt og holdent utviklingsarbeid for å bidra til å skape attraktivitet for Elverum som bosted, som sted for næringsutøvelse og sted å besøke. I det følgende listes imidlertid noen arbeidsområder som prioriteres i 2019 for å forbedre næringsutviklingsarbeidet i Elverum:

- Videreutvikle det samlede Attraktivitetsarbeidet for Elverum ved å koordinere og samarbeide enda bedre mellom de aktører i kommunen som bidrar til næringsattraktivitet, bostedsattraktivitet og besøksattraktivitet. Dette arbeidet er igangsatt høsten 2017 og er i prosess gjennom 2018 og inn i 2019.
- Oppfølging av prioriterte tiltak forankret i Strategisk Næringsplan 2014-2018 samt oppdatere planen for ny periode 2019 – 2022.
- Understøtte utvikling av Elverum Næringsforum.
- Arbeide med de særskilte prosjekter/initiativ som er oppe og har næringsutviklingspotensial.
- Arbeide videre med attraksjonsprosjektene i samarbeid innad i Elverumsregionen og med Hamarregionen.

Fellesfunksjoner

Funksjoner og tjenester innenfor tjenesteområdet

Tjenesteområdet «Generelle fellesfunksjoner» inneholder KOSTRA-funksjoner som etter sitt innhold ikke kan henføres til noen spesifikke tjenester. Her føres kommunens generelle inntekter i form av rammetilskudd, andre tilskudd, skatteinntekter og renteutgifter/-inntekter og andre finansposter. Samt at årsresultatene føres her.

Tjenesteområdet «Generelle fellesfunksjoner» er gruppert på funksjoner med tilhørende tjenester som vist i tabell og tekst under.

Tjenesteområde med tilhørende funksjonsgupper	Regnskap 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019
90 Fellesfunksjoner			
170 Årets premieavvik	- 10 854	0	0
171 Amortisering av tidligere års premieavvik	11 787	12 722	15 012
172 Pensjon	508	5 900	5 900
	- 11 119	0	0

173 Premiefond			
180 Diverse fellesutgifter	- 14	45 243	40 176
800 Skatt på inntekt og formue	- 560 524	-567 790	- 583 740
840 Statlig rammetilskudd og øvrige generelle statstilskudd	- 609 361	-618 899	- 659 104
850 Generelt statstilskudd vedrørende flyktninger m.v.	- 46 802	-42 336	- 35 352
860 Motpost avskrivninger	- 77 965	0	- 89 200
870 Renter/utbytte og lån	100 540	97 504	110 986
880 Interne finansieringstransaksjoner	15 852	9 353	638
899 Årets regnskapsmessige merforbruk/mindreforbruk	0	0	0
Totalsum	-1 187 951	-1 058 303	-1 195 184

Tabell: Funksjoner innenfor tjenesteområdet generelle fellesfunksjoner med regnskapstall og budsjettall.

Funksjon 180 Diverse fellesutgifter. Her føres utgiftene til eldrerådet. Lønns- og pensjonsreserve samt kommunestyrets og formannskapets reserver blir budsjettet her, men regnskapsført på riktige funksjoner i løpet av året.

Funksjonene 170, 171, 172 og 173 brukes for å spesifisere kommunens pensjonskostnader i regnskapsåret. Budsjettet legges på pensjonsreserven, se funksjon 180.

Funksjon 800 Skatt på inntekt og formue, her føres skatt på alminnelig inntekt og formue for personlige skattytere samt eiendomsskatt.

Funksjon 840 Statlig rammetilskudd og øvrige generelle statstilskudd. Dette er statlig rammetilskudd som sammen med skatten benevnes kommunens frie inntekter. Videre inneholder funksjonen øvrige generelle statstilskudd som ikke skal henføres til spesiell tjenestefunksjon.

Funksjon 850 Generelt statstilskudd vedrørende flyktninger m.v. føres her. Også overføring av integreringstilskudd til/fra andre kommuner ved flytting av tilskuddsberettigede flyktninger føres under denne funksjonen.

All bruk av midler inkludert fondsavsetninger føres på relevante funksjoner (sosialkontortjeneste, sysselsetting, opplæring, bolig osv.), slik at det er de midler man mottar til fordeling som budsjetteres og regnskapsføres her.

Funksjon 860 Motpost avskrivninger - Avskrivninger er gjort obligatorisk i kommunenes driftsregnskap. Dette betyr at summen av alle avskrivninger som er utgiftsført på art 590 på de «tjenesteytende» funksjonene, inntektsføres på denne funksjonen. De kalkulatoriske avskrivningene benyttes for å finne «driftskostnadene» på de enkelte tjenesteområdene i forbindelse med KOSTRA-rapporteringen, men blir i kommunens finansregnskap motpostert og erstattet med de reelle avdrag på lån.

Funksjon 870 Renter/utbytte og lån (innlån og utlån). Under denne funksjonen føres renteutgifter (eksklusive morarenter) og renteinntekter, herunder rente- og avdragskompensasjon, og eksterne finansieringstransaksjoner (inkludert låneavdragsfond), samt utbytte fra selskaper.

Eksterne finansieringstransaksjoner inneholder:

- 1. Bruk av lån og avdrag på lån
- 2. Utlån (eksklusive sosiale utlån som skal føres på funksjon 281), formidlingslån og mottatte avdrag

Funksjon 880 Interne finansieringstransaksjoner. Dekning av tidligere års merforbruk og disponering av tidligere års mindreforbruk i driftsregnskapet er obligatoriske poster på denne funksjonen. Det samme gjelder for dekning av tidligere års udekket og disponering av tidligere års udisponert i investeringsregnskapet. Overføringer til investeringsregnskapet (f.eks. ved omdisponering av driftsmidler på en funksjon til investeringsformål) bør føres på denne funksjonen. Det samme gjelder avsetninger til og bruk av ubundne fond.

Funksjon 899 Årets regnskapsmessige merforbruk/mindreforbruk. Her føres årets regnskapsmessige resultat. Det budsjetteres ikke på denne funksjonen da økonomiplanen disponeres fullt ut ved avsetning til fond eller bruk av fond, slik at det budsjettmessige resultatet er lik null. Siden dette er et fellesområde for alle kommunens tjenesteområder og i stor grad omhandler kommunens finanser avviker beskrivelsen av området fra de øvrige tjenesteområdene.

Tjenesteområdet har ingen eksterne målgrupper, men understøtter de øvrige tjenesteområdene.

Lovgrunnlaget finnes i hovedsak i Kommuneloven og i lover og forskrifter knyttet til økonomiforvaltningen som er beskrevet tidligere, herunder særlig de kommunale budsjett- og regnskapsforskriftene.

Det finnes noen spesifikke mål for tjenesteområdet og disse er beskrevet tidligere i de mål som gjelder for hele kommunen.

Interne servicefunksjoner

Funksjoner og tjenester innenfor tjenesteområdet

Tjenesteområdet «Interne servicefunksjoner» har vært benyttet i tidligere års virksomhetsplaner og budsjetter til å fordele ressurser til områder hvor det på budsjetteringstidspunktet ikke er mulig å fastlegge den eksakte fordelingen på de øvrige tjenesteområdene. Gjennom den løpende regnskapsførselen har ressursbruken blitt fordelt på de øvrige tjenesteområdene hvor ressursene er omsatt i tiltak. KOSTRA-funksjoner som inngår i dette tjenesteområdet skal være nullet ut senest i årsoppgjøret. I all hovedsak dreier disse ressursene seg om eiendomsdrifts kostnader, som er grunnlaget for sektorer og staber sine utgifter til internhusleie.

I denne økonomiplanperioden er eiendomsstaben sine bygningsrelaterte driftsutgifter, herunder drift, renhold og vedlikehold fordelt til de øvrige tjenesteområdene sine budsjetter, og bidrar således til et tilsynelatende høyere budsjett per tjenesteområde sammenlignet med tidligere år.

Budsjettene er imidlertid mer i samsvar med tidligere års regnskapstall.

Tjenesteområde med tilhørende funksjonsgupper	Regnskap 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019
94 Interne servicefunksjoner (fordeles)			
000 Internhusleie – i henhold til Kostra	0	-62	0
190 Interne serviceenheter	0	72 273	0
Totalsum	0	72 211	0

Tabell: Funksjoner innenfor tjenesteområdet interne servicefunksjoner med regnskapstall og budsjettall (1.000 kroner).

Funksjonene 000 Internhusleie og 190 Interne serviceenheter

Tjenesteområdet benyttes for samlet budsjettering av utgifter og inntekter til forvaltnings-, drifts- og vedlikeholdsavdelinger som betjener flere funksjoner i KOSTRA-kontoplanen. Dette gjelder for eksempel eiendomsavdelinger, felles materiallager og felles maskinpark eller bilpark. Eventuelt også andre avdelinger definert av KMD. Det forutsettes at alle utgifter for serviceenheten skal fordeles fullt ut på de funksjonene som betjenes fra enheten.

Det er viktig å få fram i KOSTRA hvordan drifts- og vedlikeholdsutgifter faktisk er fordelt på de ulike byggtypene. Internhusleie eller intern fordeling av utgifter knyttet til forvaltning, drift og vedlikehold av bygg og anleggsdrift, skal derfor fordeles i regnskapet slik at den faktiske fordelingen av drifts- og vedlikeholdsutgifter til for eksempel skolebygg kommer frem i KOSTRA.

I vår kommune er det i alt vesentlig intern husleie for alle bygg som budsjetteres her. I budsjettet vises en mindre differanse som knyttes til avtalejusteringer og investeringsprosjekter. Dette vil bli utlignet i regnskapet.

Det betyr at selv om det budsjetteres betydelige beløp her, skal regnskapsresultatet for året i dette tjenesteområdet være i null når alle kostnader er fordelt ut på respektive enheter. Dette betyr også at tjenesteområdenes rammer må justeres i løpet av året slik at det blir samsvar mellom regnskap og budsjett ved årets slutt.

Tjenesten inneholder i hovedsak Vedlikehold, Drift og Renhold (VDR). Men også en del andre poster til fordeling.

Innenfor vedlikehold gjennomføres det vedlikeholdstiltak iht. egen 4-årig vedlikeholdsplan. Den skal sikre opprettholdelse av den bygningstekniske tilstand overlevert ved ferdigstillelse av nybygg, herunder oppgradere kommunens Eiendom, Bygg og Anlegg (EBA) iht. gjeldende forskriftskrav – eierstyrt utvikling. Vedlikeholdet omfatter kommunens formålsbygg, som samlet utgjør 121.712 m².

Drift innebærer løpende driftstiltak i henhold til egen driftsplan, som sikrer ivaretagelse av kommunens eieransvar for egen EBA, herunder internkontroll, serviceavtaler og løpende utbedring av feil og mangler.

Renhold gjennomføres regelmessig og periodisk i henhold til egen renholdsplan, som skal bidra til ivaretagelse av inneklima, samt redusere behovet for bygningsteknisk vedlikehold. Renholdsarealet utgjør 78.657 m².

Målgrupper for tjenestene

Dette tjenesteområdet har ingen eksterne målgrupper. Alle målgrupper er knyttet til de øvrige tjenesteområdene, og beskrives under disse. I tillegg har eiendomsstaben noen eksterne leietagere i kommunale formålsbygg.

Mål for tjenesteproduksjonen – målekort 2019

Det er ikke etablert noen særskilte egne mål for dette tjenesteområdet. Det er som vist ellers i virksomhetsplanen mål for tjenesteproduksjonen på de øvrige tjenesteområdene som servicefunksjonene fordeles til i regnskapet.

Organisering av tjenesteproduksjonen

Tjenesteproduksjonen organiseres av den sektor eller stab som har budsjettmidler i dette tjenesteområdet, og som gjennom regnskapet fordeler disse ut fra leverandørfakturaer og lønnsfordelinger løpende.

Lovgrunnlag - Statistikk - Fakta

Alt lovgrunnlag, statistikk og konkrete fakta er knyttet til de øvrige tjenesteområdene disse ressursene fordeles til i regnskapet (se de øvrige tjenesteområdene). Eiendomsstabens tjenesteproduksjon, som genererer de største beløpene på tjenesteområdet «Interne servicefunksjoner» er beskrevet under tjenesteområdet «Administrasjon».

Planverk på tjenesteområdet

Det er ikke noe særskilt kommunalt planverk knyttet til dette tjenesteområdet. En forholder seg til det planverket som er grunnlaget på de øvrige tjenesteområdene som de interne servicefunksjonen betjener.

Gebyrregulativ 2019

Leie av Elverumshallen

A	Turneringer/arrangementer		2019		2018
	Messehallen/turn + 2 garderober/dusj (pr time à 60 min)	kr	290	kr	280
	Idrettshallen + 2 garderober/dusj (pr time à 60 min)	kr	510	kr	490
	Idrettshallen + alle garderober/dusj (pr time à 60 min)	kr	570	kr	550
	Bomberom + garderober/dusj (pr time à 60 min)	kr	180	kr	170
	Vestibyle	kr	170	kr	160
B	Idrettshallen				
	Arrangementer uten inntektsgivende tiltak pr døgn (vaktmestertjenester faktureres i tillegg)	kr	7 200	kr	7 000
	Idrettsarrangementer med egen avtale				
	Arrangement med inntektsgivende tiltak pr døgn (tilsyn/vaktmester faktureres i tillegg)	kr	13 880	kr	13 500
	Egne avtaler med f.eks Grundsetmart'n		-		-
	Leie av utstyr				
	Tilsyn vaktmester per påbegynt time	kr	600	kr	580
	Scene-elementer med ben pr element for inntil 2 uker	kr	160	kr	160
C	Trening				
	Elverumshallen pr treningstime à 45 min	kr	340	kr	330
	Messehallen pr treningstime à 45 min	kr	250	kr	250
	Utleie av bomberom pr treningstime à 60 min	kr	140	kr	140
	Aktiviteter for barn og unge under 19 år gis 40 % rabatt				
	Avgift for bruk av klister pr.time	kr	50	kr	50
D	Kamper - 25 % av spilleinntekten				
	Minimumsleie	kr	920	kr	890
	Kretskamper	kr	530	kr	510
E	Gardrobeutleie (hver seksjon har 1 eller 2 garderober + 1 dusj)				
	Gardrobe en seksjon	kr	170	kr	160
	Garderober to seksjoner	kr	270	kr	260
	Garderober tre seksjoner	kr	390	kr	370
	Leie av lagerrom - egen avtale		-		-

Leie av skolelokaler

	UTLEIE AV SKOLELOKALER		2019		2018
1	Skolens lokaler kan lånes ut utenom skoletid dersom ikke skolen selv har behov for lokalene.				
2	Rektor har det daglige ansvaret for tilsyn med skoleanlegget og utlån av skoleanlegg til: Arrangementer i skolens egen regi, eller i regi av skolens rådsorganer. Idretts- og kulturaktiviteter der utlån/-leie avtales for de enkelte tilfelle. Voksenopplæringskurs arrangert av kommunen eller av godkjent studieorganisasjon. Bruk av skolelokalene som ikke har inntektsbringende siktemål, er gratis for brukeren. For arrangementer av inntektsbringende karakter betales leie etter satsene i reglementets punkt 6. Brukeren betaler for ekstra renhold som måtte bli nødvendig på grunn av utvidet bruk, også i de tilfelle det ikke betales leie. Utlån av skolens kroppsøvingsanlegg som trenings- og øvingslokaler for lokalt idretts- og kulturliv gjennom hele eller deler av skoleåret: Søknad sendes den enkelte skole etter kunngjøring i lokalpressen før skoleferien. Brukes skolens kroppsøvingsutstyr så som baller, apparater og matter, betales en avgift pr t/u pr halvår for dette. Ekstra renhold betales av bruker.				
	Bruk av kroppsøvingsutstyr pr t/u pr halvår	kr	360	kr	350
3	Utleie av skolebygg til overnatting skjer etter avtale med rektor og innkvarterings- ansvarlig for arrangementet, alternativt direkte med representant for brukerne. Rektor er ansvarlig for forhånsvarsling av brannvesenet. Rektor har ansvar for at arrangør/bruker blir gjort kjent med skolens brann- og sikkerhetsinnstruks. Rektor vurderer om overnatting krever at det etableres bakvaksordning av driftstekniker eller tilsynsansvarlig, utgifter til dette dekkes av leietaker selv. Uttak av strøm til campingvogn o.l. skjer etter skolens anvisning, og kan bare skje i det omfang skolens tekniske anlegg tillater det.				
	Overnatting pr person pr overnattingsdøgn	kr	110	kr	100
4	Uttak av strøm til campingvogn o.l. pr døgn pr uttak	kr	90	kr	80
5	Bortleie skjer i alle tilfelle på slike vilkår: Kravene i renholdsforskriftene for skoler må overholdes. Leietaker må i hvert tilfelle oppgi en ansvarshavende blant dem som er tilstede, til skolens rektor eller driftstekniker. Den fastsatte godtgjøringen kan kreves innbetalt på forskudd. Leietillatelsen kan når som helst tilbakekalles. Leietaker er ansvarlig for at skolens lokaler og inventar blir behandlet aktsomt og forsvarlig og står				

	økonomisk ansvarlig for all skade som måtte oppstå. All parkering av sykler og motorkjøretøyer skjer på anvist plass. Det er forbudt å nyte rusmidler innfor skoleområdet. Videre er det forbudt å røyke på skolens arealer.				
6	Utleieprisen for de forskjellige rom fastsettes slik: (Minimumsleie = 1 time)				
	Gymnastikksal m/garderobe og dusj	kr	330	kr	320
	Svømmebasseng m/garderobe og dusj	kr	330	kr	320
	Klasserom	kr	190	kr	180
	Øvrige rom	kr	220	kr	210
7	Utleie av skolen til store årlige arrangementer rettet mot barn og unge, eksempelvis Elverumturneringen og håndballturneringen. Pris pr skole pr utleie.	kr	10 527	kr	10 240

Leie av lokaler Folkvang

	LEIE FOR DE ENKELTE ROM I KOMMUNEHUSET FOLKVANG		2019		2018
	Utleie skjer ved at forespørsel bekreftes med underskrevet avtale. Utleie som krever ekstra renhold på kvelder og i helger, belastes leietaker i tillegg til leiekostnadene. Elverum – Aulaen på Folkvang leies kun ut til kulturformål, konserter, forestillinger og annet. Leie for det enkelte rom er fastsatt slik:				
A	Elverum – Aulaen				
	Dagtid 8:00 – 15:30 pr gang	kr	1 800	kr	1 750
	Kveld 15:30 – 24:00 pr gang	kr	2 030	kr	1 970
	Fredag kveld, lørdag, søndag og helligdager	kr	3 750	kr	3 640
	Øving Aulaen alle dager	kr	540	kr	520
	Timepris dagtid	kr	280	kr	270
B	Leiret – Store Auditoriet				
	Dagtid 8:00 – 15:30 pr gang	kr	1 740	kr	1 690
	Kveld 15:30 – 24:00 pr gang	kr	2 030	kr	1 970
	Fredag kveld, lørdag, søndag og helligdager	kr	3 750	kr	3 640
	Timepris dagtid	kr	280	kr	270
C	Møterom: Sørskogbygda 1.etg. G213, Nordskogbygda 1. etg. H201 + Hernes 2.etg H301				
	Dagtid 8:00 – 15:30 pr gang	kr	660	kr	640
	Kveld 15:30 – 24:00 pr gang	kr	660	kr	640
	Fredag kveld, lørdag, søndag og helligdager	kr	1 290	kr	1 250

Leie Ungdommens hus

	BETALING FOR LEIE AV LOKALER I UNGDOMMENS HUS		2019		2018
	Frivillige lag, grupper eller organisasjoner med en klar barne- og ungdomsprofil: Gratis bruk av lokalene til sin virksomhet på dager uten ordinær drift. Forutsetninger for gratis bruk er: At arrangementet er lukket (for lagets medlemmer), og at ikke bruk av utstyr medfører kostnader, samt at lokalene ryddes etter bruk.				
	Bursdager, seremonier, jubileer etc	kr	1 550	kr	1 500
	Større arrangementer som cuper, lan, turneringer, mønstringer. Tilgang til hele huset unntatt øvingsrom	kr	4 380	kr	4 260
A	Utleie av lokaler til andre brukergrupper (kort varighet, kveld eller dag)				
	Kafé	kr	760	kr	730
	Storsal	kr	1 500	kr	1 450
	Buldrerom	kr	480	kr	460
	Øvingsrom pr. mnd. i helger	kr	2 110	kr	2 050
	Øvingsrom pr. ukedag/kveld	kr	540	kr	520
B	Fritid med Bistand				
	Egenandel transport pr. tur fritidsaktiviteter internt i Elverum	kr	70	kr	60
	Egenandel transport pr. tur fritidaktiviterer til nabokommuner	kr	120	kr	110

Leie rom Rådhuset

	LEIE FOR DE ENKELTE ROM I RÅDHUSET		2019		2018
	Utleie skjer ved at forespørsel bekreftes med underskrevet avtale. “Store arrangementer” i Festsalen er: Utleie til bl.a. dansefester, brylluper, og kommersielle arrangementer				

	med inngangspenger. Utleie som krever ekstra renhold på kvelder og i helger, belastes leietaker i tillegg til leiekostnadene. Leie for det enkelte rom er fastsatt slik:				
A	Festsalen – vanlig arrangement				
	Dagtid 8:00 – 15:30 pr gang Inkl renhold	kr	3 950	kr	3 840
	Kveld 15:30 – 24:00 pr gang Inkl renhold	kr	4 190	kr	4 070
	Fredag kveld, lørdag, søndag og helligdager Inkl renhold	kr	5830	kr	5670
	Øving Festsal alle dager Inkl renhold	kr	1 680	kr	1 630
	Festsalen – stort arrangement				
	Dagtid 8:00 – 15:30 pr gang Inkl renhold	kr	9 300	kr	9 040
	Kveld 15:30 – 24:00 pr gang Inkl renhold	kr	9 300	kr	9 040
	Fredag kveld, lørdag, søndag og helligdager Inkl renhold	kr	9 300	kr	9 040
B	Tårnet i Rådhuset				
	Dagtid 8:00 – 15:30 pr gang Inkl renhold	kr	2 300	kr	2 230
	Kveld 15:30 – 24:00 pr gang Inkl renhold	kr	2 300	kr	2 230
	Fredag kveld, lørdag, søndag og helligdager Inkl renhold	kr	2 880	kr	2 800
C	Rådhusfoajéen				
	Dagtid 8:00 – 15:30 pr gang Inkl renhold	kr	2 770	kr	2 770
	Kveld 15:30 – 24:00 pr gang Inkl renhold	kr	2 850	kr	2 770
	Fredag kveld, lørdag, søndag og helligdager Inkl renhold	kr	3 430	kr	3 330
D	Kommunestyresalen				
	Dagtid 8:00 – 15:30 pr gang Inkl renhold	kr	2 300	kr	2 230
	Kveld 15:30 – 24:00 pr gang Inkl renhold	kr	2 300	kr	2 230
	Fredag kveld, lørdag, søndag og helligdager Inkl renhold	kr	2 880	kr	2 800
E	Formannskapssalen				
	Dagtid 8:00 – 15:30 pr gang	kr	1 910	kr	1 850
	Kveld 15:30 – 24:00 pr gang	kr	1 910	kr	1 850
	Fredag kveld, lørdag, søndag og helligdager	kr	2 490	kr	2 420
E	Grupperommet				
	Dagtid 8:00 – 15:30 pr gang Inkl renhold	kr	1 300	kr	1 260
	Kveld 15:30 – 24:00 pr gang Inkl renhold	kr	1 300	kr	1 260
	Fredag kveld, lørdag, søndag og helligdager Inkl renhold	kr	1 890	kr	1 830
F	Peisestua				
	Dagtid 8:00 – 15:30 pr gang Inkl renhold	kr	1 300	kr	1 260
	Kveld 15:30 – 24:00 pr gang Inkl renhold	kr	1 300	kr	1 260
	Fredag kveld, lørdag, søndag og helligdager Inkl renhold	kr	1 890	kr	1 830
G	Restaurant Elvarheim				
	Leie uten kjøkken (kun utleie etter kl 15. hverdager) Inkl renhold	kr	3 480	kr	3 380
	Leie med kjøkken (kun utleie etter kl 15. hverdager) Inkl renhold	kr	4 700	kr	4 570
H	Kantine Folkvang				
	Leie uten kjøkken (kun utleie etter kl 15. hverdager) Inkl renhold	kr	3480	kr	3380
	Leie med kjøkken (kun utleie etter kl 15. hverdager) Inkl renhold	kr	4 700	kr	4 570

Leie Kulturhuset

	VEILEDENDE Utleiepriser ved Kulturhuset i Elverum		2019		2018
	Kultursjefen har fullmakt til å godkjenne særskilte avtaler for hele Kultursektorens ansvarsområde. Det kan omfatte avtaler med leietakere/arrangører som f.eks. Festspillene i Elverum og lignende. Ledsagerbevis gir innehaveren adgang til arrangementer med en ledsager mot å betale kun for seg selv. Eksterne arrangører må forespørres om å akseptere ledsagerbevisordningen. Kultursektoren står også for utleie av Festsalen, Rådhusfoajéen og Tårnet i Rådhuset. Kulturhuset leies ikke ut til kurs/konferanser etter kl 16:00				
A	Storstua – lokale leietagere/foreninger		Pr gang		Pr gang
	Dagtid 8:00 – 15:30	kr	2 410	kr	2 340
	Kveld 15:30 – 21:00	kr	5 040	kr	4 900
	Utleie Storstua fra kl 21:00	kr	3 000		
	Fredag kveld, lørdag, søndag og helligdager	kr	9 260	kr	9 000
	Storstua – kommersielle leietakere alle dager		Pr gang		Pr gang
	Alle dager	kr	12 580	kr	12 230
	Dobbeltforestillinger	kr	16 510	kr	16 060
B	Veslestua – lokale leietagere/foreninger		Pr gang		Pr gang

	Dagtid 8:00 – 15:30	kr	1 740	kr	1 740
	Kveldtid 15:30 – 21:00	kr	2 970	kr	2 880
	Veslestua – kommersielle leietakere		Pr gang		Pr gang
	Alle dager	kr	5 230	kr	5 080
C	Avgift for billettsystem - billettavgift				
	Bruk av husets billettsystem er obligatorisk. Kurs og konferanser er unntatt.				
	Billettavgift pr solgt billett	kr	25	kr	25
	Provisjon av billettinntekter etter at husleie og billettavgift er trukket fra brutto inntekt: (Lokale barne- og ungdomsaktiviteter der alle deltagere er under 18 år er fritatt for provisjon)				
	Lokale leietagere/foreninger		6 %		6 %
	Kommersielle leietagere		7 %		7 %
D	Utleie av teknikere				
	Lokale leietagere: Hverdager kl 09:00 – 24:00 pr påbegynt time	kr	570	kr	550
	Lokale leietagere: Helger pr påbegynt time	kr	620	kr	600
	Kommersielle leietagere hverdager og helg pr. påbegynt time	kr	650	kr	650
E	Utleie utstyr				
	Teknisk utstyr fra Kulturhuset leies ikke ut.				

Leie Rådhusplassen og Musikkpaviljongen

	UTLEIE AV RÅDHUSPLASSEN		2019		2018
	Leie pr. dag inkl. strøm	kr	910	kr	880
	UTLEIE AV MUSIKKPAVILJONGEN				
	Musikkpaviljong etter nærmere avtale		Gratis		Gratis

Billettpriser Elverum kino

	BILLETTPRISER VED ELVERUM KINO		2019		2018
	Vedtatt av rådmannen etter fullmakt. Prisene inkluderer kulturmoms med gjeldende sats.				
A	Barneforestillinger før kl. 17:00				
	Pr person uansett alder	kr	95	kr	95
	Pr person uansett alder – 3D forestillinger	kr	110	kr	110
B	Ungdom/voksenforestillinger – Alle forestillinger				
	Pr person	kr	115	kr	115
	Pr person – 3D forestillinger	kr	125	kr	125
C	Rabattordninger				
	Honnørbillett voksen forestilling.	kr	95	kr	95
	Vernepliktige alle forestillinger	kr	90	kr	90

Elverum Bibliotek

	ELVERUM BIBLIOTEK		2019		2018
	Erstatning for tapte og ødelagt bøker/lydbøker	kr	600	kr	580
	Erstatning for tapt og ødelagte filmer	kr	380	kr	360
	Erstatning for tapt og ødelagt musikk cd	kr	270	kr	260
	Erstatning for tapt og ødelagt pc spill	kr	400	kr	380
	Erstatning for tapt og ødelagte tidsskrifter	kr	100	kr	90
	Kopiering av vitnemål med rett kopi bekreftelse	kr	7	kr	6
	Kopiering i sort/hvit format A4	kr	4	kr	4
	Kopiering i sort/hvitt format A3	kr	8	kr	8
	Kopiering i farge format A4	kr	7	kr	7
	Kopiering i farge format A3	kr	14	kr	14
	Erstatning for tapt lånekort	kr	45	kr	45
	Gebyr for 1. gangs varsel om innlevering	kr	65	kr	60
	Gebyr for 2. gangs varsel om innlevering	kr	145	kr	140
	Fax innland pr side	kr	13	kr	12

	Fax utland pr side	kr	18	kr	17
	Scanning minstepris pr. sending deretter 1 kr. pr. side over 4 sider	kr	4	kr	4
	Utskrift fra PC pr side	kr	4	kr	4

Elverum Svømmehall

	BILLETTPRISER VED ELVERUM SVØMMEHALL		2019		2018
A	Svømmehallen				
	Voksenbillett	kr	80	kr	75
	Førstegangstjeneste/student	kr	60	kr	60
	Barnebillett	kr	30	kr	30
	Klippekort, voksne	kr	700	kr	680
	Klippekort, barn	kr	280	kr	270
	Klippekort, honnør	kr	560	kr	540
	Årskort, voksne	kr	2 160	kr	2 030
	Årskort, barn	kr	810	kr	810
B	Klubber/Idrettslag, stevner				
	Svømmestevne på helgedag (Tilsyn utover hallens ordinære åpningstid, og eventuelle vaktmestertjenester faktureres i tillegg)	kr	4 000	kr	3 900
	Svømmestevne på hverdager (Tilsyn utover hallens ordinære åpningstid, og eventuelle vaktmestertjenester faktureres i tillegg)	kr	960	kr	930
	Klubber/Idrettslag, trening				
	Hele bassenget pr time	kr	360	kr	360
	Baneleie pr time	kr	110	kr	110
C	Ordinær utleie				
	Hele bassenget pr time	kr	870	kr	840
	Bare trimrommet	kr	120	kr	120
	Tillegg for tilsyn/badevakt pr påbegynt time	kr	600	kr	580
	Når hele bassenget leies kan trimrom benyttes uten tillegg.				
D	Garderober i underetasje				
	1 garderobe / 1 dusj pr time	kr	160	kr	150
	2 garderober / 1 dusj pr time	kr	210	kr	200
	3 garderober / 2 dusj pr time	kr	240	kr	230
	4 garderober / 2 dusj pr time	kr	270	kr	260
	Ved utleie av garderoberne utenom badets åpningstider faktureres tillegg for tilsyn pr time	kr	600	kr	580

Diverse tjenester

A	Betaling av faktura på Servicekontoret				
	Betaling med kontanter/kort	kr	38	kr	36
	Sort/hvit format A3	kr	8	kr	13
B	Kjøp av andre offentlige dokumenter. Kopipris pr side				
	Sort/hvit format A4	kr	4	kr	13
	Sort/hvit format A3	kr	8	kr	13
	Farge format A4	kr	7	kr	35
	Farge format A3	kr	14	kr	48

Alkoholloven - salgs- og skjenkebevillinger

	ALKOHOLLOVEN: SALGS- OG SKJENKEBEVILLINGER		2019		2018
A	Kunnskapsprøve – salgsbevilling pr gang	kr	400	kr	410
B	Kunnskapsprøve – skjenkebevilling pr gang	kr	400	kr	410
C	Etablerer prøve for serveringsvirksomhet	kr	400	kr	410
D	Søknad om ambulerende bevilling pr. gang	kr	360	kr	320
E	Søknad om skjenkebevilling for enkeltanledning	kr	1 060	kr	1 030
F	Gebyr for ikke levert salgsoppgave fra bevillingshaver – pr arrangement	kr	1 060	kr	1 030

	Gebyr per omsatt vareliter alkoholholdig drikke følger satsene i forskrift om omsetning av alkoholholdig drikke § 6-2. Avgiftene blir regulert hvert år av Helse- og omsorgsdepartementet				
A	Minimumsgebyr per omsatt vareliter skjenket alkohol pr år. Der beregning etter gjeldende litersatser ikke overstiger kr 1500 pr år er minstesats kr 2000	kr	2 000	kr	2 000
B	Minimumsgebyr per omsatt vareliter skjenket alkohol pr år. Der beregning etter gjeldende litersatser ikke overstiger kr 2500 pr år er minstesats kr 3000	kr	3 000	kr	3 000
C	Minimumsgebyr per omsatt vareliter skjenket alkohol pr år. Der beregning etter gjeldende litersatser ikke overstiger kr 4800 pr år er minstesats kr 4900	kr	4 900	kr	4 900

Salg av tobakksvarer og tobakkssurrogater

A	Tilsynsavgift ihht tobakskadeloven § 10 – fast salg	kr	2 800		
B	Tilsynsavgift ihht tobakskadeloven § 10 – midlertidig salg	kr	1 200		

Skolefritidsordning

	BETALING FOR OPPHOLD I SKOLEFRITIDSORDNING (SFO)		2019		2018
	Betalingssatser for opphold i SFO fra 01.08 (Betalning innkreves over 11 måneder) Matpenger er inkludert i betalingssatsen				
A	Heldagplass pr mnd (inntil 30 timer pr. uke)	kr	3 060	kr	2 970
B	Delt plass pr mnd (15 timer pr. uke)	kr	2 430	kr	2 360
C	Leksehjelptilbud: Det gis fratrekk i betalingssatsen ut fra antall timer leksehjelp som gis i sfo-tiden Fratrekk pr time:	kr	106	kr	103
D	Søskenmoderasjon ytes slik: For barn nr. 2 eller flere: 20%				

Elverum Kulturskole

	SEMESTERAVGIFT FOR ELEVER I DEN KOMMUNALE KULTURSKOLE		2019		2018
	Med virkning fra 01.08 fastsettes semesteravgiften slik:				
A	Semesteravgift for eneundervisning	kr	1 690	kr	1 640
B	Semesteravgift for undervisning i gruppe	kr	1 380	kr	1 340
C	Instrumentleie pr. semester	kr	430	kr	410
D	Note/Kopieringsavgift pr år	kr	190	kr	180
E	Materiell visuelle fag pr år	kr	610	kr	590

Elverum Læringssenter - norskopplæring

	NORSKOPPLÆRING FOR ELEVER VED ELVERUM LÆRINGSSENTER UTEN RETT TIL GRATIS OPPLÆRING		2019		2018
	Det fastsettes kursavgift for elevene slik:				
	Kursavgift for 3 måneder	kr	10 280	kr	10 000

Opphold i Barnehage

	BETALING FOR OPPHOLD I BARNEHAGE		2019		2018
	Elverum kommune praktiserer ordningen med reduksjon av foreldrebetaling for lavinntektsfamilier og gratis kjernetid i henhold til nasjonale føringer. Matpenger er unntatt fra reduksjon i foreldrebetaling og gratis kjernetid.				
A	Heldagplass pr mnd (statsbudsjettets maksimalsats) 01.01. – 31.07.	kr	2 990	kr	2 910
	Heldagplass pr mnd (statsbudsjettets maksimalsats) 1.08 – 31.12.	kr	3 040		
	Dagplass – betaling for enkeltdager	kr	290	kr	280
	Gebyr for henting av barn etter åpningstid; pr. påbegynt halvtime	kr	640	kr	620
	Matpenger pr mnd	kr	300	kr	300
	Søskenmodrasjon ytes slik:				

B	For barn nr. 2: 30 % For barn nr. 3: 50 % Matpenger er unntatt fra søskenmodrasjonen				
---	--	--	--	--	--

Utenlandsvaksiner

	BETALING FOR UTENLANDSVAKSINERING		2019		2018
	Egenbetaling for utenlandsvaksinasjon er fastsatt slik: Selve vaksinen og vaksinemateriell betales av den enkelte. Denne prisen varierer for de ulike vaksinene. Vaksinasjonsprogrammet mot enkelte sykdommer, krever vaksinasjon i flere omganger. Barn under 12 år, betaler kun for selve vaksinen og medgått materiell. Aldersgrensen er blitt endret fra 16 til 12 år fra 2019.				
	Vaksinasjon pr gang (fra fylte 12 år)	kr	300	kr	290
	Pris ved senere besøk ang. samme reiseprogram	kr	195	kr	190
	Familie	kr	560	kr	500
	Studenter / honnør / barn	kr	240	kr	230
	Egenandel ikke møtt til time	kr	300	kr	290
	Enkel kontakt /resept	kr	65	kr	60

Helse- og omsorgstjenester

1	BETALING FOR SERVERING AV MIDDAG		2019		2018
	Prisene forutsetter at det tegnes abonnementsavtale for minimum en måned ad gangen. Rådmannen, eller den han bemyndiger, gis fullmakt til å avvike denne prisen i spesielle tilfelle etter vurdering av helse- og /eller sosial status. Prisen for servering av middag til eldre og uføre fastsettes slik:				
	Utkjøring av middag med dessert	kr	94	kr	91
	Utkjøring av middag uten dessert	kr	79	kr	76
	Middag med dessert kjøpt i kantine/institusjon	kr	86	kr	83
	Middag uten dessert kjøpt i kantine/institusjon	kr	71	kr	69
	Lunsj servert på dagopphold	kr	52	kr	50
2	BETALING FOR HELSE- OG OMSORGSTJENESTER I HJEMMET				
	I medhold av forskrift FOR-2011-12-16-1349 om egenandel i kommunale helse- og omsorgstjenester som fastsetter betalingssatser for hjemmehjelp dvs. praktisk bistand og opplæring i hjemmet:				
	Abonnementsordning for tjenester som ytes over lang tid				
	*) Vederlag for praktisk bistand for personer med nettoinntekt før særfradrag under 2G settes til det tillatte i henhold til forskrift om egenandeler for kommunale helse- og omsorgstjenester.				
	Månedsavgift ved inntekt 0 G – 2 G (inntil 193 766)	kr	210	kr	205
	Månedsavgift ved inntekt 2 G – 3 G (inntil 193 767 – 290 649)	kr	788	kr	766
	Månedsavgift ved inntekt 3 G – 4 G (inntil 290 650 – 387 532)	kr	1.884	kr	1.832
	Månedsavgift ved inntekt 4 G – 5 G (inntil 387 533 – 484 415)	kr	3 068	kr	2 984
	Månedsavgift ved inntekt over 5 G (over 484 415)	kr	3 564	kr	3 466
	De som er innlemmet i abonnementsordningen, men som ikke får hjelp under ferieavviklingen, fritas for månedsavgift i en måned. Brukere av hjemmetjenester skal ikke betale høyere vederlag enn det kommunens utgifter til vedkommende tjeneste utgjør pr måned (selvkost). De som er innlemmet i abonnementsordningen, skal dermed betale en lavere sats enn månedsavgiften, dersom antall timer vedkommende har fått hjelp er så lavt at kommunens kostnader, ved å gi hjelpen, ikke overstiger den månedsavgift brukeren skulle ha betalt etter sin netto inntekt.				
	Betalingssatsen uten abonnementsordning				
	Kommunens kostnad pr time (selvkost) for hjemmehjelp, boveileder o.l	kr	503	kr	489
	Rådmannen, eller den han bemyndiger, gis fullmakt til å avvike denne prisen i spesielle tilfeller etter vurdering av helse- og /eller sosial status. Det betales ikke egenandel for hjemmesykepleie.				
3	VEDERLAG FOR OPPHOLD I INSTITUSJON				
	Vederlag for opphold i institusjon er regulert i forskrift fra Helse- og omsorgsdepartementet – forskrift om egenandel i kommunale helse- og omsorgstjenester FOR-2011-12-16-1349 nr. 1349. I medhold av forskriften § 3 og 4 er følgende maksimalsatser for egenandel i institusjon vedtatt:				
	Kortidsopphold				
	Korttidsopphold pr døgn. Transport, kost og losji, medisiner o.l, samt nødvendig hjelp, er inkludert i satsen *)	kr	165	kr	160
	Korttidsopphold, dag- eller nattopphold *)				
	For dagopphold uten lunsj eller nattopphold*)	kr	85	kr	80
	*) Satsene følger de til enhver tid fastsatte maksimalsatser i forskrift om egenandel for kommunale helse- og omsorgstjenester § 4. Avlastningstiltak for personer og familier, som har et særdeles tyngende omsorgsarbeid, er gratis. Personer på avlastningstiltak har også gratis kost og losji, men utgifter til medisiner, medisinsk forbruksmateriell, transport- og reiseutgifter, hygieneartikler, vask og reparasjon av privat tøy og egenandel for bruk av tjeneste, dekkes ikke.				
	Langtidsopphold				
	Kommunen fastsetter oppholdsutgiftene ved den enkelte institusjon i eget vedtak. Den fastsatte egenandel skal ikke overstige de reelle utgiftene, og skal beregnes på følgende måte:				

Av inntekter inntil folketrygdens grunnbeløp, fratrukket et fribeløp, kan det kreves betalt 75 prosent årlig. Fribe­løpets størrelse følger av Helse- og omsorgsdepartementets forskrift om kommunale helse- og omsorgstjenester § 3 andre ledd.Betalingen skal begrenses slik at enhver har i behold til eget bruk minst 25% av folketrygdens grunnbeløp i tillegg til fordelene av fribe­løpet. Av inntekter utover folketrygdens grunnbeløp betales inntil 85%. Kommunen gir fradrag for boutgifter i egen bolig ved tildeling av fast plass i sykehjem: Leiligheter: Inntil kr. 2.943.- mot dokumentert betaling av husleie. Enebolig: Inntil kr. 1.759.- mot at det fremvises dokumentasjon på betalt strøm, kommunale avgifter og boligforsikring. Dersom beboer har hjemmeboende ektefelle, eller mindreårige barn eller delvis forsørger barn over 18 år, halveres beløpene. Det foreslås høyere fradrag for leiligheter enn eneboliger, da leilighetsbeboere gjennom sin husleie har høyere boutgifter.					
Jotuntoppen bo- og omsorgssenter					
Mat pr måned, 4 måltider i døgnet		kr	3 896	kr	3 789
Fritid med Bistand					
Egenandel transport pr. tur fritidsaktiviteter internt i Elverum		kr	70	kr	60
Egenandel transport pr tur fritidaktiviteter til nabokommuner		kr	120	kr	110
4 BETALING FOR KOPI AV JOURNAL					
Avgift for kopi av journal		kr	106	kr	103
5 TRYGGHETSALARMER					
Abonnementsgebyr pr. måned på trygghetsalarm stasjonær (fritatt for merverdiavgift).		kr	274	kr	0
Abonnementsgebyr pr. måned på mobil trygghetsalarm (fritatt for merverdiavgift).		kr	330	kr	0

Landbruk - gebyr for behandling av saker

	BETALINGSREGULATIV FOR BEHANDLING AV SAKER ETTER JORD- OG KONSESJONSLOVEN		2019		2018
	Gebyr for behandling av saker etter jord- og konsesjonsloven fastsettes ved forskrift av Landbruks- og Matdepartementet. Gebyr merket med *) kan endres av departementet etter at kommunestyret har fattet vedtak. Gebyrene er fritatt for merverdiavgift.				
1	Delingssaker etter jordloven *)				
	For delingssaker som behandles etter jordloven, i hht. gebyrsats fastsatt av Landbruksdepartementet. (Kan forandres i løpet av gebyråret.)	kr	2.000	kr	2.000
2	Konsesjonssaker *) konsesjonsloven. Gebyrsats fastsatt av Landbruksdepartementet. Jf. Tinglysingsgebyr kommer i tillegg. (Kan forandres i løpet av gebyråret.)	kr	5 000	kr	5 000
3	Felles gebyr for mindre overføring av landbruksareal – deling og konsesjon Ved overføring av landbruksarealer mellom eiendommer hvor arealet ikke endrer formål som følge av overføringen. Tinglysingsgebyret og ev. oppretting av matrikkelenhet kommer i tillegg.				
3.1	Areal fra 0-15 daa – jordlovdeling og konsesjon	kr	2 700	kr	2 630
3.2	Areal fra 15,1 – 30 daa – jordlovdeling og konsesjon	kr	4 320	kr	4 200
	FELLINGSGEBYR VILTFORVALTNING				
1	Søknader ihht. Forskrift om hold av vilt i fangenskap m.v. jfr rundskriv 1/99	kr	2 700	kr	2 630
2	Fellingsgebyr hjortevilt				
	Voksen elg	kr	450	kr	450
	Elg kalv	kr	300	kr	300
	Voksen hjort	kr	300	kr	300
	Hjort kalv	kr	200	kr	200
3	Timepris (Kommer til anvendelse ved gjennomføring av avtalte oppdrag.)	kr	850	kr	850
	MILJØSERTIFISERING, JF «MILJØFYRTÅRN» ORDNINGEN				
	Gebyret angir kostnaden ved en gjennomsnittlig sertifisering. Ved komplekse søknader kan gebyret øke. For sertifisering av bedrifter utenfor Elverum kommune tilkommer kjøregodtgjørelse ihht. Statens satser.				
1	Nysertifisering av bedrift, inkl mva. Ved økt kompleksitet kan gebyret bli høyere.	kr	5 650	kr	5 500
	Tillegg for bedrifter med 4 eller flere bransjekrav, inkl mva	kr	535	kr	520
2	Resertifisering av bedrift, inkl mva. Ved økt kompleksitet kan gebyret bli høyere.	kr	4 600	kr	4 500
	Tillegg for bedrifter med 4 eller flere bransjekrav, inkl mva	kr	535	kr	520

Kart og oppmåling - gebyr for behandling av saker

	BETALINGSREGULATIV FOR KARTKOPIER OG ANDRE KOPIERINGSTJENESTER		2019		2018
1	Normalt uttak av kopier for saksorientering er gratis. Kopieringsoppdrag utover dette dekkes etter timepris, pluss papiromkostninger. Timepris:	kr	874	kr	850
2	Diverse bestemmelser				
	Det skal ikke tas betaling for kart som skal følge delingssøknad, byggesøknad, søknad om utslippstillatelse eller dokumenter som er en del av vår informasjonsplikt og naturlige serviceansvar. Unntak er situasjonsplaner etter byggeforskriftenes kap. 14.5. Andre offentlige etater, skoler og ideelle organisasjoner betaler ikke for enkeltkopier på papir. For større leveranser kan det avtales spesialpriser.				

	REGULATIV FOR ARBEID ETTER MATRIKKEL- OG SEKSJONERINGSLOVEN		2019		2018
	Lovhjemmel: Matrikkeloven § 32, forskriftenes §16 og Lov om eierseksjoner §15. Tinglysingsgebyr fastsettes ved statsbudsjettet og kommer i tillegg.				
1.1	Oppretting av matrikkelenhet				
1.1.1	Oppretting av grunneiendom og festegrunn				
	areal fra 0 – 500 m²	kr	16 920	kr	16 450
	areal fra 501 – 750 m²	kr	19 630	kr	19 090
	areal fra 751 – 1000 m2	kr	22 550	kr	21 930
	areal fra 1001 – 1250 m2	kr	25 610	kr	24 910
	areal fra 1251 – 1500 m2	kr	28 660	kr	27 870
	areal fra 1501 m² – 1750 m²	kr	31 660	kr	30 790
	areal fra 1751 – 2000 m2	kr	34 680	kr	33 730
	pluss pr. påbegynt daa mellom 2 daa – 10 daa	kr	2 910	kr	2 830
	Økning pr. daa over 10 daa	kr	1 471	kr	1 430
	For arealer over 20 daa betales etter medgått tid. Minstepris	kr	72 440	kr	70 460
	For landbrukseierdommer og grunn til allmenntilgjeldende formål betales etter medgått tid. Minstepris	kr	11 010	kr	10 710
	Ved samtidig oppmåling av minimum 6 tilgrensede tomter som er rekvirert av samme rekvirent, gis 10% reduksjon av gebyret. For punktfastsette der merking og måling i marken er unødvendig, betales etter pkt. 1.2. Ved ommatrikulering av arealer der målebrev er med koordinater regnes 50% av 1.1.1				
1.1.2	Matrikulering av eksisterende umatrikulert grunn				
	Arealklasser følger 1.1.1.1. Gebyr 50% av 1.1.1.1.				
	For areal over 20 daa betales etter medgått tid. Minstepris:	kr	27 610	kr	26 850
1.1.3	Oppmåling av uteareal på eierseksjon				
	Arealklasser og gebyr følger 1.1.1.1.				
1.1.4	Oppretting av anleggseiendom				
	Gebyr for oppretting av anleggseiendom;				
	areal fra 0 – 2000 m³	kr	34 250	kr	33 310
	areal fra 2001 m³ – , økning pr. påbegynt 1000 m³	kr	1 470	kr	1 430
1.1.5	Registrering av jordsameie				
	Gebyr for registrering av eksisterende jordsameie faktureres etter medgått tid.				
1.2	Oppretting av matrikkelenhet				
	Matrikkelføring uten fullført oppmålingsforretning.I tillegg kan det komme tilleggsgebyr for å utføre oppmålingsforretning. Viser til 1.1.1.1, 1.1.2, 1.1.4 og 1.1.5.	kr	7 260	kr	7 060
1.2.1	Avbrutt oppmålingsforretning eller matrikulering				
	Gebyr for utført arbeid når saken blir trukket før den er fullført, må avvises, ikke lar seg matrikkelføre på grunn av endrede hjemmelsforhold eller av andre grunner ikke kan fullføres, settes til 1/3 av gebyrsatsene etter 1.1 og 1.2.				
1.3	Grensejustering				
1.3.1	Grunneiendom, festegrunn og jordsameie				
	Ved gebyr for grensejustering kan arealet for involverte eiendommer justeres med inntil 5% av eiendommens areal (maksimalgrensen er satt til 500 m²). En eiendom kan imidlertid ikke avgi areal som i sum overstiger 20% av eiendommens areal før justeringen. For grensejustering til samferdselsformål kan andre arealklasser gjelde.				
	areal fra 0 – 250 m²	kr	6 100	kr	5 930
	areal fra 251 m² – 500 m²	kr	10 850	kr	10 550
1.3.2	Anleggseiendom				
	For anleggseiendom kan volumet justeres med inntil 5% av anleggseiendommens volum, men den maksimale grensen settes til 1000 m³.				
	volum fra 0 – 250 m³	kr	15 970	kr	15 530
	volum fra 251 – 1000 m³	kr	17 910	kr	17 420
1.4	Arealoverføring				
1.4.1	Grunneiendom, festegrunn og jordsameie				
	Ved arealoverføring skal oppmålingsforretning og tinglysing gjennomføres. Arealoverføring utløser dokumentavgift. Dette gjelder ikke arealoverføring til veg- og jernbaneformål.				
	areal 0 – 250 m²	kr	15 970	kr	15 530
	areal fra 251 m² – 500 m²	kr	18 900	kr	18 380
	areal fra 501 m²-, økning pr påbegynt 500 m²	kr	5 315	kr	5 170
1.4.2	Anleggseiendom				
	For anleggseiendom kan volum som skal overføres fra en matrikkelenhet til en annen ikke være registrert på en tredje matrikkelenhet. Volum kan kun overføres til en matrikkelenhet dersom vilkårene for sammenføring er til stede. Matrikkelenheten skal utgjøre et sammenhengende volum.				
	volum fra 0 – 250 m³	kr	20 830	kr	20 260
	volum fra 251 – 500 m³	kr	24 690	kr	24 010
	volum fra 501 m³-, økning pr påbegynt 500 m³.	kr	6 611	kr	6 430
1.5	Klarlegging av eksisterende grensepunkt der grensen tidligere er koordinatbestemt ved oppmålingsforretning				
	For første punkt	kr	3 880	kr	3 770
	For hvert nytt punkt	kr	792	kr	770

1.6	Klarlegging av eksisterende grensepunkt der grensen ikke tidligere er koordinatbestemt, eller klarlegging av rettigheter				
	For første punkt	kr	6 110	kr	5 940
	For hvert nytt punkt	kr	3 064	kr	2 980
	Gebyr for klarlegging av rettigheter faktureres etter medgått tid.				
1.7	Privat grenseavtale				
	For inntil 2 punkter	kr	4 853	kr	4 720
	For hvert nytt punkt	kr	792	kr	770
	Billigste alternativ for rekvirent velges.				
	Alternativt kan gebyr fastsettes etter medgått tid (minimum 3 timer).				
1.8	Timepris				
	Timepris for arbeider etter matrikkelloven	kr	977	kr	950
1.9	Urimelig gebyr				
	Hvis gebyret anses å bli klart urimelig i forholdt til det arbeid og de kostnader som kommunen har hatt med saken, kan rådmannen på eget initiativ eller etter søknad fastsette annet gebyr enn det som framgår av regulativet.				
1.10	Betalingsbetingelser				
	Gebyret beregnes etter de satser som gjelder på rekvisisjonstidspunktet. Gebyret kreves inn etterskuddsvis, men før tinglysning.				
1.11	Forandringer i grunnlaget for matrikkelføring i saken				
	Gjør rekvirenten under sakens gang forandringer i grunnlaget for matrikkelføring av saken, opprettholdes likevel gebyret.				
1.12	Kostnader for innhenting av relevante opplysninger				
	Kostnader utenom det som er nevnt over, som kommunen påføres i forbindelse med innhenting av relevante opplysninger i forbindelse med oppmålingsforretning, viderefaktureres til rekvirenten.				
1.13	Utstedelse av matrikkelbrev. Jf matrikkelfoskriften § 16.4				
	Matrikkelbrev inntil 10 sider	kr	175	kr	180
	Matrikkelbrev over 10 sider	kr	350	kr	359
	GEBYRREGULATIV FOR SEKSJONERING AV EIENDOMMER.		2 019		2 018
	Lovhjemmel: Lov om eierseksjoner § 15.				
1	Generelt				
	Regulativet skal dekke utgifter til kontroll av at vilkårene for seksjonering er til stede, herunder kontroll av tegninger og eventuell befaring. Gebyret gjelder pr sak og ikke pr seksjon. Tinglysing av seksjonsbegjæringen kommer i tillegg. Gebyr avregnes etter medgått tid i hht. timepris fastsatt i pkt 1.8, minimum 3 timer				
2	Tillatelse til seksjonering uten nødvendig befaring				
	Avregnes etter medgått tid, minimum 3 timer.				
3	Tillatelse til seksjonering med nødvendig befaring				
	Avregnes etter medgått tid, minimum 3 timer.				
4	Betalingsbestemmelser				
	Innbetaling skal skje innen frist fastsatt av kommunen. Blir seksjoneringstillatelse ikke gitt skal tinglysningsgebyret og halvparten av gebyret for seksjonering betales tilbake.				
5	Gebyr for oppmåling av uteareal på eierseksjon kommer i tillegg til pkt 2. og 3.				
	Se gebyrregulativ for matrikkelloven pkt. 1.1.3.				
	OPPDRAK FOR TJENESTER UTFØRT AV EGET FORETAK				
	Oppdrag og tjenester utført av eget foretak, Org. Nr. 952857991				
	For alle tiltak som krever godkjenning beregnes beløpet etter medgått tid. Medgått tid til beregning skal belastes oppdraget. For større utbyggingsprosjekter og anlegg gis foretaksleder anledning til å regne fastpris/anbud. Prisen skal baseres på timepris. Ved stiknings- og måleoppdrag skal det beregnes instrumentleie etter utleietid. Oppgitte timepriser er ekskl. mva. Alle oppdrag og tjenester faktureres med 25 % mva.				
1	Plassering av tiltak og beliggenhetskontroll For alle tiltak som krever godkjenning beregnes beløpet etter medgått tid.	kr	1 660	kr	1 610
2	Instrumentleie				
	GPS – timepris	kr	510	kr	490
	Totalstasjon – timepris	kr	230	kr	220
	Niveller – timepris	kr	130	kr	120

Byggesak - gebyr for behandling av bygge- og delingssaker

	BETALINGSREGULATIV FOR BEHANDLING AV BYGGE- OG DELINGSSAKER M.M.		2019		2018
	Gebyr for behandling av bygge- og delingssaker fastsettes iht. pbl § 33-1. Tid til nødvendig tilsyn inngår i satsene og finansieres med 10% av gebyrinntektene. Eventuell tvangsmulkt og overtredelsesgebyr behandles særskilt. Gebyrene er fritatt for merverdiavgift.				
	Gebyr beregnes etter de satser som gjelder på det tidspunkt saken registreres, og betales til kommunekassa etter regningsoppgave fra kommunen				
	Hvis gebyret anses å bli klart urimelig i forholdt til det arbeid og de kostnader som kommunen har hatt med				

	saken, kan rådmannen på eget initiativ eller etter søknad fastsette annet gebyr enn det som framgår av regulativet.				
1	Nybygg og hovedombygging av boliger og fritidsboliger inkl. tilhørende garasje i samme bygning (tillatelse til tiltak)				
A	For søknader som inneholder én boenhet:	kr	23 490	kr	22 850
B	For søknader som inneholder mer enn en selvstendig boenhet i samme bygning, betales pr. boenhet f.o.m. boenhet nr. 2 t.o.m. nr. 20:	kr	11 760	kr	11 430
C	For søknader som inneholder mer enn en selvstendig boenhet i samme bygning, betales ved flere enn 20 boenheter f.o.m. nr. 21:	kr	5 890	kr	5 720
D	For søknad om ny boenhet, som tilbygg eller påbygg til eksisterende bygg, eller ved bruksendring av del av eksisterende bygg, betales pr. boenhet:	kr	11 760		
E	For søknader om tilbygg eller påbygg som ikke inneholder ny boenhet betales etter satsene i kapittel 2.				
2	Andre kategorier nybygg samt tilbygg, påbygg, underbygging, hovedombygging, betales etter bruksareal.				
A.1	Grunnbeløp – til og med 15 m²	kr	4 843	kr	4 711
A.2	16 – 200 m² – pr m²	kr	117	kr	113
A.3	201 – 600 m² – pr m²	kr	85	kr	82
A.4	alt over 600 m² – pr m²	kr	43	kr	41
B	Bruksendring Ved bruksendring betales 50 % av satsene i 2 A, men maksimum kr. 37.420,-.				
C	Driftsbygninger i landbruket, lager bygg, haller: Driftsbygninger, uisolerte lagerbygg og haller av duk eller folie med bruksareal inntil 1000 m2 betales etter satsene i 2A (1-4), men maksimum kr. 20.000,-				
D	Driftsbygninger i landbruket, lager bygg, haller: Driftsbygninger, uisolerte lagerbygg og haller av duk eller folie med bruksareal over 1000 m2 betales etter satsene i 2A (1-4), men maksimum kr. 25.000,-				
3	Arealuavhengige tiltak på bolig-, fritids- og landbrukseiendom				
A	Endring av tillatelse, forstøtningsmur, støyskjerm, brønn, dam og basseng, midlertidig tiltak, fasadeendring, riving, bygningsteknisk installasjon (separat installasjon eksklusiv ildsted/skorstein), tilknytning til offentlig nett, tankanlegg, gjerde, terrenginngrep og p-plasser.	kr	3 150	kr	3 060
B	Arealuavhengige tiltak på annen eiendom enn bolig-, fritids- og landbrukseiendom				
	Endring av tillatelse, forstøtningsmurer, støyskjerm, brønn, dam og basseng, midlertidig tiltak, fasadeendring, riving, bygningsteknisk installasjon (separat installasjon eksklusiv ildsted/skorstein), tilknytning til offentlig nett, lednings- og kabelanlegg, tankanlegg, gjerde, terrenginngrep og p-plasser, skiltplaner (for enkeltskilt og reklameinnretninger betales det etter satsene under 3E)	kr	6 270	kr	6 090
C	Igangsettingstillatelse etter rammetillatelse, pr.stk	kr	4 350	kr	4 230
D	Skorstein og ildsteder				
	Oppføring, rehabilitering av skorstein	kr	990	kr	963
E	Skilt og reklame				
	Oppføring av enkeltskilt inntil 2 stk. (ved mer enn 2 skilt og skiltplaner for bygninger betales etter satsene i 3 B)	kr	2 716	kr	2 642
4	Dispensasjoner				
A	Administrativ avgjørelse (fullt gebyr uavhegig av utfall)	kr	5 832	kr	5 673
B	Politisk avgjørelse (fullt gebyr uavhengig av utfall)	kr	12 100	kr	11 770
5	Fradeling				
A	For behandling av søknad om deling av eiendom i regulert område betales	kr	4 870	kr	4 730
B	For hver ytterligere parsell i samme søknad betales	kr	2 490	kr	2 420
C	For behandling av søknad om deling av eiendom utenfor regulert område betales	kr	6 990	kr	6 790
D	For hver ytterligere parsell i samme søknad betales	kr	3 570	kr	3 470
6	For behandling av utslippssøknader				
A	Inntil 15 pe:	kr	5 450	kr	5 300
B	15-100 pe	kr	26 660	kr	25 930
C	Over 100 pe	kr	55 980	kr	54 450
7	Behandling av søknader som ikke kommer til utførelse:				
A	For ferdigbehandlede søknader som ikke kommer til utførelse betales 75 % av satsene for gjeldende behandling, unntatt dispensasjonsgebyret som betales fullt ut, se punkt 4.				
B	Ved avslag betales 75% av satsene for gjeldende behandling, unntatt dispensasjonsgebyret som betales fullt ut, se punkt 4.				
C	Dersom søker velger å trekke saken før den er ferdigbehandlet, faktureres gebyret ut fra hvor langt i prosessen behandlingen har kommet. Ferdigbehandlet søknad settes til 75 % av ordinært gebyr. Prosesstart regnes fra mottakskontroll er gjennomført.				
D	Ved pålegg om søknad for ulovlig igangsatt byggearbeid eller arbeid igangsatt uten tillatelse, betales 100 % tillegg av satsene ovenfor pga merarbeid.				
E	Fornyelse av tidligere godkjent byggesøknad og reviderte søknader som krever ny behandling belastes med 50 % av gjeldende behandling hvis søknad mottas innen ett år etter utløp av byggefrist				
F	Merarbeid der arbeid ikke dekkes av regulativet faktureres med kr. 1000 pr time. Dette gjelder også besvarelse av forespørsler som medfører en sammenstilling av informasjon.				
8	Behandling av søknad om godkjenning av foretak og ansvarsrett, også ved sanitærmeldinger				
A	Lokal godkjenning	kr	4 860	kr	4 720
B	Personlig godkjenning (selvbyggere)	kr	1 832	kr	1 782
C	Søknad om ansvarsrett (der det ikke er gitt lokal eller personlig godkjenning)	kr	916	kr	891

D	Erklæring om ansvarsrett	kr	916	kr	891
E	Endring av ansvarshavende	kr	1 949	kr	1 895
F	Behandling av sanitærmeldinger der søker ikke har sentral godkjenning	kr	3 496	kr	3 400
9	Andre gebyrer				
A	Søknad om midlertidig brukstillatelse (skal brukes kun unntaksvis, se pbl. § 21-10, 3. ledd)	kr	3 890	kr	3 780
B	Ferdigattest som rekvireres innen fastsatt frist i midlertidig brukstillatelse belastes ikke med gebyr. Hvis ikke settes gebyret til:	kr	2 420	kr	2 350
C	Anmodning om tilleggsopplysninger pga. søknad ikke komplett og behandlingsdyktig, pr. gang	kr	1 060	kr	1 030
D	Gjennomgang som fører til retur av søknad fordi den ikke inneholder den minimumsdokumentasjonen som kreves i forskriften	kr	2 640	kr	2 560

Plansaker - gebyr for behandling

	BETALINGSREGULATIV FOR BEHANDLING AV PLANSAKER		2019		2018
1	Private planforslag - Plan- og bygningsloven (PBL) kapittel 12				
	Med hjemmel i forskrift til plan- og bygningsloven § 2-1 kreves det at alle forslag til reguleringsplaner konstrueres og leveres på digital form før planforslaget tas opp til 1. gangs behandling. Digital arealplan skal være i henhold til nasjonal produktspesifikasjon for arealplan og digitalt planregister. Gebyret skal ikke overstige kommunens nødvendige kostnader på sektoren. Gebyrene er fritatt for merverdiavgift.				
	Hvis gebyret anses å bli klart urimelig i forholdt til det arbeid og de kostnader som kommunen har hatt med saken, kan rådmannen på eget initiativ eller etter søknad fastsette annet gebyr enn det som framgår av regulativet.				
A	Planprogram	kr	18 880	kr	18 360
B	Reguleringsplaner				
	Planareal inntil 10 daa	kr	75 470	kr	73 410
	Planareal inntil 20 daa	kr	84 630	kr	82 320
	Over 20 daa tillegg pr. påbegynt 10 daa	kr	7 560	kr	7 350
	Innenfor arealdelplanene for Elverum sentrum – Leiret og Vestad nord er gebyret	kr	138 530	kr	134 750
	Maksimalgebyr for reguleringsplaner	kr	167 090	kr	162 530
	Mindre reguleringsendringer, fast pris:	kr	30 840	kr	30 000
C	Tilleggsgebyr Når kommunen må utføre digitalisering av plankart og tilpasning av format for innlegging i GIS-database betales gebyr etter brukte timeverk.				
	Minstegebyr pr. planforslag	kr	8 420	kr	8 190
	Timepris – fritatt for merverdiavgift	kr	980	kr	950
D	Konsekvensutredninger Hvor planmyndigheten er godkjenningsmyndighet for søkers konsekvensutredninger, jfr. Forskrift om konsekvensutredninger, betales gebyr etter brukte timeverk og utgifter kommunen måtte ha hatt til sakkyndig bistand.				
	Minstegebyr pr. planforslag	kr	25 880	kr	25 170
	Timepris – fritatt for merverdiavgift	kr	980	kr	950
E	Forlenget gyldighet av planvedtak Forlenget gyldighet av planvedtak iht plan og bygningsloven §12-4	kr	10 370	kr	10 080
F	Foreleggelse av planspørsmål (PBL §12-8). Framleggelse med politisk forhåndsvurdering	kr	12 340	kr	12 000

Vei, park og anlegg

	VEI, PARK OG ANLEGG		2019		2018
1	LEIE AV TORGPASSER				
	Torgplassene er på 12,5 m². Gebyrene er fritatt for merverdiavgift.				
A.1	Salg fra fast plass pr. år, uten strøm	kr	3 720	kr	3 610
A.2	Salg fra fast plass pr. år, med strøm	kr	5 870	kr	5 710
B.1	Annet salg pr. dag, uten strøm	kr	514	kr	500
B.2	Annet salg pr. dag , med strøm	kr	545	kr	530
2	LEIE AV KOMMUNAL P-PLASS, GATEGRUNN, TORG ELLER PARK				
	Gebyrene er fritatt for merverdiavgift.				
	Rådmannen kan inngå avtale om reduksjon av gebyr dersom gebyret blir urimelig høyt. All bruk/leie skal være forhåndsavtalt				
A	FOLKVANGTOMTA				
	Pris pr dag.	kr	5 590	kr	5 430
B	TORGET SØR				
	Pris pr. dag	kr	5 780	kr	5 620

C	KOMMUNAL GATEGRUNN, på betingelse av ingen framleie:				
	Der skiltplan er påkrevd, pris pr. dag og gatekvartal	kr	1 500	kr	5 620
	Når skiltplan ikke kreves:	kr	0	kr	5 621
D	ELVARHEIMPARKEN, TRIANGELPARKEN, på betingelse av ingen framleie:				
	Uten vegstenging, intet gebyr. Evt. skader belastes søker.	kr	0	kr	0
	Pris pr. dag dersom trafikkomlegginger	kr	1 500		5 620
E	Det er utarbeidet særskilt avtale for Grundsetmarten, Elverumsdagene og julegateåpning med omfattende trafikktiltak og leiebehov. Evt skader faktureres separat.	kr	51 400	kr	50 000
3	PARKERINGSavgift OG -GEBYR				
	Elektrisk og hydrogendrevet bil (EL, EV, EK og HY) kan parkeres uten at det betales avgift på plasser der avgiftsparkering ellers gjelder. Selv om det er gratis kan man ikke stå parkert lenger enn bestemmelsene sier. Hvis man parkerer på offentlig parkeringsplass med tidsbegrenset parkering, må urskive brukes. Strår man på ladeplass må lading pågå for å unngå kontrollsanksjon.	kr	30	kr	25
3.1	Parkeringsavgift langtid pr dag	kr	30	kr	25
3.2	Parkeringsavgift langtid pr time	kr	13	kr	12
3.3	Parkeringsavgift ladeplasser pr time (max parkeringstid 4 timer)	kr	6	kr	0
3.4	Jf. «Forskrift om offentlig parkeringsgebyr»; gjelder overtredelser av bestemmelser om stans og parkering av motorvogn eller tilhenger til motorvogn på veg åpen for alminnelig ferdsel, jf. trafikkreglene § 1. Gebyr fastsatt av Samferdseldepartemenetet	kr	900	kr	900
3.5	Jf «Forskrift om vilkårsparkering (parkeringsforskriften)». Gebyr fastsatt av Samferdseldepartemenetet. Ved overtredelse av vilkårene for parkering ilegges en kontrollsanksjon (gebyr) på: spesielle overtredelser henvises for øvrig til forskriftens § 36.	kr	600	kr	600
4	PARKERING, ABONNEMENTSKORT				
	Abonnementskort for parkering på offentlige avgiftsbelagte langtids P-plasser. Kortet er elektronisk og er knyttet til kjøretøyets reg.nr.				
4.1	Avgift pr år	kr	5 000	kr	4 410
4.2	Avgift pr mnd	kr	500	kr	450
5	FRIKJØP AV PARKERINGSPLASSER				
	Jfr. vedtekt til PBL §69 nr. 4, stadfestet 05.11.1984. Prisen er fritatt for merverdiavgift	kr	150 000	kr	150 000
6	GRAVING I KOMMUNALE VEGER OG GATER				
	Gebyrene er fritatt for merverdiavgift.				
6.1	Behandling av gravesøknader, inkl. befaring, tilsyn og kontroll, pr.søknad:	kr	5 800	kr	2 870
6.2	Dersom veg-/grøfte-areal ikke er istandsatt i hht. avtale innenfor fristen, påløper et ekstra gebyr pr. m². Gebyret gjelder også dersom graving er igangsatt uten godkjent gravetillatelse.	kr	620	kr	600
6.3	Gebyr for behandling av tiltak uten graving				
	På kommunalt trafikkareal som krever arbeidsvarsling og skiltplan	kr	1 420	kr	1 380
7	HÅNDHEVING AV POLITIVEDTEKTENE				
	Jf Politivedtektenes § 28a. Vedtektenes § 6, § 12, § 13, § 15, § 16, § 17, § 19, § 20 håndheves av Elverum kommune med hjemmel i forskrift av 19. juni 2012 nr. 600 om Kommunal håndheving av politivedtekter. Elverum kommune legger ved overtredelser av disse bestemmelsene overtredelsesgebyr som fastsatt i forskriftens §6.				

Vann- og avløpsgebyrer

	VANN- OG AVLØPSGEBYR		2019		2018
	Gebyrsatsene er oppgitt ekskl. merverdiavgift. Gebyrene er merverdiavgiftspliktige, hvis ikke annet er spesifisert under det enkelte punkt.				
1	Tilknytningsgebyr (engangsgebyr) Tilknytningsgebyr skal være betalt før byggearbeider kan igangsettes				
A	I eksisterende og nye boligfelt, industrifelt, forretningsområder o.l. hvor refusjoner for veg, vann og avløp er fastsatt på grunnlag av faktiske investeringer eller er innregnet i tomteprisen, betales tilknytningsgebyr ifølge gjeldende forskrifter for vann- og avløpsgebyr etter følgende satser:				
	VANN:				
	For boliger pr. m² beregnet areal	kr	35	kr	35
	For annen bebyggelse pr. m² bruksareal	kr	35	kr	35
	AVLØP:				
	For boliger pr. m² beregnet areal	kr	62	kr	62
	For annen bebyggelse pr. m² bruksareal	kr	62	kr	62
B	I eksisterende og nye boligfelt, industrifelt, forretningsområder o.l. hvor refusjoner for veg, vann og avløp ikke er fastsatt på grunnlag av faktiske investeringer eller er innregnet i tomteprisen, betales et tillegg pr m2 til tilknytningsgebyr etter pkt A. Tillegget er fritatt for merverdiavgift.				
	VANN:				
	For boliger pr. m² beregnet areal	kr	116	kr	116
	For annen bebyggelse pr. m² bruksareal	kr	41	kr	41
	AVLØP:				
	For boliger pr. m² beregnet areal	kr	182	kr	182

	For annen bebyggelse pr. m² bruksareal	kr	61	kr	61
C	Eiendommer som tilknyttes vann og avløp i forbindelse med utvidelsen av forsyningsområdet i henhold til hovedplan VA, betaler et fast tillegg til tilknytningsgebyr alt. A. Tillegget er fritatt for merverdiavgift.				
	VANN:	kr	16 800	kr	16 800
	AVLØP:	kr	16 800	kr	16 800
	Tilknytningsgebyr for tilbygg mindre enn 8 m² innkreves ikke.				
2	Årsgebyr				
A	Boliger - med vannmåler				
	Vann pr. m³ målt vannforbruk	kr	10,51	kr	10,11
	Avløp pr. m³ målt vannforbruk	kr	16,02	kr	15,4
B	Boliger - uten vannmåler				
	Vann pr. m² beregnet areal	kr	16,82	kr	16,18
	Avløp pr. m² beregnet areal	kr	25,63	kr	24,64
	For svømmebasseng på eiendom hvor det ikke er vannmåler: Vanngebyr og avløpgebyr etter beregnet forbruk basert på bassengvolum [m³]				
	VANN:				
	Bassengvolum fra 3 m³ til 20 m³	kr	420	kr	404
	Bassengvolum fra 20 m³ til 40 m³	kr	840	kr	808
	Bassengvolum over 40 m³	kr	1 260	kr	1 212
	AVLØP:				
	Bassengvolum fra 3 m³ til 20 m³	kr	641	kr	616
	Bassengvolum fra 20 m³ til 40 m³	kr	1 281	kr	1 232
	Bassengvolum over 40 m³	kr	1 922	kr	1 848
C	Næringsdrivende				
	Vann pr. m³ målt vannforbruk	kr	10,51	kr	10,11
	Avløp Bedrifter med avløpsvann som ikke avviker vesentlig fra vanlig boligavløpsvann betaler pr. m³ målt vannforbruk.	kr	16,02	kr	15,4
	Ikke forurenset avløpsvann (kjølevann o.l.) som ledes til overvannsledning pr. m³ målt vannforbruk Det er en betingelse at det monteres vannmåler for det vann som slippes til overvannsledningen.	kr	2,41	kr	2,32
	Vann pr. m³ målt vannforbruk, ved vannforbruk over 10.000 m³ pr. år. Storkunde etter avtale	kr	3,58	kr	3,44
3	Gebyr for vannavstenging				
	For oppmøte i forbindelse med avstenging/-påsetting av vannforsyning betales et gebyr.	kr	600	kr	585

Innfordring - gebyr for behandling

	INNFORDRINGSGEBYR	2019	2018
	Omkostninger som påløper i forbindelse med innfordring av husleie, barnehage/SFO, pleie- og omsorgstjenester, kommunale eiendomsavgifter, diverse fakturering og plan- og byggesaker framgår i tabellen nedenfor. Gebyrer fastsettes ut fra det til enhver tid gjeldende rettsgebyr (R) eller inkassosats (IS) fastsatt i forskrift.		
	Forsinkelsesrenter beregnes i henhold til lov om forsinket betaling.		

Midt-Hedmark brann- og redningsvesen IKS

	Med virkning fra 01.01.19 fastsettes følgende betalingsregulativ i Midt-Hedmark brann- og redningsvesen IKS. Samtlige satser er ekskl. merverdiavgift.		2 019		2 018
A	Leie av bil og mannskap				
	Leie av utrykningskjøretøy pr. time (ihht. KS satser)	kr	616	kr	608
	Mannskap pr. time (ihht. KS satser)	kr	899	kr	835
	Fritatt for merverdiavgift ved utrykning.				
B	Unødige alarmer utover 1 grunnet manglende vedlikehold/ uaktsomhet.	kr	7 144	kr	6 869
	Unødige innbruddsalarmer utover 3 grunnet manglende vedlikehold/uaktsomhet.	kr	732	kr	704
C	Kursavgift for kurs arrangert av brann- og feiervesenet fastsettes i forhold til det enkelte kurs. Fritatt for merverdiavgift				
D	Gebyr for behandling av søknad om fyrverkeri og tilsyn av utsalgssted. Fritatt for merverdiavgift.	kr	3 308	kr	3 181
	FEIE-OG TILSYNSGEBYR				
	Følgende betalingsregulativ gjelder for feiing og tilsyn i Midt-Hedmark brann- og redningsvesen IKS.				

	Samtlige satser er ekskl. merverdiavgift. Midt-Hedmark brann- og redningsvesen IKS (MHBR) innkrever feie- og tilsynsgebyrer på vegne av kommunen, og representerer ved innfordring av kravene Elverum kommune hva gjelder bruk av legalpant i eiendommer.				
1	For vanlige røykpiper i bolig- og forretningsbygg inntil 3 etasjer, ekskl. kjeller og uinnredet loft pr. pipe (røykløp) pr. år.	kr	474	kr	455
	Det foretas ikke feiing av piper (røykløp) dersom ildsted ikke er tilkoblet, eller i særskilte tilfeller, ildstedet (ene) er plombert av feiervesenet. I disse tilfellene kan det søkes fritak for feie-/tilsyns gebyr.				
	Feiing/tilsyn fritidsbolig, faktureres etterskuddsvis etter varsling	kr	800	kr	800
2	For bygninger med flere etasjer enn nevnt under punkt 1 betales et tillegg pr. etasje pr. år.	kr	80	kr	77
3	For større røykpiper betales for medgått tid etter (sats per time)	kr	510	kr	490
4	Mannskap pr. time, fyrkjelefeiing.	kr	510	kr	490
5	Gebyr for ferdigbefaring/trykkprøving/videofilming pr. røykløp inntil 1 time, pr. påbegynte time nr. 2 er kr 490,- (pkt.4)	kr	672	kr	646

Sør-Østerdal Interkommunale Renovasjonsselskap IKS (SØIR)

	RENOVASJONGEBYR		2019		2018
	Det fastsettes følgende gebyrsatser for Sør- Østerdal Interkommunale renovasjonsselskap IKS. Alle priser er eks. mva. Ved manuell betaling av fakturering/betalinger, vil det tilkomme et behandlingsgebyr på kr. 35,-. Sør-Østerdal Interkommunale Renovasjonsselskap IKS (SØIR) innkrever renovasjonsgebyrene på vegne av kommunen, og representerer ved innfordring av kravene Elverum kommune hva gjelder bruk av legalpant i eiendommer.				
A	Grunngebyr pr. år – husstander/husholdningsavfall	kr	913	kr	913
B	Volumgebyr pr år – tømming av restavfallsbeholder 1 gang pr mnd – ordinære husstander:				
	140 ltr. restavfall	kr	1 040	kr	1 040
	190 ltr. restavfall	kr	1 630	kr	1 630
	240 ltr. restavfall	kr	2 060	kr	2 060
	360 ltr. restavfall	kr	3 092	kr	3 092
	660 ltr. restavfall	kr	5 674	kr	5 674
	160 ltr. ekstrasekk (kjøpes i butikkene – 50 kr inkl mva)	kr	40	kr	40
C	Leie av papirbeholder				
	140 ltr. papir	kr	86	kr	86
	240 ltr. papir	kr	152	kr	152
	360 ltr. papir	kr	304	kr	304
	660 ltr. Papir	kr	748	kr	748
D	Leie av beholder for glass- og metallemballasje				
	140 ltr. G&M	kr	86	kr	86
	240 ltr. G&M	kr	152	kr	152
E	Renovasjonsgebyr pr. år – forenklet renovasjonsordning (kun sekkerrenovasjon) – jfr retningslinjer for endring av abonnement: (spredtbygde områder, lang privat gårdsveg, liten avfallsproduksjon)				
	Årsgebyr forenklet ordning	kr	1 023	kr	1 023
F	Fradrag i ordinært renovasjonsgebyr pr. år som følge av hjemmekompostering/bruk av egen gjødselkjeller for bioavfall – jfr. retningslinjer for endring av abonnement				
	Fradrag hjemmekompostering	kr	-402	kr	-402
G	Serviceabonnement pr. år – henting av avfall utover 3 meters-regelen.				
	3-10 meter	kr	150	kr	150
	11-20 meter	kr	305	kr	305
	over 20 meter – særskilt avtale				
H	Gebyr pr år for renovasjon av hytter og fritidseiendommer				
	Kategori 0	kr	1 832	kr	1 832
	– hytter/fritidseiendommer i områder med høy standard og stor avfallsproduksjon (for eksempel Trysilfjellet)				
	Kategori 1	kr	1 144	kr	1 144
	– hytter/fritidseiendommer i regulerte hytteområder med tilrettelagt infrastruktur (veg, vann, avløp, elektrisitet).				
	Kategori 2	kr	620	kr	620
	– hytter/fritidseiendommer i eller i tilknytning til regulerte hytteområder. Omfatter også hytter som ligger inntil offentlig vei/privat vei og hvor det delvis er tilrettelagt infrastruktur. De fleste hytter hører inn under denne kategorien.				
	Kategori 3	kr	248	kr	248
	– omfatter hytter/koier med lav standard utenfor regulerte områder, uten vegforbindelse i rimelig nærhet.				
I	Bringeordning av sortert avfall til ministasjoner – papp/papir, glass og tekstiler				
	Ministasjoner	kr	0	kr	0

J	Bringeordning til gjenvinningsstasjoner – sorterte avfallsfraksjoner som papp/papir, treverk, metall, møbler, farlig avfall, hageavfall, kuldemøbler osv				
	Sortert avfall – Alle fraksjoner unntatt restavfall	kr	0	kr	0
	Restavfall pr inspiserbar sekk, inntil 140 liter, i klar plast med løst avfall (30 kr inkl. mva)	kr	24	kr	
	Restavfall pr. uinspiserbar sekk inntil 140 liter, i svart plast, eller klar sekk med avfallsposer inni (100 kr inkl mva)	kr	80	kr	
	Restavfall pr. m3 – 200 kr inkl. mva. (Minsteavgift 140 liter – kr. 30,- inkl. mva)	kr	160	kr	160
	Kostnadene for håndtering av sortert avfall inngår i grunngebyret.				
K	Septikrenovasjon – Elverum kommune				
	For tømning av slamavskillere for eiendommer med fast bosetting betales pr. år for slamvolum opp til 6 m³ og tømning hvert 2. år	kr	850	kr	850
	For eiendommer med fast bosetting uten toalett og for fritidsbebyggelse betales pr. år for slamvolum opptil 6 m³ og tømning hvert 4. år	kr	422	kr	422
	Saksbehandling og kontroll av private avløpsanlegg jfr KS vedtak 008/19, fritatt for merverdiavgift	kr	225	kr	225

Elverum Kirkelige Fellesråd

	Festeavgift		2019		2018
	Festeavgift for graver ved kirkegårdene i Elverum	kr	310	kr	300

Vedlegg

Selvkostkalkyle - vann og avløp

Kommunale gebyrer - Budsjett 2019

Elverum kommune beregner kommunale gebyrer i tråd med Retningslinjer for beregning av selvkost for kommunale betalings-tjenester (H-3/14, Kommunal- og moderniseringsdepartementet, februar 2014). Selvkost innebærer at kommunens kostnader med å frembringe tjenestene skal dekkes av gebyrene som brukerne av tjenestene betaler. Kommunen har ikke anledning til å tjene penger på tjenestene. En annen sentral begrensning i kommunens handlingsrom er at overskudd fra det enkelte år skal tilbakeføres til abonnentene eller brukerne i form av lavere gebyrer innen de neste fem årene. Dette betyr at hvis kommunen har avsatt overskudd som er eldre enn fire år, må overskuddet brukes til å redusere gebyrene i det kommende budsjettåret. Eksempelvis må et overskudd som stammer fra 2014 i sin helhet være disponert innen 2019.

Utfordringer med selvkostbudsjettet

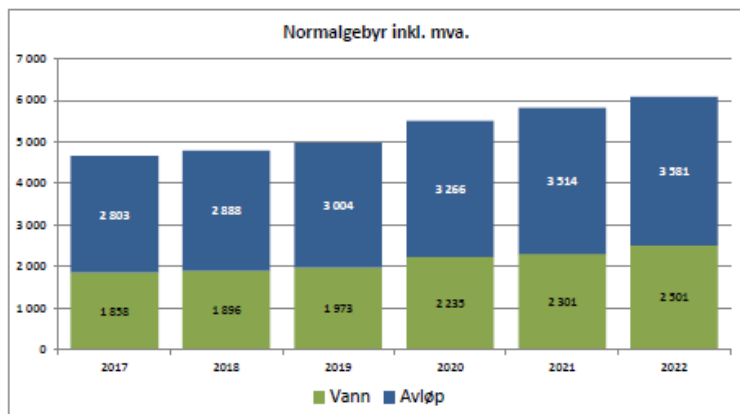
Det er en rekke faktorer som Elverum kommune ikke rår over i forhold til hva selvkostresultatet for det enkelte år vil bli. De viktigste faktorene er budsjettårets forventede kalkylerente (5-årig SWAP-rente + 1/2 %-poeng), gjennomføringsevne på planlagte prosjekter (kapasitetsbegrensninger internt og eksternt), samt (uventede) inntekter fra nye abonnenter eller brukere. I sum fører dette til at det er utfordrende å treffe med budsjettet.

Generelle forutsetninger

Kalkylerenten er for 2019 anslått å være 2,36 %. Lønnsvekst fra 2018 til 2019 er satt til 3,00 % mens generell prisvekst er satt til 2,00 %. Budsjettet er utarbeidet den 21. september 2018. Tallene for 2017 er etterkalkyle, tallene for 2018 er prognostiserte verdier og ikke tall fra budsjettet. Tallene for 2019 til 2022 er budsjett/økonomiplan. Ved behov for ytterligere grunnlagstall og beregningsmetoder henvises det til kommunens selvkostmodell Momentum Selvkost Kommune.

Gebyrutvikling vann og avløp

Fra 2018 til 2019 foreslås en samlet gebyrøkning på rundt 4 % for å dekke kommunens kostnader på områdene. Gebyret for vann og avløp øker med 4 %. I perioden 2017 til 2022 øker samlet gebyr med kr 1 421,-, fra kr 4 661,- i 2017 til kr 6 083,- i 2022. Dette tilsvarer en gjennomsnittlig årlig gebyrøkning på 5 %. I stolpediagrammet under er gebyret for vann og avløp basert på et årlig målt forbruk på 150 kubikkmeter vann. Gebyrsatsene er inkl. mva.

Årlig gebyrøndring fra 2017	2018	2019	2020	2021	2022
Vann	4,1 %	13,3 %	2,9 %	6,7 %	9,7 %
Avløp	4,0 %	6,7 %	7,6 %	7,6 %	1,9 %
Total øndring	4,0 %	10,0 %	6,7 %	7,2 %	5,8 %

Dette forslaget til gebyrsatser for 2019 er utarbeidet i samarbeid med EnviDan Momentum AS. Elverum kommune benytter selvkostmodellen Momentum Selvkost Kommune til for- og etterkalkulasjon av kommunale gebyrer. Modellen benyttes for tiden av flere enn 300 norske kommuner og selskap. EnviDan Momentum AS har 15 års erfaring med selvkostproblematikk og bred erfaring rundt alle problemstillinger knyttet til selvkost.

Selvkostoppstilling Vann

Selvkostregnskap	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Direkte driftsutgifter	11 744 245	8 167 665	8 362 018	8 561 188	8 765 300	8 974 481	9 188 861
Direkte kalkulatoriske rentekostnader	2 862 631	3 535 985	3 645 358	3 716 181	3 818 586	3 950 256	3 932 476
Direkte kalkulatoriske avskrivninger	6 009 287	6 271 787	6 459 287	6 538 788	6 782 803	7 058 788	6 948 008
Indirekte kostnader (drift og kapital)	632 254	640 089	646 133	660 030	674 967	694 807	715 373
- Øvrige inntekter	-200 329	-123 000	-123 000	-123 000	-123 000	-123 000	-123 000
Gebyrgrunnlag	21 048 089	18 492 526	18 989 797	19 353 186	19 918 656	20 555 311	20 661 718
Gebyrinntekter	18 787 866	16 297 929	17 329 549	19 451 555	20 037 777	21 766 484	23 014 463
Selvkostresultat	-2 260 223	-2 194 597	-1 660 248	98 369	119 121	1 211 173	2 352 745
Selvkost dekningsgrad i %	89 %	88 %	91 %	101 %	101 %	106 %	111 %
Selvkostfond/fremførbart underskudd	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Inngående balanse 01.01	1 167 672	-1 091 807	-3 338 067	-5 096 683	-5 117 435	-5 117 680	-4 012 992
+/- Selvkostresultat	-2 260 223	-2 194 597	-1 660 247	98 369	119 121	1 211 173	2 352 745
+/- Kalkulatorisk rente fond/underskudd	744	-51 663	-98 369	-119 121	-119 368	-106 485	-66 944
Utgående balanse 31.12	-1 091 807	-3 338 067	-5 096 683	-5 117 435	-5 117 680	-4 012 992	-1 727 191
Selvkostgrad i %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Selvkostoppstilling Avløp

Selvkostregnskap	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Direkte driftsutgifter	19 088 978	17 689 541	18 082 332	18 484 148	18 895 206	19 315 727	19 745 936
Direkte kalkulatoriske rentekostnader	2 700 514	3 328 675	3 600 635	3 841 854	3 984 011	4 085 703	4 037 886
Direkte kalkulatoriske avskrivninger	6 954 789	7 256 981	7 695 495	7 862 225	8 090 674	8 291 326	8 280 943
Indirekte kostnader (drift og kapital)	782 389	794 797	805 402	824 005	843 772	868 570	894 277
- Øvrige inntekter	-91 268	-136 999	-136 999	-136 999	-136 999	-136 999	-136 999
Gebyrgrunnlag	29 435 403	28 932 995	30 046 865	30 875 234	31 676 664	32 424 327	32 802 043
Gebyrinntekter	29 528 862	25 505 000	27 412 178	29 633 103	31 721 980	32 301 168	32 955 104
Selvkostresultat	93 459	-3 427 995	-2 634 687	-1 242 131	45 316	-123 159	153 061
Selvkost dekningsgrad i %	100 %	88 %	91 %	96 %	100 %	100 %	100 %
Selvkostfond/fremførbart underskudd	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Inngående balanse 01.01	4 509 197	4 692 863	1 335 169	-1 299 097	-2 586 544	-2 601 736	-2 787 748
+/- Selvkostresultat	93 459	-3 427 995	-2 634 687	-1 242 131	45 316	-123 158	153 061
+/- Kalkulatorisk rente fond/underskudd	90 207	70 301	421	-45 316	-60 508	-62 854	-63 985
Utgående balanse 31.12	4 692 863	1 335 169	-1 299 097	-2 586 544	-2 601 736	-2 787 748	-2 698 672
Selvkostgrad i %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Kommunale tilskudd til ulike organisasjoner

Tilskudd til ulike organisasjoner (kroner)		
Organisasjon/lag/forening	2018	2019
Tilskudd til Festspillene i Elverum, reguleres i henhold til sum og føringer fra Kulturdepartementet	941 000	941 000
Elverum håndball herrer	50 000	50 000
	32 000	32 000

Nysted – Elverum Kunstforening		
Hedmarken Symfoniorkester	18 000	18 000
Møteplassen (indeksreguleres i henhold til avtale)	1 749 800	1 749 800
Volumfestivalen	100 000	100 000
Tilskudd samfunnshus	260 000	260 000
Tilskudd lag og foreninger – driftsmidler etter søknad 1 gang pr år	300 000	300 000
Elverum Idrettsråd	805 000	805 000
Tilskudd 17. mai	125 000	125 000
Tilskudd Glomdalsmuseet (relatert til antall innbyggere i kommunen)	103 000	103 000
Tilskudd Anno Museum	400 000	400 000
Namibiaforeningen, internasjonalt infosenter	100 000	100 000
Grundsetmart'n	230 000	230 000
Tilskudd frivillighet kultur – prosjektmidler etter søknad 2 ganger i året	200 000	200 000
Tilskudd til lokal musikk og kultur	160 000	160 000
Movies on War – filmfestival	150 000	150 000
Diverse tilskudd lag/foreninger innen helse	55 000	55 000
SMISO (tidl. Evas Støttesenter)	165 000	165 000
Herneshallen (indeksreguleres i henhold til avtale)	285 000	285 000
Elverum Frivilligsentral (pluss justering i henhold til leiekontrakt)	826 500	826 500
Christianfjelds venner	30 000	30 000
Sum tilskudd til ulike organisasjoner	7 085 300	7 085 300

Innspill og søknader fra andre

1. Søknad om støtte til løypekjøring

Emne: Søknad om støtte til oppkjøring av skiløyper for Elverums befolkning...

Søknad om støtte til oppkjøring av skiløyper for Elverums befolkning.

Elverum Turforening er en frivillig organisasjon som ved nåværende økonomiske velvillighet fra private personer/firmaer ikke kan opprettholde dagens nivå på løyper/turstier gitt årlig driftsbudsjett og investeringer i nødvendig materiell.

Vårt ønske er derfor at også Elverum Kommune kan være med.

Riktignok har vi de siste årene gjennom idrettsrådet mottatt noe økonomisk støtte (ca 25000kr/år) i tillegg til velvilje fra kommunen.

Vi hadde et håp om å finansiere vår nyeste løypemaskin via kommunen som sist, men denne ordningen er dessverre ikke lenger mulig.

Vi finansierer derfor innkjøpet på eget initiativ.

Men for å kunne drive virksomheten på nåværende nivå, ber vi Elverum Kommune bli med å støtte vår drift i Svartholtet, Grundsetmarka, Stavåsen og på Flishøgda med 250 000kr. pr år.

Mvh

Jon Simon Høye

Leder, Elverum Turforening

PS. Som en liten digresjon kan jeg nevne at Løten Kommune støtter løypelaget i Løten med ca 250 000kr i året.

Kommunehuset Folkvang, Lærerskolealleen 1, 2408 Elverum
PB 403, 2418 Elverum. Tlf 62 43 30 00 - postmottak@elverum.kommune.no
Webredaktør: Linda Vespestad